ALMANAHUL PĂRINȚILOR

1987

I45629

ALMANAHUL PĂRINȚILOR 1987

„Cinstim pe toți înaintașii noștri, pe Mircea cel Mare, pe Ștefan cel Mare, pe Mihai Viteazul și pe atîția alții. Cinstim poporul nostru, adevăratul făuritor al istoriei! Cinstim revoluționarii, cinstim democrații, pe comuniști, pe toți cei care, în diferite etape ale dezvoltării patriei noastre, și-au făcut datoria față de popor, față de patrie și n-au spus niciodată că e greu! Întotdeauna au spus: trebuie să facem totul, să asigurăm poporului prezentul și viitorul liber, să asigurăm națiunii române un loc demn în rîndul națiunilor lumii!“

NICOLAE CEAUȘESCU

I 45629

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

TARI 2022

93277

Ştiinţa şi învăţământul de azi — la temelia ţării de mîine

Acad. RADU P. VOINEA
Preşedintele Academiei R.S. România

Ştiinţa, cercetarea, pun la îndemîna omului noi rezultate privind legile naturii şi ale societăţii, evidenţiind modul cum acestea pot sluji omului, progresului social, iar şcoala este instituţia care permite ca ştiinţa şi cultura să pătrundă în masa milioanelor de elevi, studenţi şi oameni ai muncii. Concepută astfel, şcoala nu este numai un loc geografic, o clădire impunătoare cu săli de curs, laboratoare şi ateliere înzestrate cu toate cele necesare desfăşurării procesului de învăţămînt, şcoala este o forţă morală care îmbogăţeşte minţile şi modelează sufletele, pregătind pe viitorii oameni ai muncii pentru toate sectoarele de activitate, inclusiv pentru cercetarea ştiinţifică.

Învăţămîntul, în concepţia partidului nostru, a secretarului său general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, trebuie să fie în permanenţă la curent cu cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii. Numai în acest mod absolventul, părăsind băncile şcolii şi intrînd în viaţa activă, va putea face faţă cu succes problemelor pe care le va avea de rezolvat. El va trebui să fie capabil în continuare să se adapteze uşor la ritmul accelerat de dezvoltare al ştiinţei şi tehnicii contemporane, să asimileze tot ce apare nou pe plan mondial. Pentru aceasta este necesar — aşa cum se arată, de asemenea, în documentele de partid şi cum a subliniat tovarăşa academician doctor inginer Elena Ceauşescu la Congresul ştiinţei şi învăţămîntului — ca tînărul absolvent să aibă o foarte bună pregătire fundamentală, un orizont larg de cunoştinţe, o frumoasă cultură generală.

Cum ştiţi şi dumneavoastră, stimaţi cititori, anii petrecuţi pe băncile şcolii nu se uită uşor. Mari savanţi îşi aduc aminte adesea cu respect

și recunoștință de profesorii lor. Astfel, Gheorghe Ionescu-Șișești, creatorul unei adevărate școli naționale românești de agrotehnică, referindu-se la profesorii săi de la Liceul „Traian" din Turnu-Severin, arăta că aceștia „nu se mărgineau numai la litera cărții, ci lucrau asupra sufletului elevilor cu toate mijloacele și cu o activitate integrală. Exemplul lor era o pîrghie pedagogică, care nu da greș. Ei iubeau școala și o respectau, făceau cursurile cu punctualitate, îndeplineau cu seriozitate și cu gravitate misiunea lor, dar fără uscăciune sufletească... Ne-au inițiat în comorile artistice ale sufletului popular, ca și în operele scriitorilor și artiștilor... De la ei am învățat să ne iubim familia, școala, țara. Am crescut în sentimente patriotice și în nădejdi mărețe care s-au realizat". Faptul că un om de știință ca Gh. Ionescu-Șișești, ajuns pe cele mai înalte trepte de consacrare, evocă atît de frumos pe profesorii săi arată clar puternicele legături sufletești ce se stabilesc între profesori și elevi și care dăinuiesc de-a lungul anilor. Pentru un adevărat profesor, activitatea didactică nu este o activitate rutinieră, ci o activitate creatoare, mereu nouă, mereu proaspătă, o profesiune de credință. De aceea mi se par uneori nepotrivite expresiile „tehnologia învățării" ori „tehnologia predării". Compararea procesului de învățămînt cu un proces tehnologic conduce uneori la analogii între „materia primă" și „elevi", între mașinile-unelte și profesori și, ceea ce este cu totul nepotrivit, între rebuturi și elevii nepromovați. „Rebuturile" în învățămînt le constituie, dimpotrivă, acele categorii de elevi care, promovînd cu note de 5 și 6, nu pot face față sarcinilor din producție, căci „controlul de calitate" al procesului de învățămînt se face în producție, în activitatea practică.

Mi se pare edificator răspunsul pe care l-a dat un mare savant unui tînăr medic care l-a întrebat ce trebuie să facă pentru a deveni un medic celebru: „Să faci de toate și ceva medicină!". Firește, e o exagerare, care ascunde însă un mare adevăr. Școala trebuie să învețe pe elev „să învețe". În ceea ce mă privește port și astăzi o caldă și respectuoasă recunoștință profesorului meu din liceu, Ștefan Duțulescu, care ne-a învățat cum se citește o carte, cum se sintetizează ideile principale și cum se reține esența.

Învățămîntului de azi, însă, i se cere mult mai mult și anume, să pregătească un specialist care nu numai să fie în permanență la curent cu tot ce este nou în domeniul său de activitate, ci — în același timp — să fie capabil să facă o operă de creație științifică, tehnică sau culturală.

Dar ca să fii un asemenea creator, un inventator, este necesar să ai cît mai multe cunoștințe precum și o imaginație creatoare care să-ți permită să combini în modul cel mai fericit aceste cunoștințe. La început, cînd cunoștințele despre natură erau relativ puține, rolul important în procesul de invenție îl juca imaginația. De altfel și astăzi cînd spunem de cineva că este inventiv, ne gîndim în primul rînd la imaginația sa și mai puțin la bagajul său de cunoștințe. Se știe de altfel că invențiile care au stat la baza industriei textile, în revoluția industrială de acum 200 de ani, n-au fost opera unor oameni de știință, ci a unor meșteri pricepuți, aceasta pentru că, cunoștințele științifice de mecanică, necesare, erau foarte puține la vremea aceea: legea pîrghiilor, legea angrenării roților dințate etc.

Cu totul alta este situația celui ce-și propune să facă invenții astăzi, cînd stadiul de dezvoltare al științei, nu numai în domeniul mecanicii, ci în toate domeniile este incomparabil mai dezvoltat decît era acum 200 de ani. S-a constatat că astăzi este mult mai de preț să ai o cunoștință științifică nouă, decît să ai o imaginație chiar genială cu care să combini 100 de cunoștințe științifice vechi. Teoretic vorbind, o cunoștință științifică nouă poate dubla, sau uneori înlocui, o mare parte din invențiile existente. De exemplu, descoperirea curenților de inducție și inventarea, pe baza lor, a motorului electric a permis inventarea, în continuare, a cîte unui motor electric în locul fiecărei mașini termice existente — deci, dublarea acestor invenții făcute anterior. Firește, nu orice mașină termică poate fi înlocuită cu un motor electric; de aceea am spus că „teoretic vorbind" invențiile existente se dublează; oricum însă, practic vorbind, numărul invențiilor noi crește foarte mult.

Iată de ce, stimați părinți, cel ce dorește să facă o invenție importantă trebuie să fie la curent cu cele mai noi cuceriri ale științei, în toate domeniile. Inventatorului de astăzi i se cere un orizont științific foarte larg — și nu mă gîndesc numai la cunoștințe de matematică, de fizică și de chimie, ori la cunoștințe de științe tehnice. Mă gîndesc și la cunoștințele de biologie, astăzi din ce în ce mai necesare celui ce se ocupă cu probleme tehnice. Într-adevăr, multe fenomene biologice, studiate prin prisma consumului de energie, a schimbului de substanță și de căldură cu exteriorul, arată că viețuitoarele din natură corespund, ca formă și mod de comportare, unor soluții optime, cu consumuri minime. Ori, în tehnică nu se urmărește numai rezolvarea unor probleme în orice condițiuni, ci găsirea de soluții optime, astfel încît la mașinile realizate să se utilizeze cît mai puțin material, iar acestea să consume cît mai puțină energie, combustibili etc. ... Studiul biologiei poate sugera unele soluții interesante în acest sens.

Drumul inventatorului de astăzi este, așadar, incomparabil mai lung și mai greu decît al inventatorului de odinioară. De aceea el trebuie început din școală, din familie. Dobîndirea unor deprinderi practice este deosebit de utilă. Creșterea gradului de îndemînare favorizează procesul de gîndire. Studii biologice serioase au arătat că pe scoarța cerebrală o importantă regiune este rezervată centrilor nervoși care comandă mișcările mîinilor. Munca fizică și munca intelectuală nu se exclud, dimpotrivă se întrepătrund și se stimulează reciproc. Munca în atelier, bine organizată, se dovedește binefăcătoare și pentru activitatea intelectuală, care poate reflecta, astfel, mai bine realitatea.

Tehnica nu se reduce însă numai la deprinderi tehnice. Nu se reduce nici numai la cunoştinţe tehnice, oricît ar fi ele de numeroase. Nu este suficient, de exemplu, să cunoşti zeci sau sute de mărci sau tipuri de automobil, de motoare, de sisteme de suspensie, de mecanisme de viraj etc. pentru a pretinde că ţi-ai însuşit tehnica automobilului. Cunoştinţele sînt necesare, dar, în plus, trebuie să fii în stare *să gîndeşti* şi pentru aceasta trebuie să ştii *de ce* s-a adoptat într-o anumită împrejurare o soluţie sau alta. *„De ce"?* — iată întrebarea pe care trebuie să şi-o pună şi la care trebuie să încerce să răspundă cel ce doreşte să facă mîine o invenţie care să revoluţioneze tehnica. Şi nu numai el.

Şcoala este chemată, deci, astăzi, să pregătească pe specialistul de mîine. Ce înseamnă acest „mîine"? O evaluare simplă ne arată că tînărul care se află astăzi în şcoală sau facultate va lucra nemijlocit în producţie, pînă către anii 2030—2040. Mai mult de trei sferturi din viaţa sa activă va fi trăită deci, în mileniul al treilea. Se poate deci spune că şcoala de astăzi pregăteşte specialişti pentru mileniul al treilea. Cum vor trebui pregătiţi aceşti specialişti? În primul rînd, firește, ei vor trebui să cunoască bine cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii, aşa cum am mai arătat, pentru a putea face faţă, din prima zi după absolvirea şcolii, problemelor tot mai complexe, tot mai dificile pe care le pun economia şi cultura noastră naţională în plină dezvoltare. Este uşor să ne dăm seama că şcoala nu poate oferi specialistului de mîine toate cunoştinţele de care va avea el nevoie în profesiunea sa, pentru simplul motiv că o bună parte dintre aceste cunoştinţe nici nu sînt descoperite în momentul în care specialistul păşeşte în viaţa activă. Ele vor fi descoperite ulterior şi nu vor fi puţine, dacă ne gîndim la ritmul accelerat de progres al ştiinţei şi tehnicii contemporane. Specialistul de mîine va trebui să fie capabil să asimileze în cîmpul cunoaşterii ştiinţa şi tehnica nouă. Această capacitate este condiţionată în primul rînd de profilul larg al pregătirii ce trebuie asigurat în

școală, de însușirea nu numai a cunoștințelor, ci și a principiilor, a modului de gîndire din disciplinele fundamentale, a spiritului critic, a unei anumite flexibilități care să dea posibilitatea abordării unei anumite probleme din foarte multe puncte de vedere. În modul acesta specialistul va reuși să distingă ceea ce efectiv este nou de ceea ce este doar la modă, trecător.

Școala noastră are, însă, un scop cu mult mai înalt, acela de a pregăti un specialist care să nu se limiteze numai la cunoștințele asimilate în școală, sau la cele pe care le poate dobîndi prin documentare, ci care să fie capabil să contribuie, prin propria sa activitate, la progresul științei și tehnicii românești și universale. O asemenea contribuție se poate aduce prin cercetarea științifică. În documentele Congresului al XIII-lea al partidului se prevăd sarcini mobilizatoare pentru acest domeniu. Aș menționa doar cerința ca, pînă în anul 1990, circa 90% din produsele românești să fie la nivelul mondial, iar 2-5% din produse să fie premiere pe plan mondial, să depășească acest nivel. Pentru a realiza această prevedere este, cred eu, necesar ca 4-10% dintre specialiștii ce lucrează în producție să depășească nivelul mondial și, dublînd în continuare procentele, 8-20% dintre cercetătorii științifici din țara noastră să depășească nivelul mondial. Este evidentă astfel importanța dezvoltării ample a activității de cercetare științifică în general și, în primul rînd, a educării creativității tinerei generații. Iată rațiunea pentru care la baza politicii partidului și statului nostru în domeniul școlii se află principiul integrării cu producția și cercetarea. Școala este astfel chemată să dezvolte creativitatea, să inițieze pe elevul sau studentul de astăzi și pe drumul atît de greu, dar atît de frumos al investigării și descoperirii.

Este acest drum greu? Fără îndoială, întocmai ca un drum de munte nemarcat — de altfel ca orice drum spre necunoscut. Este frumos? Da! O spun cu toată convingerea. Activitatea de cercetare științifică este frumoasă tocmai pentru că este plină de neprevăzut. O spun din propria mea experiență. Niciodată nu știam de la început ce formă va îmbrăca rezultatul final. Făceam ipoteze. Încercam să-l intuiesc într-un anumit fel, dar calculele sau rezultatele experimentale îl infirmau. Decepție! Reluam lucrul pînă noaptea tîrziu. Calculele se complicau. Umpleam foi după foi. Pe multe dintre ele le încredințam focului, să-și spună și el părerea...! Priveam apoi rezultatele experimentale. Erau atît de departe de rezultatele calculelor mele. De ce? Unde era greșeala? Răspunsul întîrzia zile întregi, săptămîni, luni, uneori și mai mult. Cu timpul mi-am putut da seama că lupta cu cunoscutul este mult mai grea decît aceea cu necunoscutul. Învățăm în școală sau în viață anumite lucruri, ne obișnuim cu ele, ni se par de necontestat și nu ne dăm seama că ele se transformă, pe nesimțite, în prejudecăți. Și, deodată, se ajunge la momentul cel mai important, acela al saltului calitativ, cînd, renunțînd la prejudecăți, vedeam noul în toată splendoarea lui, un nou simplu și frumos. Apărea clar ca un fir conducător, întocmai trunchiului robust al unui arbore, pe care fiecare din rîndurile înscrise pe foile mele se înșera ca o ramură, sau poate numai o frunză. Și atunci aveam revelația frumosului, a frumosului științific. În ce constă acest frumos? E greu de spus. În simetria formulelor? Poate, dar nu întotdeauna. Frumusețea constă mai degrabă în modul cum rezultatul descoperit reușește să îmbrace realitatea. E aidoma frumuseții unei opere de artă care a reușit să surprindă un colț de realitate și să transmită prin mijloacele proprii o anumită stare sufletească. Și această frumusețe dă omului de știință satisfacții deosebite, satisfacții nu numai datorită succesului de a fi descoperit o nouă taină a naturii, ci și faptului că această descoperire este utilă omenirii.

Știința și tehnica nu îndepărtează pe om de artă, literatură, de cultură în general. Cercetarea științifică și tehnică oferă, așadar, un cîmp larg de satisfacții sufletești. Există un frumos științific și un frumos tehnic, din păcate prea puțin cunoscute. Este adevărat însă că acest frumos este mai greu accesibil. Dar nu este mai puțin adevărat că și pentru a aprecia operele de artă, operele literare sau capodoperele muzicale la adevărata lor valoare este necesară o pregătire corespunzătoare, un anumit nivel, că nici ele nu sînt accesibile dintr-o dată. Să-i îndemnăm mereu pe cei tineri: să pășiți cu curaj chiar de pe băncile școlii pe drumul muncii, al cercetării științifice, fiecare în domeniul său de activitate, ducînd astfel mai departe marile tradiții ale cercetării științifice românești. Drumul e greu, cere muncă asiduă, zi de zi, ceas de ceas, pasiune, cutezanță, spirit critic, flexibilitate în gîndire și alte multe calități.

Sînt convins că mulți dintre fiii și fiicele dumneavoastră, stimați cititori, se vor număra mîine printre specialiștii temeinic pregătiți, printre oamenii de știință și cultură de prestigiu ai țării noastre. Nu știu ce anume va făuri sau va descoperi fiecare dintre ei; ceea ce știu sigur este că ceea ce vor descoperi va fi frumos!

30 Decembrie 1947

moment istoric în lupta poporului nostru pentru cucerirea deplină a puterii politice și trecerea la edificarea socialismului în România

La 30 Decembrie 1947, deci acum aproape patru decenii, în România a fost instaurată o nouă formă de guvernămînt: cea mai democratică formă de conducere a treburilor statului din cîte a cunoscut poporul nostru de-a lungul istoriei sale — Republica populară. Acest act politic fundamental, înfăptuit din inițiativa și sub conducerea Partidului Comunist Român, a desființat monarhia ca instituție constituțională și, totodată, a încheiat procesul de cucerire a puterii politice și de stat de către clasa muncitoare din România și aliații săi: țărănimea, intelectualitatea și alte categorii sociale, democratice și progresiste în țara noastră. Prin înlăturarea monarhiei și instaurarea Republicii populare s-a împlinit unul din idealurile promovate de gînditorii cei mai luminați ai neamului românesc, unul din obiectivele programatice ale revoluționarilor români de la 1848 și, mai tîrziu, ale militanților socialiști și comuniști.

„Republica — scria Nicolae Bălcescu — este un stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea și drept țintă frăția". Definind înțelesul cuvîntului *republică*, Bălcescu scria că acest cuvînt „este o vorbă veche" și că el înseamnă „lucru al tuturor". „Într-o republică — scria mai departe gînditorul pașoptist — poporul nu ascultă decît de slujitorii aleși de dînsul chiar, cu treabă hotărîtă și pe vreme hotărîtă". Exprimînd ideea democratică ce se află la baza acestei forme de guvernare, Bălcescu arăta că „acești oameni

slujbaşi sînt deopotrivă cu ceilalţi oameni", că ei „poruncesc numai în numele poporului şi sînt datori a lucra numai pentru dînsul, ascultînd de legea făcută de dînşii, supuindu-se la priveghierea necurmată a cetăţenilor şi stînd totodată gata d-a da înapoi slujba în care au fost însărcinaţi, cînd s-a sfîrşit vremea pentru care au primit-o".

Pledoarii pentru forma de guvernare republicană au făcut şi alţi reprezentanţi de frunte ai gîndirii democratice şi progresiste din România. Critica monarhiei, ca instituţie constituţională, dar şi ca exponent al celor mai înalte vîrfuri ale moşierimii şi burgheziei, a constituit una din componentele activităţii politice şi ideologice desfăşurată de către militanţii clasei muncitoare. Pentru Partidul Comunist Român înlăturarea monarhiei şi instaurarea formei de stat republicane au constituit unul dintre obiectivele de bază în strategia luptei pentru cucerirea deplină a puterii politice de către clasa muncitoare şi trecerea ei la conducerea treburilor statului. Dar, pentru înfăptuirea acestui obiectiv, Partidul Comunist Român a promovat o linie tactică realistă şi suplă, în concordanţă cu evoluţia evenimentelor de pe scena politică internă şi internaţională, cu cerinţele obiective ale procesului de transformare revoluţionară a societăţii româneşti. Deşi concepţia sa privind necesitatea înlăturării instituţiei monarhice ca formă de guvernare a statului şi înlocuirea ei cu forma de stat republicană a fost deosebit de clară, Partidul Comunist Român *a ştiut* să conlucreze — pentru o scurtă perioadă — cu monarhia, să se folosească de prerogativele acesteia pentru atingerea unor obiective de larg interes naţional. În vara anului 1944, cu ocazia primelor contacte cu reprezentanţii P.C.R., în vederea pregătirii actului de la 23 August 1944, exponenţii Palatului regal — care cunoşteau de altfel concepţia antimonarhică, republicană a Partidului Comunist Român şi a altor forţe democratice din România — au cerut reprezentanţilor P.C.R. să precizeze care *va fi* poziţia comuniştilor faţă de monarhie. Răspunsul dat atunci de reprezentantul P.C.R., Lucreţiu Pătrăşcanu, a fost fără echivoc: „Partidul Comunist Român este şi va rămîne un partid republican, dar, pentru scoaterea României din Axă şi încheierea războiului, înţelege să colaboreze cu monarhia". Într-adevăr, ţinînd seama de raportul de forţe existent în acea perioadă, de faptul că regele se alăturase acţiunii pentru răsturnarea dictaturii antonesciene — fapt deosebit de important, întrucît actul de la 23 August 1944 avea un caracter politic dar şi militar, iar regele era comandantul suprem al armatei! — de asemenea, avînd în vedere sarcinile complexe ce stăteau în faţa poporului român, în situaţia nouă ce se crea prin scoaterea României din alianţa cu Germania nazistă, trecerea ei de partea coaliţiei Naţiunilor Unite şi angajarea poporului român în războiul pentru redobîndirea independenţei sale naţionale, a integrităţii teritoriale a statului român, pentru participarea, pînă la victoria finală, la lupta pentru înfrîngerea Germaniei naziste, Partidul Comunist Român a apreciat că toate acestea solicitau mobilizarea *tuturor resurselor naţionale*, colaborarea *tuturor factorilor politici şi de decizie* ai statului român, care înţeleseseră imperativul acestor sarcini pentru viitorul întregii naţiuni române. În consecinţă, se impunea ca o necesitate de ordin tactic menţinerea pentru o anumită perioadă de timp a formei de stat existente la acea oră, adică a monarhiei şi chiar a conlucrării cu ea în vederea folosirii prerogativelor ei pentru atingerea obictivelor de larg interes naţional ce se puneau în faţa României.

După victoria din august 1944, datorită participării sale la acţiunea de răsturnare a dictaturii militare antonesciene — act politic şi militar cu multiple semnificaţii şi consecinţe pentru evoluţia ulterioară a operaţiunilor militare în Europa centrală şi de sud-est, pentru durata războiului — monarhul României se bucura de un oarecare prestigiu intern şi internaţional, prestigiu pe care nu-l avusese în timpul dictaturii militare-antonesciene. Opiniei publice din România (şi nu numai ei) îi era cunoscut faptul că regele acceptase, facilitase chiar (desigur nu numai din considerente politice ci şi sub impulsul unor resentimente personale) arestarea, în chiar palatul său, a exponenţilor principali ai regimului antonescian. El semnase *proclamaţia către ţară* şi rostise, la posturile de radio ale României, în noaptea de 23 spre 24 august 1944, textul acelui document care anunţa decizia României de a ieşi din alianţa cu Germania nazistă şi a se alătura coaliţiei Naţiunilor Unite. În calitatea sa de comandant suprem, el ordonase armatei să întoarcă armele împotriva Germaniei naziste şi să se alăture forţelor armate ale puterilor aliate. În fine, regele acceptase şi semnase primele decrete-legi, e drept, elaborate şi prezentate de către viitorul ministru al justiţiei, Lucreţiu Pătrăşcanu, reprezentantul P.C.R. în noul guvern, care prevedeau acordarea amnistiei generale (politice, militare şi agrare) şi, de asemenea, desfiinţarea lagărelor de concentrare. Desigur, fără a nega sau diminua rolul monarhului român în desfăşurarea evenimentelor din august 1944, nu putea să fie ignorat faptul că participarea sa la aceste evenimente a fost determinată nu de factori de ordin principial, ci de considerente de circumstanţă, de nevoia de a se salva, într-un fel, dintr-o situaţie gravă, în care el însuşi se vedea implicat.

Analizînd situaţia complexă în care se găsea România, situaţia raporturilor de forţe pe scena politică românească, de asemenea, locul forţelor democratice în mecanismul puterii, Partidul Comunist Român şi-a stabilit, clar şi precis, tactica sa faţă de monarhie şi instituţia sa. În octombrie 1944, într-un interviu acordat de către un reprezentant al P.C.R., se preciza că *Frontul Naţional Democrat* — care constituia coaliţia celor mai avansate forţe politice ale societăţii româneşti — *are aceeaşi atitudine faţă de monarhie şi faţă de persoana regelui „pe care au avut-o forţele democratice ale ţării în ajunul şi în ziua de 23 August 1944"*. Se arăta că *Frontul Naţional Democrat înţelegea să conlucreze „în modul cel mai loial cu regele Mihai în opera*

de democratizare a țării și de realizare a tuturor obiectivelor naționale". Desigur, *o asemenea linie tactică nu însemna cîtuși de puțin că P.C.R. ar fi renunțat la poziția sa principială față de monarhie, la lupta sa pentru atingerea țelului fundamental:* **cucerirea deplină a puterii politice și de stat de către clasa muncitoare și aliații săi, făurirea unei republici socialiste.**

Stabilind o asemenea poziție față de monarhie, Partidul Comunist Român, cît și celelalte forțe democratice și progresiste ce se afirmau pe scena vieții politice românești nu pierdeau însă din vedere faptul că regele și cercurile Palatului exprimau, în gradul cel mai înalt, interesele claselor exploatatoare — cu care de altfel se identificau și pe care doreau să le salveze de consecințele grave, pentru ele, ale procesului revoluționar în desfășurare. Încorsetat în țesătura intereselor sale de clasă și sub înrîurirea cercurilor care vedeau în palat și în prerogativele de care dispunea regele principala lor „redută", monarhului României i-ar fi fost greu, dacă nu chiar imposibil, să-și respecte promisiunile făcute în august 1944 de a colabora loial sau de a sprijini procesul de democratizare a țării, de transformare a societății românești. Sub „emblema regală" și sub „mantia monarhiei" s-au petrecut o serie de evenimente care demonstrau că ea, monarhia, devenea tot mai mult un instrument al partidelor politice burgheze și al vîrfurilor acestora, al cercurilor politice care, prin acțiunile sau dezideratele lor, se situau pe poziții contrare procesului de transformare revoluționară a societății românești, apropiind astfel sfîrșitul inexorabil al lor, cît și al instituției monarhice pe care mizau. Pe de altă parte, *dezvoltarea continuă a procesului revolutionar* început la 23 August 1944 a îngustat continuu sfera de aplicare a prerogativelor regale.

Practic, la sfîrșitul anului 1947, monarhia nu-și mai justifica locul în societatea românească. La începutul lunii noiembrie 1947, „Scînteia" publica un editorial în care indica drept *sarcină nemijlocită a clasei muncitoare din România desăvîrșirea democrației populare* și *„mersul mai departe spre înfăptuirea socialismului"*. Astfel, pentru prima oară în perioada care trecuse de la evenimentele din august 1944, Partidul Comunist Român punea, în mod deschis, *ca sarcină imediată*, trecerea la înfăptuirea unor transformări cu caracter socialist. Această linie tactică a fost fundamentată apoi în alte documente cu caracter programatic, elaborate la sfîrșitul anului 1947. Înfăptuirea unui asemenea obiectiv presupunea însă ca o *condiție sine qua non* înlăturarea monarhiei, ca ultimă „redută" a burgheziei și aristocrației române și *preluarea întregii puteri politice* de către clasa muncitoare, în frunte cu partidul său de avangardă, Partidul Comunist Român.

În cadrul unei convorbiri purtate la Palat, la 22 decembrie 1947, primul ministru al României, dr. Petru Groza, a prezentat monarhului român situația internă și internațională a României. Cu acest prilej, șeful guvernului român a pus în evidență contradicția care se crease între monarhie și procesul de transformare democratică și revoluționară a societății românești, proces în cadrul căruia, așa cum se dovedise, monarhia nu-și mai găsea locul. Cu ocazia acestei convorbiri, monarhul a înțeles perspectiva inexorabilă a instituției în fruntea căreia se afla, declarînd primului ministru că „nu se va opune schimbărilor cerute".

Partidul Comunist Român, sprijinindu-se pe clasa muncitoare, pe alianța muncitorească-țărănească, fiind în consens cu năzuințele majorității covîrșitoare a poporului român, a elaborat *un ansamblu* de măsuri politice, organizatorice și militare pentru înlăturarea monarhiei și instaurarea Republicii.

Pregătind acest *act politic*, Partidul Comunist Român a avut în vedere faptul că, deși pe plan intern monarhia era izolată din punct de vedere politic iar baza ei social-economică puternic diminuată, nu era exclusă posibilitatea ca monarhul să încerce să-și mențină tronul prin acțiuni de forță, recurgînd la prerogativele sale constituționale de șef al statului și comandant suprem al armatei. În acest context au fost luate o serie de măsuri cu caracter politic și militar menite să prevină sau să stopeze evoluția evenimentelor într-o direcție nedorită și nespecifică liniei tactice promovate de P.C.R.

La 29 decembrie, primul ministru al României, dr. Petru Groza, a solicitat monarhului, care se afla la Sinaia, o audiență pentru a doua zi, adăugînd că — dată fiind importanța problemelor ce urmau să fie discutate — era bine să vină împreună cu mama sa, regina Elena. Soarta monarhiei fusese decisă, dar nici regele și nici cei din anturajul său — de obicei bine informați — n-au avut nici cea mai mică bănuială asupra celor ce aveau să se întîmple.

A doua zi, la mai puțin de o oră după sosirea sa în Capitală, monarhul a primit în audiență pe primul ministru al guvernului, care sosise împreună cu secretarul general al C.C. al P.C.R. Primul ministru a comunicat regelui că *evenimentele desfășurate în România au adus la ordinea zilei problema schimbării formei de stat*, adică *a înlăturării monarhiei.*

Exprimîndu-și dorința de a se realiza o „despărțire prietenească", primul ministru al guvernului român a cerut monarhului, în numele guvernului, al tuturor forțelor democratice, al poporului român, *să abdice* — explicîndu-i-se regelui că, în *condiția raportului real de forțe din interiorul țării, orice împotrivire ar fi fost sortită eșecului și că, deci, poporul român aștepta știrea abdicării.*

Deși fusese avertizat, oarecum indirect, de către dr. Petru Groza, în cadrul convorbirii pe care o avusese cu opt zile înainte (la 22 decembrie 1947) monarhul a fost totuși uluit deoarece — așa cum notează unul dintre biografii săi — nu se gîndise niciodată ca abdicarea să-i fie impusă „atît de brusc". În consecință, a solicitat un răgaz de 48 de ore „pentru a analiza situația". Răgazul acordat a fost, însă, de numai o jumătate de oră!

Încercarea de a obține o legătură telefonică cu exteriorul a eșuat (telefoanele erau deconectate!). *Situația monarhiei era tranșată.* Importante deveneau acum problemele de ordin material în jurul cărora discuția s-a prelungit cu alte două ore.

După asigurările de rigoare, potrivit cărora familia regală putea părăsi țara cu bunurile materiale mobile ce-i aparțineau, actul de abdicare a fost semnat. O jumătate de oră mai tîrziu — la ora 15,30 — Consiliul de Miniștri s-a întrunit într-o ședință în care a fost citit *Actul de abdicare* și adoptată *Proclamația* guvernului către popor.

„Istoria, declara dr. Petru Groza în ședința Consiliului de Miniștri, va înregistra o lichidare a monarhiei fără zguduiri, cum, poate, inamicii noștri n-ar fi dorit. Noi, a continuat dr. Petru Groza, mergem înainte pe drumul nostru cu minimum de zguduiri și cu maximum de foloase".

Imediat, posturile de radio ale României au transmis textul actului de abdicare și proclamația guvernului către țară. „*Monarhia*, se arăta în acel document, *constituia o piedică în calea dezvoltării țării spre un regim de democrație populară, care să asigure celor ce muncesc bunăstarea materială și culturală, să asigure independența și suveranitatea statului român*".

În aceeași zi, la orele 19, *Adunarea Deputaților a consfințit abolirea monarhiei și a hotărît instaurarea unei noi forme de conducere a statului român:* **Republica populară.** A fost votată Legea de constituire a Republicii Populare Române.

Prin îndepărtarea regelui, ultimul reprezentant al burgheziei în conducerea statului, s-a încheiat procesul revoluționar de cucerire a puterii politice de către clasa muncitoare. Prin cucerirea întregii puteri de stat *s-a înfăptuit obiectivul primordial al revoluției socialiste, s-a creat premiza politică esențială pentru construirea socialismului în țara noastră. Înlăturarea instituției monarhice și instaurarea Republicii a reprezentat o încununare a luptei îndelungate a forțelor înaintate din țara noastră, pentru o cîrmuire dreaptă, care să creeze poporului român condiții favorabile emancipării sale economice, politice și sociale.*

„Dezvoltarea și întărirea alianței clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, unirea tuturor forțelor democratice și progresiste ale poporului sub conducerea Partidului Comunist Român au asigurat înlăturarea de pe scena istorică a monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române".

Prin modul în care a pregătit și a asigurat abolirea monarhiei și proclamarea republicii, Partidul Comunist Român a făcut o nouă dovadă a maturității sale politice, a priceperii de a-și elabora strategia și tactica, în acord cu realitățile țării și interesele poporului, de a folosi toate formele de acțiune și luptă revoluționară, corespunzător scopurilor procesului revoluționar de transformare a societății românești.

În cele patru decenii care au trecut de la proclamarea republicii, P.C.R. s-a preocupat în permanență de făurirea și perfecționarea noului aparat de stat, pentru a-l adapta sarcinilor specifice ale construcției socialismului. În acest sens, *au fost adoptate legi fundamentale prin care s-au consfințit, din punct de vedere juridic, trăsăturile principale ale noii orînduiri sociale și de stat, principiile de organizare și activitate ale statului român, drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor.* Constituția din 13 aprilie 1948 — *prima Constituție socialistă a României* — a *consfințit cucerirea totală și deplină a puterii de către oamenii muncii, în frunte cu clasa muncitoare, a statornicit cadrul juridic al trecerii României la construirea socialismului, a fixat principiile socialiste de organizare a statului român și a înființat noile organe ale puterii de stat: Marea Adunare Națională și Sfaturile populare.*

În 1965, ca urmare a hotărîrilor Congresului al IX-lea al P.C.R., Congres de însemnătate istorică în evoluția economică și politică a României, a fost elaborată o nouă Constituție, care a fost adoptată în august 1965. Reflectînd noul stadiu al dezvoltării societății românești, Constituția din 1965 *consfințea faptul că în România orînduirea socialistă a învins pe deplin, că au fost lichidate definitiv exploatarea omului de către om și clasele exploatatoare, că s-a făurit unitatea moral-politică a poporului român iar statul român este un stat socialist.*

Potrivit prevederilor acestei Constituții, *drepturile și libertățile fundamentale cetățenești s-au extins, potrivit democratismului și umanismului socialist, care asigură înfăptuirea suveranității depline a poporului, dezvoltarea și înflorirea multilaterală a personalității omului.* Potrivit Constituției din 1965 denumirea țării a fost schimbată în **Republica Socialistă România.**

În ultimele două decenii, în viața patriei, a Republicii noastre, s-au produs impresionante evoluții calitative, *România devenind un stat puternic și înfloritor, un stat al democrației muncitorești, revoluționare, în care poporul român, strîns unit în jurul partidului, al secretarului său general, se manifestă pe deplin, ca adevărat stăpîn al destinelor sale, își consolidează prezentul și își făurește cu încredere și abnegație viitorul.*

Chezășia neabătută a afirmării continue a puterii poporului, a demnității și suveranității naționale o constituie faptul că — prin voința unanimă a tuturor fiilor României socialiste — în fruntea țării, în înalta funcție de Președinte al Republicii a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, ctitorul celei mai rodnice perioade din multimilenara istorie a patriei, fiul cel mai stimat și iubit al gloriosului nostru popor.

Realizările remarcabile din anii socialismului și perspectivele pe care le-a deschis Congresul al XIII-lea al partidului, *dau cu adevărat măsura grandioasei opere revoluționare, înfăptuite de poporul român și relevă cu forța expresivă a faptelor, politica științifică a Partidului Comunist Român,* precum și *contribuția hotărîtoare, de o inestimabilă valoare teoretică și practică a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la configurarea și edificarea socialismului multilateral dezvoltat în România.*

Prof. univ. dr. NICOLAE PETREANU

Omagiu

Trandafiri vă-nconjoară-aprinşi din inima mea
Fierbinte, cînd pana-mi strălucitul nume vrea
Mult să vi-l cînte-n tonul dulce de violină.
ELENA CEAUŞESCU — ne sînteţi lumină!

Căci dragostea ***Dumneavoastră*** *rosturi pătrunde,*
Creşte nalte-armonii de stupine rotunde
În frumoasa noastră ROMÂNIE — grădină.
ELENA CEAUŞESCU — ne sînteţi lumină!

Cleştar viu vi-e gîndul; mireasmă-a iasomiei —
Sufletul. Prestigiu-al ştiinţei, al omeniei
Sînteţi. Şi-a neamului Floare şi Eroină.
ELENA CEAUŞESCU — ne sînteţi lumină!

Sănătate şi MULŢI ANI SĂ TRĂIŢI vă dorim
Lîngă CÎRMACIUL ŢĂRII, să vă sărbătorim!

ANA LUNGU

Secvențe sentimentale

Noi trasee ale eroismului românesc

Desprind mai jos cîteva secvențe — sentimentale, dar în egală măsură semnificative — despre oameni și fapte de pe acest autentic traseu al romantismului românesc contemporan.

Le cunosc bine, le-am străbătut adeseori în drumurile mele de reporter, pe harta de efort și năzuință a țării. Nu peste mult timp le vei străbate și dumneata, stimate cititor. Și dacă le vei parcurge într-un timp relativ scurt, dacă vei descoperi pe aceste itinerarii și frumoase valențe turistice, nu uita că cei care astăzi trudesc la ctitorirea lor înaintează cu o forță ce se măsoară doar în metri pe zi — uneori chiar mai puțin — și că peisajul care îți încîntă ochiul prezintă pentru constructor doar ineditul începutului de „lume" ce trebuia îmblînzit. Și tocmai aceasta este menirea lui, a constructorului: să umanizeze locul, făcîndu-l util și plăcut privirilor dumitale și nevoilor țării. Ceea ce modelează însă el, constructorul, efortul lui este efectiv echivalentul unui act de eroism.

Calea Soarelui

Colegul de breaslă cu care călătoresc, reporter la ziarul vîlcean „Orizont", mă informează că aceste locuri se numesc, din vechime, *ale Soarelui*, el însuși susținînd în ziarul local — și vorbind despre toate cîte se întîmplă aici în anii din urmă — o rubrică intitulată: *Calea Soarelui*. Deocamdată însă locul pe care îl străbatem nu seamănă nici pe departe cu renumele lui. Aici plouă mărunt, dens, stăruitor, ca într-o clepsidră uriașă cu nisip lichid. Cerul a coborît tot în norii care îmbrățișează dealuri și munți, păduri și pîraie repezi, grohotișuri amețitoare. Privindu-le, mai că-ți vine să faci cale întoarsă. Înaintăm totuși cu perseverență în acest decor sălbatic și umed, deoarece știm — am fost asigurați — că pe aici va trece *calea ferată Rm. Vîlcea — Vîlcele*. Constructorii nu se văd, dar le bănuim din cînd în cînd prezența din modificările aduse peisajului. La Ciofrîngeni, cel dintîi punct al călătoriei noastre, satul apare fără veste, de sub brațul unui deal murat. Iar lîngă sat, în imediata tovărășie a caselor, colonia muncitorească.

Legendă la o hartă neapărută încă

Precizez mai întîi că această nouă cale ferată este o veche dorință a românilor și că ea se constituie într-o cutezătoare performanță a întreprinderilor industriei noastre de profil.

Ea depășește în dificultate vestitele și dificilele căi Bumbești-Livezeni și Salva-Vișeu. În munte, cu o sculă bună, pătrunzi mai ușor, piatra este mai ascultătoare. Aici, printre pămînturi nestatornice, înaintarea este anevoioasă, lunecoasă, primejdioasă. Marna este roca ce-i îngrozește pe mineri — și, în special, pe minerii tu-

nelişti. E sfărămicioasă, se strecoară printre degete, cască ochi de zeci de metri adîncime. Tunelele prin care va trece calea ferată sînt săpate numai în marnă — şi „cîrtiţa“ (scutul mecanizat) abia înaintează cu un metru-doi în 24 de ore. Dincolo de marnă — sau, mai exact, între marnă şi marnă — se înalţă viaductele, ca nişte umeri de cer sprijinind viitorul univers pe cale ferată. Nici puţinele porţiuni de terasament exterior — fără tunele şi viaducte — nu sînt uşor de realizat: ele sînt cioplite pe versanţi muntoşi, au nevoie de consolidări speciale, drenuri, ziduri de sprijin, apărători de maluri. Pentru aceasta a fost creată o veritabilă industrie. Aici se testează soluţii, utilaje, tehnologii — multe în premieră naţională, şi nu doar naţională.

Dar iată, concret, obiectivele mai importante de pe acest spectaculos traseu, legenda acestei hărţi în curs de alcătuire — citind-o dinspre Argeş spre Olt. De la Vîlcele, haltă pe linia ferată Piteşti-Curtea de Argeş, drumul va traversa Argeşul — fapt pentru care s-a înălţat un *pod* special peste rîu — poposind într-o primă staţie, Tutana. Va continua, apoi, prin *tunelul Ploştina*, urmînd pe o linie de versant pînă la staţia Schitu Matei. Urmează *viaductul Topolog*, unul din cele mai mari din ţară: 40 de deschideri a cîte 30 de metri, cu o lungime totală de 1 350 de metri, la înălţimea de 50 de metri (plus adîncimea betonată a fiecărei pile, de dimensiunea unei case cu zece etaje, cufundată în măruntaiele pămîntului). Viaductul traversează comuna Ciofrîngeni — altă staţie CFR — şi lunca Topologului. Drumul de fier intră apoi în *tunelul Gibei* — şi el o performanţă: este cel mai mare din ţară, construit după război, avînd 2 240 de metri. Urmează viaductele *Sîmnic*, *Popeşti*, *Valea Hotarului*, *Blidari*, *Linia*, *Sîmnicel*, *Racoviţă*, *Ostroveni*, *Hogea*. În sfîrşit, un nou *pod* (peste Olt, de data aceasta) face legătura cu staţia Goranu ori — cum o numesc constructorii, iar locuitorii s-au obişnuit cu acest nume — Rm. Vîlcea Est, care va deveni principala staţie a oraşului. Legenda hărţii cuprinde, aşadar, 14 construcţii de amploare şi maximă dificultate tehnică, la care se adaugă alte 29 de poduri, podeţe şi viaducte mai mici.

Iar acum imaginaţi-vă, stimaţi cititori, că toate aceste obiective trebuie să încapă pe o distanţă de nici 40 de kilometri — mai exact, de-a lungul a numai 38,9 km.

Pentru ce, vă veţi întreba, acest uriaş efort, nescutit de sacrificii? Pentru două scopuri importante: în primul rînd, pentru descongestionarea traficului de mărfuri, efectuat pînă acum numai pe ruta Piatra Olt — Rm. Vîlcea, asigurînd o mult mai rapidă şi vastă activitate economică (drept pentru care se dublează şi linia Rm. Vîlcea-Sibiu), apoi, pentru însuşi confortul dumitale, stimate cititor, „privitor, călător posibil: reducerea distanţei Bucureşti-Rm. Vîlcea, respectiv Sibiu, cu 125 km şi, ca urmare, cu circa 2—3 ore de stat în tren. Ca să nu mai vorbim de faptul că noua arteră de circulaţie se constituie şi într-un reper de civilizaţie pentru localităţile din jur.

Cum se probează o vocaţie?

Îmi amintesc răspunsul unui constructor-dulgher, Vasile Ghinuţă, din Dolhasca Sucevei. Cum aţi plecat pe şantier? — l-am întrebat. „Cu nişte oameni din sat“ — mi-a răspuns prompt. Totdeauna cu nişte oameni? — am continuat întrebarea. „Niciodată nu pleci singur la drum“ — a venit, tot prompt, răspunsul, urmat de o poveste frumoasă, despre o mare lucrare, către care au coborît primii oameni, constructorii de început ai epopeii noastre de astăzi. Aceasta este prima caracteristică a vocaţiei de constructor: colectivul, familia muncitorească şi toate sentimentele ce decurg de aici: de la solidaritate şi întrajutorare, pînă la răspundere şi sacrificiu. Cealaltă caracteristică ar fi aceea că nu te poţi numi constructor pînă nu ai cel puţin două şantiere la activ. Probîndu-şi astfel vocaţia, mulţi constructori se şi numesc *şantierişti*. Eugen Mihalache, de pildă, din Suharău-Dorohoi, a pornit către noile orizonturi de muncă şi creaţie ale ţării, cu nişte consăteni: Ilie Ailenei, Ion Purice, Ilie Sandu, Ion Crăciun, megieşi şi prieteni. Împreună au coborît suitorile de cărbune de la Uricani, împreună s-au înălţat în barajul de la Cîmpu lui Neag, împreună aici, între Argeş şi Olt. Din Maramureş, de la Ieud, a coborît şeful de echipă Gavrilă Chindriş, împreună cu Ion Bota, Vasile

Pop, Grigor Gavrilă, Vasile Stoica, Dumitru Chindriş şi, în fine, Ion Chindriş I, Ion Chindriş II, Ion Chindriş III, Ion Chindriş IV, unul dintre ei fiind chiar fiul şefului de echipă. Ilie Virgil din Optaşi-Olt — un vestit podar, cu 30 de ani vechime în spate — a urcat aici, pe Argeş, împreună cu cei trei fii ai lui: Florin, Ion şi iar Ion — cu toţii recunoscuţi pentru seriozitatea, competenţa şi hărnicia lor. Îmi vorbeşte despre ei toţi inginerul Grigore Cantili, care, înainte de-a deveni constructor de căi ferate, a răspuns de starea a 1 500 km. de drumuri, pe care le-a tot bătut cu pasul prin punctele sale cele mai fierbinţi.

A nu se înţelege că aceşti constructori, şantierişti, sînt cumva nişte oameni cu totul aparte, altfel decît ceilalţi, nişte „uriaşi" din lumea poveştilor, în faţa cărora nu există piedici. Există. Şi încă multe. Dar totdeauna trecute. Cu competenţă, cu îndrăzneală, cu încăpăţînare, cu încredere. Mai ales cu încredere în izbîndă, în puterea colectivă, în forţele proprii. Oamenii aceştia au mutat munţi din loc, au dislocat milioane de metri cubi de pămînt şi rocă — suspendaţi în frînghiile ploii, în potopul zăpezilor, sub năprazna biciuitoare a vîntului. Dar s-au încăpăţînat să meargă înainte şi au învins — chiar dacă pentru aceasta au sacrificat confortul unei vieţi normale, pentru un pumn de vise, un ideal păstrat cu emoţie şi modestie în pieptul încălzit la flacăra dragostei de ţară.

Magistrala albastră

Am în faţă o fotografie, pentru care cred că m-ar invidia orice colecţionar; o ilustrată — de altfel, obişnuită, înfăţişînd motonava „Olteniţa" — a cărei valoare creşte însă considerabil, avînd în vedere inscripţia de pe verso. Transcriu laconicul text: *„Cu ocazia inaugurării Canalului Dunăre-Marea Neagră, cu m/n Olteniţa"*. Urmează semnătura comandantului, întărită de ştampila clară, evidentă, importantă. Am primit valoroasa ilustrată în ziua de 2 iunie 1984, din chiar mîna comandantului Mihai Timofei, la puţine ceasuri de la acostarea „Olteniţei" în portul Agigea. Adusese — inaugurînd astfel transportul curent pe Canal — un grup de turişti din Viena, care urmau să-şi petreacă vacanţa pe litoralul românesc.

...Aşadar, Canalul Dunăre-Marea Neagră, *Canalul mare*, cum îl numesc constructorii, funcţionează ca o navă de cursă lungă, cu toate motoarele în plin. *Canalul mic* însă, cum îl alintă tot constructorii, *Canalul Poarta Albă — Midia Năvodari*, parte integrantă a Canalului mare, se află în plină construcţie. Să poposim deci pe această hartă de efort şi creaţie...

PAM — un cuvînt nou pentru dicţionarul muncii

Canaliştii, ceilalţi oameni ai locului aşa îl mai numesc: PAM — *pam* — adică Poarta Albă-Midia. Sigur, titulatura exactă este Poarta Albă-Midia Năvodari, dar ei ştiu că între Midia şi Năvodari este o distanţă mai mică decît o bătaie de inimă. Şi-apoi, aşa le place lor, sună frumos, se poate rosti într-un singur cuvînt — şi nu de puţine ori dicţionarele au fost nevoite să-şi lărgească scoarţele spre a primi şi asemenea cuvinte. PAM este canalul ce concentrează la ora actuală suflarea constructorilor. Fişa tehnică a acestei viitoare artere navale indică: *Lungime* — 26,7 km. Porneşte de la Poarta Albă (km 34—35 pe Canalul mare) şi trece pe lîngă localităţile Ovidiu, Lumina, Năvodari, Midia. La km 25,070 canalul se ramifică: o ramură se îndreaptă spre portul Midia; cealaltă, trecînd prin lacul Taşaul, se opreşte în portul Luminiţa. *Lăţime:* 60—80 metri. *Adîncime:* 5,5 metri. *Ecluze:* două, *Ovidiu* şi *Năvodari*, asemănătoare cu Cernavodă şi Agigea, la o dimensiune ceva mai redusă. Ecluza Ovidiu este dotată şi cu o microhidrocentrală, care preia o cădere de nivel de 2 metri (50 metri cubi pe secundă) şi asigură o putere de 4 MW. *Poduri:* 7 importante, după cum urmează: podul de cale ferată (dublă) Poarta Albă, podul rutier Poarta Albă, pe DN22C, podul de cale ferată (dublă) Ovidiu, podul rutier Ovidiu, pe DN2A, podul de cale ferată (dublă) Năvodari, peste ramura de canal Taşaul, podul rutier Năvodari, pe DN22B, peste aceeaşi ramură Taşaul, podul rutier peste ecluza Năvodari (cap aval) pe DC86. *Porturi* — trei: *Ovidiu* (pe canal) cu un volum de trafic de 2 milioane de tone pe an, *Luminiţa* (pe canal) cu un volum de trafic de 5 milioane de tone pe an şi *Midia* (portmaritim) punct de întîlnire a canalului cu marea.

Volumul de trafic pe întregul canal se ridică la 12 milioane tone anual. *Pe canal pot circula* (în ambele sensuri) remorchere împingătoare cu barje de pînă la 3 000 tone fiecare (ca şi pe Canalul mare), prin ecluze trecînd însă numai cîte un remorcher cu o barjă. *Execuţia canalului înseamnă*, între altele: 90 milioane metri cubi de excavaţii şi dragaje, 1,635 milioane metri cubi de betoane, 6 000 tone tabliere metalice, 2 000 tone echipamente cu montaj, 4000 tone alte confecţii metalice, 2,1 milioane metri cubi agregate de balastieră, 8,5 milioane tone agregate de carieră.

Sistemele de protecţie şi dirijare a navigaţiei, realizate în întregime în ţară, constau, în principal, din: instalaţii de identificare a navelor, televiziune cu circuit închis, radar pentru dirijarea circulaţiei în condiţii de vizibilitate redusă, instalaţii de radiotelegrafie, coloane de apel-urgenţă, instalaţii pentru gospodărirea calitativă şi cantitativă a apelor. Agricultura va bene-

ficia aici de îmbunătățirea sistemelor de irigații, zona se îmbogățește cu 35 km de drumuri publice și o tabără modernă de copii și tineret, la Năvodari, cu o capacitate de 2 000 de locuri.

Realizarea canalului este asigurată de Centrala Antrepriză Generală de Construcții Hidrotehnice din Constanța. Își aduce, de asemenea, contribuția, o Brigadă complexă de tineret constituită în Șantier național al tineretului.

Peste timp și în istorie

Canalul — această uriașă brazdă năzdrăvană, neimaginată nici în poveștile cu Feți-Frumoși — nu înseamnă doar un drept la eternitate, ci și o coborîre în eternitatea istoriei. Nu de mult, la Medgidia s-a inaugurat — în vechea clădire a Poștei (ea însăși o mare valoare arhitectonică) „Expoziția permanentă Canalul Dunăre-Marea Neagră", un autentic muzeu cu numeroase exponate descoperite pe traseul canalului, care dovedesc, înainte de orice, originea, unitatea și continuitatea românească pe pămîntul Dobrogei. Din paleolitic și pînă în timpurile moderne — străbătînd peste 120 000 de ani de istorie — dovezile se așternu, concrete și exacte, în trăinicia poporului român. La Basarabi, Poarta Albă, Straja, uneltele de silex, piatră, os și ceramică fină reprezintă repere de prim rang ale cunoscutelor culturi Hamangia, Gumelnița, Cernavodă. Sînt atestate relațiile getodacilor cu sciții și grecii. Un tezaur de monede vorbește despre epoca romană. La Satu Nou, Medgidia, Castelu s-au descoperit obiecte de podoabă și arme din secolele IX — XI e.n. precum și o hartă a statului feudal Țara Românească, din secolele XIV — XV, care demonstrează că Mircea cel Mare își întindea domnia pînă la „Marea cea Mare". Un argument de netăgăduit

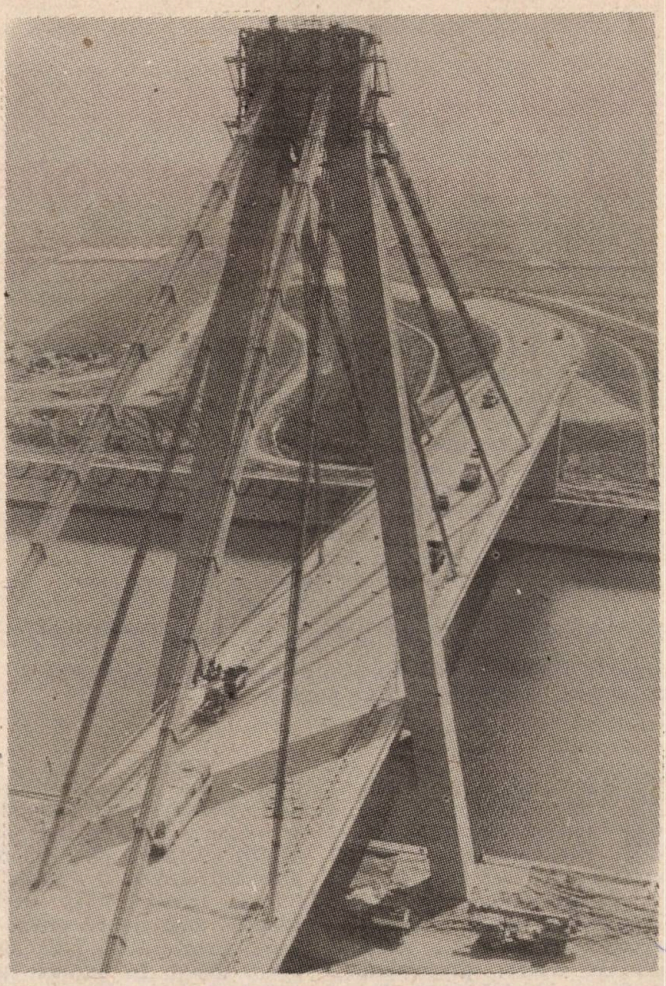

al prezenței majoritare a românilor în zonă îl constituie *Defterul* (un fel de recensămînt al populației) din anii 1693—1694, în care figurează nume de familie ca Albu, Bălan, Toma, Ilie, Lepădatu, Lupu, Călin, Oprea, Radu, Popa etc. Sînt prezentate, în continuare, vechi proiecte de construcție a canalului, rămase în fază de vis. În sfîrșit, ultimele două săli înfățișează istoricul construcției Canalului Dunăre-Marea Neagră și vizitele de lucru efectuate aici de tovarășul Nicolae Ceaușescu. Reținatenția emoționantele cuvinte rostite de secretarul general al partidului la marea adunare populară de la Agigea, în ziua de 26 mai 1984, cînd a avut loc inaugurarea festivă a canalului: *„Vor trece decenii, secole, milenii și multe din construcțiile de astăzi — și întreprinderi, și locuințe, și altele — vor fi, fără îndoială, refăcute pe o bază nouă. Dar peste secole și milenii, această nouă magistrală va rămîne permanent ca o mărturie vie a forței și capacității creatoare a poporului român, a societății noastre socialiste, a generației noastre care a schimbat cursul Dunării, creîndu-i o nouă cale care va dăinui cît timp va dăinui planeta noastră"*. Acestei magistrale, acestei victorii în timp și istorie i se subsumează, amplificîndu-i măreția, Canalul Poarta Albă-Midia Năvodari, cucerindu-și de pe acum dreptul la timp și istorie.

ION ANDREIȚĂ

Anul Internațional al Tineretului și Anul Internațional al Păcii — o succesiune salutară

Agenda amplelor acțiuni internaționale lansate și organizate sub prestigioasele auspicii ale Națiunilor Unite a rezervat Anului consacrat tineretului — proclamat și sărbătorit la mijlocul acestui deceniu — prilejul inedit și, deopotrivă, lăudabil, de a fi urmat, nemijlocit, de un alt An, a cărui substanță politică dă expresie, în termenii clari ai interpretării, acțiunii și deciziei, celei mai importante opțiuni a tinerei generații: PACEA. Este într-adevăr așa, întrucît pacea condiționează însăși existența — acum și în perspectivă — a tineretului, fapt prioritar care intră, obiectiv, în sfera de referință a Anului Internațional al Păcii, în plină desfășurare în întreaga lume.

Prin însăși deviza sa — „Participare, Dezvoltare, Pace", Anul Internațional al Tineretului a oferit mapamondului imaginea, lipsită de echivoc, asupra generației anilor '80, care dorește să se afirme, potrivit aspirațiilor sale, într-o lume a păcii, înțelegerii și cooperării între popoare.

Tineretul acestor ani, prin specificul vîrstei, nu este legat de stările de lucruri anacronice, ci se caracterizează prin deschiderea către prezent și nou, cărora generația actuală urmează să le încredințeze cauza progresului continuu al civilizației, împlinirea operei de îmbogățire a patrimoniului material și spiritual al umanității. **Pentru a-și îndeplini această înaltă și nobilă misiune socială, tînăra generație are nevoie de pace, de o pace trainică.** Este evident că o asemenea pace presupune — ca o condiție strict necesară — înfăptuirea dezarmării, înscrierea fermă a raporturilor interstatale contemporane sub auspiciile principiilor democratice, ale respectării independenței și suveranității naționale, egalității depline în drepturi, neamestecului în treburile interne, renunțării la folosirea forței sau la amenințarea cu forța.

Dreptul la pace, la existență — mai ales atunci cînd acesta vizează generațiile viitorului — trebuie să se regăsească în măsuri și decizii eficiente, pe drumul afirmării plenare a tineretului în spiritul unei vieți pașnice. Iată de ce promovarea dreptului la pace nu poate merge **în paralel** cu politica de escaladare a cursei înarmărilor, de extindere a punctelor de tensiune și conflict, de subestimare sau încălcare a aspirațiilor legitime ale popoarelor; ea presupune, nemijlocit, o acțiune energică în direcția reluării cît mai grabnice a cursului spre destindere, pentru înfăptuirea dezarmării generale și, în primul rînd, a dezarmării nucleare, a soluționării, — **în exclusivitate pe calea pașnică a tratativelor** — a tuturor problemelor litigioase dintre state.

Într-o dialectică firească, **dreptul la pace** devine **o îndatorire a păcii.** Trebuie, în acest context, **recunoscut și încurajat potențialul tinerei generații de menținere și consolidare a păcii, problemă vitală prin excelență. Eforturile consacrate păcii presupun necesitatea imperioasă a canalizării energiilor, entuziasmului și capacităților creatoare ale tineretului spre obiectivele consolidării națiunilor, luptei pentru autodeterminare, independență și suveranitate națională, neamestec în treburile interne, în conformitate cu principiile Cartei Națiunilor Unite, împotriva dominației și ocupației străine, pentru progresul economic, social și cultural al popoarelor, pentru înfăptuirea noii ordini economice internaționale, menținerea păcii mondiale și promovarea cooperării și înțelegerii internaționale.**

Se cuvine, în continuare, să amintim că Anul Internațional al Tineretului a beneficiat — sub aspect practic — de marcarea, în 1985, a unor importante momente comemorative, în a căror semnificație politică **pacea s-a regăsit la dimensiunile sale contemporane:** 40 de ani de la crearea Națiunilor Unite, for mondial reprezentativ, chemat să promoveze înțelegerea între toate popoarele lumii; patru decenii de la încheierea celui de-al doilea război mondial și de la înfrîngerea fascismului; 10 ani de la desfășurarea și încheierea cu succes a Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa.

Neîndoielnic, generația '85 a pășit în Anul Internațional al Păcii cu **un însemnat fond de experiență politică,** acumulat în procesul de pregătire și marcare a Anului Internațional al Tineretului — viguroasă și semnificativă „avancronică" a Anului consacrat păcii mondiale.

Este, însă, firesc să constatăm acum, după încheierea Anului Internaţional al Tineretului, că preocupările inaugurate şi stimulate profund de această amplă manifestare, îşi menţin valoarea şi actualitatea şi aceasta, cu atît mai mult, cu cît multe dintre problemele care vizează condiţia economică, social-politică şi culturală a tinerei generaţii nu au fost soluţionate.

Într-un asemenea context, pacea constituie, în primul rînd, o „datorie neonorată" pe care societatea, în acest stadiu al evoluţiei sale, nu este în măsură să o transforme în realitate, atît de mult aşteptată de popoare, de întreaga opinie publică; pus în faţa alternativelor fundamentale, **tineretul a optat, riguros şi irevocabil pentru o lume a păcii şi destinderii, lipsită definitiv de spectrul ameninţător al războaielor, al stărilor de tensiune şi conflict.**

Tineretul României socialiste — al ţării care a adus în atenţia politică a lumii necesitatea proclamării unui An Internaţional consacrat tinerei generaţii şi, ulterior, a unei manifestări similare privind problematica păcii — participă, energic şi consecvent, asemeni întregului popor, la apărarea dreptului fundamental la viaţă, la existenţă paşnică. Un generic profund stimulator — **„Tineretul României doreşte pacea"** — desemnează o amplă gamă de acţiuni organizate la nivel naţional şi internaţional, prin care tînăra generaţie a patriei noastre — însufleţită de îndemnurile celui mai stimat şi apropiat prieten al său, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al partidului, preşedintele Republicii — a dat expresie riguroasă opţiunii sale majore de a trăi şi a se afirma într-o lume a păcii

Tineretul României socialiste îşi manifestă energic şi consecvent opţiunea pentru dezarmare şi pace.

şi înţelegerii internaţionale, de a lua parte activă la procesul de edificare şi statornicire a acestei supreme valori pe continentul european şi în întreaga lume.

Însuşindu-şi pe deplin ideile de largă perspectivă umanistă, cuprinsă în Declaraţia-Apel adresată de Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, tuturor statelor europene, S.U.A. şi Canadei, tineretul român şi-a făcut din lupta pentru pace şi dezarmare **o cauză prioritară de crez şi acţiune,** militînd, totodată, pe plan mondial, pentru realizarea unităţii tinerei generaţii de cele mai diferite orientări şi convingeri, în jurul acestor obiective care au vocaţia de a depăşi deosebirile de concepţie sau platformă şi de a chema, în consecinţă, la un efort comun, posibil şi necesar, pentru triumful raţiunii.

Anului internaţional al tineretului i-a urmat, aşa după cum am mai spus, Anul internaţional al păcii. Şi generaţia tînără vede, cu legitim optimism, în această succesiune calendaristică, un semn al unei necesare coincidenţe în perspectivă, nutrind convingerea că fiecare moment de referinţă din biografia viitoare a planetei noastre va fi, deopotrivă, un an al tineretului şi un an al păcii, deci **un an al garanţiei viitorului umanităţii.**

Dr. DAN-MIHAI BĂRLIBA

Ingineria genetică în slujba sănătății omului

Perspectiva înnobilării caracterelor umane

● O descoperire epocală: auriculina ● Rezultate de perspectivă în tratarea cancerului și a bolilor genetice, aparent incurabile

Ingineria genetică sau tehnologia ADN recombinant, **cea mai tînără ramură a geneticii, a cunoscut o dezvoltare neașteptată după 1970. În prezent se află în plină ascensiune, prevăzîndu-se să dea în viitorul apropiat rezultate spectaculoase, de mare utilitate vieții omului.**

O caracteristică foarte importantă a acestei discipline constă în precizia manipulării genelor — particulele purtătoare ale eredității — începînd cu izolarea lor din organismul donator sau obținerea lor prin sinteză enzimatică sau chimică și sfîrșind cu încorporarea acestora în organismul receptor. Această clonare (transplantare) a genelor **poate fi asemuită cu acțiunea unui chirurg care execută o operație foarte fină cu ajutorul laserului, de unde și denumirea de** microchirurgie a genelor.

O altă caracteristică, tot atît de importantă, rezidă în posibilitatea transferării deliberate a genelor de la o specie de plante sau animale la altă specie, fără nici o restricție **de ordin filogenetic.**

Specifică pentru această disciplină este remarcabila sa capacitate creatoare, în sensul că permite crearea unor organisme total deosebite de cele cunoscute, organisme ce nu pot fi create în nici un caz prin metodele convenționale de ameliorare.

Spre deosebire de alte științe care au o sferă relativ limitată de aplicare, ingineria genetică se aplică în cele mai diverse domenii ca: medicina umană și veterinară, industria farmaceutică, alimentație, agricultură, zootehnie, industria chimică și fermentativă, energie, poluarea aerului **ș.a.**

Noi cuceriri ale științei noastre

Ingineria genetică românească obține rezultate la înalte cote valorice

La marginea Bucureștiului, unde construcțiile se răresc, iar gospodăriile încep să se încadreze în mediul rural, cîmpia prinde să-și desfășoare uriașele ei întinderi, pe care hrana cea de toate zilele a întregii țări crește, potrivit unui proces rotativ, în fiecare an, de-a lungul celor patru anotimpuri ale sale. La ora actuală, dezvoltarea sistematică a cultivării plantelor și creșterii animalelor, înregistrînd noi parametri, se impune adoptat un suport științific din ce în ce mai serios, corespunzător necesităților creșterii producției agricole și dezvoltării șeptelului, conform nevoilor țării, aflate și ele în plină expansiune.

Însă, pentru ca știința să-și poată spune cuvîntul hotărîtor, cercetătorii desfășoară zilnic o muncă intensă, după cum se știe, în cadrul unor prestigioase institute de specialitate.

În consecință, socotim firesc îndemnul de a ne opri și privi în această direcție, pentru a afla ce se înfăptuiește pentru binele general — al poporului și al patriei.

Pe platforma Baloteștilor

Așa dar, în apropierea Capitalei, dincolo de aeroportul internațional Otopeni, două remarcabile focare de cercetări științifice atrag atenția prin modul riguros de desfășurare a muncii lor. Astfel, problematica nutreților, inclusă în aceea a hranei raționale, ce trebuie

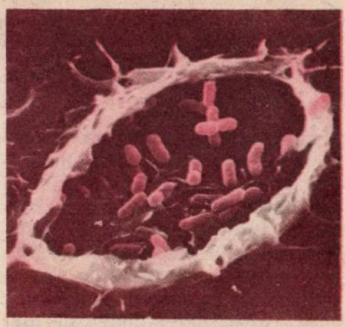

O IMAGINE INEDITĂ. *Primul pas în fagocitoză sau „înghițirea celulei": un macrofag întinde cîțiva pseudopozi, din forma sa unicelulară, pentru a apuca un număr de bacterii* Ecsherichia coli *(jos) care, în mod normal, este un parazit benign, existent în tractul digestiv al omului.*

Alți doi macrofagi apar într-o fază mai tîrzie a procesului: bacteria atrasă în interior (o extensie a membranei macofagului) — sus dreapta — sînt absorbite una cîte una — fig. dreapta jos.

Substanțe chimice foarte active aflate în interiorul macrofagului vor rupe și vor distruge componentele celulelor invadatoare. Macrofagii devoră pur și simplu inamicul, digerînd și metamorfozînd substanțele lui componente. Produse în măduva oaselor, macrofagii și alte fagocite numite neutrofile sînt prezente peste tot — în sînge și în țesuturile corpului.

administrată tuturor speciilor și categoriilor de animale, se află în raza preocupărilor Institutului de Biologie și Nutriție Animală Balotești.

Bazei materiale, care depășește cifra de 130 milioane lei — estimată ca valoare a mijloacelor fixe (mașini, utilaje, instalații, aparatură de laborator, clădiri și adăposturi, aparținînd unui microcomplex de cercetare și producție a stației de zooforturi) îi corespunde o valoare a producției-marfă de peste 500 milioane lei anual, la o fabrică pentru nutreturi combinate, la patru stații-pilot pentru obținerea de diferite preparate furajere noi și la șapte laboratoare de cercetare.

În același timp, peste 650 persoane își desfășoară activitatea în institut, printre acestea aflîndu-se 130 specialiști proprii și 105 cadre didactice din învățămîntul superior, cu diferite profiluri: biologi, ingineri zootehniști, medici veterinari, chimiști, ingineri agronomi, matematicieni, fizicieni, ingineri mecanizatori, electroniști, programatori, precum și alte categorii aferente proceselor de cercetare și producție.

Activitățile de cercetare, dezvoltare și introducerea progresului tehnic în producție se desfășoară pe baza a șapte programe contractate cu Ministerul Agriculturii, Ministerul Industriei Alimentare și achiziționării produselor agricole, Ministerul Industriei Chimice, precum și cu alți beneficiari. Programele respective cuprind 16 obiective și 234 faze de cercetare, care, în desfășurarea lor studiază: bazele eredității, adaptării și reproducției la animale; mecanismele fiziologice ale sporirii producției animale și creșterii gradului de conversie a nutreturilor; optimizarea rațiilor și recepturilor de nutreturi; perfecționarea tehnologiilor de producere a nutreturilor combinate, premixurilor și preparatelor furajere speciale; tehnologiile de prelucrare, conservare și valorificare superioară a furajelor de volum; obținerea prin metode tehnologice avansate a unor noi preparate furajere; mecanizarea și automatizarea principalelor lucrări în zootehnie, făcînd de asemenea obiectul unor deosebite preocupări ale institutului.

Rezultate competitive pe plan mondial

Într-un atare cadru au fost obținute o serie de rezultate competititive pe plan mondial—de mare însemnătate pentru dezvoltarea zootehniei. Dintre acestea trebuiesc menționate în primul rînd promovarea unor aditivi, a unor biostimulatori, ca și crearea anumitor preparate furajere noi. S-a creat astfel o producție românească a cărei desăvîrșită eficacitate a dus la înlocuirea corespunzătoare a importului și la valorificarea superioară a resurselor disponibile. În felul acesta, testele efectuate pe animale, cu produse românești, în comparație cu cele mai bune produse pe plan mondial, au dat rezultate absolut similare. Așa a fost cazul cu antioxidantul de Codlea, Disacilin (biostimulator), Subtilaza Z (produs enzimatic), Glutamatul de sodiu (corector de gust), Concentrat proteic cu Lizină (aminoacid esențial), Chelatomin (microelemente chelatate), Sunil (concentrat proteic pentru animale tinere), Reltan (înlocuitor de lapte pentru miei, viței și malaci), Protamid (drojdii furajere lichide), Lactosil (preparat acidolactic pentru însilozarea nutreturilor verzi), Probilact (preparat pentru reconstituirea florei simbionte normale) ș.a.

Un loc deosebit în cadrul rezultatelor obținute îl ocupă, de asemenea, punerea în valoare a numeroase furaje noi din surse neconvenționale, care, prin tehnologii adecvate de preparare, conservare și administrare aduc azi o contribuție însemnată la lărgirea bazei furajere autohtone.

Substratul material al eredității

Înainte de a prezenta unele rezultate obținute prin tehnologia ADN recombinant în domeniul medicinii umane și a face unele previziuni privind ameliorarea unor însușiri ale omului, este necesar să facem o scurtă prezentare a acizilor nucleici, care constituie substratul material al eredității, și a metodelor de lucru ale ingineriei genetice.

În 1869 Fr. Miescher a descoperit în celulele albe ale sîngelui o substanță „sui generis" care nu se asemăna cu nici una din substanțele chimice cunoscute pînă atunci, pe care a numit-o *nucleină*. Cercetările ulterioare au arătat că 30% din această substanță era alcătuită din ADN *(acidul dezoxiribonucleic)* și că ea este constituentul principal al cromozomilor. Miescher poate fi astfel considerat adevăratul descoperitor al ADN. Descoperirea lui Miescher a fost dată uitării pînă cînd, în 1944, O.T. Avery, C.M. MacLeod și M. McCarty, pe baza cercetărilor efectuate asupra bacteriilor *(Pneumococcus)*, au stabilit că *ADN este purtătorul informației genetice*. În 1953 J.D. Watson și F.H.C. Crick au demonstrat că *ADN are o structură bicatenară dublu elicoidală, fiecare catenă fiind alcătuită dintr-o serie polimeră de nucleotide* (compuși formați dintr-o grupare fosfatică, riboză și o bază azotată). *Cele două catene polinucleotidice sînt legate între ele prin legături de hidrogen plasate între bazele azotate adiacente*. Catenele, care sînt subțiri și foarte lungi, sînt înfășurate una în jurul celeilalte, în sens opus, constituind, în ansamblu, un dublu helix (dublă elice) (vezi fig. alăturată). Macromolecula de ADN reprezintă deci o înlănțuire extrem de lungă de perechi de nucleotide iar gena este o secvență de perechi de nucleotide din macromoleculă, deci un segment (fragment) de macromoleculă, desigur un segment de dimensiuni extrem de mici. ADN din întreaga garnitură cromozomală diploidă celulară din întregul genom al plantelor și animalelor superioare, are cîteva miliarde sau zeci de miliarde de perechi de nucleotide. Ținînd seama că o genă are în medie 1000 perechi de nucleotide rezultă că un or-

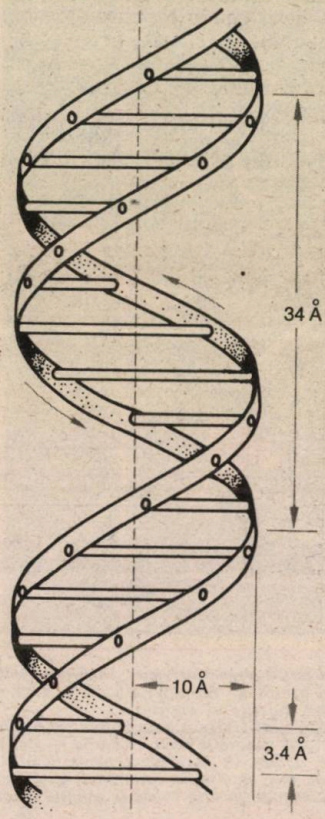

În aceiași ordine se situează elaborarea și testarea unor metode noi de ridicare a valorii nutritive la furajele grosiere, cum sînt: tratarea paielor cu alcali, amoniac anhidru, uree, fermentarea cu microorganisme special selecționate ș.a., toate acestea permițînd creșterea valorii nutritive a paielor, cocenilor, ciocălăilor și a altor grosiere, la nivelul unui fîn de calitate mijlocie.

Biotehnologia

Disciplinei biotehnologice, care se bazează pe cuceririle biologiei aplicate, i se acordă actualmente o atenție crescîndă, atît pe plan internațional, cît și în cadrul acestui institut, unde s-au realizat, printre altele, colecții proprii de drojdii, bacterii acidolactice și ciuperci producătoare de enzime, care, introduse în anumite fluxuri tehnologice conduc la îmbunătățirea substanțială a efectului bioproductiv al furajelor preparate cu asemenea microorganisme. În felul acesta fermentările făinurilor de cereale, a sucului de porumb, a supernatantului din sucul de lucernă, a bulboràdăcinoaselor, precum și a altor surse sărace în proteină, au permis obținerea de preparate furajere lichide, cu o creștere în aminoacizi esențiali, în special Lizină, de două-trei ori mai mare, față de materia primă folosită, ceea ce permite substituirea economică a unei părți importante din nutreturile proteice de tipul șroturilor de soia, floarea soarelui și altele, în hrana monogastricelor.

Rezultate tot atît de remarcabile s-au obținut și în domeniul unor cercetări fundamentale, privind stabilirea cerințelor de hrană, în raport cu specia, categoria de animale și producțiile planificate, în vederea creșterii gradului de conversie a furajelor în produse de origină animală. Ecoul acestor rezultate, pătrunzînd în sfera legislativo-juridică, se află acum și la baza actelor normative elaborate periodic, pentru uz național.

De asemenea, cercetările de genetică și biologia reproducției au făcut însemnate progrese în metodologia specifică de cercetare a acestor domenii, fapt care permite abordarea unor studii de vîrf în ingineria genetică și reproducția animalelor.

În ceea ce privește valorificarea rezultatelor obținute în urma cercetărilor institutului, trebuie menționat că de ele beneficiază întreaga noastră agricultură, prin introducerea progresului tehnic în producție, precum și în cadrul unor mijloace proprii, cum sînt: a) stațiile-pilot de demonstrație și perfecționare, amplasate în unități fruntașe de producție, cu sprijinul tehnic și material al institutului, cum ar fi, de pildă cele pentru obținerea produselor Lactosil, Protamid, Reltan, Uroprot ș.a.; b) laboratoarele județene de nutriție, care preiau și aplică, sub asistența tehnică permanentă a cercetătorilor, cele mai importante rezultate din institut; c) difuzarea rezultatelor cercetării prin intermediul publicațiilor de specialitate, a presei centrale, radioului și televiziunii, prin instruiri cu specialiști din teren, prin organizarea unor schimburi de experiență și cursuri scurte de reciclare în institut, sau potrivit altor posibilități în concordanță cu diverse situații, mai mult sau mai puțin presante.

Integrări cu învățămîntul superior

Pe aceiași platformă a Balotești-lor, un alt centru scientist remarcabil îl constituie Institutul de Cercetare și Producție pentru Creșterea Bovinelor. Acesta își desfășoară activitatea în cadrul a două specii — taurinele și bubalinele — cu ajutorul a patru ferme (două zootehnice și două vegetale), precum și a șapte stațiuni cu profil specific, aflate în diferite locuri din țară. Totodată se are în vedere, atît integrarea cu învățămîntul superior agricol (prin colaborări cu Institutele Agronomice din Cluj-Napoca, Iași, București și Craiova), cît și cu producția: I.A.S.-uri, A.E.I.-uri, sau unități cooperatiste.

ganism superior are cîteva milioane sau zeci de milioane de gene. *Omul are 5—6 milioane de gene.*

Referindu-ne la marea grupă a vertebratelor, nu există o corelație între numărul perechilor de nucleotide și, implicit, a numărului de gene și poziția organismelor pe scara evoluției, dacă luăm în considerare că o genă are 1000 perechi de nucleotide (în realitate acest număr variază de la 500 la 1500 și chiar 2000).

Am arătat mai înainte că *ingineria genetică constă în transferarea unei gene de la o specie la alta, indiferent de depărtarea taxonomică dintre specii.* Tehnica transferării parcurge *trei faze:*

1) În prima fază se izolează din molecula de ADN gena sau genele care ne interesează — numite *gene pasager* — cu ajutorul unor enzime speciale (endonucleaze de restricție). Obținerea genei dorite se poate face și prin *sinteză enzimatică* folosind *ARN mesager* (ARN m) ca matriță și reverstranscriptaza ca enzimă de sinteză a ADN complementar (ADN c) care reprezintă gena respectivă (ARN-acidul ribonucleic — este acidul nucleic care primește informația genetică — codul genetic — de la ADN, transformîndu-l într-o secvență de acizi aminici, practic în proteine). În sfîrșit, genele pasager pot fi obținute și prin sinteză chimică. Lucrul acesta implică cunoașterea anticipată a secvenței perechilor de nucleotide ale genei. Metoda aceasta are cele mai largi perspective.

2) A doua fază constă în legarea (sudarea) genei pasager cu ajutorul unor enzime speciale (ADN ligaze) de un vector (vehicul) și obținerea ADN recombinant. În cazul cînd dorim ca gena pasager (ADN recombinant) să fie încorporată în bacterii sau în plante folosim ca vectori plasmidele bacteriene (particule de ADN libere din corpul bacteriei). În situația în care gena pasager urmează a fi transferată în celulele unui animal sau ale omului se folosește ca vector virusul simian sau tumoral 40 (SV 40).

3) Ultima fază a tehnicii constă în *încorporarea ADN recombinant în celulele gazdă (receptoare)* care pot fi cele bacteriene (cel mai frecvent diferitele tulpini de *Escherichia coli*, o bacterie care trăiește în intestinul animalelor cu sînge cald) în cazul cînd se urmărește obținerea unui produs sau celule ale plantelor, animalelor și ale omului, *în cazul cînd urmărim transformarea unor caractere ale organismelor respective.*

Primele realizări ale ingineriei genetice

Una dintre primele realizări ale ingineriei genetice este obținerea *insulinei umane active* prin sinteza chimică a genelor *A* și *B* corespunzătoare celor două catene polipeptidice *A* și *B* ale insulinei, legarea lor de plasmida bacteriană pBR322 și introducerea ADN recombinant în *E. coli*, care astfel transformată produce insulină. În prezent se produce insulină pe scară industrială.

O realizare importantă este producerea *interferonilor umani* presupuși agenți antivirali și antitumorali, deosebit de eficienți. Se cunosc *trei tipuri de interferoni: alfa, beta* și *gama* care sînt controlați de 8 gene. Folosind ARN *m* extras din leucocitele umane ca matriță, și enzima reverstranscriptaza s-a sintetizat ADNc monocatenar care prin acțiunea enzimei ADN polimerază a fost convertit în ADNc bicatenar, care este

Pentru difuzarea rezultatelor în producție, pe lîngă publicații și consfătuiri, Institutul dispune și de întreprinderea SEMTEST, cu sucursalele sale teritoriale, reprezentate de complexele Iași, Mureș, Timișoara, Craiova, Baia Mare și Balotești. Cu ajutorul acestora se realizează întregul program de însămînțări artificiale de la noi, asigurîndu-se în același timp și reproducători pentru monta naturală în toate zonele țării.

Tot prin aceiași unitate tehnică SEMTEST, se obține și calificarea reproducătorilor în vederea asigurării calității, prin ameliorarea continuă a efectivelor. E vorba de o operațiune care se îndeplinește prin testarea celor trei momente de bază: testarea performanțelor proprii, testarea după descendenți pentru însușirile de lapte și testarea după descendenți pentru însușirile de carne.

Acest ansamblu de activități face parte din Programul Național pentru ameliorarea raselor de taurine, răspunzînd direct prevederilor Congresului al XIII-lea al P.C.R., referitoare la îmbunătățirea calității raselor și a productivității acestora, pe calea geneticii moderne. În acest sens, pentru a se spori eficiența selecției se desfășoară cercetări deosebite în cîteva din ramurile actuale ale geneticii. Sînt urmărite îndeaproape rezultatele din domeniul geneticii cantitative și a populațiilor, în care scop se folosesc sisteme computerizate de prelucrarea informației genetice. Funcționează, astfel, în mod corelat, un oficiu de calcul cu programe adecvate scopului urmărit.

Un alt domeniu de cercetare este cel al imunogeneticii, cu accent special pe studiul grupurilor sanguine eritrocitare. Aci se dezvoltă cercetări deopotrivă în fundamental, pentru cunoașterea caracterelor și a variabilității acestora, la nivelul locilor de grupă sanguină, în diferite etape ale procesului de ameliorare, ca și studii referitoare la înrudirile filogenetice, între rase și între specii apropiate.

Important este totodată faptul că s-au găsit aplicații ale respectivelor cercetări în sprijinul ameliorării prin ridicarea tehnicității acestui proces și a gradului de precizie a lucrărilor de selecție. În concret, se folosesc factorii de grupă sanguină ca markeri ai genelor determinante, iar prin aceasta, ca mijloc de identificare și de discriminare între indivizi, cînd se efectuează testul de paternitate.

Se fac deci, teste curente în scopul autentificării documentelor de origină pentru toți tăurașii destinați reproducției (tăurași produși în diferite ferme de elită din țară), înainte de intrarea lor pe circuitul unităților de testare. În felul acesta, Institutul e ancorat în însăși esența problemei ameliorării speciilor.

Problema reproducției și profilaxiei maladiilor

În ceea ce privește sarcina de înmulțire a efectivelor, Institutul dezvoltă, pe lîngă cercetările cu caracter de profilaxie a maladiilor sau perturbărilor de reproducție, și cercetări referitoare la perfecționarea tehnicei însămînțărilor artificiale, iar în ultimul timp și cercetări asupra biotehnicei transferului de embrioni. De altfel, transferul a fost perfecționat în sensul utilizării metodelor nechirurgicale, potrivit cărora se prevalează de la mame-donator embrioni (indusi prin superovulație), ei fiind trecuți apoi la femele-receptoare sincronizate cu donatoarele. Se reușește, în felul acesta ca, de la o donatoare să se obțină patru-cinci embrioni, într-un singur ciclu și deci, aproximativ, tot atîți produși de la „receptoare".

Așa dar, se obțin valori autentice, într-un ritm mult mai mare decît pe cale naturală.

Atari cercetări și aplicații au loc atît la Stația de Transfer de la Balotești, cît și la Stația de Cercetări de la Tg. Mureș, ambele aparținînd Institutului. Tot Institutul dezvoltă cercetări în domeniul tehnologiei de creștere și exploatare. Astfel, pe lîngă tehnicile uzuale, specifice fiziologiei, alimentației, adăpostirii, mecanizării etc., se folosesc și tehnici avansate — cum este cazul camerei

gena interferonului. Aceasta a fost inserată în plasmida pBR322 și introdusă în *E. coli* care produce *interferon alfa*. Mai multe firme au început să producă cîteva subtipuri de interferon alfa care au fost solosite în terapia cancerului, în special a formelor refractare la terapiile obișnuite, ca tumorile maligne ale rinichiului și melanomul malign.

Rezultatele obținute în urma tratării a 33 bolnavi atinși de cancer renal și 16 bolnavi afectați de melanom malign au fost următoarele: vindecare completă la doi bolnavi atinși de melanom, reducere la jumătate a tumorii la cinci bolnavi afectați de cancer renal, stabilizare a tumorii sau rezultate asemănătoare cu cele obținute prin chimioterapia convențională la restul bolnavilor. Nu s-au obținut rezultate într-adevăr pozitive în cancerul sînului, plămînului și tubului digestiv. Dimpotrivă, la doze mai mari s-au observat *fenomene de toxicitate.*

Se pare că *rezultate promițătoare în tratarea cancerului produc interferonii beta și gama* care se găsesc în faza de *testare clinică.*

Investigațiile viitoare pentru definitivarea tipurilor de interferoni, stabilirea structurii și a mecanismelor de acțiune ale acestora precum și găsirea unor metode mai eficiente de purificare vor deschide *căi noi în utilizarea acestora în terapia umană*, de aceea credem că *este prematur scepticismul exprimat de unii specialiști.*

De curînd a fost realizat prin tehnologia ADN recombinant și a culturilor de țesuturi un produs eficace în terapia anticanceroasă și anume **interleukin 2** care sporește capacitatea de atac a leucocitelor. Printr-o tehnică specială se extrag globulele albe din organismul bolnav și se tratează cu interleukin 2, după care se reîntroduc în sîngele bolnavului. Se fac 10 transfuzii. *S-a constatat o reducere la jumătate a tumorilor mari.*

Tot prin clonarea genelor în bacteria. *E. coli* s-au obținut o serie de substanțe terapeutice ca: **somatostatina,** un hormon eficace în tratamentul acromegaliei, pancreatitei acute și diabetului insulino-dependent, **somatotrofina** un hormon al creșterii, **limfotoxina** un agent care distruge țesuturile maligne (în prezent încercat pe oameni). Pe aceeași cale au fost create microorganisme care produc pe scară industrială *antigenele virusului hepatitei B*, necesare diagnosticului și preparării de vaccinuri contra hepatitei B, precum și **hemaglutinina,** antigen produs de virusurile gripei, necesar preparării vaccinurilor antigripale.

Cîteva rezultate promițătoare și o descoperire epocală

Recent au fost anunțate cîteva rezultate, deosebit de promițătoare, obținute de ingineria genetică. Unul dintre acestea este sinteza genei care controlează *factorul VIII plasmatic, factorul coagulării sîngelui*, a cărui deficiență produce temuta *hemofilie A*. În prezent, acest factor, care este o albumină alcătuită din 2 300 acizi aminici, se fabrică în cantități infime și este extrem de costisitor, deoarece *se extrage din sîngele milioanelor de donatori.* Gena care determină factorul respectiv a fost introdusă într-o cultură de celule, care înmulțindu-se nelimitat produce cantități însemnate de preparat, ce este nu numai ieftin, dar

climatice Zootron — pentru o multitudine de probleme legate de constantele fiziologice și metabolice, adică, privitoare la capacitatea productivă, pentru lapte sau carne. Sînt cercetate totodată condițiunările de microclimat și de adaptare a organismelor crescute în condiții de exploatare intensivă ori semiintensivă.

Institutul mai posedă, de asemenea, o stație de cercetări tehnologice în care se studiază diverse soluții constructive în vederea conservării parcului biologic, ori a depozitului aferent acestuia. Ea oferă un cadru adecvat pentru rezolvarea unor probleme, cum ar fi stabilirea condițiilor optime de evacuare a dejecțiilor, diferite sisteme constructive pentru spațiile de odihnă ale animalelor, ori soluții de aerisire și microclimat. Un rol important îl ocupă în cadrul preocupărilor respective studierea mulsului mecanizat, prin cele două sisteme existente, precum și efectele produse de ele asupra sănătății animalelor sau impactul produs asupra productivității și calității laptelui.

Ansamblul unor atari investigări răspunde direct scopului fundamentării și perfecționării tehnologiilor de creștere și exploatare a taurinelor de diferite vîrste sau sexe, precum și în vederea orientărilor productive, încadrîndu-se deci efortului continuu pentru obținerea unei eficiențe sporite a sectorului zootehnic.

Desfășurarea unei remarcabile activități la Fundulea

Preocuparea principală a Institutului de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice de la Fundulea este legată de crearea unor soluri și hibrizi cu însușiri superioare-calitative. Asemenea realizări, apreciate în mod deosebit de către conducerea de partid și de stat se găsesc actualmente în producție. Astfel, cam 85% din suprafața cultivată cu orz, floarea soarelui sau plante furajere este însămînțată numai cu soluri românești. Grîul, înregistrează și el, în acest sens, un procent de 85%, iar porumbul de 90%. Ne aflăm deci, în fața unor creații ale cercetării autohtone. Dacă ne referim însă la anul 1965, trebuie precizat că pînă atunci agricultura noastră a dispus de circa 25 soluri și hibrizi. Astăzi, numărul acestora a crescut la 215, competitivi ca potențial genetic pe plan mondial, așa încît activitatea ultimelor două decenii se recomandă de la sine.

Rezultate excepționale obținute prin Fitotron

Actualmente se lucrează la stabilitatea producțiilor, care este reprezentată în primul rînd prin rezistența la boli și dăunători. Pe această linie institutul desfășoară o activitate intensă, folosindu-se și de Fitotron — o instalație complexă pentru producerea climatului artificial. Astfel, în luna mai, de pildă, se pot asigura în spații speciale, temperaturile scăzute din decembrie, și invers, în mijlocul iernii, aceleași spații pot furniza condițiile specifice lunilor de vară, în ceea ce privește căldura, umiditatea, lumina sau curenții de aer (care contează foarte mult în creșterea plantelor). Se produc, de asemeni, elemente infecțioase cum ar fi ciupercile, bacteriile, insectele dăunătoare ș.a. pe cale artificială, necesare producerii antidoturilor de folosit în combaterea maladiilor și paraziților.

Se fac, în scopul combaterii lor, numeroase cicluri de reproduceri ale agenților patogeni, fiecare dintre acestia necesitînd anumiți parametri de căldură, umiditate etc. Astfel, s-a ajuns la o ridicare deosebită a producti-

și mai curat decît cel extras din sînge. **Factorul VIII** astfel sintetizat se află în faza de testări clinice. Există și o *hemofilie B* caracterizată prin deficiența factorului IX plasmatic, dar mai puțin severă decît hemofilia A.

O descoperire epocală o constituie izolarea genei pentru **auriculină,** legarea ei de un vector și introducerea în mediu bacterian, unde determină sinteza acestei substanțe miraculoase. Auriculina este un pseudohormon produs de auriculele inimii, de unde poate fi extrasă în doze foarte mici. Ea acționează asupra capilarelor și rinichilor favorizînd eliminarea apei, sărurilor și a altor produse de dezasimilație, fiind considerată *cel mai puternic diuretic cunoscut pînă în prezent.* Una dintre acțiunile foarte importante ale auriculinei este reglarea circulației sangvine periferice și a tensiunii arteriale. *Cercetările care s-au desfășurat în mai multe institute americane, începînd din 1960, în acest domeniu, vor fi în curînd finalizate prin producerea pe scară industrială a acestei substanțe binefăcătoare.*

Clonarea genelor direct pe organismul uman

Pînă acum ne-am ocupat de clonarea genelor-pasager în bacterii, care astfel transformate produc o substanță folosită în terapia umană. În cele ce urmează vom trata, firește pe scurt, problema clonării genelor dorite direct în organismul uman, fie **în scopul vindecării unor boli** fie **în scopul ameliorării unor însușiri ale omului.** Pînă nu demult se cunoșteau circa 3 000 maladii genetice. După cele mai recente evaluări numărul bolilor genetice s-ar ridica la 4 000, deoarece mereu se descoperă noi boli care vin să întregească tabloul sumbru al acestora. Se apreciază că circa 10—12% din populația umană este afectată de anomalii genetice. De altfel, chiar unele boli considerate negenetice conțin un coeficient oarecare de cauzalitate genetică. Bolile genetice se exteriorizează sub cele mai variate și mai bizare forme, afectînd caracterele fizice, psihice, psihofizice, fiziologice, biochimice ș.a., unele din ele exteriorizîndu-se prin alterarea totală a personalității umane (schizofrenia, idioția amaurotică, coreea lui Huntington) sau distrugerea fizică (distrofia musculară progresivă) sau moartea prenatală (anencefalia). Marea majoritate sînt ereditare. Bolile genetice sînt cauzate de modificări ale patrimoniului genetic al omului (mutații genice, cromozomale și genomale) care au drept consecință schimbări în *activitatea enzimelor* iar acestea, la rîndul lor, antrenează după sine **tulburări** *ale metabolismului* diferitelor substanțe specifice. Bolile genetice sînt, deci, consecința directă a tulburărilor metabolice.

Terapia bolilor genetice prin metode convenționale, ori cît de importante vor fi îmbunătățirile ce se vor aduce în viitor, nu va duce decît la rezultate parțiale. De aceea *se nutrește din ce în ce mai insistent speranța că bolile genetice vor putea fi vindecate într-un viitor nu prea îndepărtat, prin intervenția ingineriei genetice,* care permite înlocuirea fragmentului de ADN care conține gena sau genele dăunătoare (subletale, letale), din organismul atins de boală cu un segment de ADN de la un om sănătos, care conține gena

---

vității, la dobîndirea unei cantități mai mari de ulei din floarea soarelui, care, acum 50 de ani, spre pildă, atingea un procent la extracție de 28—30% — azi procentul ridicîndu-se la 55—60%.

Cu ajutorul Fitotronului se fac testările la boli și dăunători, citeodată chiar de cinci-șase ori pe an, în vederea ameliorărilor necesare. În felul acesta s-a putut îmbunătăți mult rezistența plantelor și asigura o stabilitate în producție, indiferent de atacurile patogene. Se știe, spre exemplu că, în cazul grîului, la cîțiva ani odată survine un atac de rugină, care compromite întreaga recoltă. Astăzi s a ajuns, datorită cercetărilor efectuate și rezultatelor obținute, la o îmbunătățire simțitoare a situației.

În al doilea rînd, stabilitatea producțiilor e condiționată de toleranța la condițiile nefavorabile de mediu (ger sau alte dificultăți de iernare pentru cerealele de toamnă, fie temperaturile ridicate, ca urmare a arșițelor sau secetelor). **Toate aceste lucrări se fac azi în cîmp, ca și în laborator, folosind Fitotronul. Solurile rezistente, respective, s-au realizat prin crearea unor condiții artificiale de stres climatic. Astfel,** în ultimul deceniu nu s-au mai înregistrat pagube în timpul iernii, la culturile de grîu și orz, creîndu-se factorul care a dus la stabilitatea producției respective. **De asemenea la porumb și floarea soarelui a crescut foarte mult rezistența la genotipuri, prin condiții de secetă artificială provocată în Fitotron.**

cărora se urmărește rezolvarea unor probleme de mare actualitate, pentru culturile respective, cum ar fi, de pildă, rezistența la ierbicide, **sau la** salinitate. **Cu alte cuvinte, se caută să se obțină** selecționarea unor plante de cultură, rezistente la ierbicidele care atacă buruienile, ori care să crească pe terenuri cu un procent mai mare de săruri în ele.

De asemenea, se mai studiază în Fitotron bazele fiziologice ale pregătirii recoltelor — în special procesele de absorbție a apei, de fotosinteză, de tratarea substanțelor asimilate din organele vegetative în semințe, care reprezintă organele de depozitare în vederea reproducerii plantelor.

Pe baza unor atari studii se elaborează tehnologiile de cultură cu consum redus de îngrășăminte și pesticide, **capabile să utilizeze rațional și intensiv rezervele de apă existente în sol, inclusiv apa de irigare.**

Se poate vedea, prin urmare, din cele de mai sus, importanta contribuție a acestor institute în dezvoltarea economiei noastre, care a reușit să înregistreze astfel, noi succese în ultimii ani, succese paralele cu afirmarea tot mai prestigioasă a științei românești, pe plan mondial.*

ERNEST VERZEA

Alte cercetări în ingineria genetică

Ameliorarea la cădere și scuturare a plantelor — fie cerealiere, fie tehnice, s-a obținut tot prin lucrări efectuate în Fitotron. În el se mai fac și alte experiențe sau studii de biotehnologie și inginerie genetică, potrivit

---

* Redacția ține să mulțumească pe această cale, pentru lămuririle furnizate la elaborarea acestui material tovarășilor dr. ing. **Smarand Dulcă,** directorul științific și dr. ing. **Ganciu** din Institutul de Cercetare și Producție pentru Creșterea Bovinelor—Balotești, tovarășului dr. ing. **Ion Arișanu,** secretarul științific al Institutului de Biologie și Nutriție Animală de la Balotești, precum și tovarășului dr. ing. **Viorel Vrînceanu,** directorul științific al Institutului de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice de la Fundulea.

sau genele normale, adică genele codificatoare a activității normale a enzimei care declanșează metabolizarea substanței deficitare.

Tehnologia transferării — *clonării moleculare* — a genelor normale în corpul unui bolnav, respectiv înlocuirea genelor nocive cu gene normale, este destul de complicată, așa încît, pentru înțelegerea fenomenului vom renunța la amănunte. În general ea implică *trei operațiuni majore:*

P r i m a o p e r a ț i u n e constă în sinteza, cu ajutorul reverstranscriptazei, pornind de la ARNm ca matriță, a genei sau genelor pasager și clonarea lor în tulpina de *Escherichia coli K 12.*

A d o u a o p e r a ț i e rezidă în caracterizarea structurală și funcțională a genelor clonate în *E. coli*, pentru a ne convinge că posedă însușirea de codificare a proteinii dorite, precum și semnalele pentru reglarea proceselor de transcripție și translație, care duc la sinteza proteinii respective.

O p e r a ț i u n e a f i n a l ă constă în legarea genei sau genelor care ne interesează, de un vector specific pentru om și celelalte mamifere și încorporarea ADN recombinant obținut în celulele pacientului atins de boală — a cărui vindecare o dorim — unde urmează a înlocui genele nocive sau, în cazul unor boli, genele lipsă. Vectorul cel mai adecvat pentru transferul genelor umane este vectorul *SVGT-1*, care reprezintă un fragment al ADN virusului tumoral SV40, obținut prin tratarea ADN respectiv cu enzime de restricție.

Tehnologia ADN recombinant cuprinzînd cele trei operațiuni *a dat bune rezultate la șoareci și șobolani. La maimuțe s-au întîmpinat unele dificultăți.*

Ținînd seama că tehnologia ADN recombinant dă rezultate remarcabile în transferul informației genetice la mamifere, nu încape nici o îndoială că ea se va dovedi eficientă și în terapia genetică umană.

Un procedeu de terapie a bolilor genetice, mult simplificat, care se aplică la un număr limitat de boli genetice ale omului, constă în *extragerea celulelor din măduva osoasă a unui pacient*, înserarea *in vitro* în acestea a genei dorite, multutiplicată în prealabil în *E. coli*, și *transplantarea celulelor respective îndărăt, în corpul pacientului. Se pare că pe această cale au fost vindecate cîteva cazuri de talasemie* (anemie hipocromă gravă determinată de suprimarea sintezei alfa sau beta hemoglobinei, modificarea tabloului hematiilor).

O metodă destul de asemănătoare cu procedeul menționat *a fost folosită cu bune rezultate în tratamentul cancerului la șoareci.* În unele boli tratamentul cu gene trebuie aplicat cît mai timpuriu, în primele zile după naștere, înainte ca modificările, mai ales cele nervoase, să devină ireversibile. În altele se impune tratamentul prenatal, care implică serioase dificultăți. În celelalte boli tratamentul se poate aplica, după caz, începînd din copilărie.

O boală frecventă care poate beneficia de pe urma clonării moleculare este *diabetul zaharat*, în care caz trebuie încorporată gena pentru insulină. *Hemofilia A*, boală tipic ereditară, poate fi tratată prin clonarea genei care *controlează activitatea factorului VIII plasmatic* despre care am vorbit. Gena care determină *activitatea factorului IX plasmatic nu a fost încă identificată.*

În cazul *cancerului*, boală nu ereditară, dar cu predispoziție, *există o genă cu efect de protejare selectivă a celulelor sănătoase față de acțiunea nocivă a unor medicamente anticanceroase* (chimioterapie), lucru dovedit în urma experiențelor efectuate pe șoareci. *Există convingerea că într-un viitor apropiat gena respectivă va fi izolată, sudată de un vector convenabil și clonată în corpul uman.*

Despre o genă sau despre *gene care să confere rezistență la cancer încă nu se poate vorbi* dată fiind multitudinea și specificitatea diferitelor tipuri de cancer, dar cu siguranță că astfel de gene există, ținînd seama de faptul că în cadrul tuturor populațiilor de plante și animale se întîlnesc biotipuri rezistente la boli și la unii factori externi nefavorabili.

Unii specialiști și-au exprimat optimismul că în curînd vor putea fi prevenite și tratate prin transplant de gene și bolile cardiovasculare atît de răspîndite în zilele noastre.

Este neîndoielnic că gene pentru rezistență, la cel puțin unele din aceste boli, există, dovadă că unii oameni în ciuda vieții dezordonate, a abuzului de tutun și alcool ajung la adînci bătrînețe, fără să fi suferit de vreo boală cardiovasculară. Nu trebuie omis însă faptul că genele acționează în strînsă legătură cu factorii externi, ori *condițiile nefaste ale civilizației industriale contemporane favorizează în mare măsură declanșarea acestor boli.*

De aceea, chiar în situația integrării unor gene favorabile, practicarea unui regim echilibrat de viață și evitarea stresurilor sînt indispensabile. Lucrul acesta se impune și pentru prevenirea altor boli.

Aplicarea ingineriei genetice în prevenirea și tratarea bolilor omului se află la început de drum. Pentru obținerea unor succese reale este necesar, în primul rînd, să se definitiveze harta genetică a omului, cu localizarea exactă a genelor în cromozomi și cu precizarea genelor și a complexelor de gene care determină maladiile ce ne interesează. În al doilea rînd — și acesta este lucrul cel mai important — este nevoie să se perfecționeze tehnologia clonării genelor în organismul uman, care în prezent face primii pași, destul de încurajatori.

Dezvoltarea continuă a tehnicii de investigație din epoca noastră va amplifica posibilitățile omului de a pătrunde tot mai adînc în esența fenomenelor și de a rezolva problemele cele mai spinoase, așa încît nu trebuie să ne îndoim că oamenii de știință care au fost și sînt niște vizionari, dar ale căror visuri se împlinesc, vor reuși prin muncă, perseverență și pricepere să înfăptuiască într-un viitor nu prea îndepărtat una din cele mai măreț opere ale geniului uman: purificarea patrimoniului ereditar al omului de genele nocive — subletale și letale — care s-au acumulat prin mutație, în cursul evoluției, și înlocuirea lor cu gene normale. În felul acesta vor dispare o serie de anomalii și boli care desfigurează ființa umană, care este cea mai perfectă creație a naturii. Și dacă mergem cu gîndul mai departe, *nu peste mult timp vom reuși, prin aceeași clonare a genelor, să înnobilăm unele caractere ale omului.*

Acad. prof.
NICHIFOR CEAPOIU

Academician **ŞTEFAN PASCU**

Dialogul generaţiilor — o componentă mereu actuală a educaţiei

Redacţia: Una din rezervele interne ale perfecţionării vieţii umane o constituie valorificarea optimă şi efectivă a potenţialului uman ilustrat de succesiunea generaţiilor ; prin ce modalităţi consideraţi că tînăra generaţie ar putea ajunge mai repede la conştientizarea rolului ei în societate, la asumarea unor responsabilităţi, la conturarea unor idealuri în acord cu epoca de mari prefaceri pe care o trăim?

Şt. P. Rădăcinile viitorului sînt adînc implantate în prezent, după cum rădăcinile prezentului pot fi regăsite în trecut. Nu există demarcaţii prea riguroase între ceea ce este şi ceea ce va fi. Ziua de mîine este determinată de cea de azi. *Ex nihilo, nihil.* Orice act şi acţiune a prezentului se cuvin gîndite şi făcute pentru viitor. Un act prezent, odată încheiat, aparţine trecutului, dar în aceeaşi măsură şi viitorului, prin urmările sale, care nu mai aparţin nici momentului săvîrşirii lui şi nici creatorului lor. Raportul dintre previziune şi acţiune este condiţia realismului acţiunii.

Viitorul poate fi orientat, este concluzia dezbaterilor Congresului de acum un deceniu şi jumătate, organizat la Varşovia de o Comisie economică a ONU. Condiţia *sine qua non* a pregătirii şi orientării viitorului omenirii este realizarea unei noi ordini spirituale în viaţa acestuia, a unei înţelepciuni superioare, definită prin preeminenţa unor valori morale, de atitudinea omului faţă de om şi a omului faţă de umanitate.

Trecutul oferă o bună bază pentru a construi un prezent şi un viitor. Dar pentru a le construi, este necesar mai mult efort pretins tineretului, fiecăruia dintre tineri, nu altora, deci mai puţină demagogie.

Nu mediul tehnic sufocă omul, ci folosirea iresponsabilă a tehnicii poate dăuna omului. Dacă viitorul omenirii nu este posibil fără planificare şi previziune, este necesară organizarea şi conducerea socială care, treptat, devine şi o problemă a conducerii sistemelor tehnice. Existenţa lui *homo ciberneticus* nu presupune un transfer total de putere de la om la maşină, deoarece puterea rămîne gîndirii omului, atîta timp cît acesta nu se dezumanizează. Problema primordială este optimizarea dialogului dintre om şi tehnicile perfecţionate.

În fond este exprimarea gîndurilor şi aspiraţiilor tineretului, aşa cum au fost formulate de unul din reprezentanţii săi, Lucian Stanciu, care stabileşte un adevărat cod al generaţiei tinere: încercarea sistematică de înţelegere cuprinzătoare a dinamicii transformărilor sociale şi morale; implicarea permanentă a unor judecăţi proprii de valoare în tot ceea ce întreprinde, refuzul de a participa la acte şi acţiuni potrivnice cu propriile aspiraţii şi cu aspiraţiile societăţii în care trăieşte; preocuparea permanentă pentru nou, în ştiinţă şi artă, efortul permanent de a afirma o gîndire personală, pe cît posibil originală, şi aceasta în deplin acord cu aspiraţiile de progres şi dezvoltare a societăţii. Asemenea cod etic este într-o ireductibilă opoziţie cu amoralitatea şi apatriotismul.

Redacţia: Sub ce aspecte raportul părinţi - copii reprezintă o ştafetă a generaţiilor? În ce măsură în cadrul familiei comunicarea dintre generaţii poate deveni mai eficientă şi reală şi cum se raportează ea la tipul de comunicare din şcoală şi societate?

Şt. P.: Cine răspunde şi cine e responsabil de educaţia tineretului? Şcoala, familia, societatea? Fiecare şi mai ales toate la un loc, cu condiţia, fără de care nu se poate închipui succesul, ca toate acestea să fie în acord deplin cu privire la scop şi la mijloace. Prioritatea aparţine familiei, care îndrumă primii paşi ai copilului, îl învaţă cele dintîi cuvinte, îi influenţează şi orientează gîndurile, îi formează, prin transmitere afectivă, sentimentele. Familia îşi continuă rolul educativ dincolo de vîrsta copilăriei, în cea a adolescenţei, rol activ şi însemnat în educaţie în general, în orientarea în viaţă, în opţiunile în viaţă.

Se asociază şcoala, de la grădiniţă pînă la treapta liceală, prin sistemul educativ, prin exemplul dascălilor — care e mai preţios decît predicile monotone, neconvingătoare ale „educatorilor", care, uneori, una predică şi alta fac. În măsura în care sistemul educativ şcolar e în concordanţă cu cel familial, tînărul devine un om de caracter, folositor societăţii. Realizează deplin sau într-o măsură însemnată judecata înţeleaptă, exprimată în cuvinte simple — dovadă concludentă că adevărul poate fi cuprins în cuvinte puţine şi „nepretenţioase" —, aşa cum îl formula învăţatul filosof Aristotel. „Oamenii, din nefericire, se îngrijesc numai să trăiască şi nu să trăiască frumos". A trăi frumos era şi idealul genialului Shakespeare, care numea pe cel capabil de această performanţă „capodoperă", fiinţă „nobilă în acţiune", „infinită în calităţi", admirabilă „în formă şi gîndire", „modelul desăvîrşit al fiinţelor". Ceea ce, cu alte cuvinte, înseamnă întruchiparea binelui şi frumosului, a armoniei spiri-

tuale și biologice, ființă rațională, înțeleaptă, creatoare de valori materiale și spirituale perene, cu care să se împodobească istoria omenirii. Domnitorul Neagoe Basarab, filosof contemporan al marelui dramaturg englez, fără a fi cunoscut judecata shakespiriană, creionează ființa umană dacă nu în termeni identici, în același înțeles profund: „omul viețuitor împărat", „biruitor tuturor faptelor sale cîte sînt sub cer și încă nu numai atît".

Adevăruri și imperative ce pot fi exprimate în idealul umanist al formării tineretului, în educarea acestuia. Un umanism în dușmănie deschisă cu individualismul egoist, umanism generos față de colectivitatea, mai mare sau mai mică, în care trăiește și creează tînărul, nu numai pentru sine, ci deopotrivă și pentru alții.

Redacția: Sînt generații care marchează un anumit moment în dezvoltarea culturii. Ca istoric, ce generații ați considera mai semnificative în știința dvs. și ce au însemnat ele în devenirea conștiinței de sine a poporului nostru?

Șt. P.: O întrebare simplă, ce comportă un răspuns de loc simplu. Totdeauna și în toate domeniile de gîndire și de investigație începătorii își cîștigă nu numai meritul priorității, ci deopotrivă al desțelenirii ogorului roditor. De aceea opțiunea personală ar înclina spre istoricii preluminiști și cei din „epoca luminilor". Dimitrie Cantemir, Stolnicul Cantacuzino, Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior, Ioan Budai-Deleanu, cărora li se poate asocia, la scară mai modestă, Zilat Românul, Dionisie Eclesiarhul. Operele lor, prin conținut și concepție, prin mesaj și simțire au rămas nu numai izvor de date și fapte, ci și gînduri curate față de neamul lor, cu mare răspundere față de slova scrisă.

O a doua mare generație de istorici români care și-a cîștigat merite perene în descifrarea și reconstituirea trecutului neamului lor a fost aceea de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și din primele decenii ale secolului nostru, ilustrată cu cinste, demnitate și prestigiu de Bogdan Petriceicu Hașdeu, George Barițiu, A.D. Xenopol, Vasile Pârvan, Dimitrie Onciul, Ioan Bogdan, Nicolae Iorga ș.a., prin opera cărora istoria poporului român s-a impus în istoria universală, îmbogățind-o și completîndu-i sensurile. Generația amintită poate fi socotită deschizătoare de noi drumuri, noi orientări și datorită sîrgului, hărniciei și pasiunii lor neostenite pentru adunarea izvoarelor, a cît mai multor izvoare, așezate la temelia marii construcții, istoria românilor.

Despre generațiile următoare, dintre cele două războaie mondiale și de astăzi, importante fără îndoială și acestea, cu altă ocazie.

Redacția: Cultura, ca și istoria, reprezintă produsul succesiunii generațiilor. Într-un lanț neîntrerupt s-au transmis opere, creații durabile, valori, norme, idealuri, moduri de gîndire simboluri integrative etc. În prezima sfîrșitului de mileniu, ce considerați mai important a fi transmis generației anului 2000, pentru a nu mai repeta experiențele nereușite, eșecurile celor care au precedat-o?

Șt. P.: Conflictul generațiilor, ca factor al progresului, despre care se vorbea mult în trecut, trebuie înlocuit cu opusul lui, adică *acordul genera iilor, ca factor al progresului*. Ceea ce nu înseamnă idilizarea generațiilor dinainte fără discernămînt obiectiv, ci recunoașterea strădaniilor lor și, ca urmare a realizărilor de valoare lăsate moștenire viitorimii, îmbogățită cu îndemnul imperativ de a completa moștenirea cu valorile proprii, create de generațiile în succesiune. Fără împrospătarea acestei moșteniri cu valori materiale și spirituale create de generațiile ce se succed, societatea respectivă este pîndită de pericolul stagnării, iar stagnarea înseamnă regres, mai ales în lumea contemporană, cuprinsă de febra înaintării trepidante. Atitudinea critică față de generațiile dinainte se cuvine îmbrăcată în fapta constructivă superioară valorilor create de acestea. Înclinația contestatară și protestatară a generațiilor tinere față de cele vîrstnice sau a celor de dinainte trebuie să se întemeieze pe îndepărtarea prejudecăților generațiilor mai tinere față de cele ce le-au precedat sau le sînt contemporane cu privire la vredniciile celor tinere față de lipsa acestor virtuți la cei dinainte. Numai un tineret lipsit de prejudecăți este speranța lumii, spunea un înțelept om politic contemporan *(Urho Kekkonen)*. Atitudinea contestatară și protestatară a tinerelor generații trebuie să se întemeieze pe dorință și voința de a înlocui neajunsurile criticabile cu realizări superioare și nu să izvorască în gîndul dușmănos al distrugerii, fără a pune ceva mai bun în loc. Este vorba mai presus de toate de nevoia imperioasă de asanare a crizei morale ce se pare că dobîndește caracter endemic în multe locuri și societăți contemporane, de recunoașterea unor concepții etice și morale întemeiate pe idealurile superioare de muncă pașnică și liniște creatoare în folosul societății.

Răsturnarea *cogito*-ului cartesian „cuget, deci exist" prin acel „exist, deci cuget" sartrean a fost îmbrățișat de o mare parte a tineretului deoarece aforismul devenise poruncitor: existăm, deci trebuie să cugetăm cu privire nu numai la viitorul ființei noastre, ci și la îndatoririle noastre morale față de societate. Societatea de la care oamenii își primesc puterile și asupra căreia trebuie să se reverse rodul străduințelor lor. Spre această societate se cuvin îndreptate, mai presus de orice, gîndurile acelora ce s-au deprins a străbate căile cunoașterii și științei. Cît de frumos sînt exprimate marile adevăruri de cel ce le-a formulat și le-a respectat cu sfințenie, marele Nicolae Iorga. Judecăți ce pot fi extinse de la oamenii de știință și creație la toți oamenii, de orice profesiune și chiar meserie, de la cei ce-și onorează misiunea prin munca brațelor la cei ce și-o onorează prin creația de valori culturale.

Problema esențială rămîne, potrivit judecății ciberneticianului englez Geoffrei Vickers, nu atît să căutăm locul valorilor într-o lume a faptelor, ci să găsim locul faptelor într-o lume a valorilor.

Interviu realizat de
ALEXANDRINA PÂRVU

Tradiții ale familiei românești

Istoria noastră este bogată în exemple de mame — adesea mame cu mulți copii — care și-au făcut datoria pe toate tărîmurile, pentru ca fiii lor să înscrie o pagină de mărire românească. Este greu să te oprești și să alegi care dintre ele a jertfit sau a suferit mai mult, care a ridicat la loc mai de cinste virtuțile noastre strămoșești.

Mame umile, legate de glie prin tradiție și origine au dat neamului, țării — precum legendara Vrîncioaia — bărbați de seamă, eroi, conducători. Descendente din ilustre familii și-au închinat viața educației copiilor, pentru ca să-i dăruiască neamului.

Întreaga noastră istorie este constelată cu înfăptuiri ce ies din comun, datorate bărbaților aleși care, prin fapte de înaltă valoare civică și morală, au știut să afirme drepturile la viață, cultură și libertate ale poporului român.

Iar realizările acestor fii ai patriei sînt adeseori condiționate de calda oblăduire a unei mame, care a știut să le călăuzească primii pași, să le cultive primele idealuri.

Din marele număr de mame ale acestui popor, generatoare de energie românească, ne vom opri la cîteva figuri reprezentative.

Doamna Maria Brâncoveanu, soția lui Constantin Brîncoveanu, întruchipează trăsăturile caracteristice ale unei soții, mame și Doamne desăvîrșite.

Nepoată a lui Antonie Vodă, fiică a postelnicului Neagoe, Maria Brâncoveanu dăruiește soțului și țării 11 copii: șapte fete și patru băieți și Doamnei Maria i-a fost dat să trăiască cea mai cumplită tragedie. După mazilirea lui Constantin Brâncoveanu și expulzarea întregii lor familii din București, în 1714, după torturarea soțului, la care asistase neputincioasă, i-a fost dat să afle în închisoarea Ediculé cumplita veste a uciderii sălbatice a soțului, a celor patru fii — dintre care cel mai mic, Mateiaș, avea abia patrusprezece ani — și a ginerelui ei, Enache Văcărescu.

După un surghiun de doi ani și jumătate, după suferințe de neînchipuit, ea se întoarce în țară. Aici obține să i se încredințeze tutela micuțului Constantin, copilul fiului ei cel mare. După un timp, Maria Brîncoveanu readuce, în ascuns, osemintele Domnului.

În biserica Sfîntul Gheorghe, în inima Capitalei, străjuită acum de Statuia lui Constantin Brâncoveanu, a fost înmormîntat martirul Domn al Țării Românești. Pe mormînt ea așează o simplă lespede, lipsită de orice inscripție. Dar pe candela ce luminează mormîntul sînt înscrise următoarele cuvinte spre pomenire: „Această candelă ce s-au dat la Sfîntu Gheorghe cel Nou, luminează unde odihnesc oasele fericitului Domn Constantin Brâncoveanu Basarab Voievod și iaste făcută de Doamna Măriei Sale Maria, care și Măria Sa nădăjduiește în Domnul, iarăși să i se odihnească oasele" — iulie în 12 zile, leat 7228 (1720). După nouă ani se stinse din viață Maria Brâncoveanu și fu îngropată alături de tovarășul ei de viață. O Doamnă vrednică, o soție credincioasă și cea mai încercată dintre mame. Aceasta a fost Maria Brâncoveanu.

*

Zoe Golescu (1792—1880), descendentă dintr-o familie de boieri olteni, se căsătorește extrem de tînără cu boierul Dinicu Golescu și la 13 ani devine mamă.

Ea dăruieşte neamului cinci vlăstare viguroase, a căror viaţă se împleteşte în chipul cel mai strîns cu istoria ţării şi a neamului. Zoe Golescu a avut o fiică, pe Ana Racoviţă şi patru fii: Ştefan (1809—1874), Nicolae (1810—1877), Radu (1814—1882) şi Alexandru-Albul (1818—1873). Rămasă văduvă destul de tînără, după o căsătorie nu prea fericită, această mamă desăvîrşită împarte cu fiii ei momentele de luminoase realizări româneşti şi îi susţine cu tărie în înfrîngeri.

Goleştii joacă un rol însemnat în revoluţia de la 1848. Nicolae ajunge chiar ministru de Interne. Aşa încît, după înfrîngere, sînt surghiuniţi cu toţii. Zoe Golescu trăieşte zbuciumul revoluţiei.

Dacă în domeniul politic Zoe Golescu a fost neîntrecută sfătuitoare a fiilor ei, ridicaţi pînă la cele mai înalte demnităţi — în liniştea de la Goleşti, ea se gîndeşte la ridicarea ţărănimii. Redeschide Şcoala întemeiată de Dinicu Golescu la 1826 — după trecerea revoluţiei — în 1852.

Născută în declinul fanariotismului, prin zbuciumul unei vieţi închinate mişcării de redeşteptare naţională, Zoe Golescu este o figură reprezentativă a boierimii pămîntene, o mamă desăvîrşită care a ştiut să-şi întovărăşească copiii pe căile izbînzii.

De aceea, ea a trăit în sufletele lor ca o icoană de lumină.

*

Aprig luptător umanist, temerar luptător politic pentru libertate, C.A. Rosetti şi-a legat numele de cele mai importante acte ale istoriei poporului român — Unirea Principatelor, cucerirea independenţei naţionale şi organizarea statului român modern. S-a născut în Bucureşti, la 16 iunie 1816. Rămînînd orfan de tată la vîrsta de 3 ani a fost crescut de mama şi de fratele său, serdarul Dimitrie A. Rosetti. Copilul şi-a adorat mama, după cum tînărul şi maturul de mai tîrziu şi-a iubit cu dăruire ţara. Era prieten nedespărţit cu Goleştii, cu Brătienii, cu Odobescu şi a contribuit în mare măsură la alegerea lui Al. Ioan Cuza ca Domnitor unic al Principatelor.

„Azi am pus piciorul pe pămîntul maicii mele", scria Costache Rosetti în însemnările sale, la întoarcerea din exil, în Valahia dragă, „Nepreţuita noastră maică" — aşa cum se descifrează patria în simţămintele întregii generaţii a Renaşterii noastre naţionale.

„Pămînt al maicii" lor, pe care oamenii aceştia l-au iubit ca pe însăşi buna mamă atît de greu încercată. Este în această formă de a simţi patria, una dintre valorile etice caracteristice generaţiei paşoptiste şi, în general, sufletului românesc.

De la iubirea de mamă şi dragostea de patrie pornea drumul celei mai frumoase şi sfinte dintre iubiri.

C.A. Rosetti a avut o soţie devotată, mare patriotă, mamă desăvîrşită, pe **Maria** născută **Grant** — „totdeauna bună şi dulce pentru toţi, totdeauna iertătoare, totdeauna senină, a răspîndit în juru-i lumina şi căldura adevăratei virtuţi şi adevăratei fericiri: aceea de a lucra, de a iubi, de a ierta, de a sacrifica... Ea m-a făcut să iubesc viaţa pentru a putea să fac, ca prin faptele mele

să merit a fi iubit de dînsa"... sînt ultimele cuvinte adresate soţiei cuprinse în testamentul său.[1]

Familia C.A. Rosetti a avut patru băieţi şi o fiică: Horea, Ion-Tudor, care a murit în timpul exilului la Paris, Mircea, Vintilă şi fiica Liby, născută în timpul revoluţiei. Fiii participă la lupta tatălui lor, Costache Rosetti, continuînd — pentru a merge în cele din urmă pînă la socialism — gîndirea politică a acestuia.

Prima militantă socialistă şi prima noastră publicistă de seamă a fost, după cum se ştie,

Sofia Nădejde. Ea a văzut lumina zilei în Botoşani, la 14 septembrie 1856, fiind primul copil al soţilor Vasile şi Profira Băncilă-Gheorghiu (urmaşă a cronicarului Ion Neculce). Se căsătoreşte la vîrsta de 18 ani cu Ioan Nădejde, tînărul erudit care obţinuse, prin concurs, catedra de limba română a Liceului Naţional din Iaşi. În casa lor din Strada Sărăriei a locuit şi Octav Băncilă, fratele Sofiei, viitorul pictor, rămas orfan de tată de la vîrsta de patru ani.

[1] Odată cu testamentul, C.A. Rosetti încredinţa Muzeului naţional din Bucureşti cele două tablouri ale lui C.D. Rosenthal *România revoluţionară* şi *România rupîndu-şi cătuşele*, care o reprezentau pe soţia sa, Maria Rosetti. Totodată a dăruit Muzeului, prin intermediul lui Vasile Boerescu, sabia lui Tudor Vladimirescu.

Soții Nădejde devin adepții ideilor materialiste și ateiste ale lui Vasile Conta, iau parte tot mai activă la mișcarea socialistă, ca și la viața culturală a orașului. În casa din Sărărie se află redacția revistei „Contemporanul", în vecinătatea bojdeucii lui Ion Creangă.

Iată mărturia uneia dintre fiicele Sofiei, Victoria Beldiceanu: „Mama muncea foarte mult. Scria foarte mult, articole, piese de teatru, nuvele, romane, traducea diferite lucrări. Cu toate acestea, își îndeplinea riguros și obligațiile față de familie. A găsit timpul să fie «o mamă duioasă și în același timp exigentă». Și-a crescut cu dragoste pe cei șase copii ai ei (un al șaptelea a murit de mic) ca și pe frații ei rămași orfani, printre care Octav Băncilă, căruia i-a îndreptat pașii spre artă. Așa a început o prodigioasă carieră artistică"[2]. De la Nicolae Grigorescu încoace, nici unul din pictorii noștri nu a fost mai prezent în conștiința celor mulți, ca Octavian Băncilă. Viitorul pictor s-a format în atmosfera redacției „Contemporanului". „Am fost și eu un mic stîlp, o țărușe a „Contemporanului", va spune mai tîrziu, în 1933, Băncilă. „Părinții mei erau adesea vizitați de Eminescu și Creangă — cu care mama era prietenă — de Dobrogeanu Gherea, de Nicolae Beldiceanu și de alți cărturari", mărturisea aceeași fiică, Victoria Beldiceanu.

În paginile Contemporanului, Sofia Nădejde a scris chiar în primul număr apelul „Către femei", urmat de articole de propagandă socialistă și ateist-materialistă, studii etnografice și sociologice, polemici, schițe.

În 1893, alături de alți militanți socialiști a participat la constituirea Partidului Socialist Democrat al Muncitorilor din România.

Mutîndu-se familia Nădejde în 1894 la București, Sofia Nădejde și-a continuat activitatea politică, dedicîndu-se totodată, în măsură tot mai mare, muncii publicistice și literare.

Publicistica și literatura Sofiei Nădejde au oglindit și în anii următori idealurile umaniste, de dreptate socială, care au animat-o întotdeauna. A scris articole de popularizare a științei, cum au fost cele din revista „Albina".

Sofia Nădejde se înscrie cu energie între „soldații emancipării femeilor".

*

Prima femeie inginer din Europa, **Elisa Leonida-Zamfirescu** (1887—1973), aparținea unei familii numeroase din Huși. Tatăl, Anastase Leonida, era ofițer de carieră, iar mama, Matilda Goll, fiica unui inginer francez statornicit la noi, prin căsătoria cu o româncă ardeleancă[3] de prin părțile Reghinului. Au fost nu mai puțin de unsprezece copii, dintre care trei au murit în primii ani ai copilăriei, dar ceilalți opt s-au afirmat, fiecare în domeniul în care a activat: inginerul energetician Dimitrie Leonida — ilustră figura a tehnicii românești, pionier de frunte al energeticii noastre, inițiatorul și organizatorul Muzeului Tehnic din București, un general, un sculptor, trei profesoare și, în sfîrșit, inginera

Elisa Leonida. A absolvit în 1912 politehnica de la Charlottenburg, obținînd titlul de inginer diplomat, specialitatea chimie. În țară a fost angajată la Institutul Geologic. A muncit mai bine de 40 de ani, fără întrerupere, pentru înflorirea patriei. A servit țara pînă la vîrsta de 75 de ani (1 mai 1963), cînd a devenit pensionară. A decedat în 1973, la vîrsta de 86 de ani, în deplinătatea unei bătrînețe senine și cu bucuria împlinirilor pe care le-a trăit din plin.

Nu aș putea să închei aceste rînduri dedicate tradiției sănătoase a familiei, mamei — generatoare de viață românească, fără a aminti de minunata mamă a lui Creangă — Smaranda — evocată de scriitor „în „Amintiri din copilărie", care, prin energia și inteligența ei, l-a îndrumat pe Ionică să învețe carte. Cu cîtă nostalgie evocă marele povestitor satul copilăriei, pe frații săi, familia, oamenii și obiceiurile humulești enilor. Apoi, cum să nu evoc pe Maria, frumoasa mamă a lui Constantin Brâncuși, care ținea morțiș ca al șaselea copil al familiei să ajungă cărturar. „Adevăratul învățător i-a fost Maria, vrednica, cinstita și frumoasa lui mamă, căci de tată nu a avut parte, pierzîndu-l de timpuriu"[4]. Ea l-a urmat în drumurile lui, l-a ajutat cînd a urmat școala de arte și meserii de la Craiova și apoi mai departe, văzînd ce brumă a putut să dea ogorul său, l-a ajutat pe Costache să meargă la București, la Școala de Arte Frumoase. Așa, datorită sprijinului și dragostei materne, a geniului său, moșneanul din Hobița Gorjului și-a luat zborul și ca pasărea sa măiastră s-a ridicat sus, tot mai sus, zburînd în lumină, revoluționînd arta spre mîndria și fala neamului său.

Și nu aș putea da uitării nici figura Ralucăi Eminovici, soția blîndă și duioasă a căminarului Gheorghieș din Ipotești și matcă de stea — odrasla sa fiind cel mai de seamă poet al românilor, Mihai Eminescu:

O, mamă, dulce mamă..."

Prof. VICTORIA POPOVICI

[2] Victoria Beldiceanu — *Amintiri despre Sofia Nădejde*, în Femeia nr. 6, septembrie 1966.

[3] Ion Basgan, Dimitrie Leonida, București, 1968, p. 9—13.

[4] V. G. Paleolog, *Tinerețea lui Brâncuși*, București, 1967, p. 35. Tatăl său, Radu Nicolae Brâncuși, era tîmplar, moșnean de spiță veche. Brâncuși a trăit între 1876—1957.

Contribuția slujitorilor școlii din Oltenia la marea răscoală a țăranilor din 1907

Marea ridicare la luptă a țăranilor din 1907 a cunoscut în Oltenia o deosebită intensitate și o largă arie de răspîndire, evidențiindu-se îndeosebi prin ridicarea masivă și violentă a „robilor albi ai pămîntului" — cum îi numea pe țărani marele nostru istoric N. Iorga. Aici, pe meleagurile străvechi ale Țării Banilor — ținut cu bogate tradiții de luptă în trecutul istoric al neamului — răscoala din 1907 a avut forme de manifestare dintre cele mai viguroase, încît ziarul „Universul" consemna: „...vor fi fost în Moldova excese mari, vor fi fost și în Teleorman și Vlașca, dar ca în județul nostru Dolj nu cred, căci la noi răscoalele nu sînt semnalate în puncte sau direcții, ci în toate direcțiile deodată".

Alături de celelalte clase și categorii sociale, intelectualitatea din România a fost solidară cu răsculații, un rol deosebit în pregătirea răscoalei și în propagarea spiritului revoluționar avîndu-l slujitorii școlii. Explicația solidarizării intelectualității — mai ales din mediul rural — cu lupta plugarilor, o găsim în contextul social-politic al satului românesc de la începutul secolului al XX-lea, cînd învățătorul, dascălul, se identifica în mod obișnuit, cu masa celor asupriți. Descinzînd din familii țărănești de obidiți și secătuiți de muncă și nevoi, numeroși intelectuali ai satelor românești au venit de timpuriu — și pe meleagurile Olteniei — în contact cu mișcarea socialistă, iar acolo unde ea s-a manifestat, forța de luptă a răsculaților a fost deosebit de mare.

Profunzi cunoscători ai suferințelor celor mulți și împilați din satele Olteniei — ca de altfel din întreaga țară — slujitorii școlii au fost alături de aceia de care erau legați prin mii de fire. Trăind în mijlocul lor, al țăranilor, era firesc să le împărtășească nevoile și să fie mai profund mișcați de suferințele lor. Primii care au receptat dorința de mai bine a țăranului au fost învățătorii satelor — prezența lor în marea răscoală din 1907 cunoscînd forme variate de manifestare, mergînd de la înțelegerea, aprobarea și simpatia față de răsculați, pînă la acțiuni revoluționare de solidarizare cu cei răzvrătiți.

Din documente de arhivă și lucrări publicate se evidențiază faptul că în procesele intentate de autorități sînt implicați și numeroși învățători din satele Olteniei, care făceau „propagandă socialistă", îndemnînd țărănimea la răscoală.

Printre țăranii și învățătorii olteni circulau în anii premergători răscoalei numeroase ziare, reviste, broșuri, manifeste — o influență deosebită avînd-o broșura-manifest „Către săteni", redactată în septembrie 1906 de către Vasile Kogălniceanu, adevărată chemare la luptă a celor de la sate, popularizată de învățători în cadrul „reuniunilor

Opt decenii de la răscoala „robilor albi" ai pamintului

țărănești". Printre cei bănuiți că întrețin legături cu „reuniunile țărănești", răspîndind și comentînd apelul „Către săteni" sau „Gazeta țăranilor" se aflau și învățătorii: I. Ionescu și St. Nicola din comuna Băbeni—Vîlcea. Învățătorului Gheorghe Ionescu din Găneşti—Olt i s-a făcut perchiziție la domiciliu în martie 1907, iar învățătorul I. Diaconescu, din aceeași localitate, abonat la „Gazeta țăranilor", a fost pus sub supraveghere. Plîngeri sînt adresate autorităților de către proprietarul moșiei din satul Tutoi-Vîlcea — amenințat de țărani că „de-acum încolo o să fie și ei proprietari, căci eu destul am fost" — împotriva învățătorilor Constantin Mărgineanu și Al. Ionescu, abonați la aceeași gazetă.

„Cîteva persoane din Bechet și cîțiva învățători" primeau gazeta „România muncitoare" — aflăm dintr-un raport al inspectorului comunal al plășii Jiul de Jos, adresat Prefecturii județului Dolj. Așadar, broșurile „incendiare", publicațiile și apelurile „instigatoare" au exercitat, alături de propaganda socialistă, o puternică influență asupra țărănimii răsculate pentru pămînt și dreptate, în 1907, datorită și activității învățătorilor.

Solidarizarea intelectualității cu răsculații a alertat clasele asupritoare care au lansat versiunea „instigatorilor" vizînd în mod direct și prioritar pe slujitorii școlii, atît din mediul rural, cît și din orașe, pentru vina de a urmări „răsturnarea situației existente" în acel moment.

Dar nici denunțurile, nici arestările și condamnările nu i-au putut îndepărta de pe drumul ales, alături de țărănime, pentru lupta de cucerire și apărare a dreptății lor.

De altfel, documentele vremii scot în evidență cu claritate intenția organelor administrative, judiciare și militare de a trece pe seama corpului didactic răspunderea răzvrătirii țăranilor.

Așa după cum afirmă N. Iorga, cauzele răscoalelor țărănești din 1907 nu au fost „instigările învățătorilor", ci „... o nespusă sărăcie" și „...numai foamea a pus arma în mîna omului sărac, contra celor bogați".

În actele ministerului de Interne de atunci figurează ca arestați, trimiși în fața instanțelor de judecată sau implicați în marea răscoală țărănească din 1907, 42 de învățători. Și în Oltenia — ca în întreaga țară — învățători, preoți, primari și notari comunali, studenți și elevi, ca și profesori din mediul urban și-au adus o prețioasă contribuție la lupta dreaptă a „robilor albi ai pămîntului", pentru pămînt și o viață mai bună.

„Bănuiți ca instigatori", învățătorii au fost aduși „legați și sub escortă" la Craiova, pentru a fi judecați și condamnați. Printre ei: Ion Barbu Momîrleanu din comuna Goicea Mică, Ion Gunescu-Goiceanu din comuna Goicea Mare. Nae Petrulian din comuna Ciutura — ascuns de săteni nu a putut fi prins pentru a fi arestat și împușcat. Aceste nume și fapte sînt evocate de profesorul N. Andrei în lucrarea „1907 în Oltenia...". Alături de sătenii din comuna Afumați—Dolj au luat parte la răscoală și învățătorii Grigore Deca și Petre Stănescu — care a fost suspendat din învățămînt.

Potrivit mărturiilor documentare, în județul Romanați s-a remarcat în mod deosebit activitatea învățătorului Marin Georgescu, apreciat de autorități ca fiind „capul intelectual al acestei mișcări" în comuna Popînzălești. Învățătorul G. Vasilescu din Balș a fost adus „...în mijlocul pieții, unde jandarmii l-au bătut pînă l-au lăsat mai mult mort". La Cîmpeni, răsculații în număr de 150, au avut în frunte, de asemenea, pe învățătorul satului.

În județul Gorj, între învățătorii apreciați de autorități ca „periculoși" se aflau C. Dobrescu din comuna Andreești și Matei Stoicin din Vladimiri — după un raport al Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, adresat revizorului școlar al județului. În județul Vîlcea un număr de slujitori ai școlii satelor vîlcene au fost, de asemenea, solidari cu țărănimea răsculată. În satul Călina, comuna Zevideni, țăranii au fost „instigați de învățătorul din localitate". În comuna Rîmești—Sușani, se menționa într-un raport din 20 ianuarie 1907 al inspectorului comunal al plășii Oltului, către prefect: „...spiritele sînt foarte agitate din cauza unor instigatori ca învățătorul Al. Alexandrescu, care pe lîngă instigațiuni face și politică în contra guvernului". La învățătorul din Laloș, Ion Stoenescu, s-au găsit „broșuri și acte" prin care se constată că „n-a fost străin de mișcările țărănești". Printre „suspecți" erau încadrați ca *tulburători ai ordinei publice* și învățătorii Ștefan Iliescu din Mălaia—Ciunget, Ion Diaconescu din Bătășani, Ion Godeanu din Nisipi, N. Lăstune din Popești-Urși, și N. Ghica din Olănești-Cheia.

Documentele vremii și studii recente enumeră printre cei care s-au atașat cauzei țăranilor aflați în suferință, numele profesorilor craioveni Soloviu, Al. Bărbulescu și Vasile Mihăilescu, care „agită spiritele prin aprobarea în public a faptelor săvîrșite de sătenii răsculați". „Atîtă pe elevi, care rup manifestele guvernului afișate pe stradă și tulbură ordinea publică" — ne informează o telegramă a prefecturii județului Dolj, adresată Ministerului Instrucțiunii și Cultelor. De la tribuna Ateneului craiovean, dovedind „un deosebit de mare curaj", Vasile Mihăilescu a adresat „admonestările sale clasei asupritoare", „...atîtînd la război civil pe locuitori". Arestat, V. Mihăilescu a fost „...ținut nouă zile la pușcărie" și apoi eliberat provizoriu. Alături de colegul său de școală a fost trecut pe lista

celor suspecți și profesorul Nicolae Bănescu. Apoi, învățătorul Teodor Costescu din Turnu Severin. Mărturiile documentare existente în arhive arată că atît înainte, cît și în timpul desfășurării răscoalei din 1907, s-au solidarizat cu țărănimea răsculată și alte cadre didactice de la gimnaziile și liceele din orașele Craiova, Turnu Severin și Caracal.

Urmînd exemplul dascălilor lor, elevii din Craiova — ca și cei din întreaga țară — și-au manifestat solidaritatea cu marea acțiune a țărănimii, mulți dintre ei au redactat și semnat petiții cerînd eliberarea răsculaților, iar alții au desfășurat o vie propagandă revoluționară sau au acționat alături de muncitori și intelectuali, încadrați în categoria generală a „studenților". Printre aceștia se remarcă tînărul Dumitru Rusoiu de la Școala Normală de învățători „Ștefan Velovan" din Craiova, care s-a aflat „...printre țăranii răsculați, purtînd steagul roșu" — după cum se precizează în documentele vremii. Fără a se teme de amenințările și măsurile drastice ale autorităților, tineretul școlar craiovean — mai ales cel provenit din mediul rural — a fost alături de dascălii săi, solidar cu răsculații. Societatea universitară Oltenia și Clubul tinerimii din Craiova au lansat liste de subscripție, adunînd bani pentru ajutorarea familiilor țărănești din satele Olteniei, rămase fără sprijin.

Prezența slujitorilor școlii din Oltenia alături de țăranii răsculați, reprezintă doar cîteva file din lupta pentru dreptate și libertate a poporului nostru.

Prof. STELIAN-IOAN V. BOIA

În trecere prin Ploiești puteți vedea „CASA LUI CRONOS"

„Ceasul de-a lungul vremii"

...un muzeu al istoriei măsurării timpului

Omul a fost obligat întotdeauna, să-și măsoare timpul — de multe ori chiar minut cu minut.

Dar cum reușea el să o facă atunci, de mult, cînd nu existau ceasurile de care ne folosim azi? Pentru a răspunde la această întrebare vă propunem să poposim o clipă în sălile muzeului „Ceasul de-a lungul vremii", din Ploiești — unul din cele mai bine utilate muzee de specialitate din Europa și, poate chiar din lume. Amenajarea acestuia, ca secție a Muzeului județean de istorie și arheologie, a fost făcută de profesorul emerit Nicolae Simache, în perioada anilor 1954—1971, cînd a funcționat și ca director.

Trecînd prin sălile muzeului, care dispune de aproape trei mii de exponate. și privind-le cu atenție, vom găsi multe aspecte din viața poporului nostru, și a altor popoare, vom vedea, parcă, derulîndu-se în fața noastră, îndelungi perioade de istorie.

Cu milenii în urmă, primele semnale despre trecerea timpului proveneau din natură, oferite de viețuitoarele din jur: cocoșul se făcea întotdeauna auzit, ca și azi, în miez de noapte și în zori de zi. Oamenii au observat apoi că umbrele obiectelor ce îi înconjurau erau mai lungi sau mai scurte, în funcție de locul unde se află soarele pe bolta cerească. Așa a apărut cadranul solar — urmele unuia din acestea fiind găsite și în cetatea dacică de la Sarmizegetusa.

Vizitatorul muzeului va avea posibilitatea să cunoască, pas cu pas, gama variată a ceasornicelor ce au fost folosite de-a lungul timpului: ceasul-luminare, ceasuri cu nisip (clepsidre), cu apă, un ceas solar folosit pentru nave și altele din timpurile cele mai îndepărtate, ca mecanismul ceasului turn din lemn, din secolul al XVIII-lea, din Transilvania, un pendul care indică fazele lunii și date calendaristice, tablouri cu ceasuri încadrate în peisaj, farfurii-ceas din porțelan sau lemn, ceasuri „cîntătoare", statuete cu ceas și cîte-cîte altele.

Deși cele mai multe dintre ele folosesc același principiu de funcționare aplicînd, de exemplu, legea pendulului, ele sînt totuși diferite din punct de vedere al carcasei, al stilului de artă decorativă în care au fost prezentate — cu linii sobre, cu colonete, cu personaje mitologice — ceasurile stil-empire își dau mîna, alci, cu cele în stil baroc și rococo, cu linii vesele încărcate de ornamente. Varietate ce vorbește despre măiestria înaltă a constructorilor de ceasuri care, în vremuri îndepărtate, pe lîngă valoarea lor tehnică, aveau și funcție decorativă, de înfrumusețare a interioarelor.

O cameră găzduiește în principal ceasuri ce au aparținut unor personalități marcante din istoria și cultura poporului român ca, de pildă, cel al domnitorului Al.I. Cuza (remarcabil prin faptul că ne prezintă și fazele lunii și date calendaristice, anii bisecți, solstițiile și echinocțiile, cu mașinărie complicată, fiind o piesă muzeistică rară, cu mare valoare istorică. Aici se mai află: un ceasornic ce a aparținut lui Mihail Kogălniceanu, două ceasuri ale lui B.P. Hașdeu, două ceasuri ale pictorului Theodor Aman, un ceas de masă al lui Nicolae Iorga, ceasuri ale lui George Coșbuc, A.D. Xenopol, I.A. Bassarabescu și alții. Mai aproape de timpurile noastre recunoaștem ceasurile de pe vremea bunicilor, cu sonerie sau de buzunar. Este expus și ceasornicul de buzunar care a aparținut lui Peneș Curcanu (Constantin Țurcanu) eroul de la Plevna, cîntat de Vasile Alecsandri.

O categorie mult apropiată de toate vîrstele o formează ceasurile automate muzical-distractive, care oferă un larg divertisment publicului vizitator. Lucrate de meșteri ce au folosit lemnul, fantezia și talentul, ceasurile cu cuc aduc cu ele, peste generații, ceva din răcoarea și liniștea pădurii.

Ceasornicarii au lăsat, peste timp, adevărate bijuterii lucrate cu migală și talent, care prin pasiunea unor oameni au ajuns să poată fi admirate de toți acei care poposesc, pentru cîteva clipe, în „Casa lui CRONOS"... din Ploiești, unde funcționează „Muzeul ceasului".

Vizitînd muzeul acesta veți putea avea și surpriza plăcută a vizionării unor expoziții ocazionale sau să asistați la o seară muzeală — acțiuni la realizarea cărora iau parte, de cele mai multe ori, și copiii de la Grădinița nr. 35, a CFR-ului, precum și pionieri din școlile nr. 4, 8 și 29. De altfel, numeroși pionieri și școlari, pe care îi pasionează „Istoria ceasului", s-au constituit în cercul „Prietenii timpului".

Prof. PETRE GR. ANDREI

Școala și copiii plaiurilor oltene

sub semnul nobilei răspunderi față de viitorul patriei

Interviu cu: prof. dr. ELENA BĂRBULESCU

Inspector general al Inspectoratului Școlar al județului Olt

Vatră străveche de țară, cu oameni harnici și destoinici, îngemănare armonioasă de cîmpii, dealuri și lunci, de păduri, grădini și renumite așezări statornicite pe firul unui rîu legendar, cătînd spre orizontul Dunării eterne, județul Olt urcă spre întîlnirea cu viitorul purtînd însemnele unor viguroase tradiții de muncă, omenie și demnitate, de luptă neobosită pentru dreptate socială, pentru păstrarea și afirmarea ființei naționale, de încredere în viitor și dragoste față de urmași.

Pe impresionanta hartă spirituală și fizică a anilor pe care îi trăim, anii Epocii Nicolae Ceaușescu, oamenii acestui județ și-au făurit — în ritm cu întreaga dezvoltare a patriei — luminoase ctitorii industriale, sociale și culturale, o nouă condiție umană. Ritmurile înalte ale dezvoltării economice, puternica industrializare, înnoirile din agricultură, ascensiunea tot mai viguroasă pe trepte noi de civilizație și progres pun în lumină resursele de talent, hărnicie și cutezanță, moștenite pe aceste plaiuri din generație în generație, care și-au aflat adevărata înflorire în condițiile socialismului.

O mărturie deosebit de semnificativă a afirmării județului Olt în noua etapă de dezvoltare intensivă a patriei o constitue conferirea înaltului titlu de „EROU AL NOII REVOLUȚII AGRARE"

În împlinirile prezentului capătă înțelesuri profunde tradițiile istorice ale locurilor, pe care școala, întregul climat spiritual și cultural în care cresc copiii își fac o datorie a le transmite actualelor generații de elevi. De la permanenta locuire din timpuri străvechi la bogatele tradiții folclorice, de la vestigiile dacice și daco-romane la participarea în oștile vitejilor voievozi români, de la ridicarea la luptă în 1821 și 1848, la jertfa întru consfințirea independenței sau împlinirea Marii Uniri, de la viguroasa afirmare a voinței

maselor în revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 la declanșarea plenară a energiilor în edificarea noii societăți, marea carte a istoriei Oltului transmite prin vremuri o nobilă moștenire, sub semnul căreia se formează și se împlinesc noile generații de copii și adolescenți.

Căutînd să cunoaștem și să prezentăm cititorilor Almanahului Părinților-1987 frumoasele realizări ale școlii Oltului, experiența valoroasă, noile preocupări și năzuințele privind nobila răspundere de a crește copii temeinic instruiți, frumoși, sănătoși pentru vigoarea și tinerețea patriei, ne-am adresat tovarășei prof. dr. ELENA BĂRBULESCU, inspector general al Inspectoratului Școlar al Județului Olt, care ne-a vorbit cu căldură și încredere despre școala și copiii acestor plaiuri, despre bucuria de a te naște, a crește și a te forma pe această străveche vatră de țară.

Întrebare: **O veche tradiție a acestor minunate plaiuri oltene o constituie bucuria de a avea mulți copii. Care considerați că sînt, stimată tovarășă inspector general, dimensiunile acestei tradiții, astăzi, privite „de la fereastra școlii", din perspectiva noilor condiții de viață, de muncă și educație existente, deopotrivă, în satele și orașele județului dv.?**

Răspuns: Împliniriile de astăzi ale Oltului, cu puternica sa industrie, cuprinzînd ramuri și subramuri ale tehnologiilor de vîrf, cu o agricultură intensivă, modernă, cu o vastă rețea de școli de toate tipurile, cu așezăminte de cultură, se înscriu — ca în toate județele țării — în rîndul realizărilor de prestigiu ale *Epocii Nicolae Ceaușescu*. În cei peste 21 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R., pe harta economică a județului Olt au apărut obiective industriale puternice, volumul investițiilor alocate din fondurile statului cifrîndu-se la peste 52 miliarde lei, 97% din producția industrială actuală obținîndu-se în capacități de producție puse în funcțiune în acești ani.

În condițiile dezvoltării impetuoase a județului Olt, școlii i-a revenit și îi revine sarcina de a răspunde cu promptitudine comandamentelor sociale, pe de o parte prin pregătirea forței de muncă, cu înaltă calificare, iar pe de altă parte prin înscrierea școlii ca o componentă definitorie a civilizației epocii noastre, capabilă să formeze, să educe tînăra generație în spiritul celor mai înalte idealuri și valori comuniste.

Uriașele investiții au produs schimbări calitative și cantitative esențiale în structura populației județului Olt, au revoluționat profesiile, solicitînd școlii o ancorare directă în realitatea social-economică, o armonizare cu noile cerințe ale societății, prin modernizarea, dezvoltarea și o nouă organizare a bazei didactico-materiale, sincronizarea metodelor de învățămînt cu cele mai noi cuceriri ale științelor, prin perfecționarea pregătirii profesionale și politice a tuturor categoriilor de cadre didactice.

Astfel, dezvoltarea continuă a bazei materiale menite să asigure desfășurarea în condiții optime a procesului de învățămînt, să contribuie la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, a fost asigurată prin alocarea din fondurile statului a unui miliard și jumătate de lei concretizați în cele peste 1 000 noi săli de clasă — din cele 2 700 existente — în 20 de săli de gimnastică, peste 400 de grădinițe și 700 de cabinete și laboratoare. Rețeaua de școlarizare a județului Olt este însă mult mai vastă, asigurînd pregătirea a peste 100 000 de elevi, în 169 școli cu clasele I — IV, 132 școli cu clasele I — VIII, 88 școli cu clasele I — X și 18 licee, adevărate cetăți de instruire, educație și muncă, în care peste 6 000 de cadre didactice se apleacă cu dragoste și devotament asupra celor mai tinere vlăstare ale acestor meleaguri. În perioada 1945—1985, în județul nostru, personalul muncitor pregătit în școală pentru a face față necesităților producției a crescut de 12 ori la mia de locuitori. Asemenea date și realități exprimă sintetic și sprijinul pe care școala îl acordă familiilor — și îndeosebi celor cu mulți copii — ca și răspunsul părinților, care se află permanent lîngă noi, asigurînd împreună cele mai bune condiții de creștere, instruire și educare, de afirmare a personalității copiilor și adolescenților, de integrare optimă a acestora în procesul dinamic al înnoirilor pe care le cunoaște județul nostru și întreaga țară.

Întrebare: **Școlarii patriei, părinții lor, cunosc și cinstesc faptul că în cuprinsul județului dv. se află vatra legendară a Scorniceștilor, pragul de lumină al casei părintești a celui mai stimat și iubit fiu al patriei. Vă rugăm să ne vorbiți despre ce înseamnă a fi părinte și a fi copil — și deopotrivă profesor sau învățător — pe aceste plaiuri?**

Răspuns: Școala Oltului, ca principal factor de cultură

și civilizație pe aceste străvechi meleaguri românești, nu constituie doar un simplu cadru instituționalizat, ce asigură transmiterea experienței de la o generație la alta, ci își asumă înalte responsabilități morale în educarea tinerei generații, prin preluarea și dezvoltarea la nivel superior a unor norme și valori seculare ale poporului nostru. Dispunem de o bogată experiență în această direcție.

Trăind la cea mai înaltă tensiune mîndria că pe aceste plaiuri s-a născut cel mai iubit și stimat fiu al patriei, cadrele didactice, organizațiile de copii și tineret, părinții, acționează cu toții în direcția cunoașterii înaltelor virtuți morale ale poporului român întruchipate în luminoasa personalitate a secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în direcția cunoașterii trecutului istoric al acestor meleaguri, pentru construcția viitorului fericit al patriei. În concepția noastră, în planul de muncă al Inspectoratului școlar județean, în planurile de muncă ale unităților școlare sînt cuprinse, în primul rînd, acele acțiuni care au cea mai mare încărcătură emoțională, menită să formeze la copiii de toate vîrstele, noțiuni, sentimente și convingeri revoluționar-patriotice.

Acțiunile organizate la nivelul județului, al fiecărui C.U.A.S.C., al fiecărei unități școlare, au pornit de la ideea integrării documentelor de partid, a prețioaselor orientări reieșite din tezele, din cuvîntările secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în toate activitățile procesului instructiv-educativ. De la învățămîntul preșcolar la cel liceal am acordat o importanță deosebită formării concepției științifice despre lume și viață, combaterii unor teorii străine spiritului nostru, unor teorii depășite, reacționare, privind formarea și continuitatea poporului român pe aceste meleaguri, educării patriotice, militant-revoluționare a tineretului școlar.

La loc de cinste am situat permanent cunoașterea și însușirea exemplului de muncă și viață al tovarășului Nicolae Ceaușescu — model de gîndire și acțiune neobosită pentru binele și fericirea poporului și a țării — principal mijloc de educare patriotică și revoluționară a elevilor.

La nivelul calitativ al întregii noastre activități formative, în această primăvară am dedicat emoționante manifestări celei de-a 65-a aniversări a partidului, Anului Internațional al Păcii, sărbătoririi a 50 de ani de la procesul de la Brașov, zilei de 9 Mai etc.

***Întrebare:* Roadele conlucrării școlii cu familia sînt evidente pretutindeni în localitățile județului. Cum se desfășoară și care sînt efectele acestei conlucrări în planul ridicării calității procesului de învățămînt?**

Răspuns: Acțiunile realizate de Inspectoratul școlar, în colaborare cu toți ceilalți factori educaționali, au condus la ridicarea calitativă a procesului instructiv-educativ. Roadele conlucrării cu familia, cu organizațiile de copii și tineret se reflectă și în obținerea locului întîi pe țară, în cadrul întrecerii „cea mai bună școală", la finele anului trecut, în cele 35 de premii și mențiuni obținute la faza națională a olimpiadelor — ca să ne referim numai la acest an școlar — în cele 19 premii obținute la concursul pe meserii, tot în 1985/1986, în cele peste 230 de lucrări susținute la sesiunea de referate și comunicări științifice ale elevilor — faza județeană, în cele aproape 60 de premii I și multe alte premii II și III obținute de formații și interpreți individuali în cadrul amplei mobilizări de resurse artistice a „Cîntării României". Ca o trăsătură particulară a școlii Oltului se înscrie și activitatea intensă a cadrelor didactice de valorificare a tezaurului inestimabil al folclorului acestor plaiuri de legendă și istorie.

Pe de altă parte, poate nu este lipsit de semnificație să amintim că Oltul se numără printre județele cu cel mai redus număr de eșecuri educaționale — un rol deosebit revenind aici aceleiași rodnice conlucrări dintre toți factorii educaționali. În concepția noastră am pornit de la premisa că este mai ușor și mai eficient să prevenim decît să sancționăm și să recuperăm eventualele eșecuri. Astfel, am asigurat pentru elevii navetiști servirea mesei la cantinele școlilor, program prelungit de pregătire pentru aceeași elevi, ne-am străduit să mărim numărul de locuri în internate (avem de altfel 7 500 de paturi în cămine și internate), am organizat echipe de ordine și disciplină formate din reprezentanți ai organizațiilor de tineret, cadre didactice și elevi, am colaborat cu organele M.I. pentru micșorarea numărului de elevi la gazde și aducerea acestora în internate, unde s-au organizat activități educative eficiente, recreative.

Pornind de la premisa că educația începe de la cea mai fragedă vîrstă, la nivelul tuturor formelor de învățămînt, o atenție deosebită am acordat copiilor proveniți din familii numeroase, precum și din familiile dezorganizate. În acest sens, activitatea noastră s-a materializat în două direcții: pe de o parte am acționat pentru preluarea și dezvoltarea la nivel superior a unor norme și valori seculare ale familiei românești, știut fiind că pe aceste plaiuri se ridică la rang de normă morală ideea că o casă cu mulți copii e mereu plină, că la casa omului copiii înseamnă bogăție.

Ne-a preocupat cuprinderea în învățămîntul preșcolar a tuturor copiilor de la 3 ani în sus și astfel se face că avem peste 25 de mii de locuri în grădinițe cu program normal sau prelungit, în creșele și căminele județului, unde peste 900 de

educatoare supraveghează şi îndrumă educaţia copiilor. Prin grija Comitetului Judeţean de Partid, prin mobilizarea tuturor factorilor responsabili ai fiecărei comune, s-a trecut la realizarea unui număr sporit de unităţi preşcolare cu program prelungit, la sate. Aceste unităţi ce funcţionează sezonier în perioada mai-octombrie, vin în sprijinul mamelor în perioada de intensă solicitare a campaniilor agricole. De altfel, la nivelul fiecărei unităţi şcolare, din cel mai îndepărtat sat al judeţului, am permanentizat preocuparea pentru atragerea familiei în procesul educaţional, în efortul comun de creştere şi dezvoltare armonioasă, fizică şi intelectuală, a elevilor. Educatoarele, învăţătorii şi profesorii, integraţi pe deplin în viaţa satelor, a comunelor, vin în sprijinul familiei prin multiple acţiuni, în vederea pregătirii copiilor pentru viaţa de şcolar. Cum în concepţia noastră şcolile constituie adevărate pepiniere ale unităţilor economice, am socotit necesar ca în cadrul muncii directe desfăşurate de elevi (în timpul practicii tehnico-productive) în uzine, pe şantiere, pe ogoare, în S.M.A., instruirea acestora să fie îndrumată de cei mai buni muncitori, care sînt şi părinţi în acelaşi timp. De asemenea, am întărit colaborarea cu organizaţiile de tineret din unităţile economice, organizînd acţiuni comune în vederea asumării conştiente de către elevi a eticii muncitoreşti, a integrării armonioase a absolvenţilor noştri în marea familie a ţării.

Am făcut o practică din a adresa scrisori metodice părinţilor ai căror copii au rezultate deosebite, am invitat părinţii să asiste la cele mai reuşite susţineri ale proiectelor de diplomă, pentru a se mîndri cu îndemînarea şi cunoştinţele dobîndite de fiii lor.

Întrebare: **Care consideraţi că sînt cele mai semnificative trăsături de personalitate ale şcolarilor cu mai mulţi fraţi şi surori, în contextul cerinţelor procesului instructiv-educativ?**

Răspuns: Menţionăm mai sus că acordăm o atenţie deosebită copiilor proveniţi din familiile numeroase. Observînd că aceştia au o mai largă deschidere spre viaţă, că sînt mai comunicativi, că au un bagaj mai bogat de cunoştinţe şi deprinderi practice, că, în sfîrşit, sînt mai deschişi, mai vioi, mai prietenoşi, mai harnici şi mai ordonaţi, le urmărim în mod special evoluţia, valorificînd puternicul lor simţ de echipă, disciplină, îndemînarea în realizarea sarcinilor pregătirii tehnico-productive, ca şi în formarea unei opinii colective sănătoase, care să sancţioneze — moral vorbind — abaterile de la normele de conduită ale regulamentului şcolar, ale codului etic al societăţii noastre.

Întrebare: **În contextul puternicei industrializări, al noii revoluţii agrare, al urbanizării pe care le cunoaşteţi aceste plaiuri, vă rugăm, stimată tovarăşă inspector general, să ne prezentaţi, care sînt împlinirile şi perspectivele socio-profesionale mai semnificative ale celor mai tineri cetăţeni ai judeţului Olt?**

Răspuns: Capacitatea muncitorilor, a cadrelor medii şi a inginerilor din întreprinderi, de pe ogoarele Oltului, de a rezolva cu competenţă problemele complexe ale procesului de producţie îşi găseşte suportul în preocuparea şcolii de a ridica în permanenţă nivelul pregătirii profesionale a forţei de muncă. Pornind de la ideea integrării organice a învăţămîntului cu cercetarea şi producţia, reţeaua şcolară este astfel orientată încît să răspundă, în primul rînd, necesităţilor de forţă de muncă ale judeţului, să pregătească specialişti cu înaltă calificare pentru meseriile prioritare. De aceea instruirea practică se realizează direct în producţie, în fermele zootehnice, pe ogoare, în întreprinderi sau pe şantiere. Elevii sînt îndrumaţi direct de specialiştii ogoarelor, ai uzinelor şi descifrează tainele meseriei realizînd direct întregul flux tehnologic cerut de specificul meseriei pe care au îmbrăţişat-o.

Pornind de la ideea că şcolii îi revine un rol deosebit în transpunerea în practică a noii revoluţii agrare, în dorinţa ca absolvenţii li-

ceelor agricole și ai treptei I din mediul rural să-și pună pregătirea în folosul agriculturii de pe meleagurile natale, pornind de la necesitatea stabilizării și pregătirii acestei forțe de muncă pentru meseriile specifice satului, acordăm o atenție deosebită atît lotului școlar cît și lotului pe care elevii s-au angajat să-l lucreze, prin contract cu C.A.P.

Am conceput lotul școlar ca un adevărat complex experimental pe care se cultivă diferite specii și soiuri de plante, în condiții diversificate de umiditate, îngrășăminte sau ierbicide administrate pe unitatea de suprafață, de desecare — în școlile din sudul județului — de combatere a eroziunii solului etc. În paralel cu dobîndirea de cunoștințe tehnice, cu dezvoltarea deprinderilor de muncă, copiii lotului desfășoară astfel și o muncă de cercetare urmărind dezvoltarea plantelor de-a lungul unui întreg ciclu de vegetație: de la materialul săditor — asigurat prin amenajarea unor răsadnițe proprii — la culesul roadelor. Bucuria muncii, a descoperirii evoluției plantelor, a culegerii roadelor este educată de la vîrsta școlară mică, elevii ciclului primar avînd ei înșiși în îngrijire o mică parcelă botanică. Dacă pe aceste parcele nu urmărim în mod deosebit producția, la nivelul treptei I elevii și-au sporit exigențele față de ei înșiși, ambiționîndu-se să devină învățători ai propriilor lor părinți, să practice o agricultură științifică.

Aș adăuga că la ora actuală se extinde tot mai mult experiența valoroasă a unor școli în direcția realizării unor microferme pentru iepuri de casă, păsări, porumbei — exemple fiind școlile din comunele Dobrun, Vădastra, Radomirești. Aceste microferme completează dotarea gospodăriilor anexă din cadrul marilor licee. La nivelul liceelor, în special al celor agroindustriale, avem deja acumulată o bogată experiență. De exemplu, la Liceul din Scornicești, celè 15 ha ale cîmpului experimental și sera didactică completează, în condiții de cercetare, pregătirea tehnico-productivă a viitorilor lucrători ai ogoarelor. Liceul a preluat de asemenea integral o fermă a C.A.P.-ului, asigurînd întregul flux de lucrări. Aceeași este situația la Liceul Agroindustrial din Caracal, patronat de Stațiunea de cercetări agricole, unde elevii lucrează direct cele peste 700 ha, la Liceul Agroindustrial din Slatina,

ca de altfel în toate școlile județului. Trebuie să subliniem însă că aceste idei novatoare au pornit de la studierea prealabilă a factorilor economici și demografici, ele aplicîndu-se inițial, în condiții de experiment, la cîteva unități școlare, precum cele de pe raza comunei Scornicești, la Liceul I.O.B. Balș, la tînărul Liceu Agroindustrial din Grădinari și numai ulterior, după o matură evaluare a randamentului, au fost generalizate la nivel de județ.

Întrebare: **Stimată tovarășă profesor dr. Elena Bărbulescu, vă mulțumim pentru această imagine bogată și convingătoare, care reflectă o experiență valoroasă privind educarea elevilor, a tineretului și chiar a adulților, sub semnul valorilor morale ale societății noastre, pentru exprimarea — și prin urmași — a nobilei îndatoriri față de viitorul națiunii noastre. Ce alte aspecte ale acestei probleme ar putea întregi conținutul interviului?**

Răspuns: Observînd că în lumea satului tinerii se integrează cu mai multă ușurință într-un cod de norme morale tradiționale, caracteristice acestor plaiuri, am inițiat acțiuni de urmărire atentă de către profesorii diriginți a evoluției copiilor și după absolvirea școlii, acțiuni de revigorare a unor tradiții, a unor meserii devenite deficitare în lumea satului — precum cojocăria, rotăria, cusăturile populare etc. Să amintim — de exemplu — *„Sărbătoarea bujorului"* care, în comuna Radomirești adună pe cei mai buni fii ai satului, avînd astfel o mare încărcătură emoțională și educativă.

În școala Oltului s-a încetățenit de asemenea practica valorificării experienței personale a copiilor, ilustrarea unor probleme economice prin exemple concrete din activitatea părinților copiilor în uzine, în livezi și pe ogoare.

La nivelul fiecărei unități școlare, la nivelul chiar al fiecărei clase, s-au inițiat acțiuni pentru o mai bună cunoaștere a copiilor, pentru eliminarea efectelor șocului produs de trecerea de la un ciclu de învățămînt la altul, de ruperea de satul natal, atunci cînd copilul urmează liceul într-o altă localitate a județului. Au intrat în practica noastră, mai ales în mediul rural, originale

şezători pentru tinerele mame, acţiuni care contribuie la cîştigarea părintelui pentru şcoală, la o mai bună pregătire a copiilor pentru viaţa de şcolar.

Am experimentat cu bune rezultate o serie de acţiuni cu multiple valenţe educative, în vederea pregătirii pedagogice a părinţilor. Lectoratele cu părinţii, acţiunile comune iniţiate cu medici pediatri, cu psihologi, înarmează pe părinţi cu cunoştinţe din domeniul igienei infantile, al psihologiei copilului la diferite vîrste, în vederea creării unui climat favorabil creşterii şi educării copiilor.

Am acordat de asemenea o importanţă deosebită comitetelor cetăţeneşti de părinţi, chemate să ajute la rezolvarea unor probleme cu care se confruntă şcoala, în primul rînd de ordin educativ.

În fine, aş aminti aici ca o permanenţă specifică şcolii judeţului activitatea desfăşurată de cadrele didactice, de toţi factorii educaţionali în direcţia cunoaşterii trecutului istoric al acestor meleaguri, a valorificării valenţelor educative ale istoriei contemporane. Şoimii patriei trăiesc astfel momente de intensă emoţie primind cravata de pionier în cadrul Muzeului memorial de la Scorniceşti şi toţi laolaltă — cadre didactice, părinţi şi elevi — îl primesc cu dragoste pe conducătorul iubit în periodicele vizite de lucru, toţi împreună sîntem hotărîţi să muncim cu dăruire şi răspundere pentru ca visurile noastre de viitor să devină realitate.

Depinde şi de noi, cadre didactice şi părinţi, de elevii pe care îi instruim şi îi educăm tot mai temeinic, ca meleagurile Oltului şi oamenii de aici să aibă împliniri tot mai bogate, pe măsura marilor idealuri ale timpului nostru, ale poporului nostru.

Interviu realizat de
ANA GABRIELA NEGULESCU

Clepsidra gîndurilor

Părinţii modelaţi de copii, arată mai rău decît copiii ne educaţi de părinţi.

*

Pentru elogii nu sîntem niciodată prea bătrîni, dar faţă de critici aproape întotdeauna reacţionăm ca prea tineri.

*

Ca să fie mai convingătoare, minciunile se spun în chip serios, iar adevărurile sub formă de glumă.

*

Cine caută cauza vîntului în foşnetul frunzelor ajunge numai la poezie.

*

Ca oameni, puţini creatori sînt egali în valoare cu opera lor.

*

Patria fiecărei generaţii este, în primul rînd, creaţia generaţiilor precedente.

*

În povestirile sale, Cehov a reuşit să transforme fleacurile în lucruri esenţiale, în timp ce alţi gînditori — mai grăbiţii — au izbutit să facă din ideile serioase simple fleacuri.

*

Să priveşti tu prin lupă, e mai avantajos decît să fii privit prin ea.

*

Cel ce face pe prostul, fără să fie, nimereşte adesea mai bine decît prostul ce face pe deşteptul.

*

Practica vieţii demonstrează că mai multă răspundere atestă cei care nu primesc orice critică fără comentarii, decît acei care o acceptă cu slugărnicie, fără a se sinchisi apoi de ea.

*

Hoţii de carte, neinteresaţi de conţinutul ei, ci numai de valoarea comercială a acesteia, nu diferă de ceilalţi hoţi.

*

Cînd aprecierea eficienţei unui medicament o fac cei sănătoşi, trebuie să ne ferim de el, iar cînd o fac bolnavii, să ne amintim că nu există boli, ci bolnavi.

*

Dintre valori, doar cea a creaţiei este mai durabilă.

*

Dialog fecund cu alţii nu pot susţine acei care s-au sustras monologului.

*

Deasupra modelelor ce ne fascinează nu ne putem înălţa. De aceea este de dorit ca acestea să fie cît mai elevate.

*

Fericirile înjumătăţite ne alarmează mai mult decît durerile dublate.

*

Sufletul omului, din fericire, se poate descuia cu mai multe feluri de chei decît al acelora cu care se încuie.

*

La întrebări curajoase nu se pot da răspnusuri umile.

*

Puterea cea mai mare o dovedeşte cel care a înregistrat o victorie asupra lui însuşi.

*

Sînt calităţi ale unor oameni care deranjează mai mult decît defectele lor.

PATIŢA SILVESTRU

FAMILIA, COPILUL, NAȚIUNEA

Tezaur dintîi al familiei: copiii

„Casele-cetăți" din Crîmpoia și bucuria de a avea urmași

Ca și în atîtea alte așezări românești, la Crîmpoia, frumoasă comună de pe plaiurile Oltului, toponimia locală păstrează un secular înscris: „La Cetate". Mărturiile istoriei, ca de altfel și tradiția orală consemnează o ascendență milenară a acestei comunități umane, statornicită pe vatra cuprinsă între rîul Vedea și Pădurea Călugărească, unde pămîntul a dat la iveală obiecte deosebit de prețioase: vase, monede, arme și podoabe datînd din perioada daco-romană. Pămînt care păstrează, deopotrivă, urmele jertfei și speranței de acum trei sferturi de veac, ale țăranilor ridicați în marea lor luptă pentru dreptate. Pămînt ce răsplătește an de an hărnicia și priceperea fiilor locului, prin tot mai bogate tezaure de recolte.

Dar cea mai neprețuită comoară pentru oamenii acestor locuri a fost întotdeauna și este bucuria de a avea urmași. Aici se afirmă continuu *tradiția de a naște și a crește mulți copii, familia întruchipînd o adevărată „CETATE" a cărei putere se măsoară întotdeauna prin generațiile de fiice și fii.*

Oamenii de aici spun că *prin nașterea fiecărui copil satul lor, de lîngă Cetate, se așază și mai temeinic în temelii.* Ei văd împlinindu-se, astfel, de fiecare dată un rost, o chemare.

Solia de viitor pe care o întruchipează — fiecare în parte și toți împreună — cei 1261 de copii ai acestei comune aduc dovezi și făgăduințe ale contopirii fiilor acestor locuri cu cîmpia, pe care au înrodnicit-o cu istoria.

Lungul șir al mamelor acestui pămînt a făcut ca într-o zi anume să se nască și cea al cărui chip l-am descifrat, de curînd, în calda îmbrățișare a zeci de alte chipuri — copii, nepoți, strănepoți— ca o perpetuă tinerețe și dragoste.

Mama sa, mama soțului său, tatăl său, tatăl soțului său sînt de nezărit în această fotografie. N-au avut răgazul să zăbovească pînă cînd spre ferestrele lor s-au adunat zeci și zeci de glasuri ale bucuriei și grijii de fiecare zi.

Și totuși, așa nezăriți cum sînt, există, sînt acolo, printre urmași. Sînt în căldura ființei lor, în gîndurile lor cele mai curate, care mi-au fost împărtășite cu emoție.

Sînt ei. Părinții. Treaptă dintîi a fiecărei bucurii de pe pămînt.

În lungul șir al mamelor acestui pămînt, Gherghina Cîrstea nu este nici singura, nici cea mai cunoscută, care vine la întîlnirea cu timpul — la cei 63 de ani ai săi — însoțită de chipurile dragi ale celor 11 copii ai familiei sale.

Și totuși, aici la Crîmpoia, am avut prilejul să vedem cum în această femeie frumoasă, blîndă, harnică, luminoasă, așezată — cum spun românii — în rosturile sale, cu puterea de viață și biruință pe care i-o dă însuși neamul căruia aparține, trăiește, în felul ei, clipele aparte, ale împlinirii, ale mîndriei zidite în ea însăși ca o încredințare supremă a menirii de mamă.

Să vii la întîlnirea cu viitorul avînd lîngă tine 11 statui limpezi ale dragostei de viață, avînd în ființa ta grijă, ocrotire și dor pentru fiecare dintre aceștia — și să faci loc, nerisipind nimic, neînstrăinînd nimic, unei noi simțiri de iubire, ocrotire și speranță pentru zeci de nepoți, apoi pentru întîii strănepoți... — iată bucuria unei inimi, iată fiorul unei cuprinderi neasemuite căreia i-a fost menită și care îmbogățește viața sa cu o adevărată tinerețe fără bătrînețe.

De fiecare dintre copii o leagă mii de fire de gînd, mii de întîmplări, după cum poate iubirea ei de frumos s-a mărturisit în fiecare covor, carpetă, cămașă ș.a. — țesute sau cusute în

răstimpul cît i-a legănat pe fiecare dintre copii. Cînd ne vorbește despre ei, fața i se luminează de amintiri, de speranțe, de bucuria pentru ceea ce au ajuns ființele dragi pe care le-a adus pe lume, le-a crescut și le-a îndemnat pe toate spre învățătură.

— Ani în șir aveam cîte 4—5 școlari în familie, completează tatăl, cu aceeași dragoste și hotărîre cu care a știut să le facă fiecăruia un rost. Pentru amîndoi părinții, simpla pronunțare a numelor Dumitru, Anghel, Tudora, Ion, Anghelina, Alexandra, Florica, Maria, Marin, Aglaia, Florin — se leagă de momente de îngrijorare, de zbucium, de satisfacție, al căror înțeles numai ei îl știu cuprinde pe deplin.

— Încă de mici, ne-au ajutat în gospodărie sau la C.A.P. Acum, cîțiva și-au rostuit viața aici, cu noi, în comună. Alții lucrează la sonde sau sînt strungari, zidari, țesătoare ș.a. Marin, de pildă, este dulgher și ne mîndrim că lucrează la București, pe șantierul „Casei Republicii". El cu ai săi, care sînt lîngă noi, ne vor urma în casa părintească.

Și cîte emoții, cîte întîmplări, obișnuite sau mai deosebite, nu se împletesc — zi de zi — cu trăirile unei mame, cînd fiecare dintre cei unsprezece copii, fiecare dintrei cei 25 de nepoți, fiecare dintre cei 6 strănepoți — trăind propria lor devenire în timp — fac să se adune, de peste patru decenii, în inima unei mame, atîtea și atîtea lumini, nu odată înșinate și de penumbra neliniștii...

Și cîte noi și noi vești și trăiri nu adună ea din fiecare zi care îi bate la geam cu zorii și luceferii. În această săptămînă s-a însurat mezinul familiei, Florin. Și chiar aseară, încă o veste: una dintre fiicele sale, Tudora, este iarăși bunică! Așadar, încă un strănepot...

— În gîndul de prețuire și caldă urare de bine, în care așezăm chipul celor doi soți Cristea — ne spune primarul Vasile Crăciun, comuna noastră se mîndrește a avea numeroase alte familii asemănătoare. De pildă a lui Leonte Tudor, pe care l-ați cunoscut la primărie, cu copii care, toți, îi fac cinste. Sînt case pline de copii, dintre care 4—5 sînt școlari deodată.

Cu modestie, primarul uită să numească încă o asemenea casă-cetate în care copiii sînt puterea și speranța, bucuria și reazemul pe care se împlinește viața părinților. În propria familie a primarului din Crîmpoia cresc și se formează — pentru răspunderile vieții, muncii și omeniei — nu mai puțin de șapte copii, aflați la vîrsta tinereții și a adolescenței, ba chiar și părinți.

Într-un sat străvechi și frumos, de pe plaiurile Oltului, ca în atîtea și atîtea vetre de țară am întîlnit, așadar, minunate împliniri ale familiei românești — adevărat tezaur deschis al puterii acestui popor de a-și iubi copiii și a trăi odată cu ei o emoționantă tinerețe fără bătrînețe.

ANA GABRIELA NEGULESCU

Mîndria de a avea nepoți — bucuria de a avea bunici

...și cîteva sfaturi pentru o posibilă „școală a bunicilor"

Generațiile își transmit, printr-un lanț infinit, cunoștințele, obiceiurile, credințele, sentimentele, idealurile. Căile de transmitere sînt: familia, școala, mediul ambiant social și natural. Operațiunea asta s-ar numi, grosso modo, creștere, educație. Iar educația a devenit, de mult, o știință. O știință a tuturor. O știință pentru toate ființele umane. Ea se transmite prin practica vieții, prin rîvna omenească spre bine și propășire, în marea-i grijă de a feri generațiile succesoare

de necazuri, greutăţi, primejdii. Educaţia este, în fond, o metodă complexă de progres a speţei umane. Cunoaşterea principiilor ei de bază a devenit, de mult, o necesitate a fiecăruia. Pentru că, prin exerciţiul de influenţare în bine sau în rău asupra celor din jur, începînd cu copiii, ne comportăm, rînd pe rînd, ca educatori.

Spun aceasta pentru că mulţi dintre cei în vîrstă au impresia şi, de multe ori convingerea, că „tineretul ne scapă din mînă". Este o impresie care funcţionează pe mapamond, cu forme şi consecinţe mai mult ori mai puţin grave. În orice caz, această impresie e mai puternică, mai acută la cei mai bătrîni, la bunici. Şi e firesc să fie aşa, pentru că ei sînt, prin formaţie şi vîrstă, conservatori; ţin la tradiţia pe care au moştenit-o şi trăit-o şi sînt convinşi că a dat rezultate mulţumitoare. Uitînd cumva că şi ei au fost copii şi tineri, prea adesea nonconformişti, refractari, amatori de independenţă în comportare şi adesea sfidanţi ai bunei cuviinţe, maturii stăruie totuşi în apărarea unor mentalităţi şi metode pe care le cred bune şi valabile pentru toţi şi în prezent. Şi, deşi societatea modernă evoluează mult mai rapid decît acum o jumătate de secol, deşi unora — dacă nu multora — le par retrograzi şi chiar frînă pe roata transformărilor insolite, totuşi atunci cînd apără principiile generale, sănătoase, nobile, umane, ale educaţiei, au categoric dreptate.

Dar nu despre principii generale aş vrea să vorbim în aceste scurte însemnări. Vreau doar să spun un cuvînt despre părinţi şi bunici. În repedea transformare a societăţii noastre, de la una burgheză la cea superioară, socialistă, s-a produs şi în conştiinţe o mutaţie uriaşă, de ale cărei consecinţe morale încă nu ne dăm în întregime seama.

Dislocarea bruscă a tinerilor de la sat la oraş a dus la schimbarea unor raporturi, comportamente şi mentalităţi în familie şi între generaţii. Dacă în sat tineretul era succesorul firesc şi docil al celor în vîrstă, la oraş — cel puţin acum, în iureşul marii prefaceri — nu mai e aşa. Bătrînii au rămas în sat; iar dacă au fost luaţi în oraş, de regulă au devenit o anexă dezrădăcinată a celor tineri. Şi tocmai ei au pe seamă, prea adesea, creşterea nepoţilor. B l a g a spunea că, *pentru poporul român, veşnicia s-a născut la sat*. Aş adăuga că şi bunăcuviinţa s-a născut tot pe prispa casei cu fîntînă şi cireşi în ogradă. Şi, fiindcă veni vorba, să luăm numai această latură a comportamentului social. Într-o familie, să zic, cu trei copii, cu părinţii amîndoi ocupaţi opt-zece ore în industrie ori birouri, cine să aibă grijă de micile odrasle? Se caută, se aduc, cum am zis adesea — cu sacrificii materiale şi morale din ambele părţi — nişte bunici. Şi iată-i în dificila postură de... educatori. Au ei experienţa necesară, de pe vremea cînd erau părinţi? Practica i-a învăţat ceva. Dar mediul ajutător era altul: ograda, în care copilul putea zburda, gospodăria unde vaca, oaia, găina, purcelul, trebuiau hrănite şi păzite, iar copiilor de la 6-7 ani li se impunea să împlinească aceste munci, ca o completare la pregătirea lecţiilor şi a frecventării şcolii. La bloc, însă, e cu totul altceva. Şi atunci?

Atunci aş propune cîteva sfaturi practice, potrivite, zic eu, pentru o viitoare şi posibilă „şcoală a bunicilor".

Mai întîi, *o perfectă înţelegere între cei maturi: părinţi şi bunici*. Să nu dezică o hotărîre bună luată cu înţelepciune şi chibzuială. Oricîte camere ar avea apartamentul din bloc tot e mai ... strîmt şi mai impropriu pentru vociferări, strigăte, certuri. Dacă la ţară, în asemenea nefericite momente, îndurerat, copilul ieşea din casă, se răcorea în livadă ori îşi găsea o ocupaţie departe de cei „intraţi în nervi" şi aştepta să se liniştească furtuna, în bloc n-are unde se duce, decît cel mult în camera de alături, ca acolo să-şi potolească trauma ori să plîngă speriat. Mai ales că „discuţiile tari" şi absurde se petrec seara, cînd nici strada, nici parcul nu mai sînt favorabile plimbării singulare pentru copii.

Ştiut este că bunicii au nevoie de o mare stăpînire de sine şi înţelepciune, în comportamentul cu nepoţii. Şi mi se pare că în primul rînd se înscrie evitarea oricărei forme de exces. Nu vorbesc de severitatea timorantă, ci de răsfăţ, cînd copiii sînt foarte mici şi chiar cînd sînt la grădiniţă. A răsfăţa un copil înseamnă a-l educa întru viclenie. Mama spunea că *orice copil este, pentru părinţii lui, un boţ de aur*. Dar *el nu trebuie s-o ştie de la alţii, ci s-o afle singur, din faptele lui, la vremea cuvenită*. Dacă-l tot lauzi şi-i tot spui că-i grozav de deştept şi de frumos, atunci firea lui se schimbă din aur în aramă, iar arama coclește repede.

Dar ce bucurie am avut, într-un parc, cînd am văzut *un bunic, ca şi mine, care şi-a convins nepotul să-şi dea drumul pe tobogan* şi să se legene într-o barcă!... *S-a luptat cu spaima şi neîncrederea copilului mai mult de un ceas*. După ce *l-a convins, iar micul fricos a simţit plăcerea şi bucuria triumfului, bunicul l-a mîngîiat doar pe creştet:* „**Vezi că n-a fost greu**"... *Atît*.

Mai există un lucru cu care nu sînt de acord: cu **lauda şi admiraţia fără control** şi, uneori, fără rezerve, exercitată de cei poftiţi şi nepoftiţi. N-o întreabă nimeni şi, cînd trece pe lîngă tine, cel care-ţi duci nepoţica de mînă, la plimbare, exclamă fals entuziasmată: „*Vai, ce frumoasă-i! Să nu fie de deochi* " Odată, nepoţica mea a comentat: „De ce minte doamna asta, că nici nu s-a uitat la mine"... Avea dreptate copila . Faptul pare foarte mărunt şi nesemnificativ; dar *repetarea lui îl transformă într-o aglomerare nocivă pentru psihologia celor mici*, care, cu viclenia nativă, se încarcă de infatuare, de orgoliu. Adică, *li se inoculează sămînţa nefastă a unei false încrederi* şi ea primejdioasă pentru zidirea unor caractere echilibrate, conştiente de calităţile reale, adevărate, nepudrate cu pulberea iluziilor şi minciunilor convenţionale. Deziluziile şi descoperirea adevărului costă mult.

„*Doamne, ce greu e să fii bunică* "... se căina într-o zi o bătrînă care nu ştia dacă-i bine ori

dacă-i rău să-şi lase nepotul la joacă, pe-o alee, cu nişte copii de seama lui. Ce sfat puteam să-i dau? Ca iar să spui, să poruncească celor mici: „Asta să nu faci!"... „Acolo să nu te duci!"... „Aşa să nu te joci?" *fără a-i spune, a-i arăta ce să facă, unde să se ducă şi cum să se joace*, **iar nu-i bine.** Nu-i bine de fel. De aceea, zic, se cuvine să fim atenţi şi grijulii, mai ales atunci cînd există primejdiile unor întîmplări neprevăzute, ca de pildă, în cazul jocului pe străzile aglomerate. Încolo, *libertatea supraveghiată e necesară.* Căci nu-i recomandabil să ne sîcîim bieţii nepoţi cu frîul unei infirmităţi de „nu-" uri. Se poate întîmpla ori să-i creştem ca pe nişte fricoşi, ca pe nişte „papă-lapte" — cum se spunea altădată — deprinşi să facă numai ce li se spune, sau să ajungă nişte răzvrătiţi şi să se comporte pe dos, contrar de cum li se recomandă. *Orice povaţă trebuie să conţină în ea miezul accesibilităţii.* Nu greşeşte prea mult J. J. Rousseau, cînd îl lasă pe Emil să sufere usturimea flăcării sau a înţepăturii spinului, pentru că păţania, durerea şi suferinţa nu trebuie să fie excluse din educaţie.

Ştim că tuturor copiilor, la o anumită vîrstă, le place să-i audă pe părinţi şi pe bunici citind ori povestind. Şi cred că toţi, aproape fără excepţie, păstrăm, în străfundul cel mai adînc şi mai drag al cugetului, amintirile unor lecturi făcute cu tact, cu răbdare şi cu dragoste de părinţi şi bunici. Să nu ne lipsim noi şi mai ales ei, copiii, să nu fie lipsiţi de o *asemenea activitate educativă eficientă, binefăcătoare şi poetică, practică, admirabilă* pentru întărirea legăturilor morale în familie, *pentru a ne face înţeleşi şi iubiţi de cei mici.* Într-o zi au venit la banca pe care mă odihneam, în parc, două bunicuţe, necunoscute, să-mi mulţumească pentru povestirile istorice scrise pentru cei mici. „De cînd le citim povestirile dumneavoastră, nepoţii noştri au devenit mai cuminţi, mai ascultători"... Am replicat, fără falsă modestie: *„Noi, scriitorii, toţi scriitorii, de aceea scriem cărţi, ca să facem oamenii mai buni, mai înţelepţi, mai oameni".*

Dar trebuie să recunoască oricine că *tot munca e cel mai bun mijloc de educaţie, de formare a viitorului om.* Să fim atenţi. *Ştiu oare toţi nepoţii noştri, mutaţi din casa de la ţară în bloc, să se spele, să mătură, să-şi facă patul, să cureţe cartofi, să cumpere pîine?* Ori toate astea cad numai în sama părinţilor şi a bunicilor, *ei poftind numai la de-a gata?*

Fac aceste notaţii într-o staţiune de tratament. Şi mă cam sperii cînd, în parc, cîte un drăcuşor — şi nu numai cîte unul — după ce i s-a cumpărat o fluierătoare ori un pistol, ne asurzeşte şi ne împuşcă pe toţi, pe rînd. Iar dacă-l poftеşte careva să fie cuviincios, scoate limba ca un dom'Goe de tip nou, susţinut de nişte „mamiţe" şi „mammari" de acelaşi tip: *„E copil ... Dacă nu-ţi place şi vrei linişte, du-te-n pădure!"*...

Sau la masă, în cantină: se răsuceşte, se răzgîie, scoate limba, vorbeşte tare, se mînie că nu-i servit mai repede, mustră fata ospătăriţă care-i pune farfuria în faţă. Şi încă altele: trîntitul cuţitului şi al lingurii în farfurie, fărîmarea pîinii inutil, risipitor. Şi pretenţii: „Asta-i supă? ... Nu-mi place!"... Orez? Nu ştie că nu mănînc orez?... Prăjitura?... Dă-mi-o şi pe-a ta!" Biata mamă îl ameninţă cu miliţianul, dar plodul explică: „Am un unchi miliţian şi nu mă tem!"... Dar pentru că, totuşi, mama nu vrea să-i rămînă odorul flămînd, moaie ea pîinea în supă şi-l hrăneşte dumneaei, îi dă în gură ca atunci cînd avea un an-doi. Se străduie sărmana pentru că dumnealui mai încleştează fălcile ca să-i facă în ciudă şi să-l mai roage maică-sa odată.

Ba mai şi suflă în lingură ca să împroaşte supa pe masă. Are experienţă: se vede că nu-i o inovaţie, ci un mod de a se grozăvi. Îl întreb cum îl cheamă. „Ionel", îmi răspunde şi-mi întoarce întrebarea: „Da' pe tine cum te chiamă?" Mă dau în vorbă cu el şi aflu că a terminat cu grădiniţa, că la toamnă merge la şcoală. Ei, chiar aşa?!... Mai cu seamă că, ridicîndu-ne de la masă, îl aud strigînd la maică-sa: „Îmbracă-mă cu jerseul! Nu ştii că afară-i frig?" Astea s-au întîmplat exact acum două ore şi, iată, au dat alt curs însemnărilor despre rolul bunicilor şi al familiei în educaţie, în creşterea noilor generaţii. Mă gîndesc, cu fericită melancolie şi chiar cu mîndrie, că la vîrsta lui ştiam să prăşesc şi să mulg oile. Iar gîndul şi amintirile acestea tonice mă îndeamnă să cred că şi Ionel va ajunge un tînăr şi un om de nădejde, dacă va interveni ceva salutar în familie şi dacă mamiţa va lăsa şcoala să-şi îndeplinească înalta ei misiune. Căci *fiinţa umană este educabilă.* Greutatea acestei misiuni îi sporeşte rostul şi valoarea. De aceea, *atenţie şi pricepere, părinţi, atenţie şi bunăvoinţă, bunici!*

DUMITRU ALMAŞ

Cugetări despre educaţie

Încrederea educatorului în copil este baza încrederii copilului în educator.

*

Părintele nu trebuie să fie robul copilului său, dar nici să nu-şi facă din copil un rob.

*

Nu tonul ridicat, ci hotărîrea în ton impune autoritate.

*

Educaţia se face şi prin joc. Nu o priviţi însă ca pe o joacă.

*

Una din sarcinile de bază ale educatorilor este să-i înveţe pe tineri să se autoeduce.

*

În munca educativă ce o desfăşuraţi, eliminaţi neajunsurile pe care le-aţi constatat în propria voastră educaţie!

*

Cînd vreţi să vă bateţi copilul, amintiţi-vă de momentele pe care le-aţi trăit cînd aţi fost bătuţi de părinţii voştri.

VOICU LĂSCUŞ

„Ne regăsim în copii cu tot ceea ce avem mai bun și mai frumos în noi“

Am deschis de curînd ușa casei unei tinere familii din Slatina. Timp de cîteva ore, am trăit aici emoții, gînduri, preocupări, bucurii ale unor oameni care văd în cei patru copii ai lor imaginea a tot ce au mai bun în ei înșiși. Iar aceste sentimente tonice erau cu atît mai curate, mai proaspete, cu cît răsfrîngeau și ceva din grijile pentru alți zeci și zeci de copii, elevi, cărora cei doi soți, Paula și Dumitru Dumitru — **învățătoare și respectiv profesor — le îndrumă pașii pe calea de lumină a învățăturii, a formării personalității.**

Răspunsurile la cele cîteva întrebări adresate gazdelor în timpul vizitei mele au luat forma unei scrisori a părinților către copiii lor. Iată, așadar, în firescul și căldura gîndului părintesc, o tulburătoare mărturie a ceea ce simt doi părinți tineri cînd se gîndesc la copiii lor, la viitorul acestora și al țării.

Din „Scrisoarea pentru mîine“ a soților Dumitru se desprind înțelesuri vii, proiecții semnificative asupra condiției de părinte, asupra îndatoririlor și izbînzilor pe care soții le împărtășesc deopotrivă.

În chenarul însorit al anilor, chipurile și mesajul acestui înscris luminează noi valori ale familiei contemporane.

A.G.N.

Scrisoare pentru mîine

Mi-a fost dat să te întîlnesc pe meleagurile Oltului, într-o nouă reședință de județ, realizare a anilor construcției socialiste, unde tu — după absolvirea unei instituții militare de învățămînt — ai fost repartizat cu serviciul, iar eu — în urma absolvirii liceului pedagogic — aveam să mă ocup de instruirea și educarea noilor fii ai Oltului.

Ne-am plăcut și am hotărît să ne căsătorim în cel mai firesc și mai simplu mod, așa cum am învățat de la străbunii noștri. La consiliul popular din localitate, în fața ofițerului de stare civilă, ne-am angajat să întemeiem o familie unită, demnă de valorile epocii pe care o trăim. Au urmat primele roade ale dragostei noastre, primele flori care aveau să-și înfigă adînc rădăcinile în pămîntul țării, să înflorească și să-și ridice pînă la soarele luminos petalele lor.

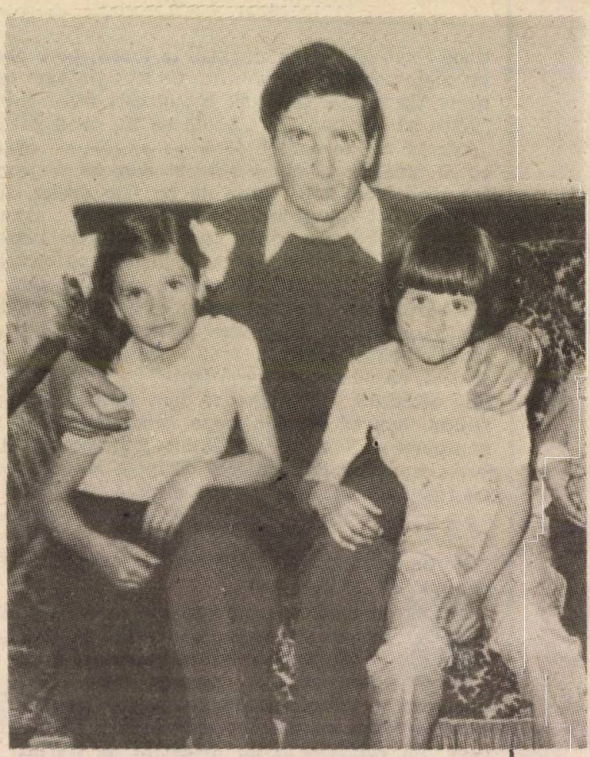

Astfel, în luna lui cireșar din anul 1977 te-am născut pe tine, MIHAELA-MAGDALENA, o fetiță foarte frumoasă, vioaie, care aveai să devii în scurt timp „răsfățata“ familiei. Cînd ai început să pășești în viață pe piciorușele-ți plăpînde a apărut surioara ta mai mică, RALUCA-DIANA, hotărîtă să nu fie mai prejos decît tine. Ne-am gîndit că, așa cum îi stă bine unei familii care se respectă, este necesar să avem și băieți care să ne poarte mai departe numele și tradiția familiei. Și iată în ziua de 23 August 1979 — zi plină de semnificații pentru istoria neamului nostru — ai apărut tu, CĂTĂLIN-AURELIAN, demn urmaș al tatălui tău. Dar nu la mult timp ți-a venit în ajutor și HORIA-BOGDAN, un băiețel cu părul de culoarea grîului și cu ochii de culoarea azurului.

*

La 10 ani de la căsătorie încerc să rememorez momentele plăcute ale acestui eveniment din viața mea și de fiecare dată vă revăd pe voi, toți cei 4 copii, alături de tatăl vostru și de mine.

De fiecare dată — la nașterea fiecăruia dintre voi — pentru noi, părinții voștri, apăreau noi probleme, cărora amîndoi trebuia să le facem față, ca voi să nu simțiți lipsuri sau greutăți și să vă ridicați cît mai repede pe picioare. Prin grija acordată de partid ni s-a repartizat un apartament din fondul de stat, cu 4 camere, iar cu sprijinul tovarășei inspector general școlar al județului, Elena Bărbulescu, am rezolvat cu bine unele probleme profesionale. Recent am primit suma de 1.600 lei, pe patru luni de zile, reprezentînd ajutor de la stat, cu care vă vom

lua hăinuțe pentru vacanța ce urmează s-o petreceți la bunici.

În luna septembrie urmează să pleci la școală și tu, Cătălin. Pentru aceasta, mămica ta ți-a cumpărat caiete și de pe acum ne-am hotărît la ce școală urmează să mergi — tot la școala unde învață surorile tale mai mari. Și pentru că mereu mă întrebi cînd va veni acel timp și dacă eu cred că tu o să înveți la fel de bine ca și surorile tale, îți răspund că mai este puțin timp pînă atunci, iar rezultatele tale la învățătură nu pot fi decît asemănătoare.

*

Au existat și momente în care fiecare dintre voi a venit cu problemele lui — nu întotdeauna ușor de rezolvat. În urmă cu 3 ani, tu, Magdalena, te-ai îmbolnăvit, vara, în timp ce erai în vacanță. A trebuit să te internăm rapid într-un spital din București. La întoarcerea din Capitală, sora ta mai mică și frățiorii ne-au înconjurat și ne-au cerut să le spunem ce s-a întîmplat cu tine. Și le-am povestit tot. Atunci Raluca, sora ta mai mică, a început să plîngă și ne-a spus că ea nu poate să mai stea acasă și că se duce să o vadă pe sora ei suferindă. A doua zi, eram la spital, împreună cu surioara ta Raluca. Îți mai aduci aminte? Ea a rămas, în continuare, alături de tine în spital, timp de 7 zile, pînă te-ai însănătoșit.

În urmă cu patru ani, cînd tu, CĂTĂLINE, erai mic, te-ai îmbolnăvit de pneumonie și a fost nevoie să mă internez cu tine în spital, — tot greul casei rămînînd pe seama surorilor tale și a tatălui tău.

Nici nu aveai doi ani și tu, BOGDANE, te-ai intoxicat, pe cînd erai la țară. Am trecut și cu tine prin emoții. Dar, de fiecare dată am ieșit învingători.

În primăvara acestui an am mers la țară, la bunici, ca să pregătim solarul. Să semănăm porumb și să plantăm niște pomi în grădină, întrucît noi urmează să luăm locul bunicilor, aici, mai tîrziu. În timp ce sădeam un pom împreună cu CĂTĂLIN, acesta a întrebat: „De ce sădim tăticule atîția pomi"? la care i-am răspuns că unei case mari nu-i stă bine fără o livadă mare.

În vara acestui an urmează să plec într-o delegație, ca de altfel și în ceilalți ani, și de pe acum îmi fac probleme în alegerea cadourilor pe care urmează să vi le aduc vouă, cei dragi de acasă. Pentru că de fiecare dată cînd m-am întors, voi, copiii, mi-ați ținut calea și, în timp ce unul mă îmbrățișa iar altul îmi lua bagajele, ceilalți mă inundau cu tot felul de informații privind munca și rezultatele obținute. Și toți ne bucuram. Cînd vă vedeam pe voi, îmi aduceam aminte că și eu am fost copil și, singur fiind, am rămas aproape întotdeauna singur. Mă bucuram și eu cînd venea tata de la cîmp, după aproape o săptămînă de muncă, dar nu era aceiași bucurie.

Plec la serviciu, vin de la serviciu, și oriunde m-aș afla îi port în gînd pe cei patru copii ai mei — și cred că nu există fericire mai presus de aceea de a ști că ai acasă copii care te așteaptă.

La sfîrșitul acestui an școlar, cele două școlărițe ne vor răsplăti munca depusă cu ele pînă acum, cu carnețelele cu note și coronițele pe cap. Iată alte bucurii oferite de copiii noștri, la care vom fi părtași, atît eu, ca tată, cît și mama lor.

*

Munca în gospodărie, instruirea și educarea celor patru copii nu presupun o delimitare anticipată, precisă, între ceea ce trebuie să facă mama și ceea ce trebuie să facă tata. Mama vine cu cei patru copii de la școală, iar tatăl cînd vine de la serviciu face și cumpărături, după care ne întîlnim cu toți acasă și stabilim, de comun acord, ce trebuie făcut. În unele situații rezolvatul temelor de către copii ne ia mult timp, pentru supraveghere. Și pe rînd trecem la treburile din gospodărie, atît mama cît și eu.

Ne-am dorit să avem copii cuminți, ordonați, pregătiți pentru lupta cu greutățile vieții, care să nu facă rabat de la muncă și să fie mulțumiți de rezultatele muncii lor.

În condițiile de astăzi misiunea noastră de părinți este ușurată de grija partidului și statului nostru în domeniul creșterii și educării copiilor, datorită înlesnirilor și avantajelor materiale și morale care ne sînt oferite.

Astăzi cînd, așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „copiii sînt primăvara neamului nostru", ne străduim și noi, părinții, să fim la înălțimea comandamentelor sociale, să creștem vlăstare de nădejde care să ne reprezinte cu cinste prin ani și să ducă mai departe tradițiile frumoase ale familiei românești, ale poporului nostru.

PAULA și DUMITRU DUMITRU

Răsfoind un album de familie

O ștampilă pe suflet...

Practic, Sabin nu avea ce face pînă la venirea părinților. Se uită la pendula de pe perete: pînă la spectacolul la care trebuia să meargă mai erau două ore bune. Roti ochii prin cameră, nimic! Doar pe noptiera pe care se afla telefonul era un album. Prea cunoscut! Toate fotografiile îi erau familiare, fiecare avînd povestea ei, pe care o știa și răsștia. Și totuși!...

Luă albumul și începu să-l răsfoiască fără nici un chef. Se aflau în acest album multe fotografii, încă de pe vremea cînd era în clasele primare. Unele nici nu-i mai făceau plăcere să le privească. Un *fotograf fără inspirație* îl fotografiase cu o pălărie mare și cu o morișcă de bîlci în mînă. Era o fotografie de prost gust!

Ori de cîte ori tata sau mama răsfoiau albumul în fața unui musafir, aveau obiceiul să spună: „Aici eram pe Ceahlău, cînd Sabin nu avea nici cinci ani!" Sau: „Aici eram la bunici, la țară, Sabin era așa de mic"!...

Compătimirea aceasta nu-l încînta. Acum era elev în clasa a VIII-a și, cînd auzea asemenea replici i se părea că ar fi trebuit să adauge: „neștiutor", ca să nu spună prostuț.

Ori el nu accepta, nu putea accepta ideea că a fost cîndva un copil prostuț. *„Copiii știu la anii lor atît cît le cere și permite vîrsta!"*. Asta o știa de la bunica. Și bunica trecea în familie ca un om înțelept.

Reflectînd la toate acestea, continua să întoarcă, una după alta, paginile albumului... Toate fotografiile i se păreau la fel, ca venite dintr-o altă lume, cu instantanee purtînd o tentă a vechimii, a trecutului. Peste multe, timpul acționase neîndurător...

Ca vremea să se scurgă mai ușor, deschise casetofonul. Avea cîteva imprimări de muzică ușoară grozave. „Eeeee, așa mai merge!" își zise el satisfăcut de schimbare. Totuși nu renunță la album. Întorcînd filele, bătea ușor ritmul și căuta să-și amintească unde anume se fotografiase „aici?", sau „aici!"...

Deodată, însă, rămase cu pagina de album suspendată la jumătatea drumului. „Fotografia aceasta nu era pînă acum în album!" Lăsă pagina să cadă ușor, de parcă ar fi vrut să nu zdruncine personajele. Apropie albumul pentru a privi imaginea mai de aproape. Apoi îl depărtă din nou de ochi ...„Nu, nu era o halucinație... totul era real. Fotografia aceasta ar fi dorit-o poate cel mai puțin prezentă în albumul lor! Îl inundă o serie de întrebări cărora Sabin nu le găsea răspunsurile satisfăcătoare sau care, cel puțin, să-i indice drumul spre „autor".

Privi din nou fotografia și opri casetofonul enervat. „Care din colegii lui a fost în stare să comită o asemenea faptă? Să creeze o «problemă» dintr-un lucru care, în fond, a fost o joacă. Dar uite că, acum se răsfrînge într-o întîmplare nenorocită..."

Pentru un moment îl încercă ideea de a o smulge și arunca din album. „Dar asta nu, nu era, totuși, o soluție! Dacă fotografia fusese lipită cu un anumit scop? Și, autorul sau autoarea care puteau fi: Corina, sora lui, mama sau chiar tata... scontau „ceva". Ce anume, nu-și putea da seama, dar era clar că, cu așa ceva nu te puteai mîndri.

Va începe investigațiile cu multă discreție. Fiecare greșeală ar putea să coste. „Dacă nu observase nimeni și, tocmai acum, el dă alarma"!?

Va începe cu Corina, cu ea va fi mai ușor. Va afla ușor dacă i-a umblat mintea să-l scoată pe unicul ei frățior „exemplu negativ" în familie. Și dacă o fi ea, o să-i dea o lecție să se satură de asemenea glume nesărate. Tresări din cauza unui zgomot produs la intrare — ca un infractor surprins în flagrant-delict. Venise cineva.

Cum auzi ușa Sabin închise albumul prefăcîndu-se preocupat de o carte, pe care o deschise la repezeală.

Intră Corina. Puse geanta pe pat, aruncîndu-i în treacăt, un: „bună, frate-miu, nu ne pregătim de teatru"!?

— Sînt pregătit!

— Daaaaaaaaa! Bineeeee, dom'le... Spusese un „bine" în care numai bine nu se intuia.

— Ia spune, surioară dragă — nu mai avu răbdare Sabin — ce colegi de-ai mei cunoști tu? Corina fu surprinsă de întrebare, dar ca să braveze răspunse:

— Pe toți!

— Ei, nu așa, să mi-i spui pe nume... și prenume...

— Așa, nu-i știu. Dar dacă vrei, ți-i înșir după numele mic: Gelu, Tică, Robi, Culiță, Nică, Vali, Bebi,... și-i înșiră aproape toți colegii, după care începu cu fetele: Tina, Sonia, Olga...

— Stai — stai... ai o memorie teribilă!

— Vezi?

— Dar mai e o întrebare: care din ei au și surori?

— Sabine, ce mă tot sîcîi, nu știi că trebuie să-mi calc rochița?

— Așa, eram și eu curios, voiam să-ți verific... și arătă cu mîna la cap.

Neștiind unde „bate" Sabin, îi răspunse:

— Nu ți-am dat nici o dovadă?

— Ba da, ba da...!

Discuția sfîrși odată cu întoarcerea mamei din piață, legănîndu-se între sacoșele încărcate. Sabin îi sări în ajutor, ca singurul „bărbat" prezent în casă, la ora aceea.

— Numai eu trebuie să car de toate, spuse mama cu o oarecare mîhnire în glas, parcă n-aș avea doi bărbați în casa asta!

Cînd spusese doi bărbați, se referise și la el, desigur... și Sabin înghiți în sec. Hai, zoriți-vă, mai spuse ea. Știți doar că mergem la teatru...

Timpul nu ținea cu Sabin ... și fotografia din album punea un mare semn de întrebare: „să fie Corina"? Deocamdată abandonă ideea investigației.

Din spectacol n-a înțeles mare lucru. La întoarcere, pe drumul către casă, mama discută totuși cu aprindere, în special despre interpretare...

A doua zi, la școală, îl interpelă pe Gigi:

— Măi, frumosule, ai tu mai multe exemplare din fotografia aceea a noastră, în grup, de la Slănic-Moldova?

— Eu n-am nici una, chiar m-ar interesa. Ai tu una în plus?

— Nuuu, rospunse Sabin, te-am întrebat așa...aș fi vrut... Și topi discuția în alte lucruri fără importanță.

„Trebuie căutată o altă pistă, înseamnă că soră-mea, cel puțin așa pare, nu este autoarea. Dar mai știi!?" „S-ar putea să fie opera mamei. Atunci lucrurile se complică, dobîndind alte valențe — ba, crește și gradul de periculozitate...!

— Tată, tu poți suporta o discuție... bărbătească? își surprinse Sabin părintele într-un moment de liniște, cînd se afla numai cu el în cameră...

Tatăl acceptă propunerea:

— De ce nu!

— Tată, tu ai văzut albumul nostru de familie?

— Ce-ți veni, de album am eu timp? Tu știi la ce oră plec la fabrică și cînd mă întorc... Da' ce s-a întîmplat? întrebă el, curios, văzînd cum i se frămîntă fiul.

— Tată, spuse direct Sabin, a apărut în albumul nostru o fotografie așa, peste noapte... dar...

— S-o văd și eu!

Sabin aduse albumul, îl deschise și-i prezentă fotografia. Iată:

— Această fotografie?

Tatăl o privi cu atenție, din mai multe unghiuri după care replică:

— N-am văzut-o. Și într-un tîrziu: tu fumezi!?

— Tocmai asta-i, tată, că nu fumez.

— Atunci e trucată?

— Nici vorbă, un „accident" stupid, o întîmplare nenorocită!...

— Deci fotografia asta nu minte!

— Nuuu, tată — și Sabin lăsă capul în jos, mîhnit, ca orice om incapabil să explice „evenimentul".

— Atunci?

— Tată, știi, în perioada cînd am fost la tabără de matematică, într-un moment de răgaz, departe de profesorii noștri ne-am ...„nebunit" și noi, am luat cîte o țigară așa... să ne fandosim...

— Și trebuia să fii și tu în rîndul...?

— În rîndul colegilor, tată, știi cum sînt băieții. Dacă nu ești cu ei te cred un „papă-lapte!"

— Și tu nu ai vrut să fii un „papă-lapte"!

După tonul și cursul discuției, Sabin nu știa ce să înțeleagă. Că pricepea și el situația, că nu e de acord, că vrea să afle toate datele „problemei", că îl condamnă pentru ușurința cu care a acceptat propunerea colegilor, numai pentru a nu i se spune: „papă-lapte", era greu de ghicit. Nici după ton, nici după mimică și nici după replici nu putea conchide unde voia să ajungă tatăl său.

— Daaaaa, tată...!

— Uite că sînt colegi care n-au țigări în gură și nu cred că au fost considerați... nu mai termină ce avea de spus, îi arătă din nou fotografia... dacă ar fi continuat îi veneau în minte cuvinte grele, de plumb și n-ar fi vrut să...

— Ce știi tu, tată!

— Poate că știu... pe vremea mea...

„Iar începe cu *vremea lui*". Întotdeauna tata și mama mă măsoară după vremea lor. Între generații a fost mereu deschisă o prăpastie, nu de netrecut, dar care arată că neînțelegeri, ba chiar conflicte, au existat...

— Tată, știu, mai spuse Sabin, pe vremea ta copiii erau mai buni, mai harnici, mai neavuți și poate de aceea nu prea aveau timp să se „nebunească!"... Tu ai fost uu copil bun, cel mai bun, după cum spunea bunicul, dintre cei nouă frați. Nu ai fumat, nu ai chiulit de la școală, îți ascultai părinții... Eu sînt altfel? Am făcut o greșeală; îmi dau seama de gravitatea ei... și dacă ți-am spus că a fost un simplu accident, nu-mi dai voie să-l repar?

— Știi tu, Sabine, sînt accidente și accidente...! Uneori, în urma unui accident rămîi schilod o viață întreagă.

— Tu te referi la accidentele de circulație!?

— Nu numai la acestea. Cunosc cazuri cînd, după o asemenea „nebunie", cum îi spui tu, unii tineri au rămas viciați pentru toată viața. Pur și simplu, nu au mai putut renunța la țigară.

— Eu nu sînt dintre aceia.

— Aș vrea să cred!

— Ți-o jur...!

— Bine, te cred, dar să știi că în legătură cu fotografia din album eu nu am nici un amestec.

— Atunci, cine?

— Mamă-ta sau Corina!

Cugetări despre educație

Nu poate fi influent educatorul care este influențabil.

*

În educație avem nevoie de fapte, nu de vorbe.

*

Cine nu-i educă pe alții, trăiește doar pentru sine.

*

Fă educația copilului în așa fel, încît să poți privi cu seninătate, cu siguranță și fără teamă în ochii adultului de mîine.

*

Dacă vrei să-i asiguri copilului o viață ușoară, nu-l scuti de greutăți.

*

Nu feriți copiii de eforturi, dar cereți-le pe măsura posibilităților lor.

*

Nu te poți autoeduca dacă nu știi ce vrei.

*

Dragostea dascălului pentru profesiunea sa se vede în dăruirea lui către copil.

*

Educîndu-și copiii în spiritul vremii, părinții se autoeducă.

„Deci și tata se gîndește la *sprîncenata* de soră-mea. Înseamnă că o crede în stare de o asemenea faptă".

— Hei, nu mai terminați discuțiile? Ce v-a apucat? se auzi vocea mamei din bucătărie. Mai bine ați veni să mă ajutați puțin.

Sabin intră în bucătărie odată cu tatăl său, schimbînd cîteva priviri din care se subînțelegea că „taina" ...rămîne „taină" și-și găsiră fiecare cîte o trebușoară.

Mama îi privi cu înțelegere. Niciodată „bărbații" din casa ei nu se arătaseră atît de docili. „Ce i-o fi apucat"?

Trecură zilele. Se apropia vacanța mare și fiecare dintre cei patru membri ai familiei Dumitrescu își făcea cîte un plan.

Tata voia să meargă în Deltă. De mai mulți ani își tot pregătea sculele de pescuit, dar în Deltă nu ajunese niciodată.

Mama nici nu voia să audă. Ea și-ar fi dorit, dacă nu un sezon complet, măcar cîteva zile petrecute la munte, să-și „ozoneze creierul" plin de grijile de la serviciu, și de acasă...

Corina, ca toate fetele care se „domnișoresc", își și aranjase, împreună cu cîteva colege, un bilet în circuit cu opriri la mare și la munte...

Toți își mărturisiseră intențiile. Numai Sabin tăcea. Mama interveni:

— Tu unde ai vrea să mergi în vacanța aceasta, Sabine? Aștepta răspunsul lui fiindcă pe al ei îl avea pregătit.

— Eu, mamă, m-aș duce la mare...

— Nuuuu, flăcăule, nuuuu, tu mergi cu mama pentru că singur ai putea să te rătăcești și mama nu vrea să-și piardă băiatul...

Pricepea el că mama avea să-i spună multe, dar ori că nu voia, ori avea alte gînduri... „Deci știa totul despre fotografia aceea nenorocită".

Sabin dădu afirmativ din cap și plecă în camera sa cu toate gîndurile înecate în cea mai adîncă mare a mîhnirilor.

Un lucru era neîndoios: în viața lui nu va mai pune o țigară în gură, asta o știa, o știa bine. Mai rămăsese o taină: de unde avea mama fotografia!? Avea s-o afle. Nu-i spusese mama că vor merge împreună la munte? Ei bine, acolo, din vorbă în vorbă, trebuia să-i spună. Moare de curiozitate, dar n-are ce face, trebuie să aștepte.

În fond, era chiar bucuros că va pleca în vacanță cu mama, la munte. Era așa de bună! Nu merita ea supărarea asta...

Cu toate acestea, prezența fotografiei în albumul familiei continua să-l neliniștească.

Dacă l-ar fi bătut cu cureaua sau cu bățul, dacă nu i-ar cumpăra ghete un an întreg, fiind nevoit să meargă în picioarele goale sau dacă nu i-ar cumpăra haine, nu l-ar durea mai mult ca existența fotografiei în perimetrul casei lor. Era așa, ca o ștampilă pe suflet, ca o povară grea de care nu se putea elibera.

Îi spusese odată „filozoful" acela de Alexandru, colegul lui, bun la toate, că orice nebunie se plătește. Acum se convingea și el și... plătea. Dacă n-ar fi luat nenorocita aceea de țigară, dacă...

Prof. CONSTANTIN CLISU

Bucuria de a avea copii să o legăm de datoria de a-i forma ca oameni de valoare

Timpul demonstrează convingător că, în condițiile societății actuale, educația copilului în familie, mai ales în perioada adolescenței — cu toate etapele ei: preadolescența 11-14 ani, marea adolescență 14-19 ani, adolescența prelungită 19-24 ani — a devenit o problemă complexă, pentru care buna intenție nu mai este suficientă.

Situată — într-o viziune stadială asupra evoluției omului — între copilărie și tinerețe, adolescența este complexă prin însăși natura ei. Considerată, pe drept cuvînt, o a doua naștere, ea este o autentică etapă de reconstrucție a organismului și a personalității spre dimensiunile și performanțele adultului, cu contradicțiile inerente dialecticii acestui proces de dezvoltare.

Desigur, nu se poate neglija faptul că specificul și gradul de complexitate al personalității fiecărei vîrste sînt dependente de caracteristicile și exigențele societății care o generează și în care urmează să se integreze. Așa cum afirma Ursula Șchiopu, „cu cît o societate este mai complexă, mai multilaterală, mai exigentă, mai integrată într-un ritm alert de dezvoltare, adolescența pe care o generează este mai complicată și aceasta pentru că, de fapt, dezvoltarea personalității este un proces de confruntare a conștiinței cu realitatea obiectivă, confruntare ce-i permite într-un mod mai complicat să-și dea seama de propria existență fizică, psihologică și socială, dar și de valorile operative și prospective ale societății".

Personalitatea adolescentului de azi e mai complexă iar formarea ei prin educație mai dificilă, pentru că societatea actuală este ea însăși mai complexă și se află într-un accelerat proces de schimbare și transformare. Mai mult, tot ca un efect al condiționării sociale, asistăm astăzi la o accelerare a multiplicării formelor de dezvoltare și manifestare a personalității adolescenților, cu consecințe sporite pentru educație — ce trebuie să-și adapteze strategiile și nu numai exigențele, adolescenței în general, ci și nuanțelor

de normal pe care le prezintă această perioadă a vîrstei. „Educația de astăzi va da rezultate din ce în ce mai bune, afirmă pedagogul francez Gaston Berger, pe măsură ce educatorii vor înțelege că nu numai anormalitatea, ci și normalitatea are nuanțe variate de manifestare și impune strategii educative diferențiate".

Sesizarea acestor aspecte am făcut-o nu cu intenția de a justifica neîmplinirile educative din familie, ci pentru a semnala necesitatea și urgența ridicării gradului de competență, prin pregătire psihopedagogică a tuturor factorilor educativi și îndeosebi a părinților, pentru care buna intenție și experiența moștenită de la predecesori nu mai sînt suficiente azi.

Ca fază de debut a adolescenței, preadolescența sau pubertatea este perioada unor ample modificări predominant cantitative, dar și a unor întinse transformări calitative — atît pe plan fizic, cît și psihic — ce vor continua și se vor desăvîrși în etapele următoare.

Din ansamblul modificărilor fizico-biologice, menționăm ca mai importante: intensificarea creșterii staturale cu ritmuri de 5—6 cm. pe an, ceea ce alungește vizibil organismul, dar și crează pericolul deformării coloanei vertebrale, în condițiile unor poziții incorecte sau a insuficientelor exerciții fizice; dezvoltarea accelerată a membrelor inferioare și superioare, mult mai intensă decît a bazinului și toracelui, dă preadolescentului un aspect nearmonios, cu mîini și picioare lungi, piept căzut și îngust; musculatura corpului se dezvoltă mai lent decît scheletul, fapt ce determină o anumită stîngăcie a mișcărilor; debutul maturizării sexuale (cu un avans de 1—2 ani la fete față de băieți) și intrarea în funcțiune a glandelor, cu tot ansamblul de „reacții" fiziologice și trăiri psihice, pe care le declanșează acest început; modificarea biochimismului intern prin instituirea funcțiilor intercorelate complexe între secrețiile hipofizare, cele ale tiroidei și ale glandelor sexuale etc.

De semnalat — pentru dezvoltarea fizică — este, pe de o parte faptul că aceasta se intensifică, iar pe de altă că îi sînt specifice ritmuri neuniforme și necorelate pentru diferitele sale subansamble și chiar pentru părțile aceluiași subsistem, ceea ce menține sau generează disproporții între acestea, determinînd o anumită „fragilitate" și stări de disconfort ale organismului.

La fel de consistentă dar, de asemenea, cu vizibile disproporții și contradicții inerente dialecticii acestui proces de reconstrucție, este și *dezvoltarea psihică a preadolescentului*. Pe linia dezvoltării intelectuale, stimulată și exersată îndeosebi de activitatea școlară, gîndirea se desprinde tot mai mult de concret, fapt ce mărește considerabil capacitatea de operare formală și utilizarea raționamentului ipotetico-deductiv, cu diferențe însă vizibile de performanță pentru un domeniu sau altul.

În strînsă interdependență cu gîndirea se dezvoltă *limbajul preadolescentului*, atît sub aspectul îmbogățirii și diversificării vocabularului, cît și al perfecționării formelor de exprimare. Dar tot acum există și *pericolul deformării lui, prin adoptarea de către unele grupuri de preadolescenți — în obsesiva lor goană după originalitate — a unui limbaj convențional, plin de expresii stridente, abrevieri inestetice și exprimări neelevate*. Memoria își raționalizează treptat achizițiile și se transformă tot mai mult într-o formă voluntară de reținere. Imaginația își mărește productivitatea mai mult pe dimensiunea fabulației investigatorii și mai puțin pe cea anticipativ-evaluativă. Ca urmare, cărțile de aventuri și romanele polițiste sînt preferate prozei de analiză socială sau de descriere a naturii.

Din punct de vedere *afectiv*, preadolescentul se caracterizează printr-o mare sensibilitate, prin treceri succesive de la o stare la alta, prin fluctuații în dispoziții și prin așa numita „alergie de personalitate". Hipersensibilitatea afectivă îl face să fie inconsecvent în manifestări și să întîmpine unele dificultăți în reglarea actelor voluntare, deliberarea sau luarea hotărîrilor făcîndu-se adesea sub influența unor factori emoționali. Această fluctuație comportamentală este determinată și de imaturitatea socială. Experiența de viață, limitată, a preadolescentului, nu i-a format acestuia constantele simțului măsurii, ale discernămîntului valoric în condițiile unor alternative concurente, ale evaluării șanselor de reușită într-o situație oarecare, ale previziunii consecințelor unor opțiuni și decizii. La această vîrstă dorințele sînt insuficient strunite și raționalizate de gîndire și de aici posibilitatea unor erori și greșeli nepremeditate. Tot în această perioadă încep să se diferențieze interesele școlare, pe fondul cărora se va

Cugetări despre educație

Numai educîndu-se permanent, adulții vor putea educa generațiile viitoare.

★

Nu frumusețea copilului, ci educația lui trebuie să fie mîndria părinților.

★

Voința stăvilește emotivitatea și impulsionează rațiunea.

★

Disprețuind învățătura, îți disprețuiești viitorul.

★

Du-te la școală fiindcă... școala nu vine la tine.

★

Cel care nu-și cultivă mintea este dușmanul propriei sale minți.

★

Înțelept este cel care își folosește mîinile pentru minte și mintea pentru mîini.

★

Niciodată nu e prea tîrziu să înveți. Aceasta nu înseamnă, însă, că poți amîna învățătura.

VOICU LĂSCUȘ

naşte *opţiunea profesională* şi se vor stabiliza anumite însuşiri de personalitate. Aşa, de exemplu, *caracterul începe să se contureze sub influenţa mediului în care trăieşte şi se constituie diferitele moduri şi forme obişnuite de comportare.* În această privinţă, *grupul de prieteni devine o necesitate în viaţa preadolescentului, mediul ce răspunde cel mai bine trebuinţelor sale de comunicare şi socializare.*

Imaturitatea socială a preadolescenţilor menţine şi aici posibilitatea ieşirii grupului din fişia de normal, ceea ce impune din partea părinţilor o *supraveghere* şi *îndrumare discretă* pentru a diminua consecinţele „depersonalizării" în grup şi a preveni abaterile de la normal.

Preadolescenţa este şi *vîrsta la care apare şi se conturează interesul şi capacitatea de cunoaştere a realităţii înconjurătoare şi cunoaşterea şi aprecierea însuşirilor psihice şi a trăsăturilor morale ale celor din jur.* Odată cu dezvoltarea acestui interes faţă de alţi oameni, începe să se formeze şi să se dezvolte conştiinţa de sine. Una din particularităţile caracteristice ale preadolescentului, legată de dezvoltarea conştiinţei de sine, este tendinţa sa pregnantă spre *independenţă*, transformabilă, în condiţiile unei educaţii ineficiente, într-o adevărată obsesie şi realizată în forme nepotrivite şi ineficiente vîrstei.

Disproporţiile de creştere şi dezvoltare ale diferitelor structuri fizice şi psihice ale preadolescentului, insuficienţa stabilitate şi constanţă a trăsăturilor sale pozitive de caracter, ca şi imaturitatea socială şi lipsa constantelor reglatorii ale comportamentului, toate fac această vîrstă vulnerabilă şi predispusă unor dificultăţi de adaptare, manifestate adesea sub forma aşa numitei *crize juvenile:* negativism, individualism, tendinţă spre izolare, izbucniri violente, nesupunere, încăpăţînare, susceptibilitate crescută, originalitate vestimentară, verbală şi de conduită, cu orice preţ, crize moral-afective etc.

Aspectele semnalate pun în evidenţă atît importanţa asistenţei educative — în special din partea familiei, la această vîrstă — dar şi cît de delicată, flexibilă, diferenţiată şi, prin toate, cît de competentă trebuie să fie această asistenţă, pe fondul de instabilitate, inconsecvenţă şi excitabilitate a preadolescentului. Educaţia preadolescentului în familie trebuie, aşadar, înscrisă în rigorile ştiinţificului şi orientată de anumite norme şi principii care să-i confere consistenţă şi eficienţă. În acest sens, se impune ca preadolescentul să fie luat în serios şi tratat de părinţi nu ca un copil — ceea ce nu mai este — dar nici ca un adult, ceea ce nu a devenit încă, ci exact ca pe un preadolescent, adică *ceea ce este* în această perioadă. Se impune deci ca părinţii să cunoască bine particularităţile vîrstei, pentru a putea descifra corect specificitatea propriului copil şi a putea, astfel, să elaboreze strategia educativă cea mai adecvată. *În educaţia din familie, aşadar, trebuie să ne ocupăm de problemele preadolescentului şi nu de cele ale preadolescenţei — această cunoaştere dîndu-ne posibilitatea să înţelegem faptul că în procesul de formare şi afirmare, preadolescentul are nevoie — într-un dozaj optim — de libertate şi dirijare şi că excesele de orice fel sînt la fel de dăunătoare.*

A-l educa pe copil printr-o „izolare" relativă de problemele reale şi necesare vîrstei lui, a-i interzice orice fel de prieteni, a-l pune doar să execute dispoziţiile noastre, în intenţia de *a-l feri de „pericolele" vîrstei*, înseamnă *a nu-i asigura spaţiul şi problemele necesare formării*, înseamnă *a-i limita maturizarea necesară, cu consecinţe grave pentru evoluţia lui ulterioară.*

La fel de dăunător este şi *excesul de permisivitate* şi renunţarea la orice preocupare, control şi supraveghere a preadolescentului, din *prejudecata că la vîrstă aceasta trebuie să se descurce singur. Imaturitatea afectivă şi socială îl face vulnerabil*, iar *pericolele deformării sînt mai mari, la fel, cu efecte pentru evoluţia lui în timp. Stilul de conducere al părinţilor trebuie să fie autoritar* — deci, *nici deformat de sentimentalism, dar nici autoritarist. El trebuie pus de acord cu vîrsta preadolescentului, cu specificul lui temperamental, cu gradul lui de sensibilitate şi cu finalităţile educative, însuşirile, competenţele pe care le dorim ca acesta să le dobîndească treptat.*

La această vîrstă, *preadolescentul are nevoie, mai mult ca oricînd, să fie înţeles şi acceptat de părinţi aşa cum este. Să avem încredere şi răbdare în şi pentru evoluţia lui. Să-l iubim cu sinceritate.* El simte cînd nu este agreat în familie, ajungînd, deseori, la mari *drame sufleteşti*, în astfel de situaţii. *În ciuda siguranţei pe care o mimează* şi a măştii de rezistent pe care o foloseşte *gîndurile preadolescentului se clatină adesea, inconsecvenţa fiind reacţia nesiguranţei. Şi tocmai din această cauză el, preadolescentul, are nevoie de un mare şi adevărat prieten.* Şi cel mai indicat îi poate fi părintele. Aici şi sub acest aspect se manifestă marea artă a educaţiei în familie, tactul părintelui de *a rămîne în acelaşi timp tutorele şi prietenul copilului, fără ca aceste roluri să intre în conflict.*

Părintele poate şi trebuie să demonstreze, prin purtarea şi atitudinea faţă de copil, un nivel superior de discernămînt, de adîncimea înţelegerii problemelor, de siguranţă şi consecvenţă în ce face şi trebuie făcut. Observaţiile sau reproşurile să fie obiective, juste şi, mai ales, necesare. Exagerările vizibile accentuează susceptibilitatea preadolescentului, măresc reacţia lui faţă de adult şi generează efecte contrarii.

Înţelepciunea părintelui impune, fără a renunţa la exigenţă şi consecvenţă; ca *în educaţia preadolescentului să uzeze de aşa numita „marjă de toleranţă" necesară dezvoltării.* În zigzagurile sale inerente dialecticii dezvoltării, *este obiectiv necesar să-i oferim preadolescentului şansa de „reabilitare" atunci cînd încercarea l-a pus într-o situaţie critică nepremeditată.* Măsurile şi chiar sancţiunile la care recurge părintele — atunci cînd este cazul — trebuie deci bine gîndite şi alese conform valorii lor educative. Aceasta înseamnă că *din practica educativă din familie trebuie eliminate atitudinile dramatic opozante, moralizarea continuă şi excesul de vorbe, atitudinile revendicative, ca şi tactica de ruinare şi tendinţa de ironizare permanentă, punerea acestuia în inferioritate continuă.*

Să nu uităm că aceasta este vîrsta ce reliefează cel mai pregnant *necesitatea respectării stricte a principiilor fundamentale ale educației și, îndeosebi, a principiului unității și continuității influențelor și cerințelor educative, ca și pe cel al participării active și conștiente a educatului la propriul său proces de formare.* În privința primului principiu, amintim că trebuie asigurată această unitate de vederi cu privire la educația preadolescentului, în primul rînd între mamă și tată și, de asemenea, între părinți, școală și alți factori educativi care intervin în viața copilului; trebuie să rămînem consecvenți cerințelor, cel puțin pînă se formează obișnuința, deprinderea și trăsătura de caracter, conduita necesară — toate trebuind a fi urmărite în plan educativ.

Cel de al doilea principiu ne cere ca educația preadolescentului să nu se transforme, în familie, în *dresaj moral*, ci ea să-l ajute pe acesta *să conștientizeze semnificația cerințelor*, să *fie implicat el însuși în propriul său proces de formare și să transforme treptat educația în autoeducație și dependență, în autonomie funcțională.* De fapt, rezultatele și calitatea muncii noastre de părinți se reflectă în calitățile pe care le dobîndesc prin educație proprii noștri copii.

Pentru fiecare părinte educația propriilor copii nu este doar un privilegiu, ci o mare responsabilitate morală și socială. Bucuria de a avea copii trebuie s-o legăm de datoria de a-i forma ca oameni de valoare. Abia atunci mulțumirea noastră poate fi deplină iar bucuria se poate transforma în fericire.

Lector dr. STAN PANȚURU

Printre copii — la grădiniță, la școală și ...acasă

A trăi printre copii, a-i crește și educa, a te împlini prin ei este o lege a însăși rațiunii noastre de a fi, ca spiritualitate, ca temei de afirmare a viitorului.

Cu acest gînd ne-am adresat unor tinere mame care, aflîndu-se zi de zi printre copii în școli și grădinițe trăiesc deopotrivă emoțiile, grijile, și bucuriile menirii de a fi sau a deveni mame. În răspunsurile la întrebările noastre am regăsit, în fapta, simțirea și cugetul acestor mame, valori părintești trăite în propria lor copilărie, transmise prin generații, împlinite de ele însele prin vocație educativă, prin însăși esența profesiei căreia se dăruiesc.

Rîndurile de mai jos sînt ecouri ale acestor firești și frumoase simțiri.

A.G.N.

„Băiatul meu va avea în curînd o surioară sau un frățior...“

Știu că mama nu cunoaște limite în dăruirea și sacrificiile pe care este în stare să le facă pentru copilul ei — își începe confesiunea educatoarea Camelia Popa. Să *dai viață vieții este o împlinire socială și umană, prin care femeia devine mai matură.* Sentimentul matern îi oferă o altă viziune și un alt curs întregii sale vieți.

Prin natura profesiunii de educatoare — pe care am îmbrățișat-o cu multă plăcere — am fost înconjurată permanent de copii, de surîsul plin de candoare al privirilor lor, de curiozitatea continuă cuprinsă în acele numeroase „de ce?-uri, cărora trebuie să le răspunzi prompt, ajutîndu-i să descopere zi de zi universul ce-i înconjoară. Îi iubesc-și i-am iubit întotdeauna dar simțeam că aceasta nu-i suficient. *Doream un copil al meu*, pe care să-l înconjur și să-l îngrijesc cu multă căldură, așa cum numai o mamă știe să o facă. Și iată că în scurt timp bucuria a venit. Părăseam cabinetul medicului tăcută și îngîndurată, dar fericită și cu o puternică lumină în suflet — bucuria că voi fi mamă.

Grație unui medic inimos, un medic între medici, un om între oameni, am reușit să înving aceste neliniști. „Maternitatea este un minunat act de creație“ — spunea dînsul — și aceasta mi-a însuflat optimismul și încrederea necesară. Sfaturile calde, părintești ale acestui medic de omenie, cu calități deosebite, mai întîi, și atmosfera de calm și înțelegere cu care am fost înconjurată în familie, apoi, m-au făcut să uit greutățile pe care le-am avut de străbătut în perioada sarcinii. Nimic nu mai conta în fața inegalabilei bucurii din acea frumoasă zi de vară, cu soare strălucitor, cînd a venit pe lume ființa mult așteptată, un băiețel așa cum mi l-am dorit: vesel, robust, vioi. În scurt timp am părăsit maternitatea aceea a supremei satisfacții trăite, cu sălile ei luminoase și liniște, dotată cu aparatură modernă, personal calificat, atent și dispus să te ajute în orice moment. La ieșire, soțul devenit tată, ne-a așteptat cu brațele pline de flori în care am simțit adunate dragoste și fericire.

Prima zi petrecută în familie a fost sărbătorească. Celor care mă felicitau le răspundeam cu un mulțumesc melodios și confidența că îmi mai doream copii, pentru ca acesta, primul, să nu fie singur în viață. Și iată că, la numai un an după prima naștere, dorința mea a prins conturul împlinirii. Aceleași griji și întrebări mă neliniștеau și acum, dar grație atenției familiei și aceluiași medic sînt convinsă că voi reuși să străbat cu ușurință cele 9 luni de așteptare la sfîrșitul cărora voi aduce pe lume un copil la fel de drăgălaș, ca și primul.

Liant al trăiniciei familiei, copiii ne îmbogățesc și ne înfrumusețează viața, dîndu-i sensuri numai de părinți cunoscute. Asemeni tuturor părinților din această minunată țară, dorim și noi un viitor luminos copiilor noștri, dorim să facem totul pentru ca ei să crească în pace și prosperitate, dorim să contribuim alături de toți oamenii muncii la crearea condițiilor tot mai bune de viață și de învățătură, pentru a le lăsa moștenire frumoase împliniri materiale și spirituale. Dăruind totul copiilor, îmi amintesc cu deosebită plăcere anii propriei copilării, petrecuți în sînul familiei mele. Părinții mei, cărora le port un adînc respect, m-au înconjurat cu multă dragoste, oferindu-mi un exemplu de dăruire sufletească. Ei au creat în jurul meu un climat familial sănătos, plin de veselie și optimism, căutînd să-mi ofere ceea ce aveau mai bun. M-au învățat să lupt cu greutățile vieții, să caut să obțin ceea ce doresc prin efortul meu, prin munca mea, pentru că numai în asemenea condiții bucuriile succesului sînt cu adevărat plăcute.

Chipul mamei, pe care orice om îl poartă în suflet, a fost pentru mine un model demn de urmat. Copil fiind căutam să o imit în jocurile mele. Îmi mîngîiam păpușa cu aceleași vorbe blînde, cu aceleași gesturi calde, așa cum făcea și mama cu mine. Acum, cînd la rîndul meu am devenit mamă, caut să deprind, alături de această calitate și pe cea de pedagog, caut să fructific moștenirea cea mai de preț pe care mama mi-a transmis-o. Am avut de străbătut unele momente dificile între prima și a doua sarcină. Au fost cîteva perioade cînd băiețelul a fost bolnav și uneori mă simțeam obosită și neputincioasă. Dar soțul meu, care căuta să-și realizeze exemplar îndatoririle de serviciu și să obțină rezultate frumoase la facultate, a știut să mă ajute în treburile gospodărești ale casei, să fie un model de părinte, pentru băiețel — pe care îl iubește foarte mult — reușind să mă ajute în depășirea acelor momente. Și totul a devenit mai ușor, mai plăcut.

Chipul mamei îmi venea din nou în minte. O vedeam cum veghea la capul meu zi și noapte, îmi aminteam cum mîngîierile și zîmbetul ei îmi calmau durerile, fiind mai presus de orice medicament. Așa am căutat să fac și eu cu copilașul bolnav, știind acum că mama este de neînlocuit.

Tot mama, care este o bună învățătoare, m-a ajutat să mă realizez și profesional. Voi susține examenul pentru obținerea gradului didactic II. Am avut momente cînd aș fi dorit să renunț, dar mama îmi spunea „nu te lăsa, realizează-ți visul, du-l pînă la împlinire și satisfacțiile vor fi depline.“ O primă satisfacție a apărut cînd, la inspecția de grad, am obținut nota maximă. Călăuzită de sfaturile mamei sînt convinsă că munca mea va fi răsplătită cu rezultate la fel de frumoase.

Acum știu sigur că *nu există sentiment mai frumos, mai profund, decît acela de a fi mamă, de a avea copii, de a te bucura alături de ei, de a suferi și a învinge alături de ei.*

CAMELIA POPA

P.S. Băiatul familiei Popa are de cîteva săptămîni o surioară.

„Aștept primul meu copil“

Omenia, dragostea față de om — începînd de la cea mai fragedă vîrstă a acestuia — ne-au caracterizat întotdeauna părinții și bunicii. Ele mi-au cuprins întreaga ființă, încă de pe vremea cînd eram pe băncile liceului pedagogic.

Am ales profesia de învățătoare pentru că este calea de regăsire a frumuseților și poeziei copilăriei. Pentru că, așa cum nu ne putem imagina pom cu rod bogat fără rădăcini și fără izbucnirea mlădițelor primăvara, *nu putem concepe durabilitatea vieții fără grija și marea noastră responsabilitate pentru copilărie.* Poate și faptul că munca unei învățătoare se aseamănă cu aceea a unui creator de frumos m-a făcut să-mi îndrăgesc și mai mult meseria, convinsă fiind că aceasta dă cuvîntului și îndemnurilor mele forță de pătrundere în sufletul copilului. El cooperează la viața spirituală a educatului, este sursa de îmbogățire a minții și a inimii acestuia. Bineînțeles, numai dacă știe să se apropie de copil, să-l înțeleagă, să-i prindă la timp mîna pe care i-o întinde și să-i lumineze cărările vieții, prin modelul propriului comportament. Este una dintre aspirațiile nobile ale fiecărui educator, deci și a mea, care, acum se întrepătrunde cu dragostea și grija pentru primul meu copil, pe care-l aștept.

Bucuria că voi avea un copil m-a fascinat din primul moment, gîndindu-mă la noua bogăție sufletească pe care acesta o va oferi familiei noastre, la gingășia și candoarea lui, la spontaneitatea și la tot ce va fi nou în viața noastră, la ambianța familială unică pe care prezența lui o va determina.

VERONICA VLĂDESCU

P.S. Copilul dorit s-a născut! Este un băiețel frumos și sănătos.

Cugetări despre educație

Oricine poate fi educat — pe măsura posibilităților lui de adaptare și a calităților educatorilor săi.

*

Întîlnirile foștilor elevi cu dascălii lor par entuziaste și euforice. În interior sînt triste. Își dă fiecare seama cît de mulți ani au trecut...

*

Dorința cea mai mare a educatorului este ca elevii lui să nu-l deziluzioneze. Prima condiție pentru aceasta este ca nici el să nu-i dezamăgească.

*

Din neînțelegerile părinților cu școala, cei care au de pierdut sînt copiii.

*

Nu obligați copilul la prea multe activități și preocupări, ca să nu ajungă la prea puține.

*

Educîndu-și copilul împreună, părinții se educă unul pe altul.

*

Buna dispoziție a părinților este fericirea copiilor.

Familia cu mai mulți copii și rolul ei pozitiv în societate

Discuție cu tovarășa prof. ELENA CONDREA, inspector general școlar al județului Vaslui

Profesor Elena Condrea, inspector general școlar al județului Vaslui este o tovarășă cu multă experiență. După o îndelungată practică la catedră a lucrat mult timp ca președinte al Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Vaslui, iar de cîțiva ani răspunde de învățămînt. Are copii mari și, în dubla ei calitate, de mamă și de profesor, se străduiește ca relația școală-familie să fie cît mai viabilă, colaborarea dintre ele, sprijinul reciproc, să conducă la rezultate maxime. Cu oarecare reținere și modestie — deși din ton se poate desprinde mulțumirea faptului împlinit — Elena Condrea ne vorbește despre activitatea Comitetelor cetățenești de părinți, despre colaborarea cu aceste comitete în gospodărirea școlilor, în pregătirea și realizarea unor acțiuni culturale și economice, în bunul mers al lectoratelor cu părinții.

Printre inițiativele Inspectoratului școlar județean se numără și organizarea, la nivelul localităților, a unor acțiuni pentru cunoașterea legilor și a regulamentului școlar, la care sînt invitați nu numai părinți, dar și elevi mai mari, din licee. Astfel de acțiuni au avut loc fie la căminele culturale, fie la casele de cultură din Vaslui, Bîrlad, Negrești, Huși și au fost sprijinite de către juriști, directori de școli sau directori de unități economice.

Una dintre cele mai frecvente forme de activitate menită să sprijine familia este lectoratul cu părinții, prin care legătura școală-familie se realizează nemijlocit și eficient. Aici, școala are prilejul ca prin cadrele didactice specializate, prin contribuția oricărui profesor documentat și interesat de problemele pedagogiei, să îndrumeze pe părinți și să le arate cele mai bune procedee care să ducă la buna creștere și educare a copiilor.

— Vrem să aflăm dacă în tematica generală a acestor lectorate este prevăzută și problema familiilor cu mai mulți copii, dacă există o optică adecvată în munca de educație, ținîndu-se seama de situațiile diferențiate de la o familie la alta.

— Problema familiei cu mai mulți copii, ne răspunde tovarășa Elena Condrea, ca de altfel,

în general, problema familiei, se bucură în societatea noastră socialistă de o atenție deosebită, grija și sprijinul multilateral pentru creșterea natalității se înscrie în însăși politica de partid și de stat. Toate sectoarele de activitate: culturale, sanitare, economice, care au contingență cu această problemă își aduc sprijinul lor însemnat în ansamblul general de măsuri și de sprijin. În acest ansamblu se înscrie și acțiunea școlii care, mulți ani de-a rîndul, are un contact permanent cu tinerele generații. **Influența exercitată de școală asupra copilului mic, mai tîrziu asupra preadolescentului și adolescentului, nu se oprește la procesul de instrucție.** Prin buna lui organizare, **învățămîntul se împletește cu un larg evantai de acțiuni educative, care influențează asupra personalității elevului, care pregătește un bun cetățean, atașat societății, partidului și patriei sale.** Dar, pornisem să vorbim despre familie și ne-am oprit la copii.

— **Da, așa este.**

— Pentru că elevii noștri, copiii, sînt o componentă a familiei și pentru că școala, ca instituție de învățămînt dar și de educație, nu poate neglija marele avantaj de a-i avea în grijă și de a-i forma în spiritul general al concepției noastre despre lume, despre societate, despre familie. Fără îndoială că lucrul acesta nu se face potrivit unui program riguros, întocmit, așa cum se face de pildă predarea unui obiect, procesul de educație fiind mult mai complex, el poate să difere în funcție de vîrstă, de la școală la școală și de la om la om. La desăvîrșirea lui pot lua parte mai mulți factori. Contribuția Organizației Pionierilor de pildă, sau a Uniunii Tineretului Comunist sînt esențiale, dar **educarea tineretului trebuie să fie o preocupare a fiecărui director și diriginte, a fiecărui cadru didactic, acolo, la ora de curs și chiar în contactele întîmplătoare cu tinerii. Și lucrul acesta se face.** Spre deosebire de educația Domnișoarei Cucu din „Steaua fără nume", **educația desfășurată astăzi de cadrele didactice are un sens precis, un conținut sănătos și un scop generos: formarea omului nou, cetățeanul de mîine, bine pregătit pentru întemeierea unei familii.**

— **E foarte adevărat, dar îngăduiți-mi acum să-mi exprim un gînd.**

— Vă rog.

— **Îmi închipui că mă aflu într-o școală cu un public format din părinți, cei mai mulți tineri, și că cineva le-ar vorbi despre familia cu mai mulți copii. Acel cineva ați fi chiar dumneavoastră.**

— Ar fi foarte posibil.

— **Ce le-ați spune ascultătorilor?**

După cîteva clipe de gîndire, Elena Condrea saltă din umeri oarecum amuzată.

— Probabil că le-aș spune niște lucruri pe care ei le cunosc, sau, auzindu-le, și-ar închipui că le cunosc.

— **Ca, de pildă?**

— Le-aș spune în primul rînd că **existența copiilor întărește familia,** consolidează legătura dintre soți, îi asigură trăinicia mai mult decît orice altceva. De altfel **e greu să concepem noțiunea de familie fără prezența copiilor** — chiar dicționarul limbii române o definește ca fiind „forma de organizare a vieții în comun a oamenilor, constînd din grupul alcătuit din soți și copii".

— **Și definiția aceasta include, în grup, mai mulți copii.**

— Există și familii cu un singur copil, însă ele reprezintă un mediu neîmplinit, lipsit de elementele necesare unei dezvoltări normale, firești, a copilului.

Despre copilul unic s-au scris multe studii, este o problemă discutată mult de către specialiști, esențial rămîne însă ceea ce poate vedea orice părinte: copilul unic este lipsit de sprijin în multe privințe, de sociabilitatea pe care i-o pot oferi numai frații și surorile crescuți alături, în aceeași familie, în aceeași casă. Pentru că una oferă relația dintre părinți și copii, alta oferă relația dintre frați. Dacă părinții încearcă să se copilărească uneori pentru a coborî și a comunica mai ușor cu cei mici, aceștia nu se pot preface în adulți, în bătrîni. De altfel nu cu vorbe stîlcite, ca „brînziță", „cărniță" sau „păpiță" te apropii și intri în viața copilului mic, ci **cu mentalitatea vîrstei apropiate, ceea ce nu se poate afla decît tot la copii, chiar dacă aceștia sînt mai mari sau mai mici.** Este limpede că **familiile numeroase favorizează dezvoltarea copilului și din punct de vedere social,** aici au loc situații diferite care ajută la dezvoltarea lor psihică dar și fizică.

Cuvintele tovarășei Elena Condrea mi-au readus în memorie o întîmplare din copilărie. Tata era învățător într-un sat. Noi eram copii mulți la părinți și, de mici, eram puși la diverse treburi potrivite vîrstei. Într-una din zile — aveam cinci-șase ani — păzeam porcul în grădină, un porc mare, negru, și trebuia să mă ațin cu bățul să-l fac să pască știriță pe sub gard, să nu intre la cuiburile de cartofi. În ziua aceea m-am luat cu joaca, probabil, căci la un moment dat aud pe o soră mai mare cu cîțiva ani, zicîndu-mi: „Uite, porcul rîmă cartofii, las' că te spun eu tatii!". Amenințarea era gravă, am alergat și am întors porcul. Am rămas conștiincios la post și teama de pedeapsă a început să mă încolțească. Mă întrebam ce-aș putea face ca să scap cu obrazul curat! Poate că mă apăra mama, fie punînd o vorbă bună pe lîngă tata, fie potolind-o pe sora mea. Mă gîndeam apoi că, dacă alt frate ar fi fost rînduit la paza porcului, eu aș fi scăpat, dar năpasta ar fi dat peste el. Eram sigur că sora mea e rea și mă gîndeam să-l rog pe un frate mai mare s-o oblige să tacă sau „să-i lege gura". Dar la cîte nu mă gîndeam atunci. Astăzi, însă, sînt sigur că dacă **nu aveam atîția frați și surori nu mă gîndeam la nimic,** în primul rînd pentru că singur la părinți fiind, nu m-ar fi pus nimeni să păzesc porcul.

Pentru liniștea cititorului, precizez că atunci, în îndepărtata mea copilărie, nu s-a întîmplat nimic dramatic. Sora mai mare nu m-a spus tatii, dimpotrivă, a luat sapa reparînd cuibul întors de ritul porcului și a titirit pămîntul în așa fel, încît nu se mai cunoștea nimic.

I-am povestit cele de mai sus tovarășei Elena Condrea, care a continuat cu chipul luminat de un zîmbet.

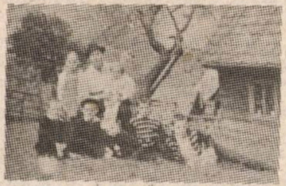

Yn vacanta copiii urca în poienile din munti unde fiecare familie are o stîncă

Vidraru Gavril a Șosoli cu opt copii din cei zece cîți are.

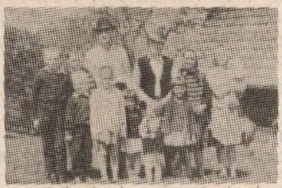

Vara îngrijind de vite, copiii Apusenilor cresc frumoși și sănătoși

Crișan Emil (... bunicului) al zecelea din cei 17 copii ai pădurarului Crișan de la Mînisel Fîntînele

La datorie

Trei din cei 13 copii ai lui Buș Ștefan (a' Negienii) din care nouă feciori.

— Întîmplarea povestită de dumneavoastră întărește afirmația mea anterioară, anume că **în familia cu mulți copii apar situații ce favorizează dezvoltarea psihică a copilului, pregătindu-l pentru viața socială de mai tîrziu.** Dar se desprind de aici și alte aspecte, anume, sentimentul de protejare a celui mai mic. Deși sora mai mare amenința (o formă mai primitivă de educație) ea nu-și pîrăște fratele, ci **repară stricăciunea.** Gestul ei înseamnă mult mai mult decît o terorizare sau o pedeapsă aplicată mecanic. Puștiul de cinci-șase ani își va aprecia sora cu totul pozitiv după aceea — așa cum cred că s-a întîmplat și în cazul d-tră. Așadar, iată atîtea aspecte care favorizează, care pledează pentru avantajul neîndoielnic al familiei cu mai mulți copii: **formarea pentru viața socială, protejarea celui mai mic, sprijinul acordat de cel mai mare și ajutorul reciproc, exemplul celui mare, solidaritatea între frați, dezvoltarea spiritului colectiv, îndrăzneala și inițiativa.** Dacă între frați există o solidaritate, o colaborare în fapte și gînduri, în aceeași măsură se poate ivi și rivalitatea, concurența care-l pune pe copil în situația de a-și rezolva singur, prin propriile lui puteri, situațiile apărute, folosind exemplul altora, experiența de viață. Această experiență și aceste exemple nu le-ar putea dobîndi decît tot într-un colectiv de frați și surori.

Argumentele tovarășei prof. Elena Condrea pledînd pentru familia cu mai mulți copii s-ar fi înmulțit fără îndoială în discuția noastră, dacă nu m-ași fi ridicat, mulțumindu-i. Peste cîteva minute era așteptată la tovarășul prim-secretar, în același ceas trebuia să ia parte la deschiderea unui simpozion la care participau profesorii de științe sociale și nu prea tîrziu avea să înceapă ora de audiențe.

GEORGE NESTOR

Către copii, totdeauna cu dragoste...

Dialoguri în Apuseni

Despre copiii Țării Moților, ca de altfel despre copiii fiecărei străvechi vetre de țară, s-au adus în presă, în literatură, în arte, mărturii de adîncă simțire și frumusețe și speranță. Prin ochii și inima lor capătă împlinire și sens o moștenire de veacuri. Un adevăr pe care se pregătesc să și-l asume cu dăruire și rigoare la dimensiunile și valorile viitorului.

„Din totdeauna, dragostea pentru copii — **îmi spunea o tînără profesoară cu peste un deceniu în urmă** — face parte din viața, cinstea, grijile și visurile fiilor Munților Apuseni". **Ea ne este mărturisită și acum prin cuvîntul și fapta acelorași minunați dascăli stabiliți în acest perimetru de istorie și legendă, cu peste două decenii în urmă. Cuprins în fila unor originale jurnale de cercetare ale expedițiilor școlare, în culegeri proprii de folclor încredințate tiparului, în lucrări cu caracter literar sau științific, apărute la edi-**

turile „Dacia" din Cluj-Napoca sau „Ion Creangă" din București — scrisul profesoarei MARIA IONIȚĂ din comuna Măguri-Răcătău poartă cu sine și transmite, de fiecare dată, ceva din rostirea aparte a unui climat, a unei spiritualități inconfundabile, a unui destin.

Contopită prin vocație, prin exemplara sa dăruire și competență, cu satul acesta secular, și-a așezat aici — împreună cu soțul său, și el profesor de aleasă chemare — pragul de casă nouă.

„Îți trebuie curaj să-ți construiești cuibul pe locurile aspre ale Apusenilor... — **îmi mărturisea ea în răstimpul cît a fost gazdă, împreună cu Apusenii, celor cîtorva sute de elevi, pasionați de studiul limbii și literaturii române.** Cu ocazia construirii casei am aflat credințele moților legate de actul zidirii. Casa însă e o experiență unică de viață. Și în ultimă instanță e în firea noastră să ne legăm de locul unde trăim".

Maria Ioniță este așadar o profesoară respectată de săteni și iubită de școlari, o înzestrată autoare de povestiri și o neobosită cercetătoare a comorilor de grai și etnografie ale Apusenilor. Reîntîlnită de curînd în comuna de care și-a legat împlinirile unui sfert de veac, Maria Ioniță ne-a fost ghid desăvîrșit și către abordarea tematicii grupajului publicistic dedicat dragostei noastre pentru copii. Întrucît ne prevenise: „povestirea îmi este mai la îndemînă", am renunțat să-i solicităm un articol, un eseu sau un interviu despre valorile familiei, despre copiii celor din Apuseni.

Și astfel s-au născut paginile următoare: răsfrîngeri vii ale unor împrejurări trăite, chipuri și mentalități întru totul reale. Acolo unde, la Maria Ioniță, concretul uman se împletește cu cadrul de legendă, se ridică totdeauna, tulburătoare, statura unică a autenticității, a unei milenare spiritualități.

A.G.N.

Izvoarele Muntelui Rece

În sfîrșit pusesem piciorul pe cărarea muntelui așa cum ne dorisem un an întreg. Urcam cu rucsacurile în spate. Peste păduri și munte ceața străvezie a dimineții vestea o frumoasă zi de vară.

De pe prima culme privim depărtările. Pe pieptul muntelui, ici-colo se zăresc ascunse în vegetația buiacă mici căsuțe ţuguiate de lemn. Prin poienele din jurul lor joacă fuioare de miresme neliniștindu-ți sufletul. Moții sînt plecați la stînile din Dobrin cu tot ce au pe lîngă casă, lăsîndu-și iarba din poiene să crească pentru hrana de iarnă a vitelor.

Copiii încep să recunoască fiecare casă și să vorbească despre stăpînii lor. Într-o parte stau ai Lupului, în alta ai Cucului, mai jos își făcuseră casa ai Gorunului și nu departe de ei ai Fagului. Toate sînt porecle. Doar cu ajutorul lor se pot descurca moții în păienjenișul încurcat al familiilor care, după obiceiul locului, au foarte mulți copii.

— Am ajuns la ai Ileului, zice Titiana pregătindu-se de popas, dar nimeni n-o ia în seamă. Toți își văd, mai departe, de drum.

Badea Toma avusese 10 frați și 12 copii. Badea Toma care ne spusese atîtea povești fusese îngropat după obiceiul moților, sub mărul din grădină, iar în casa lui stătea Aurel a Tomii Ileului care și el avea 12 copii.

Cărarea coteşte pe sub cireși, ducîndu-ne pașii spre izvor. Apa rece, plăcută la gust, izvorăște de sub rădăcinile unui fag bătrîn. Și, fiindcă nu-i voie să treci pe lîngă un izvor fără să-i „cinstești" apa, fiecare se apleacă spre undele ce se rotesc la gura izvorului. Și pe aici, locurile sînt pline de izvoare, așa că nu ne facem provizii de apă.

Muntele începe să ne pună puterile la încercare. Cărarea urcă pieptiș prin loc deschis și, cînd ajungem spre vîrf, în față ne apare alt munte, mai falnic, cu o cărare mai aprigă. Pe cărare coboară o femeie.

— Bună ziua, dragii mei. Dar unde ați plecat?

— Deocamdată la Baltă. Bine-ar fi să fie acolo chiar baltă, dar nu-i și nu o s-avem cu ce să ne putem răcori.

— Apoi nu-i. Nu-i, dragii mei, că atunci, cînd s-a spart Muntele Rece, a început să curgă apa și nu știau bieții oameni ce să facă. Și toată ar fi curs și n-ar fi rămas nici cîtă mai e, dacă nu-i venea în minte șopîrlei să-și bage coada în șuvoi, oprindu-l. De atunci i se desprinde coada la șopîrlă și apoi iar îi crește la loc.

O șopîrlă zvîcnește pe cărare. Marius întinde piciorul după ea s-o oprească.

— Nu-i voie s-o omori, sărăcuța, că, dacă nu era ea, rămînea Muntele Rece fără izvoare, zice lelea Marie. Dar de ce mergeți la Muntele Rece?

— După povești, lele Marie.

— După povești?! se miră femeia. D-apoi o să găsiți?

Ne-am luat rămas bun și-am urcat ultima culme. La aceeași înălțime cu noi, pe muntele vecin se află Ijarul, o pășune alpină pe care pasc turme de oi. Pe vremuri, acolo se aprindea focul vestitor de primejdii. Noaptea de multe ori nu se putea ști de-i jar sus pe munte sau e o stea. „Ce-i?" întreba nedumerit cîte unul, cerînd părerea celor din jur. „I jar" răspundeau uneori cei întrebați și, atunci, moții de pe valea Someșului Rece își trimiteau familiile în locuri tainice, iar ei se pregăteau de luptă.

Oamenii îi spun locului *Ijar*, iar întîmplările năpraznice legate de acele vremuri abia mai pîlpîie în amintirile celor bătrîni.

— Balta! ne atrage atenția Cristian.

Ajunsesem. Sub noi, Balta apărea ca un fund de căldare uriașă, mărginit de culmi împădurite. De aici izvorăsc două ape: Pîrîul Podului și Valea Doleștilor. Coborîm pe firul celei de-a doua pentru a ajunge la Rîșca. Valea trece prin locuri pustii și n-auzim decît vîltoarea cascadelor. Apoi, într-un loc unde nu te-ai aștepta, apare o casă-două și ajungem la casa lui badea Gavrilă Matiș, mare povestitor, pe la care nu se poate să nu trecem. Un uriaș blînd despre care oamenii spun că, odată, văzînd că măgărușul se

Tinerii se chiamă prin glas de tulnic

Se întâlnesc pe cărări de munte.

Stau de vorbă la gard.

Își cresc cu drag copiii

încăpățînează și nu vrea să treacă apa prin vad, l-a luat subsuară și l-a trecut dînsul apa.

Badea Găvrilă ne vede și ne iese în întîmpinare.

— Unde-ați pornit, dragii mei?

— În lumea mare, bade Găvrilă.

— După povești?

— După povești!

Rîde cu fața, cu ochii și încearcă să-i cuprindă pe copii cu brațele.

— E adevărat, bade Găvrilă, îl întreabă Vasilică, zîmbind, că odată, cînd nu te-a ascultat măgarul și n-a vrut să treacă apa, l-ai trecut dumneata în brațe?

— Păi, ce era să fac?! Dacă s-a încăpățînat ca un măgar!...

Falnic om, deși are 69 de ani. A avut 19 copii, dar îi trăiesc numai 16.

— Toți ar fi trăit, dacă li s-ar fi purtat de grijă ca la cei de-acum.

Ne așezăm pe iarbă și, fiindcă cei mai mulți copii de-ai dînsului mi-au fost elevi, îl întreb de soarta lor. Îmi spune că Ion și-a făcut casă lîngă el, Valer pe muntele vecin. O fată e măritată la Cîmpeni și lucrează la Fabrica de tricotaje. Alta la Orăștie. Viorica e soră medicală la un spital din Cluj-Napoca, Ion șofer la Tarnița, Simion e tractorist la Săvădisla, Traian e tot șofer, Mariana lucrează la I.C.H. Cluj ca muncitoare iar Ion cel mic, e paznic la Mina Muntele Rece.

— Mai am patru la școală. Azi-mîine își iau și ei zborul și nu se știe pe care munte se opresc.

— Dacă pleacă cei mai mulți la orașe, ce se întîmplă cu locurile acestea frumoase? Pe seama cui rămîn?

— Nu-i bai! Las' să plece! Duminică am fost la Oțelești, la Gheorghe. Are al unsprezecelea copil.

— Unsprezece nepoți de la un copil?...

— Unsprezece!

— Dar cîți nepoți ai de la toți feciorii, bade Găvrilă?

— 19 nepoți, dar n-am căsătoriți decît cinci dintre copii.

Să împodobești munții cu copii. În orice parte te-ai uita, să știi că e un copil de-al tău. Încerc să privesc lumea cu ochii lui badea Găvrilă și simt cum munții prind viață. Muntele Rece e încălzit de inimile moților ce s-au lipit de el și bat fără oprire măsurînd un timp cu numele țării.

Brazii își întind cetina pînă la pămînt, amestecîndu-și crengile cu ierburile muntelui. Pe cărăruie coboară cei mici, care sînt în vacanță, aducînd găletuțe pline cu afine și zmeură.

În pridvor iese femeia lui badea Găvrilă, rumenă la față, cu basmaua legată pe sub coc. Și dînsa e moață, a adus-o badea Găvrilă tocmai de la Bistra.

— Poftiți în casă să gustați cu noi pîine de casă și brînză și să beți un sirop dulce de zmeură.

— Mai lasă-ne afară, zice badea Găvrilă, și adă-ne aici gustarea.

— Ne spui o poveste, bade Găvrilă?

— Spun.

Marius scoate magnetofonul, Cristian fixează microfonul, copiii se așază în jurul povestitorului și urmăresc acțiunea cu tot mai mult interes, pe măsură ce badea Găvrilă se însuflețește.

„Ui, Oană, Ileană, Titiană!
Hai, să ne-ntîlnim
Și să mai vorbim,
Că s-o dus răii lumii!"

Pădurile se adună mai mult în jurul casei și în jurul nostru, badea Găvrilă se ridică în picioare și ne privește. Noi nu mișcăm. Auzisem cu adevărat glasul căpcăunilor ademenind oamenii.

Nevasta lui badea Găvrilă așterne pe iarbă o față de masă și pe ea bunătățile promise. Tace și ne privește avînd grijă ca toate să ne fie mai aproape, să nu ne lipsească nimic, apoi deodată se hotărăște:

— Rămîneți la noi în noaptea asta!

— Nu, i-am răspuns eu tot atît de hotărît, mergem la Rîșca, unde ni s-a pregătit locuința învățătorului.

— Cum credeți că o să vă lăsăm să dormiți în școala aceea pustie?! se neliniștește badea Găvrilă.

— Dar sîntem mulți, sînt cu copiii din cercul de etnografie și folclor.

— Mare lucru! E ca și cum mi-ar fi venit acasă un fecior sau o fată cu nepoții!

— Cîți copii ai acasă în afară de cei mici, bade Găvrilă?

— Șapte feciori. Au venit să mă ajute la coasă. Așa sîntem noi, ne ajutăm. Cînd sîntem împreună, avem mai mult spor la lucru.

— Și cei de la oraș n-au uitat de vremea coasei?

— Cum să uite?! Ai mei au crescut cu coasa în mînă.

Și arătîndu-ne drumul ce venea din pădure, și pe care cobora o adevărată cireadă de vite, continuă: *Cu astea ce să facem?*

— Multe vaci ai, bade Găvrilă!

— Multe. Întotdeauna mi-a plăcut să-mi fie grajdul plin de vite. Și așa i-am învățat și pe copii.

Muntele Rece mustește de izvoare iar apa curge limpede, așa cum curge și viața. Printre pietre se zbenguie în voie șopîrlele, sub privirile înțelegătoare ale moților.

Prof. MARIA IONIȚĂ

Gînduri pentru bunii mei care au adus pe lume și au crescut 14 copii

Posibila întoarcere

Motto: „S-au împuținat zilele și s-au făcut mărunte, ca iarna. Întunericul le împlinește cu goluri. Ne temem de zi și de oră, după ce nu ne-am temut de veac."

(T. Arghezi)

Niciodată nu-i prea departe clipa cînd, părelnic, timpul te surpă amenințîndu-te leneș, uneori din petecul unei fotografii, cu presimțirea valizelor gata de hoinăreală. Ceva ca o întoarcere nehotărîtă fraternizează cu hulubii gîndului rătăcit concentric în apele heraclitice ale interioarelor fără de nume, înscris într-o copită de umbră, deasupra uneori preatîrziului din sîngele rechemat în părinți, în ochii veștejiți de absență a celui plecat într-o lungă și inutilă umblare.

Floare strîmbă — (iubito!) — prinsă-n piept de mire adormit! Mi-ai încurcat potecile cîntînd și descîntînd, și atunci numai în vis, de neadevăratelea, vezi bine, ferindu-ți sărutul de oazele-amăgirii.

Cînd mă sapă cuțitoaia celor făcute doar cu mîna stîngă din dulce cheag de amintire, pașii se potrivesc singuri ca mereu potcoava de argint pe cărări de culoarea veveriței, lăsînd deandreapta și deanstînga Valea Rea, urcînd cu crinolina știutelor toamne drumeagul cu slujbă statornică și străveche care însoțește apa Berzunțiului, nedatorînd prea mult nici unui fel de modernizare rutieră.

Intrat astfel pe poarta începutului și a nesfîrșitului, pribeag rătăcitor cu felinar de pietate străluminînd obîrșii, lași baltă chipuri de lemn, praznice străine și întîmplări absolut neîntîmplate.

Din cele patru zări, de unde-aș fi, dorul de-acasă, dorul de părinți se-mplîntă cu pumnale de vifor în mușcatele străjuitoare de pervazuri, în stîlpii răsuciți în funii ai casei bătrînești.

Nebunia mierie cu care pleoapa copacilor îți bate retina prăfuită de neodihnă s-ar putea să fie numai o minciună a speranței. Cu cît grăbesc pașii pe poteca povîrnită ce-ncurcă păduri în care cresc și se-mbolnăvesc și rădăcinile mele, simt o chemare de vietate rătăcită, dincolo de asfințitul din vîrstele bunilor mei Ion și Maria, asfințit ce-și potrivește gresia continuității pe ascuțișul pururi netocit al întîlnirii pămîntene dintre cei ce-au dat viață și odraslele lor.

Pe moș Ion Adam și pe nevasta lui, Maria, trecerea prin viață i-a împroprietărit cu multe zeci de ani, număratul lor poticnindu-se uneori în uitare, căci începutul de secol s-a furișat bursucește spre vizuina neștiutului. Mărturie rostogolișului fără oprire mai stau numele celor paisprezece copii care le-au împodobit casa, chipurile zecilor de nepoți și strănepoți care le vor păstori memoria cu însemnele veșnicei aduceri aminte.

Despre oamenii muntelui nu se cuvine să vorbești prea mult. Ar fi o impietate. De fapt și ei mai mult tac, frîu liber gîndului dînd palmele lor cît o pecete a muncii. Și mai vorbesc despre ei frunțile lor brăzdate de diadema nevăzută pe care o poartă tot voievodul pămîntului atunci cînd pășește solemn din brazdă în brazdă, mereu printre cele văzute și nevăzute.

Graiul lor, cînd nu-și îngroapă morții, se preface, pe rînd, cînd fereastră fermecată prin care năvălesc bezna încleștărilor la baionetă, de ieri, și imensa rotire a coaselor de vară, cînd țară de grîu bătrîn în care sensurile cuvîntului pornesc să plămădească din duhul fluturilor și al miorilor odihnite în ierbi nemaiștiute povești cu o fată și-un flăcău ce se iubeau, cu o casă tocmită gospodărește la piciorul muntelui, arsă în timp ce flăcăul devenit bărbat sîngera moartea pe front, departe de cei dragi, rămași să-nfrunte singuri piatra seacă a iernii troienite cu ființa încrîncenată a unui ger albastru.

Și-a mai plimbat de cîteva ori primăvara fota înflorată prin grădinile calendarului, legînd oamenii și faptele cu legile bune-rele, ale cerului și ale pămîntului, s-au mai spulberat din vrăjmășiile lumii și, în alunecarea anului 1946 cei doi coborîtori din zodiacele munților, păzitori ai singurătăților dintre păduri, închid cu grijă în palme carnetul roșu de partid.

Anii s-au sfărîmat pe rînd și ei, ca toate ale lumii, suflarea bătrîneții trimite priviri furișe spre casa cu cerdac golită de larma copiilor, iar uneori intră și cer ospeție, lămurind cum că afară plouă și ninge cu singurătate. În ultima vreme cîntecele poposesc tot mai rar pe coarnele plugului, speriate de iarna ce-amenință din apropiere. Sub obloanele de liniște coborîte gros încremenește raza de speranță în nu se știe ce, din cînd în cînd în poarta mare, cu cîte un deget de pîslă bat cei plecați demult și întorși rareori pentru o fărîmă de clipă. Atunci fruntea se descrețește și-mbrățișările îndelungi țin loc de vorbe tocmite.

Nu știu cît vor mai exploda vulpile toamnei în codrii ce împresoară pacea din grădinile lui moș Ion Adam din cătunul Ghilea, nu știu cît s-or mai cuibări mărgelele vieții în salba mătușii Maria, dar cunosc prea bine că dragostea de rădăcini doare mai ales în lumina scăzută a cîrdului de cocori peregrini prin sufletul nostru, mistuind depărtări de-nceputuri. Drumurile rătăcite se-ncheagă prin aceiași pași și se reîntorc, ca un ecou, cu clătinări de naufragiu, dibuind florile ca pe niște viori plînse, cu grele anotimpuri pe obraz, însemnînd totdeauna ferestre luminate pentru cei care se regăsesc în îmbrățișarea trunchiurilor care sîntem.

Prof. DAN SANDU

Laureat al Festivalului Național „Cîntarea României"

Familia — o permanență a liricii românești

Sentimentul de dragoste al copiilor față de părinți și al acestora față de copii străbate — aidoma unei coloane vertebrale — poezia românească dintotdeauna. La orizonturile liricii noastre maternitatea este și ea un simbol al trăiniciei familiei, al iubirii și statorniciei românului în rosturile și temeiurile sale. Avînd un adevărat cult (în sensul cel mai constructiv al termenului) pentru părinți, creatorul de poezie de pe meleagurile carpato-dunăreano-pontice — de la rapsodul anonim, făuritor de folclor și pînă la cei mai cunoscuți și apreciați poeți din zilele noastre — a știut dintotdeauna să aducă prinosul său liric mamei și tatălui, unității familiei și armoniei ei. Iar dacă cineva se va încumeta vreodată să scrie un istoric al familiei românești și al relațiilor interfamiliale, va descoperi cu bucurie că principiile robuste ale acestora reprezintă o permanență. Ea, familia — și îndeosebi mama și copilul — s-au bucurat și se bucură, cum spuneam, și de o adecvată reprezentare în literatură, începînd cu creațiile anonime, datînd de veacuri.

În proverbele noastre, bunăoară, vom întîlni numeroase referiri la familie și la relațiile dintre membrii acesteia. Iată doar cîteva exemple din multe altele posibile: „Adu-ți aminte de mama ta și de tatăl tău, cînd ședzi în mijlocul celor

mari", „Ai copii, / Ai grijuri mii, iar cel ce nu are / cu dorul lor moare," „Ascultă învățătura tatălui tău și nu uita poveţele maicii tale", „Bărbatul după muiere și copilul după mamă se cunoaște", „Binecuvîntarea părinților / Întărește casa fiilor", „Cine nu înmulțește / se veștejește", „Copiii se cunosc după părinți, ca poamele după pom", „Muma cea bună nu întreabă pe copii de le este foame", „Numai tată și mamă nu poți cumpăra pe bani" etc.

Mai bogată poate decît a altor popoare, poezia românească referitoare la „sentimentul maternității" reunește în aria sa zeci de autori care au lăsat posterității frumoase poeme pe această temă. Să încercăm, stimați cititori, să ne reamintim împreună cîteva dintre ele.

Vom începe, cum ni se pare și firesc, cu vestita poezie a lui *Dimitrie Bolintineanu* (1819—1872) — „Muma lui Ștefan cel Mare", ale cărei versuri învățate în anii de școală ne mai răsună și azi în urechi, aidoma unei adevărate lecții de dragoste maternă și mai ales de patriotism. Mai presupus de tot și de toate se află țara, pe altarul căreia bătrîna femeie este gata să-și sacrifice chiar și propriul copil, cum atît de bine și de frumos o spune în versurile sale Bolintineanu:

„Orologiul sună noaptea jumătate, / La castel în poartă oare cine bate? / — „Eu sînt, bună maică, fiul tău dorit; / Eu, și de la oaste mă întorc rănit. / Soarta noastră fuse crudă astă-dată: / Mica mea oștire fuse sfărîmată. / Dar deschideți poarta... Turcii mă-ncongior... / Vîntul suflă rece... ranele mă dor!" / ... / Și-n tăcerea nopții astfel i-a vorbit (mama, *n.n.*): / — Ce spui tu, străine? Ștefan e departe, / Brațul său prin taberi mii de morți împarte, / Eu sînt a sa mumă; el e fiul meu; / De ești tu acela, nu-ți sînt mumă eu! /.../ Dacă tu ești Ștefan cu adevărat, / Apoi tu aice fără biruință / Nu poți ca să intri cu a mea voință / Du-te la oștire! pentru țară mori! / Și-ți va fi mormîntul coronat cu flori!".

La un alt poet, mai puțin citit astăzi — *Alexandru Depărățeanu* (1834—1865) — sentimentul matern este descris dintr-un unghi de mai mică rezonanță decît la contemporanul său citat mai înainte, însă nu mai puțin mișcător: „Erau trei, sîrmanii — zicea el în poezia „Mama" —: doi copii și o mamă. / Și plîne!... un singur codru într-o maramă. / Mama-l frînse-n două și dete pe rînd / La fieștecare cîte o părticea. / „Mamă! atunci copiii ziseră plîngînd, /Ție ce-ți rămîne?" / — „Voi", răspunse ea."

În poezia luceafărului liricii românești, Mihai Eminescu (1850—1889), dragostea de mamă este asociată cu tristețea, trecerii timpului, amintirea ființei care i-a dat viață îndemnîndu-l la meditație în fața lumii și a vieții, determinîndu-l să gîndească, cu tristețe,la ziua în care va muri împreună cu iubita, dorindu-și mormîntul „la margine de rîu": „O, mamă, dulce mamă — scrie poetul — din negură de vremi / Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi; / Deasupra criptei negre a sfîntului mormînt/ Se scutură salcîmii de toamnă și de vînt,/ Se bat încet din ramuri, îngînă glasul tău.../ Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu." (*O, mamă*).

Sensurile adînc filozofice, viziunea poetică, în fine lamentația romantică îmbrăcată în straie originale, inconfundabile, fac din poezia eminesciană o operă menită să reziste timpului și să impresioneze cititorii.

Din gama atît de variată și de bogată a cîntecelor închinate celei care reprezintă izvorul omenesc al vieții face parte și poezia „Mama" de *George Coșbuc* (1866—1918), unde ideea inevitabilei morți este asociată cu durerea și tristețea absenței copilului drag. Poetul se vădește a fi un bun acuarelist, un creator de cadru, el „desenează" mai întîi vadurile cu ape, plopi în amurg, cărările ce duc la moară, căscioara părintească; apoi cititorul este introdus în mica odaie țărănească unde „ard trei vreascuri rupte dintr-un gard", iar mama, împreună cu cele două fete stau pe vatră și torc. Din cînd în cînd mama tresare părîndu-i-se că-l aude pe băiat venind prin noapte s-o vadă. Însă totul nu e decît părere și bătrîna le mărturisește celor două fiice: „Să-l văd venind, / Aș mai trăi o viață". Poemul, de o tulburătoare sensibilitate, ia sfîrșit cu „închiderea" în cadrul de început: „Afară-i vînt și e-nnorat,/ Și noaptea e tîrzie; / Copilele ți s-au culcat —/Tu, inimă pustie, / Stai tot la vatră-n-cet plîngînd: / E dus și nu mai vine/ Ș-adormi tîrziu cu mine-n gînd/ ca să visezi de mine!"

În „Mama" lui *Octavian Goga* (1881—1938) asistăm la o meditație poetică asupra destinului „răstigniților mici ai sorții" — meditație prilejuită de popasul în fața unei pînze celebre de Tizian. Ca și în alte locuri, „poetul pătimirii noastre" asociază durerea și tristețea individuală cu cele aparținînd poporului din care face parte: „Și stau pierdut... În jur de mine / Se schimb-al oamenilor val... /.../ Ce-o fi făcînd acum o mamă / Acolo-n satul din Ardeal?..."

Prin *Lucian Blaga* (1895—1961) pătrundem, convențional vorbind, în spațiul poeziei moderne și, prin aceasta, în „spațiul" unora dintre cele mai frumoase versuri închinate mamei, copilului, genezei omului. Autorul „Poemelor luminii" ne-a lăsat o poezie antologică închinată ivirii pe lume a ființei umane — „Naștere" — din care vom cita două strofe semnificative: „Făptură de nicăiri coborîtă-n / Imperiul mumei, / auriu, tînăr, proaspăt ulcior / rupt din coastele humei!/... /Griji, biruințe și uimiri încercînd,/ în preajma ta sta-vom ades. / Dura-vei în noi o lumină, mare ca-ncrederea,/ cu care tu azi ne-ai ales.".

Maternitatea, ca temă poetică, apare—într-o interpretare originală și în straie poetice aparte— și la *Magda Isanos* (1916—1944) în „Copilul meu, să nu mă cauți" unde mama se vede pe sine dăinuind și după moarte cu aceeași dăruire și dragoste pentru odrasla sa cea atît de iubită în timpul vieții. „Dacă suferi — îi spune ea copilului — să mă chemi serile, / și-am să vin lîngă inima ta, / de-ar trebui să străbat zările / și marea cu aripa mea. /.../ Ai să cunoști că-i mama după pace / și după felu-n care totul tace — /durerea și grija de mîine —/ după mirosul de gutui și pîine".

La *Nicolae Labiș* (1935—1956) ideea de a avea un destin individual aparte este ilustrată și explicată prin descendența poetului dintr-o

Hic et nunc

Fiului meu Mihai, în amintirea mamei sale

Să fie aripa dragostei oare,
ţesută din fibre fierbinţi şi fugare
peste celestele raze, urcînd
spre alte aflate adîncuri, la rînd?
Prin muzica sferelor uluitoare
fără popas, cum răsună mereu
timpanele timpului, reverberînd
mirificul puls denumit tu *şi* eu!

Dar, unde să fie acele priviri
ca o lumină ce întreţine
ascunse reflexe diamantine
şi ample teodorinţe, subţiri
vibrări de statornice înlănţuiri?
ori clătinări de gînduri, ce spun
în taină sub harfele vîntului un
hotărîtor „hic et nunc", fulgerat
de originarul vieţii păcat!

Din nălucitoarea lor alchimie
să fi pierit?... Sau, unde să fie,
toate? vai, toate!
Nu văd împrejur,
pe şolduri de ierburi multiplicate
într-un clorotic dans efemer
alte decît vestigii, ce pier
treptat, în uitare, fără contur...

Abia dibuite, acestea să fie,
prin lacrima din descleştarea tîrzie
zburatele mîini ale zilei de ieri?
cu degete suple în ritmul lor blînd,
cum le-au înscris extaticii meşteri
pe renascentistele pînze? visînd
febrile din sînge alunecări
spre mult jinduite purificări!

Cînd, din aduceri aminte tresar
flacări defuncte în torţe de calcar,
un labirint vegetal întîlnesc
cu melancolii strecurate dantesc
spre un adînc cranian necuprins
de sacrele ore care s-au stins...

Pe străfulgerata, în eu, panoplie
chipul iubirii, acesta să fie?
Sub pulberi surpate, cînd reapar
străine, ciocnite ca un amnar,
cîteva oase să înfiripe,
asemenea unui cantabil şuvoi
din mătasea sonorei cascade de clipe
obsedantul ecou: amîndoi... amîndoi...
ne căutăm pretutindeni pe unde
s-ar afla un pierdut miliard de
secunde!

Ci, necontenit se aud cum străbat
în crîmpeie de ornic imaculat,
acele bătăi ce scriu, mi se pare,
prin vreme cea mai intensă vibrare
supracarnală, desprinsă din lut,
în drum spre o lume de necrezut
şi peste vitala zenitului pantă,
lumina iubirii, iradiantă!...

ERNEST VERZEA

mamă vizionară, născută la rîndu-i în mijlocul naturii: „Ştiu eu, mama şi-a zis că mă nasc într-o zodie bună; / Plinului pîntec aşa îi cînta într-o noapte cu lună. / Trăsnete reci de furtună vedea cum în zare detună./Ştiu eu, mama şi-a zis, că mă nasc într-o zodie bună, / Ea mai vedea cum în şa voi sălta împreună / Cu îndrăzneaţa fecioară-a pămîntului, brună, /Şi-n goană nebună vedea de pe-atunci cum răsnuă / Tropotul lung şi mereu al galopului meu." *(Biografie)*

Dimpotrivă, acestui timbru grav şi bărbătesc poeta *Otilia Cazimir* (1894—1967) — pare a-i contrapune strofe duioase, rostite în şoaptă, pentru adormirea copiilor: „Dormi, fetiţă somnoroasă, / Să-mi creşti mare şi frumoasă,/ Să-i fii dragă orişicui... / Nani, pui!/ /Dormi cu mama, băieţel, / Să-mi creşti nalt şi subţirel, /Şi frumos cum altul nu-i... /Nani, pui!/ /Somnul dulce şi cuminte / Vine-ncet să vă alinte, / Fără ştirea nimănui... / Nani, pui!/ /Să vă pună sub perniţă/ Jucăria lui pestriţă,/ Jucăria visului.../ Nani, pui!" *(Nani, pui!)*.

Sînt acestea doar cîteva dintre mărturiile pe care poezia le aduce în sprijinul unui adevăr de mult cunoscut: arta în general (literatura, pictura, sculptura ş.a.) şi-a făcut dintotdeauna o datorie de onoare din a surprinde şi reda în opere de valoare iubirea mamei faţă de copii, dorinţa de a-i avea şi a-i creşte frumos, pe de o parte, şi dragostea copiilor faţă de părinţi, pe de alta, ca şi statornicul, temeinicul şi atît de încărcatul de semnificaţii sentiment al cuplului şi al familiei...

FLORENTIN POPESCU

Floarea de cleștar

La vîrsta lui — a împlinit patru ani chiar acum — Ionuț știe multe lucruri, concrete, între care și faptul cel mai concret posibil că, orice zi nouă din viața lui începe prin a căuta cu mîna-i somnolentă, a certitudine, a speranță, a siguranță deplină, obrazul mamei aflat în același — ferit de vise urîte — chenar alb al pernei. La fel de concret și de ademenitor, cînd ziua își leagănă șăgalnic clipele de sfîrșit, gestul de căutare, în tresărirea-i de căldură și miere a sărutului mamei, a somnului dulce și odihnitor, cît toată cuprinderea primăverii și nesfîrșitul ei.

La patru ani, și nu numai atunci, dar mai ales atunci, cine nu știe că dacă cerul este albastru și dacă poiana e verde și dacă florile se hîrjonesc în plăcere și dacă fluturii zboară, totul se datorează ochilor limpezi ai mamei și jocului din privirile ei și trăsăturilor din sufletul său mare și încăpător cît o țară, cînd vede cum crește cît brazii din curte, plodul pînă ieri neînstare a dibui în orga complicată a sunetelor, primele silabe.

Ma-ma. Nu cred să existe pentru părinte clipe care să egaleze acel prag încrustat în diamante, cînd gura sugarului surprinde în răscolirea universului alăturările magice: Ma-ma...

La patru ani, Ionuț a învățat ceea ce toți copiii lumii știu la vîrsta lui atît de bine, de deplin convinși în autoritatea încrederii lor: pămîntul începe și pămîntul se termină în dreptul cuvîntului Mamă, Luna și Soarele și stelele, cîte sînt, își potrivesc mersul și strălucirea și oboselile după cum Mama își are umbletul și privirea și veghea și toate cîte sînt în scurgerea ei pe sub balcoanele universului.

Mi-ar fi greu să-i explic lui Ionuț cîți alți snopi de vorbe își găsesc locul în vecinătatea și în zborul lui printre astre, din dimineața înflorită în zîmbetul mamei și pînă la ora închiderii genelor, sub greutatea gîndului ei de bine. Și n-am să încerc s-o fac, lăsîndu-l să-și caute încet și firesc drumul spre întrebări și spre cămările cu răspunsuri incitante, pline ae sevă, paradoxale, poate, dar necesare ca orice pungă cu merinde trebuincioase în lungul drumului pe care se află. În urma noastră, dar pentru ducerea noastră mai departe, pe sub portaluri abia ghicite acum, seducătoare prin tocmai incitarea lor și, poate, prin dificultățile de a găsi chei potrivite înlăturării zăvoarelor ce duc într-acolo.

Dar, sînt, știm bine, adevăruri fundamentale pe care le datorăm copiilor și nimeni și nimic nu ne absolvă de trudă în explicarea lor, în împămîntenirea lor, în cunoașterea și degustarea lor, în prinderea acestora drept ceea ce sînt, pahare cu apă vie de nelipsit de pe masă, de la cele dîntîi scîncete și pînă la ceasurile tîrzii, atinse de bruma sau ceturile vîrstei. Păzind cărările străvezii ale copilăriei de atingerea oricărei aripi fugite în chinoroz, rămînem da-

tori cu investiția pe termen lung care înseamnă însemnarea existenței în reperele sale de temelie, de esență și durată. Nu s-a născut încă rețeta prin care să putem fixa ochii gingurind a zîmbet și bunătate pe ecranul unde scînteiază neastîmpărat aceste nobile relații cu lumea de lîngă noi și de dincolo de noi. Copilul meu, ca și ai dumneavoastră, știu și spun cu încîntare, cu emoție și participare versuri în care cineva vorbește despre blîndețea mamei, despre susurul izvoarelor și căderea parfumată a florilor de tei, ascultă glasul păsărilor și se încîntă de poemele scrise de valurile mării în rostogolirea lor eternă. Nu știu cît poate ști Ionuț, cît pot ști prietenii săi de joacă din curtea blocului și din Cișmigiu despre cuprinsul acestor cuvinte mari și rotunde, dar uneori prea mari și prea rotunde pentru a le putea prinde între palme și ridica pînă în dreptul buzelor — pentru ca suflînd asupră-le să le poată înaripa și înălța în văzduh și purta, ca pe niște stindarde ce sînt, viața întreagă.

Ceea ce știu este datoria mea de părinte, de a nu lăsa în seama altora această grijă și această sfîntă îndatorire de a însămînța în sufletul și în mintea copilului floarea de cireș, imaculată și stropită în nemurire, a dragostei de țară, născută în același aurit policandru în care zărim de cînd ne știm cuvîntul-flacără, cuvîntul-statuie, cuvîntul Mamă.

NEAGU UDROIU

plante ciudate

„Tare ca fierul"...

Din galeria plantelor ciudate, ale căror taine continuă să înfierbînte imaginația oamenilor de știință, lăsînd loc presupunerilor și ipotezelor, am reținut doar trei reprezentante: plantele „lunatice", plantele „electrice" și „plantele indicatoare ale poluării".

Influența Lunii asupra fenomenelor biologice era cunoscută încă din antichitate. Plutarh vorbea despre „lumina umedă și rodnică" a zeiței Osiris, — care reprezintă Luna în mitologia egipteană — și sub influența căreia plantele creșteau mai repede. Aceleași însușiri de favorizare a dezvoltării plantelor erau atribuite de vechii greci și zeiței Artemis.

Știința a dovedit că vechile credințe despre influența Lunii asupra plantelor (ca și a animalelor) sînt adevărate în esența lor. În 1961, savantul englez J. Brown a demonstrat că mișcările plantelor și animalelor pot fi ritmate de nadirul și zenitul Lunii. Printre exemplele cele mai convingătoare se numără și curba bioritmică a respirației cartofului, mai scăzută cînd Luna e la zenit și mai crescută cînd astrul nopții se află la nadir.

Deși oamenii de știință n-au căzut încă totul de acord asupra felului cum acționează Luna asupra vieții de pe Pămînt, se pare că e vorba de o împletire a atracției magnetice cu gradul de luminozitate al astrului nopții, care se schimbă în raport cu apropierea Selenei de noi și cu fazele prin care ea trece. După cum se știe, cel mai spectaculos fenomen provocat de Lună este mareea, mișcarea regulată și periodică a apelor mării, prin care nivelul acestora urcă și coboară zilnic, în același loc și la aceleași ore — mișcările fiind cunoscute sub numele de flux și reflux.

Se știe că numărul inelelor interioare ale trunchiurilor copacilor indică vîrsta acestora și că fiecare inel este format din două zone: lemnul de primăvară — cu celule largi, parcă umflate de sevă și lemnul de toamnă — cu celule strîmte, mai uscate. La toți copacii, un inel înseamnă un an de viață. Există totuși în Guyana un neam de acaju, Vallaba, la care aceeași cronologie este marcată de 26 de inele, treisprezece exterioare și treisprezece interioare unei linii mijlocii de marcație. Cum se pot explica cele 26 de urcușuri și coborîșuri ale inelelor cuprinse în spațiul unui singur an?

Vallaba *e un copac lunatic, deosebit de sensibil la diversele faze prin care trece luna. Seva acestui copac su-*

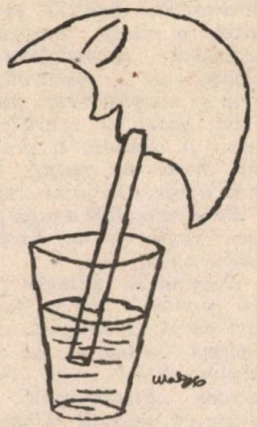

feră un fel de maree, care o înalță periodic spre satelitul nostru natural. Tăietorii de lemne de prin părțile locului cunosc din practică efectele acestui ciudat fenomen. Dacă arborele e tăiat cu cîteva nopți înainte de a fi lună nouă, lemnul său roșietic este excelent pentru construcții, abia putînd a fi cioplit, din cauza tăriei sale, concurînd, astfel, vestitul okoumé, *lemnul de „oțel" al pădurilor africane. În această perioadă seva se găsește în reflux. Circulația ei foarte lentă prin țesuturile trunchiului și ramurilor favorizează deshidratarea celulelor, ceea ce duce la întărirea*

Desen de G. MACHE

lemnului. Dacă, însă, copacul e doborît în timpul lunii pline, cînd se exercită din plina tracțiia magnetică a astrului, iar seva urcă cu putere prin țesuturi, lemnul devine moale și poate fi ușor îmbucătățit, pierzîndu-și, din cauza marei cantități de apă, proprietățile obișnuite.

Curent electric ...gratuit

În pădurile tropicale din Nicaragua trăiește o plantă denumită Phytologica electrica, ale cărei proprietăți stranii continuă să fie un teren de dispute între oamenii de știință. Influența magnetică a acestei plante se exercită de la 2,5 m. putînd fi ușor înregistrată cu un galvanometru. Dacă e atinsă cu mîna, produce amorțeală și furnicături. Păsările și insectele o ocolesc. Intensitatea activității electrodinamice a plantei nu e constantă; în timp ce noaptea e abia perceptibilă, odată cu apariția luminii și curioasa ei proprietate începe să crească, atingînd apogeul în jurul orei 14.

Explicația dată acestui fenomen ciudat e de domeniul bioenergeticii.

Pornind de la teoria funcției cosmice a plantei, formulată de A. Timiriazev, Szent Györgyi — laureat al premiului Nobel — în vestita lucrare „Bioenergetica", socotește că procesele intime ale vieții sînt controlate de energia electronilor ce provine din starea de excitare pe care o introduce fotonul în moleculele de clorofilă, energie care, ulterior, este redistribuită biosistemelor în porții mai mici. Ajunși în sistemele vii, electronii sînt transportați într-un ciclu închis și necesar ordonat ca sens, iar acest transport de electroni în circuit este un curent electric. Viața apare dirijată printr-un curent electric foarte slab, întreținut de radiația solară.

Așadar, un foarte slab curent electric există, firesc, în orice plantă aflată în plin proces de metabolism. Cum e cu putință însă ca Phytologica să realizeze un potențial bioelectric atît de ridicat, manifestînd în același timp și proprietăți magnetice?

De aici începe domeniul ipotezelor. Se pare că planta reține în cantități mai mari — decît alte specii — din solul pădurii, litiul și cesiul, elemente care acumulează și fixează electricitatea produsă prin activitatea fotonilor. Asemenea retinei, n-ar fi exclus ca și cloroplastul, în prezența unui element fotoelectric, să acționeze ca o fotocelulă în care energia luminoasă — transformată de obicei, la plante, în energie chimică — se preface de data aceasta și în energie electrică. Potențialul bioelectric al plantei sporește progresiv, pe măsură ce crește intensitatea radiațiilor solare, adică spre orele de prînz.

Se știe că între suprafața exterioară a membranei celulare, cu sarcini pozitive date de Na^+ și Cl^- și suprafața interioară a aceleiași membrane cu sarcini negative se află o diferență de potențial electric, denumită potențial de repaos. De asemenea, se cunoaște că între o zonă excitată de radiațiile solare intense și zonele de repaos ale membranelor celulare, apare o altă diferență de potențial, așa-zisul potențial în acțiune. La Phytologica acest potențial în acțiune este cu mult mai mare față de alte specii vegetale, din cauza surescitării „celulelor fotoelectrice" din frunze.

Întrucît planta este și un stringător de fier, n-ar fi exclus ca microparticulele de fier răspîndite în tot organismul vegetal să fie supuse activității acestor mici fotodinami electrici. În acest fel, planta capătă proprietăți magnetice, la fel cu electromagneții și un cîmp magnetic extins pe o rază de 2—3 m. în jurul axului plantei. Activitatea plantei slăbește spre seară, cînd și activitatea solară descrește.

Barometrul poluării

Sensibilitatea lichenilor la poluarea aerului fusese remarcată încă de la sfîrșitul secolului trecut, de botanistul francez Nylander, care scria: „Lichenii dau în felul lor măsura gradului de curățenie al aerului și constituie un fel de higrometru foarte sensibil". În 1892 botanistul Arnold constatase efectul toxic provocat de substanțele chimice emise de combustia cărbunilor în orașe. Nu e de mirare că în 1928, Hilitzer propunea oamenilor de știință să se servească de dispariția lichenilor ca de un indicator

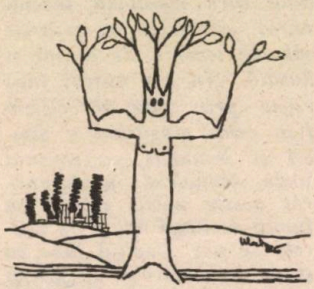

al prezenței gazelor toxice în aer. Recomandarea lui Hilitzer a primit peste ani o confirmare strălucită. Astfel, orașul Lille din Franța număra în 1900, 21 de specii de licheni, în 1952 doar 2 iar în 1973 și acestea au dispărut. Același fenomen s-a petrecut după 1970 în toate marile orașe ale lumii. S-a constatat că poluarea atmosferei — mai ales cea acidă, prin oxizi de sulf și de azot, care împreună cu apa dau acid sulfuric și azotic — este cauza principală a dispariției lichenilor. Sensibilitatea acestora la poluare se explică prin faptul că schimburile de apă și gaze se produc prin osmoză — fenomen pur fizic — pe toată suprafața plantei și nu prin rădăcini care, totdeauna, reacționează fiziologic, ca un filtru. Altfel spus, lichenul e un fel de sugativă. El absoarbe tot, fără deosebire, ceea ce îl face vulnerabil în fața substanțelor vătămătoare, pe care unele industrii moderne, cu toate măsurile de protecție, le eliberează din belșug în atmosfera orașelor.

Prof. dr. TUDOR OPRIȘ

Desen de G. MACHE

Zîmbete

— Unchiule, cum se face năvodul de pescuit?
— Foarte ușor, se iau cîteva găuri și se leagă împreună.

— Petrică, te-ai rănit la genunchi?
— Da, mamă.
— Cum de nu te-am auzit plîngînd?
— Am crezut că nu ești acasă.

Copilul intră plîngînd în casă:
— Mămico, am fost în pionieță și m-am lovit la un picior.
— La care? întreabă mama speriată.
— Nu știu, fiindcă era întuneric.

— Mai bine ar fi scris motanul vostru decît tine — îi spune învățătoarea unei fetițe care i-a prezentat caietul la control.
— N-ar fi scris mai bine, spune fetița.
— De ce?
— Fiindcă noi n-avem motan.

Doi copii posesori ai unor cățeluși se laudă.:
— Cîinele meu e atît de deștept, încît îl latră pe vecinul nostru numai fiindcă îl cheamă Vulpe.
— Și al. meu e la fel. Vecinul nostru a trebuit să-și schimbe numele fiindcă îl chema Lupu.

Apropo de filmele care propagă violența. Într-un magazin din Texas două mame stau de vorbă:
— Nu v-a fost teamă să lăsați fetița singură în casă?
— De ce să mă tem? Am lăsat-o în fața televizorului și i-am spus: distrează-te puișor și, cînd doamna asta din imagine o să fie omorîtă, vine și mămica.

Profesorul: *Ce ne-ai putea spune despre marii chimiști ai secolului al XVIII-lea?*
Studentul: *Sînt toți morți, domnule profesor!*

Profesorul: *De ce vara zilele sînt mai lungi iar iarna mai scurte?*
Elevul: *— Vara zilele sînt mai lungi pentru că este cald și se dilată, iar iarna sînt mai scurte pentru că, fiind frig, se contractă.*

— Petrică, tovarășa învățătoare s-a plîns de tine...
— Nu se poate mamă,... astăzi nici n-am fost la școală.

— Ionele, îți plac animalele?
— Foarte mult!
— Dar, ce-ți place cel mai mult?
— Friptura de iepure, mamă.

De cîte ori nu știu lecția, profesorul îmi cere să vin cu mama la școală. Parcă mama o știe mai bine?!...

Profesorul — *Care lichid nu îngheață?*
Elevul — *Apa fiartă tovarășe profesor.*

În tramvai s-au urcat trei femei în vîrstă și s-au oprit lîngă scaunul ocupat de un bărbat. Acestea se ridică:
— Ofer locul celei mai în vîrstă.
Femeile s-au uitat una la alta și au rămas în picioare.

Prof. AVRAM D. TUDOSIE

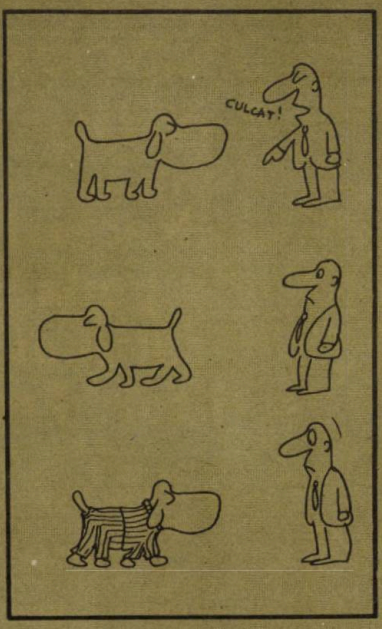

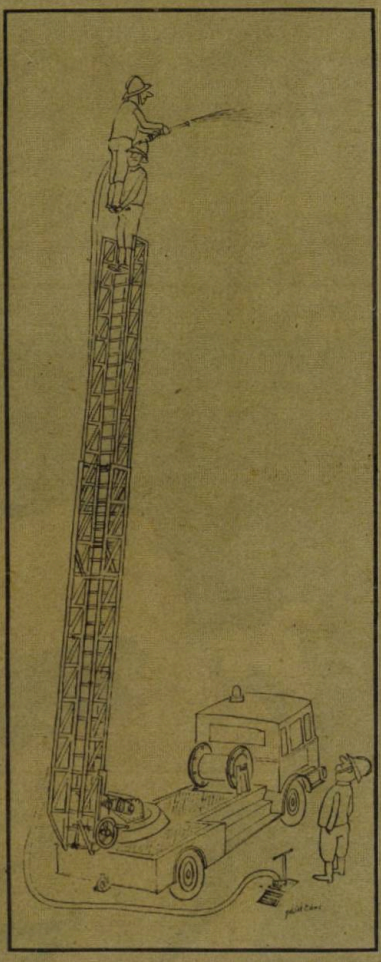

„Scrisoare către tata“

Rechizitoriul pedagogic al unui mare scriitor: Franz Kafka

În 1919, la 36 de ani, cu cinci ani înainte de a muri, Franz Kafka a scris celebra „Scrisoare către tata“*, în care examinează, din punctul său de vedere, cauzele relațiilor nefericite dintre el și tatăl său. Analiza sistematică întreprinsă de Kafka ne permite să identificăm cauza ultimă a eternelor diferende dintre tată și fiu, în modurile lor total diferite de a valoriza existența, în opoziția conținuturilor de valori pe care cei doi le-au conferit relațiilor cu ei înșiși și cu lumea.

Scrisoarea se constituie, la un anumit nivel de interpretare, într-un rechizitoriu pedagogic prin care fiul incriminează valorile educative ale tatălui. Principiile, regulile și metodele educative ale tatălui — așa cum sînt ele dezvăluite de fiu — se constituie astfel în ceea ce am putea denumi antipedagogie, cu semnificații largi pentru practica educativă a părinților, în general.

* *Kranz Kafka: „Scrisoare către tata“*, în: *„Pagini de jurnal și corespondență“*, Editura Univers, București, 1984, p. 236—287. Toate citatele din prezentul material sînt din această lucrare.

Incriminările lui Kafka se structurează cu stringență logică într-o contribuție remarcabilă la spiritul critic modern, în analiza modelului educativ al familiei. **Contestarea și refuzul modelului pedagogic patern pune în cauză sistemul de educație care i-a fost aplicat de tatăl său,** sistem construit după măsura tatălui, **dăunător și destructiv pentru fiu.**

Tatăl este o personalitate opresivă, tiranică, care-i inspira fiului **frică** încă din fragedă copilărie — **frică ce se va perpetua de-a lungul întregii sale vieți, devenind mod de viață, structură psiho-mentală dominantă și chinuitoare.**

„M-ai întrebat odată, acum, de curînd, de ce susțin că mi-e frică de tine. Ca de obicei, n-am știut ce să-ți răspund, în parte tocmai pentru că îmi e frică de tine, în parte pentru că frica asta se întemeiază pe prea multe elemente ca să ți le pot enumera, măcar pe jumătate, stînd de vorbă cu tine... Și în scris, frica și urmările ei mă paralizează și pentru că subiectul acesta depășește cu mult puterile memoriei și rațiunii mele“ (p. 236). „Ca tată ai fost pentru mine prea puternic“ (p. 239). Relațiile de putere și raportul de dominație al tatălui, căruia i-a reușit totul sau aproape totul în viață, asupra fiului care-l dezamăgește și-l „deprimă în viața lui de acasă“ (p. 230) pentru că acestuia nu i-a reușit nimic în viață, din punctul de vedere al tatălui, sînt considerate de către fiu un mare rău. „Am fost strivit de această influență“.

Personalitatea dominatoare și totalitară a tatălui devine pentru fiu „măsura tuturor lucrurilor“ (p. 241). „Tu conduceai lumea din fotoliul tău... Ajunseseși în ochii mei să ai aura aceea tainică pe care o au toți tiranii ale căror drepturi se întemeiază pe propria lor persoană, nu pe rațiune“ (p. 242).

Principiile educaționale ale tatălui sînt: **opresiunea, tirania, exercitarea fricii, stri-**

virea personalității, disprețul, insulta și ironia. Tatăl își consideră fiul „un nimic", iar acesta devine o victimă a metodelor sale umilitoare de educație. Pentru a exemplifica, Kafka alege o întîmplare din vremea cînd, copil mic fiind, scîncind într-o noapte necontenit, aproape fără motiv (după apă), în cele din urmă tatăl l-a scos afară pe balcon, l-a lăsat să stea acolo un timp, numai în cămașa de noapte, în fața ușii. Jignirea și umilirea de atunci au produs în structurile sale psihice sentimentul propriei sale nimicnicii, durabil de-a lungul întregii sale vieți; frica, că „omul acela uriaș, tatăl meu, autoritatea supremă" (p. 240) putea oricînd lua, numai să vrea, o măsură drastică, disproporționat de mare față de un gest, chiar nevinovat și de neînțeles al fiului, deoarece **în ochii lui, fiul său nu însemna nimic.** Samavolnicia și subiectivismul hotărîrilor tatălui, neadecvarea pedepsei la greșeală, au generat în psihicul copilului o structură de așteptare perpetuă și timorantă, aceea a posibilității de a suporta oricînd pedepse excesive. O metodă frecventă de „educație" a tatălui era insulta. Insulta care umilea pînă la anihilare demnitatea fiului său. . „Te sfîșii în bucăți ca pe un pește!".

Personalitatea tiranică a tatălui a anihilat sistematic aptitudinile pentru viață ale fiului, și așa firave și neîndestulătoare. „Era de ajuns ca eu să arăt cît de cît un interes pentru o persoană — prin firea mea de altfel nici nu se întîmpla prea des așa ceva — ca tu, de îndată, să te amesteci cu insulte, calomnii, denigrări" (p. 243). Tirania funciară a tatălui se manifesta și în incapacitatea acestuia de a regreta vreodată jignirile și umilințele la care îi supunea pe cei din jurul său. „Dar așa era întreaga ta metodă de educație" (p. 244), remarcă Franz Kafka.

Se conturează, astfel, **o schemă de autoritate între tată și fiu, bazată pe frică, teroare, dominație, insultă și umilire.**

În cadrul acestei scheme totalitare de autoritate, tatăl dă sfaturi și prescrie reguli de comportare pe care le pretinde respectate cu strășnicie de toți membrii familiei, în timp ce el însuși nu le respectă.

„...Tu, omul atît de mare, care dădea măsura tuturor lucrurilor, nu respectai principiile pe care mi le dădeai mie" (p. 245).

Personalitatea tiranică și dominatoare a tatălui a anihilat personalitatea fiului. Tatăl a interzis fiului să-l contrazică, sau, pur și simplu să vorbească, să deschidă gura în fața lui. Și, astfel, fiul a devenit șovăielnic, plin de îndoieli, timid, lipsit de curajul de a-și exprima gîndurile și de a lua decizii. „M-am tîrît pe brînci în fața ta" (p. 247).

Și acum, un fragment de antologie pedagogică!

„Mai degrabă s-ar putea spune că metodele tale de educație au nimerit la țintă; n-am scăpat de nici una din încleștările tale; așa cum sînt, eu sînt produsul educației tale și al ascultării mele. Că acest produs îți este cu toate acestea penibil, că în mod conștient refuzi chiar să-l recunoști ca atare, asta vine din faptul că mîna ta și materialul pe care-l reprezint eu au fost atît de străine una de alta... Mijloacele tale de educație cele mai eficiente, care, în ce mă privește, n-au dat niciodată greș, erau insultele, amenințările, ironia, rîsul răutăcios și — ciudat — mila față de tine însuți" (p. 247-248).

Fiul reproșează tatălui că atunci cînd ar fi avut nevoie de puțină încurajare și prietenie, de ușurarea propriului drum, nu i-a oferit nimic din toate acestea.

Cu aceeași tiranie tatăl spulberă intențiile de căsătorie ale fiului: „Faptul că mă hotărîsem pentru o anumită fată nu însemna absolut nimic pentru tine. Tu ai avut (inconștient) dintotdeauna o părere foarte proastă despre capacitatea mea de a decide ceva și credeai ca și acum (inconștient) că știi cît valora ea" (p. 279). „Însă, fiind noi ceea ce sîntem, căsătoria este pentru mine exclusă, tocmai prin faptul că ea este de domeniul tău" (p. 282).

Înstrăinarea treptată și ireversibilă a fiului de tată devine relația fundamentală în care se desfășoară existența celor doi. „Următorul rezultat exterior al întregii tale munci de educație a fost că am fugit de tot ceea ce, chiar de departe, îmi aducea aminte de tine" (p. 255).

Incapacitatea celor doi de a comunica se datora unui fenomen pe care l-am putea denumi incompatibilitate valorică, poate cel mai grav tip de incompatibilitate ce poate exista între oameni: **alte valori intrau în ierarhia de valori a tatălui și altele, cu totul opuse, în cea a fiului.** Fiecare dintre cei doi a conferit sensuri și scopuri diferite propriei existențe, în timp ce viața lor se desfășura între pereții acelorași încăperi, în relații de strictă dependență: fiul „parazit" al tatălui, dar un „parazit" de geniu, care s-a obiectivat în opere de cultură ce au îmbogățit cultura și umanitatea, lucru pe care tatăl se pare că nu l-a intuit niciodată. Incapacitatea celor doi — tată și fiu — de a comunica între ei este agravată, în plus, și de incapacitatea tatălui de a regreta propriu-i comportament, ca și profundul sentiment de culpabilitate al fiului. Cel mai tare în acest raport asimetric este, evident, tatăl, pe cînd fiul se constituie într-o victimă inocentă și neeroică.

În acest fel, Kafka și-a adus o contribuție remarcabilă la evoluția spiritului critic modern în reconstrucția valorilor pedagogice ale familiei, în cazul său special, a valorii „pater familiae".

DOINA CALOMFIRESCU

Porumbelul, simbol al păcii și prieten al omului...

...de la transportorii de cireșe, din vremea faraonilor și pînă în zilele noastre, cînd acționează în slujba navigației spațiale ● Ce știți despre „G. I. Joe", și porumbița care a salvat echipajul unui submarin aliat ● porumbelul-soldat de la Verdun

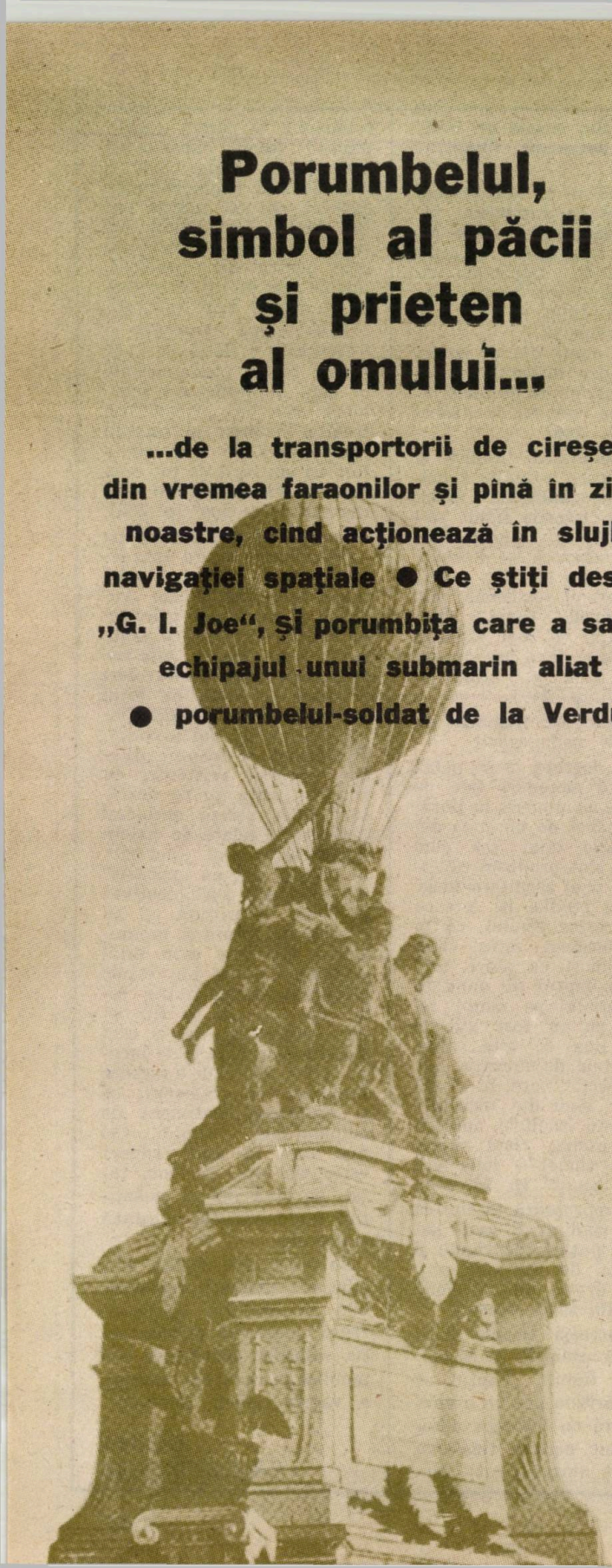

Porumbelul — această pasăre gingașă, pildă de atașament și dragoste față de perechea lui și de puii săi — a fost de totdeauna aducătorul veștilor bune, dătătoare de speranță, mesagerul dragostei și bucuriei, simbolul păcii și al prieteniei.

Atras de frumusețea și blîndețea lui, omul l-a domesticit în dorința de a-l avea în preajmă, spre delectarea ochiului și desfătarea sufletului. Observînd însă la aceste păsări și simțul cu totul deosebit al orientării, precum și dorința lor neogoită de a reveni întotdeauna și cu orice sacrificiu acasă, oamenii i-au folosit ca mesageri ai intereselor lor, în momente de liniște dar și în situații tulburi, pentru a transmite informații de importanță vitală. Să reamintim însă, cîteva din acestea.

*

Cu peste două mii de ani înaintea erei noastre, încă de la fenicieni — care considerau porumbelul ca întruchipare a zeiței Astarte — cultul față de „pasărea sacră" s-a extins și la alte popoare din Orientul Apropiat. În Persia, porumbeii erau crescuți în temple și la curțile imperiale, ca simbol al purității și blîndeții. În Egipt, încoronările și festivitățile de la curțile faraonilor erau marcate prin lansări de porumbei, din chiar spatele tronului. Puțin mai tîrziu, tot prin porumbei erau transmise în imperiu diferite ordine și înștiințări. Unul din faraoni a trimis unui prieten 1 800 de cireșe, folosind, pentru transportul lor, 600 de porumbei. Marinarii egipteni își anunțau înapoierea acasă, de pe mări, dînd drumul din apropierea țărmului, porumbeilor pe care îi luaseră în călătorie.

Grecii le foloseau calitatea de inegalabili poștași, pentru anunțarea rezultatelor jocurilor olimpice. Și romanii îi foloseau pentru misiuni asemănătoare, informînd poporul despre victoriile din războaie. Mai apoi, Iuliu Cezar a organizat chiar, în timpul războaielor galice, un serviciu de poștă militară prin ștafete de porumbei — în care scop a construit din loc în loc, între Țara Galilor și Roma, turnuri speciale pentru creșterea și pregătirea porumbeilor călători.

Faptele acestor porumbei-mesageri au fost povestite de poeți și scriitori ca Virgiliu, Cato, Varo, Collumella și alții. Pliniu cel Bătrîn, de pildă, relatează despre serviciile aduse de porumbei celor asediați în cetatea Mutina (astăzi Modena) în anul 43 î.e.n.

În anul 1574, informațiile transmise prin porumbei celor ce se aflau în Leyda — oraș asediat de oștile spaniole ale lui Francesco de Voldes, care tăiase toate căile de acces în oraș, pentru a-și obliga adversarii să capituleze din lipsă de apă și hrană — porumbeii au adus știrea că digurile din jur au fost sparte, și că, deci, apa va veni iar odată cu ea aveau să le sosească și ajutoare. În felul acesta, rezistența s-a revigorat, iar spaniolii au fost nevoiți să se retragă.

În 1849, în timpul asediului Veneției, cunoscuții porumbei

din piața San Marco și-au îndeplinit cu succes funcția de mesageri ai localnicilor.

În 1870 — 1871, în cursul războiului franco-german, porumbeii au înscris în istoria Franței o pagină de glorie: din Parisul asediat de oștile prusace au fost scoși cu balonul „Le Washington" un număr de porumbei călători care, apoi, au adus servicii deosebite, de ordin militar și moral, transportînd peste 150 000 de mesaje oficiale și sute de mii de scrisori particulare, folosindu-se microfotografia. În amintirea serviciilor aduse de acești porumbei, la Paris, în Place des Ternes, a fost ridicat un monument închinat lor și columbofililor din anii 1870 — 1871.

●

În primul război mondial (1914—1918), în luptele de la Verdun, cînd armatele germane începuseră să folosească arma chimică, comandantul Raynal, aflat în Fortul Vaux, a cerut ajutoare prin intermediul porumbeilor călători. În mesajul trimis el scria: *„Ne menținem încă. Primim atacul cu gaze periculoase. Trebuie să ne eliberați de urgență. Deschideți-ne imediat comunicația prin Souville. Acesta e ultimul meu porumbel"*. Acest porumbel, cu Nr. matricol 787-15 trece prin nori de gaze, sosește la porumbăria sa grav intoxicat, i se ia mesajul și apoi moare. Dar porumbelul-soldat își îndeplinise datoria.

Oamenii de bine au ridicat în memoria acestui porumbel un monument în orașul Verdun.

●

În 1945, un porumbel lansat din Merville dă semnalul ruperii frontului. La 2h și 50', parașutiștii locotenent-colonelului Otway sînt lansați. La 4h și 45' după o luptă îndîrjită care a costat viața multor luptători, bateria inamică a fost distrusă. Atunci un ofițer de legătură a scos din bluza sa un porumbel călător și i-a dat drumul cu mesajul victoriei: „Clearance OK". Porumbelul a zburat în larg la vasul amiral, situat la 53 km de coastă, iar la 7h și 30' forțele anglo-canadiene au putut să debarce între Hamel și Ouistreham.

●

În anii celei de a doua conflagrații mondiale, un submarin englez, grav avariat de aviația germană, nu se mai putea ridica la suprafață, ceea ce condamna echipajul la moarte sigură, în fundul oceanului. Spre norocul acestor oameni, în submarin existau 2 porumbei călători care au fost introduși în capsula de salvare, iar aceasta ridicată la suprafață prin tubul lanstorpilă și porumbeii eliberați; unul din ei — o porumbiță — a reușit după un zbor de cîteva sute de kilometri deasupra oceanului frămîntat de furtună, să ajungă la bază, unde a fost interceptat mesajul în care erau indicate coordonatele locului unde se afla submarinul avariat, făcînd astfel posibilă trimiterea de ajutoare pentru salvarea oamenilor din submarin. Pentru această faptă de eroism, *porumbița-mesager a fost înscrisă ca membru al echipajului și distinsă cu cea mai înaltă decorație militară engleză.*

●

Un alt episod, mai edificator — care demonstrează cît de stupid se poate muri în război și cum un porumbel nevinovat, salvează viețile a cel puțin 1 000 de ostași britanici. Dar, să reamintim faptele.

Detașamentul 56 britanic urma să atace orașul Calvi Vechia, la 18 octombrie 1943, la ora 10 dimineața. Pentru a ușura misiunea detașamentului britanic, o unitate aeriană americană de sprijin urma să bombardeze în prealabil orașul, fără a ști că, de fapt, germanii se retrăseseră lăsînd doar cîțiva militari de hărțuială. Cînd trupele britanice au aflat, au intrat și ocupat orașul, cu mult înainte de timpul stabilit. În această situație, bombardarea localității devenise nu numai inutilă, ci chiar periculoasă pentru aliați, deoarece ar fi făcut victime și în rîndul populației și în al militarilor britanici. Toate încercările de a contramanda bombardarea orașului, făcute prin radio, au fost ineficiente. Atunci a fost lansat un porumbel militar cu numele „G.I. Joe", purtînd importantul mesaj de anulare a bombardării. „G.I. Joe" a ajuns la baza americană de aviație în 20 de minute, tocmai în momentul în care avioanele de bombardament își încălzeau motoarele pentru decolare. O întîrziere doar de cîteva minute și situația orașului italian, a locuitorilor săi, ca și a militarilor britanici ar fi fost alta... *„G.I. Joe" a salvat viața militarilor britanici, ca și a populației civile. În semn de recunoștință, după terminarea războiului, în noiembrie 1946, lordul primar al Londrei i-a acordat „medalia Dickin", pentru bravură.*

Dar despre faptele de arme ale porumbeilor eroi s-a mai scris. Ceea ce se cunoaște, se pare, mai puțin, sînt serviciile pe care le-au adus și le prestează și în prezent aceste păsări — numite de unii mesageri, de alții poștași — presei, navigației, marii finanțe etc. De pildă, *la creșterea averii enorme a bancherilor Rotschild, au contribuit în bună măsură și porumbeii mesageri, care aduceau rapid știrile cu privire la desfășurarea războaielor napoleoniene*

În zilele noastre — în așa numitul secol al vitezei supersonice, al radioului, al electronicei și al zborurilor în cosmos — serviciile prețioase aduse de porumbei nu s-au redus. Și astăzi, deși comunicațiile prin telegraf, telefon și radio s-au dezvoltat colosal, porumbeii sînt încă puși în slujba agențiilor de presă, în aviație pentru cazurile de aterizare sau amerizare forțată, în slujba asistenței sociale sanitare și veterinare etc. În marile metropole ale lumii, porumbeii sînt folosiți în mod curent de serviciile spitalicești pentru transportul rapid și sigur la laboratoare a probelor de sînge sau a altor materiale necesare unor diagnostice rapide.

Dar, *arhaicul* mijloc de comunicare — modeștii și blînzii porumbei călători — este folosit și de o întreprindere americană de navigație spațială, pentru a realiza o legătură rapidă și sigură între două centre de informatică.

Soluția, aparent învechită, luată inițial drept glumă, s-a dovedit a fi cea mai practică și cea mai puțin costisitoare. În orașul american Sunnyvale, un ordinator produce în fiecare zi lucrătoare un anumit număr de schițe destinate noilor aparataje pentru navele spațiale. Aceste proiecte, elaborate de ordinator, trebuie desfășurate la Santa Cruz. Cu automobilul, distanța respectivă necesită cca 1 oră și 30 de minute. Porumbeii călători se achită perfect de sarcina primită în mai puțin de jumătate din timp. Schițele, fixate pe microfilm și introduse într-un tubuleț, sînt aduse zilnic de cîte un porumbel călător. Serviciu prompt și ireproșabil, pe orice vreme, ziua sau noaptea, cu viteza de peste 100 km pe oră, Porumbeii își aduc astfel contribuția lor și la navigația spațială.

Dr. I. SEVEREANU

Zimbete

Profesorul — *Vasilescule, ți-am pus o întrebare...*
Elevul — *Da!*
Profesorul — *Întrebarea mea te-ncurcă?*
Elevul — *Nu mă încurcă întrebarea, ci răspunsul.*

Milițianul — *De ce circulați cu un autoturism atît de murdar? Nici nu se poate citi numărul de înmatriculare.*
Șoferul — *Dar nici nu este nevoie. Îl știu pe dinafară...*

Taximetristul: — *Vă speriați dacă merg mai repede? Ați spus că vă grăbiți să ajungeți la Spitalul de urgență!*
Pasagerul — *Da, însă nu vreau să rămîn acolo...*

Președintele: — *Ce vîrstă aveți?*
Inculpata: — *Las la aprecierea tribunalului.* —

A.D.T.

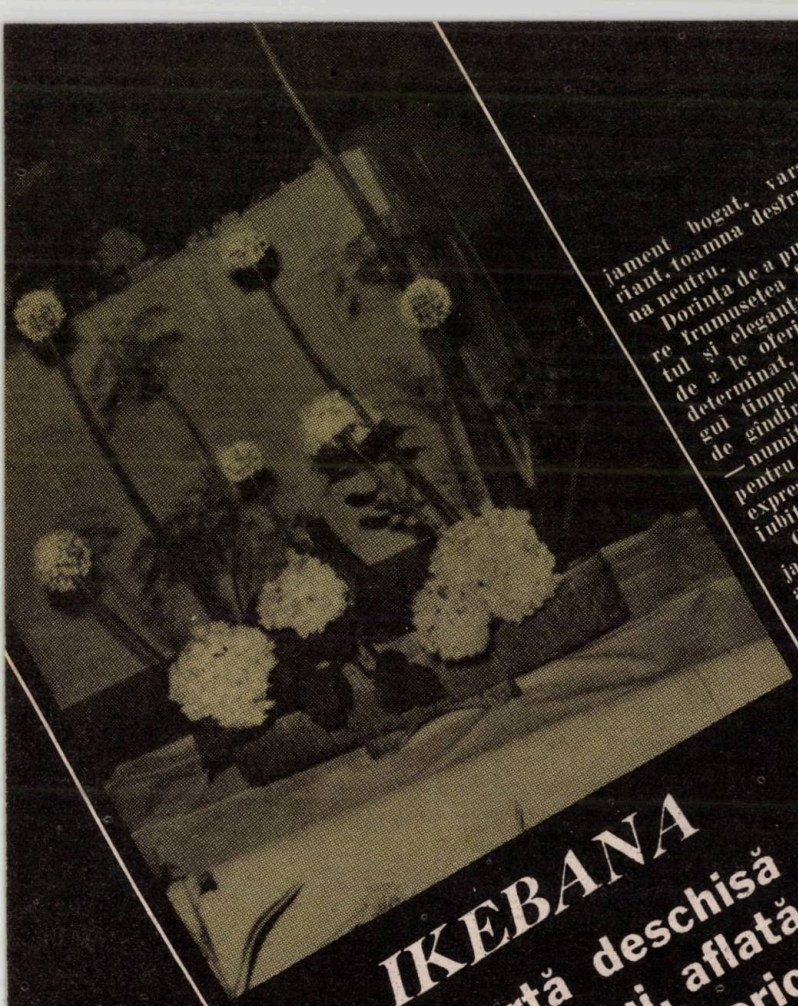

IKEBANA

o poartă deschisă frumosului, aflată la îndemîna oricui

Poporului nostru i-a plăcut din totdeauna natura. De aceea, în satele ca și în orașele noastre a existat tradiția grădiniței cu flori din fața casei, aranjată cu pasiunea iubitorului de frumos. De aici s-au întocmit buchete pentru interioarele locuințelor răcoroase, întotdeauna curate, pentru primirea oaspeților.

De curînd — cu aproximativ trei ani în urmă — Universitatea Cultural Științifică, în colaborare cu Întreprinderea horticolă 1 Mai din capitală au inițiat cursul de Ikebana, din care am înțeles și noi, participanții la această acțiune de dezvoltare a gustului pentru frumosul gîndit și organizat — sensibilizator de suflete — că este bine să popularizăm în mase, preocuparea aceasta minunată a oamenilor de la „Soare-Răsare", japonezii, menită a ne îmbogăți locuințele cu flori, fără să devastăm grădinile. Florile, oricît de puține (2-3-5) așezate în vase lîngă o crenguță cît mai contorsionată, verde sau uscată, devin prin folosirea sistemului de aranjament Ikebana, mai expresive, prind viață, ajungînd să transmită mesaje pe care, dacă ne străduim, ajungem să le înțelegem. Această artă tradițională în Extremul Orient, japonezii și-au însușit-o în timp, organizat, predată în școli. La noi, în cadrul cursului amintit mai sus, s-a urmărit ca pornind de la particularitățile acțiunii, ținînd seama de caracteristica personalității poporului nostru — păstrînd, însă, specificul școlii din care ne inspirăm — să asigurăm dezvoltarea respectului față de nobila preocupare a creșterii florilor în jurul casei, ca și în interiorul ei.

Una din sursele de inspirație ale Ikebanei o reprezintă sincronizarea acțiunii cu timpul în care este ea efectuată. Astfel, vom căuta ca aranjamentul floral să exprime, pe cît posibil, anotimpul respectiv: primăvara un aranjament bogat, vara luxuriant, toamna desfrunzit, iarna neutru.

Dorința de a pune în valoare frumusețea florilor, efectul și eleganța lor, obiceiul de a le oferi celor dragi, a determinat, firesc, de-a lungul timpului, un nou mod de gîndire în aranjarea lor — numit de niponi Ikebana — pentru a reda cît mai fidel expresia gîndurilor și ideilor iubitorilor de frumos.

O importanță mare în aranjamentul floral îl constituie alegerea vasului, aranjamentul depinzînd de mărimea, lățimea și profunzimea lui. De asemenea, în alegerea lui se va ține seamă de mobila interiorului dumneavoastră: la o mobilă stil se recomandă un vas mai pre-

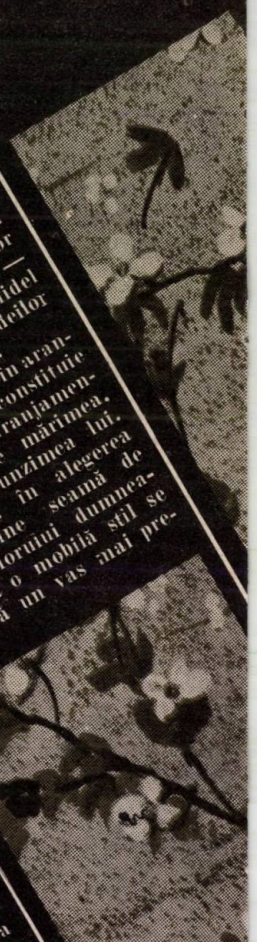

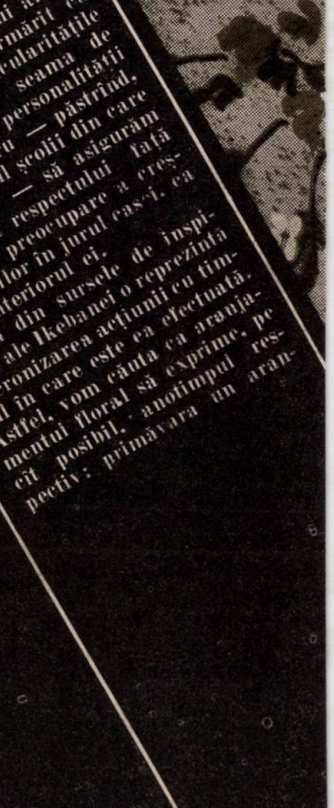

țios, cu linii sobre, în vreme ce la mobila modernă se impune un vas de ceramică, cu linii simple.

Etapa următoare va fi alegerea florilor, a ramurilor și curățirea lor de părțile inutile.

Culoarea florilor, care are interpretări diferite, caracteristice fiecărui popor (la noi culoarea albă simbolizează nevinovăție, puritate, în timp ce la alte popoare florile albe se oferă în ocazii de doliu) trebuie aleasă cu pricepere și grijă, ea singură precizînd în mare măsură ocazia căreia îi sînt destinate: florile roșii — expresie a dragostei — vor constitui un cadou personal, cele galbene se vor oferi cu ocazia sărbătoririi unui bărbat, cele roz unei fetițe etc.

Florile de culoare închisă se vor așeza la baza vasului, pe cînd cele cu nuanțe deschise în partea superioară, conferind aranjamentului floral, și în acest fel, prin poziția culorilor, stabilitate. Respectînd armonia culorilor se folosesc și contrastele: flori roșii pe fond de frunze verzi, galben cu violet etc. Dar alegerea culorii florilor trebuie făcută și în funcție de culorile camerei în care este plasat aranjamentul: florile roșii merg în orice cameră, într-o încăpere bleu merg flori galbene — culoare caldă — de asemenea cele roz.

Pentru a evita expunerea suprafeței de tulpină tăiată la contactul cu aerul, ceea ce ar jena absorția apei și, deci, pentru a prelungi prospețimea și frumusețea florilor, vom tăia tulpinile în apă sau vom freca capetele lor cu puțină sare. Tot în scopul ca florile tăiate să-și mențină cît mai mult timp calitățile estetice, pe lîngă schimbarea zilnică a apei, tăierea de reîmprospătare la baza tijei florale (se va face în apă), menținerea lor la 4—5°C, în vase cu apă puțină (2 cm), se poate adăuga următoarea compoziție: 50 g zahăr și 30 g nitrat de argint la un litru de apă. Ramurile și florile se vor fixa în periuțe speciale (chenzane) în așa fel încît să-și păstreze și să sugereze echilibrul. Forma geometrică de bază, tradițională și modernă în același timp a aranjamentului este triunghiul. Ramura cea mai puternică se așează central cu o înclinare de 10-15° și se numește primar, iar înălțimea ei reprezintă 1 și 1/2 diametrul vasului. Urmează, de o parte și de cealaltă, ramurile secundare (3/4 din primar) și terțiare (3/4 din secundar) la o înclinare de 45° și respectiv 60-75° fiecare. Veți obține astfel un aranjament de ramuri, simplu, preferat oricărui buchet de flori, datorită liniei armonioase pe care trebuie să i-o dăm, privind cu atenție creșterea naturală pentru a rămîne fideli naturii, din dragoste pentru creațiile ei.

În selecționarea ramurilor trebuie preferate cele înmugurite, celor în plină floare, deoarece, pe lîngă faptul că sînt mai greu trecătoare, simbolizează și expresia creșterii neîntrerupte a vieții. Nu vor fi folosite în aranjamente flori separate de propriile frunze. Putem obține aranjamente interesante din cîteva ramuri de arbuști sau pomi (pini, cedri, cireși, bambus) însoțite de mici flori de cîmp. Vom urmări însă, permanent, stilul liber, suplu, simplu, în care principiul fundamental este acela că frumusețea izvorăște peste tot unde exprimă spontaneitate.

Aranjamentul floral devine astfel un „spectacol" în care scenaristul, regizorul și interpretul trebuie să reprezinte o unitate, natura, care ne va transmite mesajele ei de armonie, pace și liniște.

Cunoscînd că stilul oriental pune accentul nu pe flori ci pe linie, la aranjamentul de mai sus, cu tulpini curbate, se pot adăuga fie irisi (2-3 fire, dintre ca- unul numai parțial deschis, el simbolizînd dezvoltarea continuă a vieții), fie 2-3 flori de crin; mîțișori cu narcise galbene; petunii de nuanțe apropiate dintre care, cea centrală, din vîrful triunghiului, va fi de 2 ori și jumătate mai înaltă decît vasul, Allium sp. L, ceapă decorativă, avînd la bază Hydrangea macrophylla Wils, hortensie (foto 1); Rhus typhina 1, oțetar și Calla aethiopica L., Cala (foto 2) etc.

Încercați și veți vedea — v-o spun din proprie experiență — cu alți ochi natura, veți avea o altă înțelegere a mesajelor transmise de ea sufletelor noastre, pe care le poate alina, alinta, îmbuna, înveseli.

Aduceți în locuința dumneavoastră — folosind sistemul Ikebana — un colț al naturii, care vă va înnobila și înveseli sufletele, vă va înfrumuseța existența, modelînd sentimente.

CECILIA PRED

Student întîrziat

Sînt un copil găsit — şi nu spun asta ca să-mi scuz în vre-un fel venirea nedorită pe lume ci, mai mult, ca să-mi pot exonera sufletul de nedumeriri. Pentru că nimic, după părerea mea, nu poate fi mai „de poveste" ca un copil găsit. Cine ştie ce pas disperat a putut să facă femeia care m-a lăsat de izbeliştе, pentru a scăpa de ruşinea pe care i-o provocasem prin naşterea mea nedorită. N-am fost niciodată un generos. De cele mai multe ori am judecat oamenii după sufletul meu, care, în cele mai dese cazuri s-a vrut intransigent.

Stau şi mă gîndesc şi îmi dau seama că n-am judecat cum se cuvenea. Totuşi, trebuie să mulţumesc într-un fel providenţei care, pînă la urmă, m-a scos la această lumină, ce nu a fost întotdeauna tocmai senină. Oare cîţi prunci n-au fost găsiţi îngheţaţi în scutecele lor pe vreun teren izolat sau în alte părţi, unde o minte omenească n-a visat şi nici n-a gîndit că ar putea da peste o viaţă în scutece.

De cînd mă ştiu, n-am avut niciodată vreo pasiune şi nici calităţi fizice deosebite nu m-au copleşit iar de acum încolo este foarte puţin probabil să le mai pot dobîndi. Este adevărat, cultura poate îndulci unele feţe mai colţuroase — şi spunînd aceasta, mă gîndesc la marea cultură. Despre mine însă nu se poate spune aşa ceva, fiindcă n-o am. Asta nu înseamnă că nu voi avea timp şi posibilitatea s-o dobîndesc. Nu m-am grăbit nici „încet" şi nici „repede" şi niciodată n-am vrut să forţez mîna destinului. Oare, în ceea ce mă priveşte, n-a fost ea forţată destul? Asta nu înseamnă totuşi că m-am lăsat dus de ape. Mi-am văzut întotdeauna de sărăcia mea — poate aici mint puţin — de modestia mea, de cele mai multe ori impusă. Rareori mi-a fost în intenţie să epatez cu ceva — deşi nu ştiu dacă aş avea cu ce. Cei care mă cunosc — şi nu sînt puţini — îmi spun că am oarecare talent în a povesti, deşi eu nu cred şi rîd de această calitate pe care ei mi-o găsesc, pentru că sînt aproape sigur că nu o am.

Cînd tatăl meu venise la casa de copii să mă ia, nu i-a fost tocmai uşor. Şi nu i-a fost uşor, deoarece el era singur, adică n-avea propriu zis, un cămin, o soţie. S-a zbătut mult să scape de singurătatea lui, ca să mai treacă ceva din ea şi asupra mea. Directorul casei nici n-a vrut să audă la început. Nu mai cunoscuse un caz asemănător, ca un om singur, fără familie, să-şi dorească să crească un copil de cinci-şase ani. Cam atît aveam eu cînd acest tată a venit să mă ia. Nici acum nu pot să-i redau înfăţişarea aşa cum trebuie. Poate şi pentru faptul că îl ştiu prea bine, că este atît de aproape de mine. Este ceva neverosimil aici, dar eu doar atît pot spune.

Eram îmbrăcat ca mai toţi copiii din orfelinat, leagăn, casă de copii sau cum veţi dori dumneavoastră să-i spuneţi. Nici mai bine, dar nici mai rău decît ceilalţi. Prin asta, nu vreau să aduc vre-un reproş culva. De-atunci îmi amintesc doar că „tata" a venit şi m-a luat. Atît. Că, apoi, nu avea să-i fie prea uşor ca să mă crească. Ştiam, la anii pe care-i aveam, să fac o mulţime de lucruri. Mă spălam şi mă îmbrăcam singur, asupra dinţilor insistam, de obicei, cu periuţa. Ştiam o sumedenie de poezii „pe deasupra" şi-mi respectam educatorii. Eram un „ascultător", cum s-ar spune. A ştiut să mă cîştige acest tată al meu şi nu prin drăgălăşenii sau cadouri. M-a cîştigat prin tăcerea lui, prin felul în care se uita la mine. În decursul anilor am constatat că era o fire ciudată sau, poate, aşa îmi explicam eu felul lui de-a fi. Nici el nu avea altă pasiune, decît aceea de a împărţi singurătatea cu mine. Ba, parcă mai avea una. Colecţiona timbre. Şi o făcea cu sîrguinţă. Avea cîteva clasoare în care timbrele erau aranjate pe ţări, pe tematici: animale sau plante, portrete sau picturi celebre. Clasorul care mă fascina era, totuşi, cel cu colonii engleze. Odată mi-a arătat un timbru micuţ de tot pe care-l ţin minte şi acum şi mi-a spus:

— Vezi, ăsta-i Papua, e foarte valoros. Nu prea-mi dădeam eu seama cam în ce constă valoarea timbrului, dar l-am privit cu o uşoară uimire. Cam în ce naiba putea să conste valoarea în această minusculă bucăţică de hîrtie zimţată? Abia mai tîrziu aveam să-mi dau seama că avusese dreptate.

Tatăl meu era totuşi o fire ciudată. Pentru că îşi schimba condiţia socială, şi asta stătea numai în puterea lui, cînd vroia el. Cînd era simplu muncitor, cînd era tehnician. Absolvise o şcoală tehnică, după care urmase nişte cursuri de specializare. Poate termenul este pretenţios. Dar era şi un muncitor foarte priceput. De la ajustaj pînă la strungărie pricepea aproape tot, iar cînd era vorba de muncă nu-l întreceau prea mulţi. Pentru acest motiv colegii de muncă îl porecliseră Robu. Şi cum „aşchia nu sare departe de copac" — deşi nu eram chiar o aşchie autentică — am ajuns şi eu tot muncitor. Îmi terminasem totuşi liceul. Dar, trebuie să recunosc, că numai datorită lui l-am început şi l-am terminat. M-a pregătit cu răbdare şi înţelegere şi nu i-am înşelat aşteptările. Dar mai departe n-am mers. M-am mulţumit cu atît. S-a uitat un pic dojenitor la mine — dar asta n-a fost decît o străfulgerare — şi n-a mai zis nimic.

Ceea ce m-a mirat mai mult la tatăl meu, pe lîngă pasiunea lui pentru filatelie, a fost faptul că avea vreo cîteva dicţionare şi un manual de limba franceză care, aşa cum era tipărit pe copertă, îl învăţa pe cel care vroia, acea limbă, fără profesor. Prea mare atenţie nu am dat eu cărţilor, deşi a început, după cum am mai spus, acest lucru mă intrigase. Îl surprindeam deseori pe tatăl meu, cînd veneam înfierbîntat de la joacă, citind cu glas tare din manual. Odată s-a oprit din citit — nici ruşinat şi nici intrigat. Liniştit, aşa cum era el. A pus cartea de-o parte şi dacă m-a întrebat ceva, nu mai ţin minte. Ştiu doar atît, că şi-a întors privirile spre fereastră, poate într-o voită visare. Mi-am dat seama mult mai tîrziu, că va fi avut şi el visurile lui pe care, din cine ştie ce motive, nu a putut să şi le împlinească. Fizic, era înalt acest tată al meu, bine făcut la trup, cu părul potrivit ca mărime, cărunt. Nu prea lat în spate. Mi mi se părea că avea capul niţel cam mare. Dar acest amănunt nu s-ar putea spune că l-ar fi dezavantajat şi că n-ar fi plăcut femeilor — pentru că m-am gîndit de multe ori la acest lucru. N-am descoperit totuşi, misterul hotărîrii de a nu se fi însurat — căci, după moartea sa, mi se spusese că nu fusese niciodată căsătorit.

Bătrînul meu tată ajunsese să iasă la pensie şi nu-mi amintesc să-l fi durut vreodată ceva. Fuma rar iar de băut nu bea decît de sărbători, ca orice român... ortodox. Nu, nu era vreun habotnic, dar ţinea la tradiţie şi o respecta. Mă trimitea să-i cumpăr ţigări „Specialităţi". Parcă le văd şi acum aşezate în pachetul maroniu, din carton subţire. Erau uşor parfumate şi le miroseam cu plăcere şi curiozitate. Am început să fumez după ce trecusem bine de douăzeci şi cinci de ani. Şi asta zilnic. El nu făcea acest lucru. Dar niciodată nu mi-am permis să fumez în faţa lui. Nu vroiam să-l supăr. N-aş putea să spun dacă l-ar fi supărat sau nu, dar merita respectul meu pentru hotărîrea de a fi crescut un copil al nimănui, luat de el, un om singur pe lume, şi a-l fi educat după puterile lui.

Într-o zi — nu mai ţin minte cînd — mi-am aruncat privirile pe manualul de franceză. Am început să citesc şi mi-am dat seama că dacă aş fi insistat, puteam să fac faţă. Dar, se pare că nu aveam voinţa necesară. Şi nu s-ar fi întîmplat nimic important dacă el n-ar fi dat din întîmplare peste mine. Tata mă găsise citind şi m-a întrebat dacă nu vroiam să învăţăm împreună. Ba vroiam, pentru că nu puteam să-l refuz... cînd ieşise la pensie, observasem că se cam plictisea. Am început amîndoi, încet şi tenace să ne ocupăm de limba lui Voltaire şi în doi ani parcă prinsesem ceva. A observat că aveam o exprimare cît de cît corectă şi mi-a spus:

— El, la ce are să-ţi folosească acum?

— Păi, ştiu şi eu?!... Răspunsul meu fusese evaziv şi lipsit de voinţă totodată. L-am văzut cum pleacă ochii cu o dezamăgire abil ascunsă. A tăcut ca o piatră pe care cineva ar fi scrijelat-o. Mi-am adus aminte

de prietenii mei care îmi spuneau că povestesc frumos, dar nu m-am gîndit să dau la filologie sau la filosofie sau poate, chiar la istorie. Aveam să o fac, totuşi, peste un anumit timp, după ce, din întîmplare, am cunoscut un profesor cam de vîrsta mea, care era şi el filatelist. Căci, după cum am spus sau nu, neînsemnata pasiunea a tatălui meu mă cucerise.

Profesorul îmi spusese că nu era nemaipomenit de greu să intri la facultate. La fără frecvenţă aş fi putut face faţă — căci altfel nici n-aş fi avut cum. M-am întrebat dacă nu spunea aceste lucruri doar aşa, ca să se afle-n treabă. Nu mi-am putut răspunde dar, în mine fusese trezită ambiţia. Mi-am făcut rost de programa de admitere şi mi-am adunat materialul necesar. Învăţam prin parcuri, motivînd tatălui meu că mă duc să mă plimb-deşi erau cel puţin ciudate această purtare a mea şi desele mele plimbări. Tatăl meu a căzut puţin pe gînduri şi a bănuit că, probabil, cunoscusem vreo fată şi că intenţionam să mă căpătuiesc. Nu bănuia adevărul şi asta îmi da o mare bucurie, o mare satisfacţie.

Trebuie să recunosc că, niciodată — sau poate nu-mi dădeam seama — nu gîndisem prea adînc. Nu mă gîndeam aproape niciodată la moarte. Credeam că bătrînul meu tată va trăi cît lumea, poate şi mai mult. Dar n-a fost să fie aşa. Şi, dintr-odată a căzut la pat. Mi-am zis că se va ridica şi că îl voi vedea din nou ultîndu-se prin clasoare şi categorisind timbrele aşa cum numai el ştia să o facă. L-am internat în grabă. După analize care nu se mai terminau şi după ce l-am mutat prin două-trei spitale, doctorii i-au stabilit, în sfîrşit, diagnosticul. Avea un cancer la coloană, în fază de metastază. Nu mai era nimic de făcut. Îl vizitam la spital, îi cumpăram bunătăţi pe care nu le mai putea gusta. Dealtfel, nu fusese niciodată un gurmand; cu atît mai puţin acum. Îl vedeam cum se chinuie şi nu puteam să-l ajut. Îmi făceam procese de conştiinţă, dar fără vre-un rezultat. În mai puţin de trei luni a căzut ca un brad sub dinţii necruţători ai fierăstrăului. Am strîns amărăciunea în suflet şi mi-am înghiţit lacrimile. Murise într-o primăvară, atunci cînd natura se trezeşte la viaţă şi cînd lumea iese din atmosfera iernii cu alte visuri. Vedeam tinerii voioşi şi mamele plimbîndu-şi pruncii şi alintîndu-i. Eu nu putusem să-i ofer bătrînului meu tată aproape nici o bucurie. Fusesem un copil cuminte, dar fără calităţi deosebite.

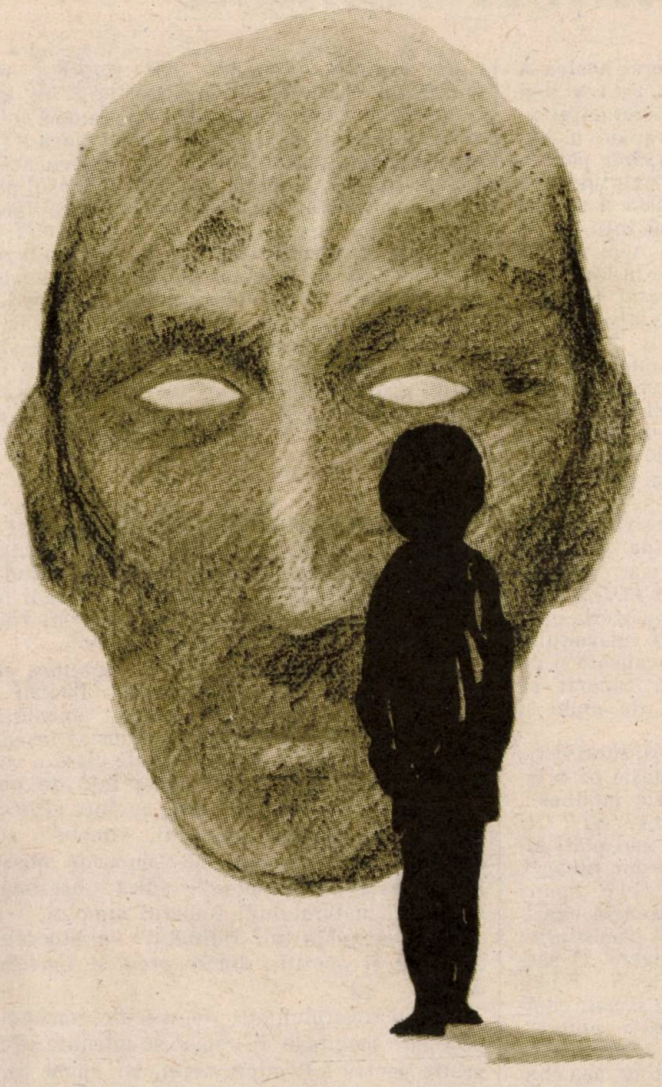

În vară am dat totuşi examen la facultate. După palpitaţii — deşi trecusem de treizeci de ani— şi de gînduri nu tocmai senine, m-am văzut reuşit printre ultimii. Şi m-a apucat o bucurie neînţeleasă, copleşitoare încît, uitasem de toate. M-am urcat în maşină, ca să ajung mai repede acasă. Am deschis uşa şi am strigat:

— Tată, am intrat la facultate! Dar nu m-au întîmpinat decît o tăcere apăsătoare şi un vag ecou al pereţilor. În bucuria mea de student bătrîn, uitasem că tatăl meu nu mai era de cîteva luni printre cei vii.

RADU CANGE

Laureat al Festivalului Naţional „Cîntarea României".

Gînduri pentru toţi

Fricosul poate fi socotit înţelept, dar nu ajunge departe. Numai cutezătorul îşi atinge ţelurile.

*

Fă altuia ceea ce ai dori să ţi se facă. Nici un act de frumuseţe şi de generozitate nu este zadarnic.

*

Sînt puţine întîmplări pe lumea asta pentru care merită să te amărăşti. Atîta timp cît firul vieţii îţi este neatins, totul este salvat.

*

Oricît de mare ar fi puterea cuvîntului, el nu poate înlocui acţiunea. Numai cu vorbe despre foc vatra nu se încălzeşte.

IONEL BANDRABUR

Foarte multe din cuvintele și expresiile pe care le folosim astăzi cu dezinvoltură, într-o împrejurare sau alta, au scopul evident de a colora vorbirea. Toți simțim că în ele se află depozitate sensuri și valori expresive deosebite, dar puțini le mai cunoaștem odiseea evoluției semantice. Cu un minimum de efort, însă, putem realiza aceasta, atît pentru noi, cît mai ales pentru copiii noștri. Cunoscînd aceste comori de semnificații, exprimarea lor va fi nu numai plastică, adică frumoasă, ci și mai adecvată.

Nu există domeniu al cunoașterii care să nu-și afle sprijin de aprofundare și nuanțare pe această cale. De aceea ne vom opri, ilustrativ, doar la cîteva realități istorice, învățate de copii în școală, dar redescoperite pe această cale a limbii române într-un mod cu totul inedit și, în consecință, cu temeiuri de a le rămîne întipărite pentru totdeauna în memorie.

Reflexe ale timpului în sensuri și valori expresive ale limbii române

În lunga sa istorie, poporul nostru a purtat o luptă continuă pentru a-și apăra independența și suveranitatea. În vederea mobilizării rapide a poporului la luptă, cînd la hotare apărea pericolul, se dădea *SFARĂ-N ȚARĂ*. Cuvîntul *sfară* (și nu *șfoară* cum greșit se spune astăzi) numea dîra de fum negru ce se ridica mai întîi de la luminările făcute din seu prost, apoi de la focurile aprinse pe înălțimi, din loc în loc, vizibile între ele, ca un adevărat telegraf fără fir.

Și evoluția semantică a unor cuvinte vine în sprijinul ilustrării aceleiași idei. *A TĂBĂRÎ* se folosea inițial pentru „a-și instala tabăra". Operația era făcută, evident, de nomazi, migratorii năvălitori. Pentru că un astfel de moment era totdeauna urmat de jafuri și crime, verbul și-a modificat sensul în „a da năvală asupra cuiva", „a se năpusti" cu scopuri mai puțin pașnice.

Deosebit de frecventă și expresivă este și surprinderea realităților legate de condiția socială a țărănimii și a celorlalte mase exploatate. *În ȚARA LUI PAPURĂ-VODĂ*, de exemplu, se generalizează sărăcia și mizeria unei domnii, cum a fost cea din timpul voievodului Ștefăniță Lupu al Moldovei (1660), cauzată și de o cumplită secetă ce-i făcuse pe oameni să mănînce orice, „chiar și papură", de unde și porecla dată acestui domnitor.

Ne mai putînd îndura exploatarea, țăranii fie că fugeau de multe ori de pe o moșie pe alta, fie că luau calea codrului și armele haiduciei. Despre aceștia se spunea că *AU DAT BIR CU FUGIȚII* — adică plecau fără a mai plăti birurile către stăpînire și stăpînii veșnic nesătui.

MI-AM APRINS PAIELE-N CAP spune cineva ajuns într-o încurcătură. Această exprimare era, de fapt, un alt obicei al pămîntului, cu valoare de atenționare, de plîngere. O asemenea scenă ne este descrisă de N. Filimon în romanul său *Ciocoii vechi și noi*, capitolul *„Cu rogojina-n cap și jalba-n proțap"*. Practica și-o vor însuși chiar și boierii ce se duceau pentru diverse pricini la Sultan, așa cum artistic ne-o descrie și E. Barbu în *Princepele*.

Cu expresia *VORBE DE CLACĂ* este etichetată flecăreala — vorbirea fără un conținut serios. Claca era un obicei de muncă colectivă, cu scop de întrajutorare. Cînd claca a fost impusă și în folosul boierilor, țăranii făceau aceasta fără tragere de inimă, de unde și sensul peiorativ al expresiei. Cînd cineva mănîncă lacom și repede, i se spune că *SE BAT CALICII LA GURA LUI*. Zicerea vine tot din vremea feudalismului și-și are originea într-o practică adoptată de unele curți boierești sau domnești de a se da celor săraci — cu ocazia unor zile de sărbătoare — mîncare și bani. Fiecare se străduia, în învălmășeala creată, să obțină cît mai mult, grăbindu-se. Scene de gen pe această temă se află la M. Sadoveanu în *Nada florilor* și la E. Barbu în *Amza haiducul*.

Aceleași evoluții semantice apar și cu alte cuvinte. *JALE*, de exemplu, semnifica o „dorință" — niciodată împlinită — formulată de țărani feudalilor, în vederea ușurării condiției lor de viață. Cuvîntul a ajuns să însemne *„durere"*,

MIȘEL provine din latinescul *misellus*, care însemna „sărac, slab, nenorocit". Pentru că „mișelul" se revolta, de obicei, amenințînd frecvent privilegiile feudale, a ajuns să însemne „josnic, degradant". Atitudinea de clasă a celor bogați, manifestată prin dispreț față de omul de rînd, este prezentă și în alte cuvinte. *PROST* însemna la început „natural, simplu", sens regăsibil pînă aproape de timpurile noastre în expresia *„soldat prost"*, adică „negradat". Ulterior, „naturalului" (omului simplu), i s-a opus „contra-făcutul, rafinatul" (aristocratul), de unde și opoziția dintre *prost* și *inteligent*, *deștept*.

Simțul umorului, atît de specific românului, prin care înaintașii au reușit să înfrunte evenimente pentru a le supraviețui, își spune și el cuvîntul. Astfel, *TURCUL PLĂTEȘTE* — re-

plică popularizată de comedia lui V. I. Popa în piesa *Take, Ianke și Cadîr*—numește plata unei pagube făcută de un altul. Alte remarci hître și în exprimarea *CUM E TURCUL ȘI PISTOLUL*, ce evidențiază, de fapt, relația dintre individ și faptele sale, ori *INTERESUL POARTĂ FESUL* și altele.

Domnia lui Al. I. Cuza a prilejuit un moment de inedită efervescență creatoare populară, atît literară, cît și lingvistică. *L-A PRINS CU OCAUA MICĂ* se spune și astăzi despre cineva aflat în flagrant delict de înșelătorie. Ocaua era o unitate de măsură mai veche românească (ca și *palma*, *cotul*, *pasul*). Ea era folosită atît pentru greutate, cît și pentru capacitate. O reabilitează „standardizînd-o" Cuza. De aceea i se și spune „ocaua lui Cuza". Tot pe atunci, în vederea pregătirii Unirii Munteniei cu Moldova, au fost înființate în 1857, *divanurile* **ad hoc.** Cuvîntul *AD HOC* este latinesc și înseamnă „pentru aceasta", adică pentru prospectarea opiniei românilor în vederea unirii. Explicîndu-se acest sens contextualizat istoric, copiii nu vor mai face greșeala de limbă — în circulație astăzi chiar la maturii școliți — pentru care *ad hoc* ar însemna *inopinat*. Momentul este deci prielnic și cultivării limbii.

Încheiem oferind două explicații cu valoare generalizată, esențializată pe linia discutată a inter-relaționării strînse dintre istorie și limbă. Prima se referă chiar la echivalența *LIMBĂ-POPOR*, întîlnită și în exprimare eminesciană: „Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vreo limbă..." Doar într-un context poetic ca acesta, ea poate fi interpretată și ca un trop (metonimie), pentru că în realitate ne aflăm în fața unei sinonimii cu semnificații totale și majore. Aceasta vrea să spună că ne-am păstrat ființa națională întrucît ne-am conservat individualitatea și unitatea lingvistică.

În aceeași ordine a permanențelor mai notăm și productivitatea latinescului *terra*, care însemna „*pămînt*". El a dat cuvîntul *ȚARĂ*, ce inițial a însemnat ca în latinește „*pămînt*" dovadă românești *ȚARINĂ*, *ȚĂRÎNĂ*. De la *ȚARĂ* s-a format *ȚĂRAN*, adică „*lucrător al pămîntului*", apoi „*băștinaș*", „*autohton*", „*locuitor al pămîntului*", tocmai datorită sedentarismului, unei astfel de îndeletniciri. De aici un alt cuvînt, aparent metonimie, din punctul de vedere discutat pînă aici: *MOȘIA* ca *PATRIE*, în reflexul înscrisului eminescian:

„Rămîneți în umbră sfîntă, Basarabi și voi Mușatini,
Descălecători de țară, dătători de legi și datini,
Ce cu plugul și cu spada ați întins *moșia voastră*"

Conf. univ. dr. DUMITRU TIUTIUCA

A FOST ODATĂ...

A fost odată, pe-un picior de plai,
În țara noastră — fagur și poveste —
Un visător, pe numele-i Mihai,
Cum n-au fost doi pe plaiurile-aceste.

Și-avu o viață plină de dureri
— Că-așa, din leagăn i-o fi fost ursit,
S-adune doar venin din primăveri,
Spre-a fi culturii noastre răsărit.

Iar azi, cînd nu-i, mai viu e ca oricînd,
Că geniul lui — vioara lui Enescu —
Ne stăruie în suflet și în gînd,
Cu nume de baladă: Eminescu

LUI EMINESCU

Din suferința neamului ne-nfrînt
Ai strîns și lacrimi și dureri și vise,
Urzind pe fir de soare bucurii
Ce stîrpei tale îi erau proscrise.

Și ai înoins, văpaie de lumini,
Turnîndu-le din sufletu-ți de pară
În inime — mojar de încercări —
Lumină pură-a dragostei de țară.

Cu dragostea de gintă, de popor,
Ai plămădit, arzînd, din gînd și slovă,
O veșnicie limbii românești,
Frumoasă ca eroica-ți Moldovă

TOMA ALEXANDRECU

HOREA

Motto:

Cine calcă noaptea Transilvania
Cu opincile?
Este baciul coborînd din Kogaion,
Pe columnă, pe roată,
Cutremurînd ISTORIA toată,
Este HOREA!

Cine-a stat la masă cu-împăratul
De-a aflat tot satul?
Cine ne-încarcă memoria
Și a făurit ISTORIA?
Cine a bătut
De-a lungul și de-a latul imperiul
Cutremurînd palatul?
Cine n-a pregetat a se bate
Pentru o stea numită libertate?
Cine a avut tîngă el țara toată,
Și s-a nemurit tras pe roată?
Cine în visul lui de pline
A văzut Dacia de ieri, de azi și de mîine?
Omul acesta este istorea
Unei țări — România,
Este Horea.

ILIE PANAIT

Desen de G. MACHE

O „columnă" pe care o purtăm toţi în inimă: MAMA

A avut un vis minunat. Lui i se părea că e ca un curcubeu cu mult albastru. La vîrsta copilăriei visele frumoase cu zîne sînt multe; numai că acesta era unul deosebit. Tot cu o zînă, dar una cu care nu se putea compara nici măcar una din toate poveştile lumii.

A încercat să-l povestească, dar nu a reuşit. Era ceva ce nu se putea exprima în cuvinte şi copilul nu îl uitase. Îl ţinea minte exact aşa cum era, cum îl fermecase într-o noapte. Şi poate nu numai o noapte, ci o întreagă copilărie, o viaţă.

El se afla pe o cîmpie şi cerul începuse, deodată, să plouă cu stele, după care au răsărit florile albastre. Toate florile albastre ale lumii răsăriseră în iarba verde din faţa lui.

Dar a apărut soarele şi cîmpia a devenit aurie. Spice flămînde de lumină se leagănă uşor pe lujeri plini de seve, învăluind florile albastre. Şi a auzit vuietul mării. Se apropia marea cu valurile ei mîngîietoare.

Apoi, nu ştie cum, marea s-a transformat în cer senin. Pămîntul s-a unduit blînd şi au apărut cîteva dealuri potopite de copaci, din aceia care rodesc privighetori. Lumina curgea, coborînd fantasticul din fructe şi vise, prin firele ierbii, în adîncul pămîntului.

Stînci albe, strălucitoare, se îmbătaseră de parfumul norilor şi se tot ridicau, ameţitor, iar cînd au ajuns aproape de cer, cîntecele florilor lactee le-au smuls izvoare reci, limpezi, visătoare, care-au şerpuit transformîndu-se în cărări de argint, împletindu-se în mijlocul cîmpiei. Cîmpia germina sămînţa timpului. De aceea a auzit el cum creşte o pădure în care o poiană aurie pulsa prin cercul silvestru.

Şi începuse în poiană să ningă liliachiu, cu flori adevărate. După ninsoare a apărut curcubeul, scăldat într-o spumă de culori.

Ce frumos înfloreşte curcubeul! Miroase a fîn cosit, a iarbă tăiată de curînd, a cireşe! Toţi copacii au cercei roşii de cireşe. Printre frunze trece cîntecul pădurii. Ce mare o crescut pădurea cu flori sălbatice, cu fragi şi alune! Lîngă ea e cîmpia, şi dealurile cu privighetori, şi văpaia aurie a lanurilor, şi florile albastre, şi livezile solare, şi lacurile cu nuferi de cristal.

Ce frumos e pămîntul!

Copilul s-a întors fiindcă auzise vibraţia luminii în spatele său şi a privit şi a înţeles atunci de ce a fost totul atît de frumos.

Zîmbise mama! Universul zîmbise şi îi adusese atîta fericire. Mama e mai frumoasă decît o zînă. Ce puteri, nebănuite de el pînă atunci, are mama cînd zîmbeşte!

Şi atunci s-a trezit. A înţeles că a fost un vis, dar a rămas încredinţat că mama lui poate să facă mai mult bine şi frumos în lume decît oricare zînă.

Din păcate, nu putea povesti nimănui visul. Apoi a aflat că timpul şi omul au construit, împreună, o columnă pe care au închinat-o mamei, tuturor mamelor.

Este înaltă, foarte înaltă, deoarece fiecare a pus ce avea în suflet, în minte, fiecare om a adăugat o piatră, oricît de mică, pentru a o ridica.

Şi s-a întrebat atunci: „Oare cuvintele sînt de prisos? Oare se mai poate spune ceva sau s-a spus chiar tot? Columna e gata? Oare mai pot eu adăuga visul meu, o pietricică precum un curcubeu?"

Mai tîrziu a înţeles că această columnă o avem toţi în inimi, că este cel mai frumos monument din lume, că ea va fi infinită.

RALUCA IOANA PÂRVU

elevă, clasa a IX-a, a Liceului de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu". Premiul I la faza pe ţară a Concursului de limba şi literatura română „Mihai Eminescu", ediţia 1986

Apărarea sănătății și vieții copiilor — suprema datorie a medicului pediatru

MOTTO:

Copilul ride:
„Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!",
Tînărul cîntă:
„Jocul și înțelepciunea mea-i iubirea!",
Bătrînul tace:
„Iubirea și jocul meu e-nțelepciunea!"

(L. Blaga: Trei fețe)

Iubirea, jocul și înțelepciunea, iată trei elemente pe care dacă le-am regăsi sumate în proporțiile „de aur" la un individ am ști, poate, că putem statua un dialog permanent, dialog în urma căruia ar beneficia din plin (așa cum se întîmplă adesea) o a treia persoană = COPILUL.

Explicația imediată a acestei afirmații rezidă din faptul că, la nivelul unei familii, din iubire apare pe lume copilul mult dorit.

Dar, ca la orice început, lipsește experiența, respectiv „înțelepciunea". Aceasta din urmă poate fi căpătată (sau compensată) cu ajutorul îndrumărilor primite de la medicul pediatru.

Rezultatul (înțelepciunea) acestei colaborări se concretizează într-o dezvoltare armonioasă a copilului, a cărui primă preocupare este „jocul". Jocul îi dezvoltă copilului cunoștințele, îi perfecționează și îmbogățește vorbirea, vocabularul și îi lărgește sfera intereselor.

Cu toate progresele făcute de medicină, unul din parametrii clinici esențiali în evaluarea stării de sănătate a unui copil a rămas „pofta de joc." Astfel, dacă un copil are „chef de joacă", atunci e foarte probabil că el nu suferă de nici o boală.

În epoca actuală, odată cu aprofundarea datelor de fiziologie umană și înțelegerea multora dintre mecanismele patogenice ale bolilor, medicul este în măsură să evalueze o serie de manifestări în domeniul funcționalului (tulburări funcționale), în cel al alterărilor organice (leziuni organice) sau prezența unor afectări sistemice.

Toate acestea sînt posibile numai în condițiile în care medicul consultă copilul (potențial bolnav). Pentru aceasta părinții sînt cei care, la cele mai discrete semne de suferință a copilului trebuie să solicite medicul pediatru.

Adresabilitatea la medic, deși a crescut în ultima perioadă, nu este totuși la un nivel corespunzător. Astfel, nu sînt rare cazurile cînd părinții se prezintă la medic cu copilul în stare gravă, după ce l-au ținut acasă mai multe zile, administrîndu-i tratamente „după ureche".

Este de remarcat, odată în plus, că fiecare individ reprezintă o entitate anume și, respectiv, fiecare face o anume boală, în felul său. De aici și multiplele scheme terapeutice cu aplicabilitate în aceeași boală, dar orientate de către medic în funcție de particularitățile clinice ale fiecărui pacient. De asemenea se înregistrează un exod, fără precedent, de tot felul de medicamente, care mai de care mai sofisticate și mai costisitoare, și utilizabile în aceleași afecțiuni.

Ca urmare a acestei stări de lucruri, medicii în general, și medicii pediatri în special, sînt confruntați cu o avalanșă de întrebări și doleanțe cu privire la medicamente. Aceste întrebări și doleanțe sînt exprimate, mai ales, în ceea ce privește administrarea la copii a unor produse farmaceutice cu conținut bogat în vitamine.

Este știut că organismul uman (deci implicit al copilului) în prezența unei alimentații cu conținut normal în proteine, lipide, glucide și respectiv vitamine, nu face (exceptînd unele situații patologice) deficit în astfel de principii alimentare și, mai ales, în vitamine. Recunoașterea și tratarea unor situații de hipovitaminoze sau avitaminoze este de apanajul medicului pediatru, iar concluzia imediată ar fi că orice administrare de

vitamine unui copil normal, trebuie considerată ca abuzivă. În acest context este lesne de înțeles că pînă și simplele vitamine (dar deloc lipsite de importanță pentru metabolismul celular) administrate în exces, pot duce la o serie de tulburări, la început cu repercusiuni în domeniul funcționalului. Neoprirea la timp a acestor administrări poate avea consecințe exprimate prin constituirea unor leziuni organice iremediabile. Se pare că această mentalitate de polivitaminizare (în afara prescripțiilor medicale) s-ar fi încetățenit mai ales în ideea protejării copiilor față de posibile îmbolnăviri. Dar, este bine de reamintit că în decursul unui an de zile un copil poate prezenta în medie cam nouă episoade acute de așa-zise infecții ale căilor respiratorii superioare, însoțite sau nu de febră, și infecții care, în general, sînt de natură virală.

Se înregistrează, destul de frecvent, o altă atitudine incorectă din partea părinților și anume ca, fără avizul medicului, să se administreze copilului aflat într-o astfel de situație cel puțin un antibiotic, dacă nu chiar combinații de antibiotice.

Medicina a demonstrat că faimoasa relație FEBRĂ — INFECȚIE — ANTIBIOTIC este parțial eronată și în domeniul patologiei infantile. Chiar dacă primii doi termeni ai relației pot fi valabili, cel de al treilea trebuie pus întotdeauna sub semnul întrebării — acest lucru, cu atît mai mult, cu cît la ora actuală nu există un medicament antiviral eficace și accesibil și în același timp, fără efecte adverse asupra organismului uman, iar administrarea de antibiotice este cu total inutilă și de multe ori nocivă — ca în cazul infecțiilor virale. Singurul care poate discerne asupra oportunității administrării unui antibiotic este medicul, care trebuie consultat de fiecare dată.

Este de remarcat că în ultima vreme, medicii sînt din ce în ce mai mult preocupați de controlul eficacității terapiei și respectiv a nocivității ei. Din acest motiv este lesne de înțeles de ce administrarea în mod abuziv și necontrolat a unei game largi de medicamente, printre care pe primul plan se situează abuzul de antibiotice, se soldează de multe ori cu apariția unor efecte adverse la astfel de medicamente. De exemplu, administrarea necontrolată de medic și în lipsa unei indicații ferme de Kanamicină, Streptomicină, Gentamicină se poate solda cu instalarea unor leziuni la nivelul nervului acustic și respectiv la nivel renal. În acest context, o sarcină de prim rang — în apărarea sănătăț i și vieții copiilor — a medicului pediatru, este ca de la primul contact cu părinții copiilor să caute să le cîștige încrederea și să se străduiască să statueze un dialog permanent, care să se mențină și în perioadele în care starea de sănătate a celor mici pare să nu necesite supraveghere medicală. O astfel de colaborare stă la baza prevenirii unei game largi de afecțiuni posibile, care pot fi evitate.

Deci, pe primul plan în activitatea de ocrotire a sănătății și vieții copiilor nu stă terapia (tratarea), ci profilaxia (prevenirea) bolilor. Rolul profilaxiei este demonstrat de însuși succesul obținut în domeniul patologiei infecțioase infantile prin imunizarea activă — respectiv prin vaccinare.

Prin această modalitate incidența a numeroase boli grave a scăzut foarte mult (exemplu tetanosul la nou-născuți, difteria, poliomielita, tusea convulsivă) iar altele au fost chiar eradicate (ex. variola). Acest lucru a fost posibil printr-o muncă asiduă din partea personalului medical și respectiv o corectă înțelegere din partea părinților, a necesității vaccinării.

Vaccinarea, care se efectuează ca metodă de profilaxie pentru bolile cu potențial foarte sever, nu este singura modalitate de prevenire a îmbolnăvirilor. Astfel, respectarea normelor de igienă individuală și colectivă reprezintă o altă latură a profilaxiei îmbolnăvirilor, mai ales a acelora de natură infecțioasă, care recunosc, ca modalitate de transmitere, „mîinile murdare" (de exemplu hepatita acută virală, parazitoze intestinale și altele).

Formarea unor priceperi și deprinderi corecte de igienă individuală și colectivă reprezintă atît o sarcină a părinților, medicilor și în general a personalului sanitar, cît și a cadrelor didactice.

Odată cu elucidarea etiologiei unor boli cu incidență crescută în patologia infantilă, s-au elaborat și mijloacele de prevenire ale acestora. Prin intermediul mijloacelor de tip mass-media aceste informații sînt astăzi accesibile oricărui individ.

Faptul că aceste date stau la dispoziția publicului larg nu reprezintă, în esență, nimic, dacă acest public nu este sensibilizat pentru recepționarea și punerea lor în practică.

În acest sens, medicului pediatru (și personalului medical în general) îi revine sarcina să dezvolte la tînăra generație setea de cunoaștere și informare în domeniul ocrotirii propriei sănătăți. Copiii trebuie să devină ei înșiși preocupați de importanța păstrării sănătății lor. Atingerea acestui obiectiv este de o deosebită importanță, mai ales în ultima vreme, cînd asistăm la o adevărată explozie informațională în cadrul căreia datele despre medicina omului sănătos încep să aibă o pondere din ce în ce mai mare. Din acest punct de vedere medicul se vede pus într-o nouă ipostază și anume, aceea de a codifica aceste date într-un limbaj accesibil publicului larg.

Noile informații din domeniul medical odată codificate, pot, și trebuie să fie utilizate de orice persoană în parte, în elaborarea în continuare al unor deprinderi corecte de igienă, al căror scop major este prevenirea îmbolnăvirilor. Perpetuarea unor atitudini conservatoare nu trebuie să-și găsească locul în medicină.

Prin toate mijloacele, noile cuceriri în domeniul medical, ce se dovedesc a fi valabile, trebuiesc folosite în practica medicală de zi cu zi, în ideea îmbunătățirii continue a asistenței sanitare. Toate aceste sarcini au drept scop apărarea sănătății copiilor noștri, sănătate fără de care viața omului este întotdeauna umbrită.

Statuarea unor relații de colaborare și informare permanentă între părinți — copii — medici va duce la păstrarea și întărirea sănătății tinerei generații. Nici un efort în acest domeniu nu este și nu va fi niciodată prea mare.

Dr. ADRIAN STREINU-CERCEL

Accidentele la copii

Desene de G. MACHE

Ne dorim copii şi facem eforturi pentru a-i creşte sănătoşi, bine dezvoltaţi. Îi pregătim pentru viaţă cu dragoste şi cu mîndria de a fi părinţii celor mai buni, celor mai frumoşi fii şi fiice. Şi totuşi, cu greu putem evalua valoarea vieţii unui copil. Cea mai omenească şi preţioasă dintre averi este viaţa şi nimic pe lume nu poate egala fericirea de a fi părinte, de a te împlini prin copii. Iubirea pentru copii ne obligă să-i apărăm de pericolele la care pot fi expuşi. Să îi ferim pe copii de accidente!

Asemenea gînduri mă cuprind deseori în clipele de scurt răgaz şi imensă satisfacţie, cînd reuşesc, împreună cu echipa din secţia de chirurgie a Spitalului clinic de copii Bucureşti, să redăm unor părinţi greu încercaţi bucuria fără limite a sănătăţii copiilor lor, puşi în afara oricărui pericol, în urma unor posibile consecinţe nefaste ale accidentelor ce continuă să fie, în toată lumea, principala cauză a deceselor celor mici.

Clipa de zbor, clipa de durere a unui copil

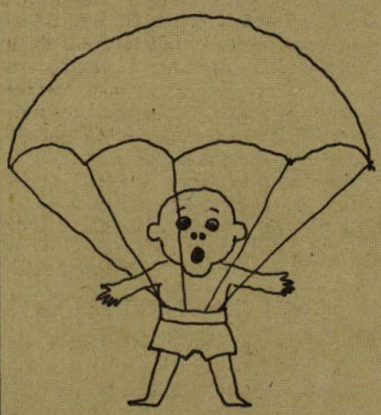

Este proaspăt în memoria cadrelor medico-sanitare din Policlinica „Titan" accidentul petrecut unui copil de cinci ani care, scăpat de sub supraveghere, a alunecat de la balconul etajului opt al unui bloc situat în apropierea acestei unităţi sanitare şi a căzut pe un teren recent săpat. Poziţia luată în cădere de copil şi terenul de care am pomenit au determinat amortizarea şocului la care micuţul a fost supus. Imediat după accident, copilul adus în clinică a fost supus unei supravegheri medicale complete, şi unei asistenţe de specialitate. Organismul copilului şi-a păstrat, ca printr-o minune, integritatea — şansele sale de salvare fiind sporite de atenta îngrijire ce i s-a acordat.

Desigur, asemenea exemple ar putea fi aduse cu zecile dar, pornind de la ele, consider mai util să vin cu unele sfaturi pentru prevenirea accidentelor,

Pe scurt, despre principalele tipuri de accidente

Elemente de psihologia vieţii de familie implicate în prevenirea accidentelor la copii relevă grava eroare pe care o fac unii părinţi ai copiilor accidentaţi, care explică accidentul la care a fost supus copilul în modul cel mai nefiresc: „N-a fost cuminte"..., ascunzînd lipsa lor de atenţie şi preocupare pentru a feri pe copii de pericole. „N-a fost cuminte" şi s-a accidentat. De pildă, un copil lăsat să calce pe şoba încinsă a suferit arsuri grave pe tălpi, sau copilul din aceeaşi grupă de vîrstă care întinde mîna şi duce la gură soda caustică, lăsată dintr-o condamnabilă neglijenţă la îndemîna copiilor sau, de asemenea, copilul sugar care duce la gură un bob de fasole care ajunge în trahee şi dacă copilul în cauză nu este supus urgent unei intervenţii salvatoare, îşi poate pierde viaţa!

La ce mai folosesc oare desnădejdea şi disperarea cu care sunt aduşi la spital. Ce au făcut acei părinţi pentru a-şi feri copiii de pericole?

Asemenea erori grave, condamnabile, costă uneori viaţa unui copil. Şi ele ar fi putut fi prevenite printr-o strictă educaţie sanitară şi civică, prin grija şi preocuparea de a ne creşte şi educa în mod corespunzător copiii, de a-i feri de orice pericole. Dar nu numai ei ci şi părinţii înşişi trebuie educaţi şi îndrumaţi cum să vegheze şi să apere viaţa şi sănătatea propriilor copii.

• Iată la ce riscuri duce un creion ascuţit **în mîna unui copil de doi ani. Nesupravegheat în joaca lui, alergînd prin casă, se împiedică şi se accidentează grav pierzînd un glob ocular. În cădere, creionul i-a intrat în ochi.**

Prevenirea accidentelor oculare la copii a condus pe un sociolog german la următoarea recomandare adresată tuturor părinţilor şi copiilor: În lume există cincizeci de milioane de nevăzători, tu vezi, dar nu ai nici un merit pentru aceas-

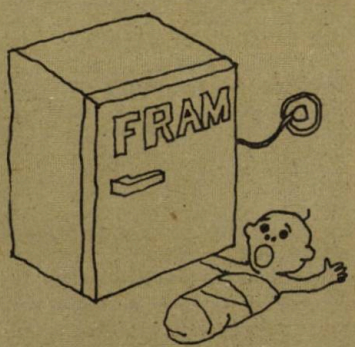

ta. Ai însă o înaltă obligaţie: să te fereşti de orice pericol care ţi-ar putea afecta ceea ce ai atît de preţios: lumina ochilor.

Este necesar să cunoaştem şi să-i ferim pe copii de pericolele multiple care le pot afecta sănătatea şi chiar viaţa, în cazul accidentărilor.

• În fiecare locuinţă trebuie luate măsuri care să împiedice pe copii să vină în contact cu focul, cu apa fiartă, cu aparatele de încălzit. Toate aparatele electrice trebuie păs-

trate și folosite conform instrucțiunilor cunoscute, iar copiii împiedicați să le folosească. Prizele electrice trebuie protejate cu dispozitiv din material plastic, care să împiedice electrocutarea.

• Protecția copiilor împotriva căderilor de la înălțime trebuie să preocupe pe toți părinții a căror locuință poate favoriza astfel de accidente.

• Un alt tip de accidente la care sînt expuși copiii sînt cele de circulație. Fiecare părinte are datoria să-și educe copiii în spiritul prevenirii accidentelor de circulație, care deseori se soldează cu adevărate tragedii. Această preocupare se referă atît la copiii care circulă pe drumurile publice, cît și la cei aflați în interiorul autovehiculelor. În acest din urmă caz, deși purtarea centurilor de siguranță este legiferată numai pentru conducătorul auto și pasagerul din dreapta sa, trebuie luate măsuri și pentru protejarea copiilor care ocupă bancheta din spate. După unele statistici, au fost înregistrate mai multe accidente cu copiii din interiorul autovehiculului, decît cu cei de pe stradă.

• Este cunoscut faptul că, cu cît copilul este mai mic, are tendința să exploreze mediul înconjurător ducînd la gură și uneori înghițind ceea ce apucă în mînă. Aceasta impune o grijă deosebită pentru păstrarea în siguranță a tuturor substanțelor periculoase.

• Faptul că pot interveni asemenea accidente, evidențiază necesitatea de a cunoaște, de a ne instrui în privința măsurilor de prim-ajutor ce trebuie luate în astfel de împrejurări. Facem recomandarea pentru părinți și copii să participe la acțiunile inițiate de organizațiile de Cruce Roșie, care vizează modalitățile referitoare la primul ajutor în caz de accident. Desigur, trebuie bine cunoscute și unitățile medico-sanitare la care putem apela în situația accidentării copiilor. Este bine să se cunoască faptul că urgențele chirurgicale în municipiul București sînt soluționate de către Spitalul clinic de copii „Grigore Alexandrescu" și Spitalul de copii „București", unități care dispun de secții de chirurgie pediatrică.

În funcție de problematica medicală specifică fiecărui caz de accident, adresarea directă la secția de neurochirurgie a Spitalului „Dr. Gh. Marinescu" sau la secția O.R.L. a Spitalului central de copii „Grigore Alexandrescu" permite ca accidentatul să beneficieze de un ajutor urgent și eficient.

A feri copiii de pericole înseamnă să cunoaștem și să acționăm în așa fel încît să influențăm puternic scăderea numărului de accidente, iar în cazurile în care se impune intervenția competentă a unităților medico-sanitare, să se facă totul pentru o înaltă calitate a actului medical.

Dr. MIRCEA OLTEANU

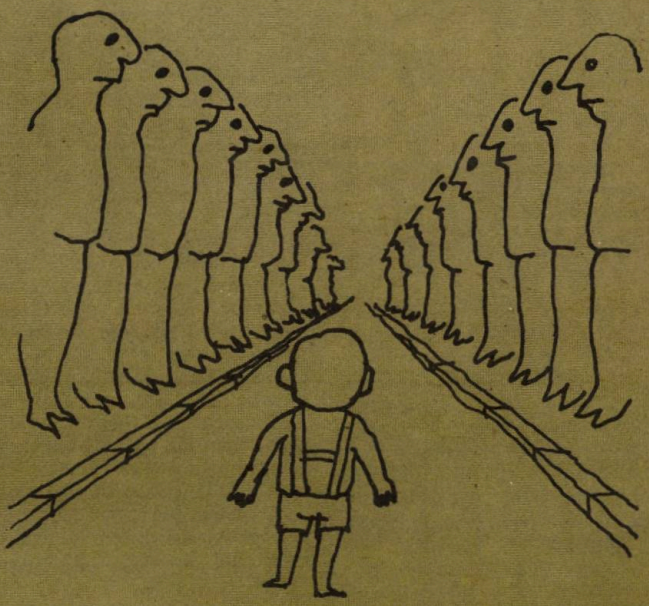

Desen de RADU VASILESCU

Copiii și „tabagismul pasiv"

Tutunul = cancer și sterilitate

În urmă cu 50 de ani, în septembrie 1937 a fost dezvelit, cu mare fast, în capitala provinciei Huelva (Spania) monumentul primului fumător european: Diego Rodriguez. Dar, nu cifra aniversară ne determină să ne oprim asupra acestui eveniment, cît nevoia imperioasă de a atrage continuu atenția asupra consecințelor pe care le pot suferi cei din jurul fumătorilor, în special copiii.

Nu se știe cu exactitate de cînd există obiceiul sus amintit. Se pare că el se practica încă dinainte de epoca descoperirii Americii. Aici, indigenii americani aveau obișnuința de a sorbi cu nesaț fumul produs de foile de tutun aprinse. Se cunoaște însă, cu oarecare precizie numele, celui care a adus acest obicei în

Europa: Diego Rodriguez, despre care vorbeam mai înainte. Acest Rodriguez l-a însoţit pe Cristofor Columb în călătoria sa din anul 1492 şi a văzut întîia oară cum preparau foile de tutun pentru fumat indigenii insulei Cuanahani. Încercînd şi el, a fost plăcut surprins şi a perseverat. Ba, mai mult, la întoarcerea în Spania, a adus cu sine şi tutun.

Acasă a avut, însă, o mare supărare — propria sa soţie, deranjată şi probabil, intoxicată de acest „fum", l-a reclamat autorităţilor. Şi iată cum istoria marchează prima reacţie la acest obicei.

Învinuit, conform credinţei timpurilor de atunci, că deţine legături cu diavolul, deoarece era capabil să „înghită foc şi să scoată fum", Diego Rodriguez a fost judecat de tribunalele vremii şi condamnat la 10 ani închisoare.

Nu putem şti la ce o fi meditat „celebrul fumător" pe timpul detenţiei şi nici dacă şi-a abandonat ori nu „pasiunea aztecă". Dar dacă, din întîmplare, ar reveni printre noi şi ar putea să ia cunoştinţă de repercusiunile isprăvii sale, sîntem convinşi că ar avea altă înţelegere a partenerei sale de viaţă — prima victimă cunoscută a „tabagismului pasiv".

Ce este „tabagismul pasiv"

Cînd un fumător îşi aprinde o ţigară, cu fiecare inspiraţie el inhalează cel puţin 4 000 de substanţe chimice diferite. Chiar dacă nu sînt toate toxice, unele dintre ele, precum benzopirenul, care este cancerigen, ori poloniul-210, care este radioactiv— prezintă un proces de nocivitate recunoscut.

Vaporii chimici din fumul de tutun nu se depun — sub forma unui strat de gudron ce reprezintă germenul unui potenţial cancer — numai în gură, în nasul, gîtul şi plămînii celui care fumează, ci se împrăştie şi îi afectează pe toţi cei aflaţi în mediul înconjurător.

În amestecul gazos există opt produse care nu se află în gudron şi care sînt la fel de dăunătoare pentru alţii, nefumători. Astfel, au fost identificate şi analizate de către oamenii de ştiinţă, în fumul de ţigară: monoxidul de carbon (el se fixează pe hemoglobină în locul

Desen de RADU VASILESCU

oxigenului), oxidul de azot, acetaldehida, acidul cianhidric şi acroleina (patru produse care irită bronhiile şi perturbă funcţiile plămînului) apoi benzenul, toluenul şi izoprenul (trei substanţe cancerigene sau cocancerigene). Aceste „otrăvuri volatile" cărora nu trebuie să le mai subliniem nocivitatea, expun la riscuri şi pe nefumători, determinînd fenomenul numit „tabagism pasiv",

Protecţia eficace în cadrul dreptului copiilor la sănătate şi educaţie

Într-un studiu realizat de şapte experţi (biochimişti, psihologi, pedagogi ş.a.) şi publicat în „British Medical Journal" se arată că fumul de ţigară, inhalat de copiii ai căror părinţi sînt fumători, constituie un real pericol pentru sănătatea celor mici.

Potrivit calculelor, dacă tatăl este fumător, copilul absoarbe o doză de nicotină care echivalează consumului a 30 de ţigarete pe an. În cazul cînd mama — care, în general, este mereu în preajma copilului — fumează, atunci procentul de nicotină primit corespunde unui consum de 80 de ţigarete pe an.

Fumatul matern, în timpul sarcinii, se ştie, poate avea, de asemenea, efecte negative asupra dezvoltării fizice şi intelectuale a copilului. La fel la bărbaţi, după cum sugerează mai multe studii, fumatul excesiv este un factor creator de celule sexuale cu formă deosebită.

Oricum, la ambii parteneri abuzul de tutun poate afecta şansele de a procrea sau de a avea copii sănătoşi.

Dar practica fumatului nu este numai o problemă de sănătate ci şi una de educaţie, şi anume, aceea de a informa pe fumători asupra riscului la care se expun ei, ca şi cei din jur. O alta este aceea a bunului exemplu pe care îl pot oferi adulţii tinerilor. Părinţii şi profesorii sînt şi pot fi pentru toţi modele demne de urmat. Acasă ca şi la şcoală trebuie arătat cu convingere şi prin propriul exemplu că, această deprindere, departe de a fi un „simbol al bărbăţiei ori maturităţii", cum greşit mai cred unii băieţi şi unele fete, reprezintă un pericol potenţial pentru sănătatea tuturor.

Iată de ce apare ca o mare necesitate protejarea nefumătorilor, în cadrul dreptului lor la sănătate şi educaţie, compromis de practicile fumătorilor. De aceea, se impun din partea tuturor factorilor educativi măsuri care să garanteze tinerilor o protecţie eficace.

Luînd ferm poziţie împotriva „tabagismului pasiv", în rezoluţia Consiliului Executiv al O.M.S. de la Geneva, din ianuarie 1986, se apreciază că a acţiona în acest spirit înseamnă a proteja populaţia împotriva acestei forme nocive de poluare a mediului înconjurător.

ROMEO POENARU

Există un pericol al exploziilor de carii?

Se poate vorbi despre o explozie de carii? Fără discuție că da! Ea constă în apariția la mici intervale sau chiar simultan, a unei întregi serii de carii, la mai mulți dinți. Un „chilipir" desigur, care nu poate face plăcere nici pacientului, nici părinților (fiind vorba de un tînăr sau o tînără de 12—14 ani) și nici medicului stomatolog care, prin multitudinea și uneori dificila situare a cariilor ivite peste noapte, ca să ne exprimăm astfel, are de rezolvat uneori delicate probleme terapeutice.

Care este cauza unor asemenea aspecte ale procesului carios?

Explozii de carii pot apare mai ales în perioada pubertății, perioadă în care organismul suferă importante și profunde transformări de ordin cantitativ sau calitativ. Nu este vorba numai de acele transformări vizibile, privind creșterea spectaculoasă în înălțime, apariția bărbii, schimbarea vocii la băiat, dezvoltarea sînilor și apariția menstruației la fată, ci de transformări intime, invizibile la nivel celular, adică tocmai în substratul celor vizibile, aparente. Astfel, la această vîrstă de adevărată răspîntie fiziologică, vor apare ameteli datorite prea rapidei dezvoltări a vaselor față de volumul sanguin, iar solicitarea excesivă a organismului, nevoia lui de cît mai mult calciu, va putea face ca din dinți să dispară pur și simplu calciul, să „fugă" cum se zice, determinînd astfel formarea cariilor. Din fericire, perioada posibilelor explozii de carii este relativ scurtă și, dacă tînărul sau tînăra sînt atent supravegheați de părinți și, bineînțeles, de către medicul stomatolog, se trece cu bine hopul.

Ce se poate face pentru prevenirea unor asemenea surprize?

Se recomandă, în primul rînd, o alimentație bogată în principii nutritive, și un regim de viață liniștită, cu recreere în mijlocul naturii și multă mișcare, mult sport. De o extremă importanță este controlul periodic la stomatolog. Practic, privind direct din ții amenințați, medicul stomatolog va asigura o adevărată veghe prin controlarea atentă și cît mai frecventă a dinților, pentru a surprinde apariția cariilor. În cazul în care va observa cele mai neînsemnate modificări în această privință, el va acționa imediat, pentru tratarea cariilor incipiente. Mai mult, tinerii cu predispoziții la formarea de carii — chiar dacă a trecut perioada explozivă — vor păstra contactul cu cabinetul stomatologic, ținîndu-și sub un control cît mai atent evoluția sănătății bucale pe o perioadă de încă 2—3 ani. Cariile, în asemenea cazuri (în care dezvoltarea organismului se află în plină efervescență) pot da de multe ori impresia unei totale dispariții, reapărînd prin surprindere, dînd recidive, chiar atunci cînd s-ar părea că starea critică a fost depășită.

De multe ori, tînărul puber își va putea fixa statutul întregii sale dentiții pentru tot restul vieții, după felul cum va fi știut să înfrunte acest moment critic, așa că supravegherea continuă și atentă a danturii trebuie să devină o preocupare constantă a lui.

Tratamentul stomatologic al copiilor handicapați

Există o categorie de copii care au probleme deosebite, fie cu organele de simț (văz, auz), fie tulburări marcate de motricitate și se înscriu între așa-numiții handicapați — noțiune inagreabilă, dar răspîndită.

De orice natură ar fi tulburările de care suferă respectivul copil, — surdo-mut, slab văzător (ambliop), lipsit de vedere sau în privința copilului cu sechele poliomielitice sau suferind de miastenie, choree sau leuconevraxită, ca și în cazul oligofrenilor, mongoloizilor ca și în multe alte afecțiuni ce duc la o handicapare a organismului tînăr — dinții trebuie supraveghiați cu atenție constantă, copilul handicapat avînd și așa multe probleme!

Problemele dento-maxilare sînt — în multe cazuri — extrem de serioase. La oligofreni maxilarele și arcadele dentare au în cele mai multe cazuri o poziție vicioasă, ceea ce le conferă o fizionomie caracteristică. Tratamentul otodontic, greu de realizat și în condiții normale, fără cooperarea pacientului, este în acest caz mult îngreunat.

Dacă la marile suferințe provocate de infirmitățile lor se mai adaugă și durerile dentare sîcîitoare, apare și se formează un tablou clinic care poate de naștere unui complex psihic agravant. Deși tratamentul handicapaților este cu mult mai dificil — așa cum am arătat — el este totuși posibil, cu condiția efectuării lui la timp și cu competență — totul fiind condiționat, însă, de faptul

ca părinții să înțeleagă rolul acestui tratament și să aibă preocupări pentru efectuarea lui.

Sînt stomatologi și cadre medii care lucrînd chiar în colectivități de copii, în cabinete stomatologice ale unor școli, au căpătat o experiență remarcabilă, dovedind că o terapie corectă se poate practica oricînd și oriunde.

În afara aspectului dureros al afecțiunilor buco-dentare și tratării durerii sau a prevenirii apariției ei, mînă în mînă cu acest aspect este cel privind latura psihică, comportamentală.

Stomatologul preocupat de asigurarea acelei punți de comunicare copil handicapat—medic, se înscrie direct în procesul pedagogic, educațional, al micului pacient, jucînd un rol de primă mărime în viața copiilor-pacienți. Tactul, abilitatea, răbdarea stomatologului, la care se va adăuga manualitatea și temeinicia cunoștințelor sale teoretice, sînt cele mai semnificative elemente ale reușitei unui astfel de tratament.

Controlul stomatologic în cazul unor astfel de copii va trebui efectuat cu o frecvență de cel puțin o dată la trei luni, tocmai pentru a nu apare probleme de tratament, carii complicate, abcese sau alte suferințe, care ar necesita foarte multe ședințe de tratament. Prevenirea apariției unor astfel de necazuri nu poate fi decît binevenită.

Dr. FLORIN COLONAȘ

În mijlocul medicilor din spitalul și dispensarul comunei Bratca

Oameni care își dedică existența împlinirii marilor bucurii ale vieții celor mulți

La aproximativ 70 km. de Oradea, pe valea Crișului Repede se află comuna Bratca, formată din șase sate întinse pe văi și dealuri — unele la distanțe de 10-20 km. — așezare cu aproape 7 000 de locuitori harnici și gospodari pricepuți.

Frumusețea acestei comune o dă vegetația deosebit de bogată și variată, alături de pîrîul Brătcuța, care curge grăbit spre punctul de întîlnire cu Crișul Repede — tăind comuna în două. Pe malul Crișului, într-un cadru deosebit de pitoresc, se află dispensarul uman și spitalul comunal.

Directorul dispensarului — medicul pediatru Ionel Gheorghe — s-a stabilit aici definitiv, despărțindu-se pentru totdeauna de orașul Brașov, locul său natal. Aici, la Bratca, a primit locuință în incinta dispensarului, aici i-a venit pe lume și Anca, fetița din grupa mijlocie de la Grădinița nr. 2.

Despre dispensarul local aflasem multe lucruri frumoase iar prin deplasarea mea aici urmăream să scriu despre modul în care această instituție medicală asigură asistența și ocrotirea mamei și copilului. Interlocutorul meu, dr. Ionel Gheorghe nu-mi împărtășește însă, ideea, întrucît ar însemna să mă rezum numai la activitatea medicului pediatru, iar „muncă în dispensar, spunea el, depun toți medicii: pediatri și generaliști, stomatologi etc". De aceea, mă invită să cunosc mai întîi dotarea dispensarului, colectivul de medici și cadre medii, ca și problemele cu care se confruntă toți aceștia. Și am avut ce vedea. Cabinetele mari, spațioase, dotate cu aparatură modernă, sînt locurile pentru consultații aflate la dispoziția doctorilor Ionel Gheorghe, Petrișor Cismaș, Ciprian Ciufu, Ana-Maria Buzoianu, Anca Puia și Ilie Puia; alături de ei opt cadre medii, pricepute și competente, desfășoară o intensă activitate medico-sanitară. Toți sînt preocupați atît de creșterea natalității — ca fenomen firesc și necesar asigurării sporului corepunzător al populației, pentru întinerirea nației și întărirea sănătății familiei, a îmbunătățirii activității de ocrotire a mamei și copilului deci — cît și de aspectele privind intensificarea măsurilor de prevenire și combatere a îmbolnăvirilor, creșterea nivelului calitativ de educație sanitară și perfecționarea formelor organizatorice de asistență medicală acordată populației.

La dispensar, ne spune dr. Ionel Gheorghe, cetățenii beneficiază de asistența specialiștilor, care dovedesc zi de zi că „nu poate fi nici o diferență între un medic din mediul rural și ceilalți medici". Iar ca medic pediatru, adaug eu, răspunderea este chiar ceva mai mare, dacă ținem seama de condițiile specifice mediului rural. Aici, însă, ca și în orașe, este necesar ca în fiecare casă să existe tonifiantul rîs al copiilor, bucuria și sentimentul suprem al împlinirii omenești. O astfel de satisfacție a trăit tînăra mamă Doina Matei, din îndepărtatul saf Lorău, cînd abia trecuse de 19 ani. Era la prima naștere. A avut o fetiță de 3,200 kg — după nașterea căreia, acum, îi așteaptă pe... ceilalți, cu aceeași, nerăbdare. Îi vrea la fel de grași și frumoși, pentru a-i umple casa cu aceeași bucurie reverberată.

Sub atenta îndrumare a medicului pediatru și a celorlalți doctori de specialitate, din dispensar, Ana Olteanu din Valea Crișului a ajuns la cel de-al patrulea copil (o fetiță de 3,350 kg.) La cei 24 de ani ai săi, Ana este mîndră că a adus pe lume „patru suflete" care îi vor „purta de grijă" la bătrînețe. Pentru cel de-al cincilea „eveniment" pe care îl așteapă îi dorim multă-multă satisfacție și un fecior așa cum și-l dorește: frumos și voinic... ca-n basme.

Medicului pediatru de aici îi revin — comparativ cu cei din mediul urban — sarcini deosebite, mult mai complexe, legate de problemele speciale ale purtării sarcinii, starea fiziologică a femeii, precum și profundele implicații psihologice, specifice condițiilor de mediu. Apoi, el — medicul pediatru — va trebui să se ocupe, în plus, de sănătatea celor 1 700 de copii ai comunei Bratca — atenție deosebită acordînd sugarilor și supravegherii stării de sănătate a viitoarelor mame. În acest scop, săptămînal se dau consultații femeilor gravide la cabinetul medical sau la domiciliu. În asemenea cazuri, deseori, după-amiezele, doctorul Ionel Gheorghe pleacă, însoțit de fetița sa Anca, — să consulte, la domiciliu, starea sănătății viitoarelor mame — pentru că, așa după cum ne preciza doctorul, „Cea dintîi datorie a medicului este de a îngriji de sănătatea oamenilor, de a fi alături de ei din chiar momentul în care vin pe lume, ca viitori cetățeni ai patriei".

În realizarea acestui important obiectiv, activitatea medico-sanitară a fost axată, prioritar, pe reducerea, în continuare, a mortalității infantile, prin acordarea unei asistențe medicale superioare mamei și copilului. În acest scop sînt vizitate aproape zilnic la domiciliu mamele cu copii sugari — în anul 1985 fiind acordate astfel 6 053 consultații copiilor și aplicate 4 224 tratamente. Cadrele medii sanitare au efectuat, la rîndu-le, 12 170 vizite la domiciliu — copiii beneficiind, după cum se vede, de o temeinică supraveghere și îngrijire medicală. O atenție deosebită a fost acordată, apoi, gravidelor cu risc obstetrical crescut — supravegheate atît la dispensar, cît și la cabinetul de specialitate al Policlinicii.

Pe timpul verii, sarcinile medicului pediatru cresc, lui revenindu-i și grija suplimentară de a asigura supravegherea sănătății copiilor din taberele de pionieri și școlari organizate în Bratca — fiecare serie de copii avînd propriile-i probleme...

Munca medicului din mediul rural nu este deci, deloc ușoară. Dar, să lăsăm să vorbească faptele. În cursul anului 1985, de pildă, s-au acordat 7 073 consultații numai adulților. Aceasta înseamnă că dr. Radu Vicaș și colegii săi au fost aproape permanent prezenți la dispensar și la punctele sanitare din cele șase sate ale comunei, acordînd consultațiile necesare și preocupîndu-se ca în fiecare casă și școală să se respecte normele de igienă ce stau la baza sănătății publice.

Nici medicii stomatologi Ilie Puia și Anca Puia n-au avut mai puține probleme. Alături de medicul pediatru ei își încep activitatea odată cu luarea în evidență a mamei gravide, urmărind profilaxia cariei dentare și asanarea oricăror alte focare de infecție dentară. La începutul fiecărui an se efectuează un control stomatologic tuturor copiilor comunei. Se iau în evidență „pensionarii" celor trei grădinițe din comună, unde se dau indicații de întreținerea igienii bucale și se aplică tratamente de specialitate etc. În cursul anului 1985, de pildă, au fost consultați 4 165 adulți, 2 522 copii, au fost aplicate 9 316 tratamente la adulți și 2 275 la copii.

Multe și variate sînt aspectele medico-sanitare ale acestui harnic, priceput și competent colectiv de medici, care se apleacă întotdeauna cu seriozitate asupra tuturor problemelor ce pot influența sănătatea celor mulți — fără a fi neglijate, bineînțeles, acelea ale propriilor familii, mai toți medicii avînd copii. Cînd vor apare aceste rînduri, dr. Monica Ciufu va fi fericită că-și poate mîngîia primul copil, primul băiat — după cum își dorește — intrat ca o rază caldă de soare în casă, în familie.

Cunoscînd că la finele anului 1985 indicatorii demografici înregistrați nu s-au ridicat la nivelul cerințelor politicii partidului nostru, iar în comună există un fond fertil (persoane între 15—45 de ani) de 1118 persoane, dintre care: căsătorite 970, iar fără copii 148 (cu un copil 322, cu doi copii 268, cu trei copii 113, cu patru copii 162, cu cinci și peste 105) colectivul de medici al dismesarului uman a căutat să descopere cauzele — pe plan local — și să le înlăture

În acest scop, dr. Ciprian Ciufu a făcut un studiu, iar datele obținute au dat posibilitatea folosirii celor mai eficiente acțiuni pentru îndreptarea situației. Pornind de la faptul că în comună sînt prea multe familii cu un copil și destul de numeroase cele fără copii — au intensificat munca de educație sanitar-cetățenească, axînd-o pe importanța creșterii natalității, ca să se asigure tinerețea și vigoarea populației. Concomitent, s-au explicat tinerilor avantajele încheierii căsătoriilor înaintea împlinirii vîrstei de 25 de ani și a necesității — pentru menținere forței biologice a națiunii — asigurării unei dezvoltări armonice a familiei, care să excludă din vocabularul său cuvîntul divorț.

În sprijinul aplicării acestei inițiative au format un comitet pentru demografie din care fac parte: dr. Ciprian Ciufu, un reprezentant al Sindicatului, vicepreședintele Consiliului Popular Lucia Groza, un cadru didactic, un reprezentant al organizației de femei și un reprezentant al organelor de miliție — toți factori cu munci de răspundere în comună. În ședințe săptămînale de lucru se dezbat aspectele cele mai importante ale acțiunii de îngrijire a mamei și copilului, și de informare oficială a tuturor familiilor, asupra politicii partidului privind problemele demografice: Decretul privitor la alocația de stat și indemnizația pentru copii, ajutoarele ce se acordă mamelor cu mai mulți copii, îndemnizațiile de naștere etc. Acest decret concretizează măsurile stabilite de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. și reprezintă baza politicii demografice a partidului și statului nostru, ce urmărește asigurarea condițiilor optime de organizare și dezvoltare a familiilor, de asigurare a viitorului fericit, al patriei.

Din sondajele făcute în rîndul tinerelor, fete și băieți din clasele terminale și în rîndul tinerilor muncitori în vîrstă de 17-25 de ani asupra pregătirii lor pentru viață, pentru familie, s-a desprins ideea că, în general, învățămîntul face prea puțin în această privință, de aceea este necesar să se intensifice munca de educare științifică pe eșantioane mai mari de populație tînără, pe sexe, vîrste și ocupanții, privind **problemele de bază ale dezvoltării sociale, cunoașterii realităților biologice și fiziologice directe, caracteristice vîrstei tinere — strict necesare aplicării ideii de creștere a natalității, prin întemeierea unor familii trainice.**

În calea dorinței de a deveni mamă, părinte, se ivesc uneori obstacole ce nu pot fi învinse decît cu argumentele științei, ale medicinii, prin străduința oamenilor în halate albe.

Medicii de la dispensar se confruntă însă și cu unele probleme mai dificile — cupluri cu prejudecăți de ordin religios — în privința investigațiilor sanitare. Cu tact și pricepere, după o susținută muncă de educație sanitară și cetățenească, în acest „spațiu", o parte din prejudecăți — contrare politicii actuale de creștere a natalității și dezvoltare a țării — au putut fi înlăturate.

*

Despre îngrijirea și ocrotirea mamei și copilului, despre asistența medicală acordată cetățenilor comunei Bratca nu se poate vorbi fără a aminti și de activitatea colectivului de medici și cadre medii din Spitalul comunal. Activitatea întregului personal de la spital dovedește o nobilă răspundere față de societate, față de viitorul patriei, profundul umanism al unei munci închinate menținerii vigorii și tinereții națiunii noastre.

Cu o capacitate de aproximativ 100 de paturi — aparatură modernă de testare și investigație, cadre cu înaltă calificare și pregătire practică — personalul medical local dispune de tot ceea ce este necesar îmbunătățirii continui a asistenței sociale și medicale acordate populației. „Efortul conjugat al tuturor medicilor din secțiile: interne, ginecologice, pediatrie, obstetrică și ginecologie, ne spune directorul spitalului, Radu Vicaș, contribuie la optimizarea indicatorilor demografici, în sensul realizării unui spor natural, superior, al populației. În afara asistenței medicale propriu-zise, colectivul se ocupă și de supravegherea și îndrumarea femeilor care urmează să nască, asupra comportamentului din momentele dificile ce pot apare de-a lungul perioadei de sarcină. Asta fără a mai insista asupra îngrijirii bolnavilor care sînt redați, apți de muncă, societății". Aceasta face ca baza materială bună de care dispune spitalul, să fie folosită cu eficiență, iar competența medicilor să fie apreciată de toți acei care au beneficiat de ea — completînd fericit eforturile pozitive ale colegilor lor de la dispensar..

Desigur, în asemenea condiții nu se poate vorbi de prea mult timp liber, atunci cînd ești medic într-o comună, aflată pe întinderea celor șase sate ale Bratcăi — și, mai ales, cînd pasiunea profesională se ridică la nivelul celei a medicilor de aici, a asistenței medicale ce se acordă permanent, și duminicile și în timpul sărbătorilor legale.

Dar, deși eforturile sînt mari iar pentru împlinirea obligațiilor de teren deplasările sînt multe și lungi, le rămîne, totuși, destul timp și pentru activități recreative. Așa că, după ce-și rezolvă obligațiile față de viața celor mulți, doctorii noștri devin pricepuți... tehnicieni în legume și zarzavaturi, în propriile gospodării, sau pot fi văzuți la cîte un foc de tabără, la o partidă de șah ori antrenați în activități sportive — în meciuri de fotbal cu echipa spitalului din comună sau cu cea din Alești. Suporteri sînt — cei mai... interesați spectatori — familiile cu copiii, elevii și cetățenii care apar în jurul terenului de joc atît din dragoste pentru sport, cît și din respect și simpatie față de medicii lor.

Cel mai mult, însă, medicii locali sînt preocupați de problemele de specialitate, descifrînd și din cărți răspunsuri la marile probleme ale sănătății generale. Spectacolele de teatru sînt văzute atunci cînd merg la Oradea și cu alte treburi. În asemenea ocazii nu uită niciodată să între prin librării, pentru a-și procura cărțile de specialitate sau beletristice.

În zilele frumoase de vară, pornesc împreună cu familiile în drumeție sau în excursii montane — după cum ne asigură medicul stomatolog Ilie Puia, recunoscut și ca un excelent ghid turistic.

Am plecat din Bratca cu impresii deosebit de frumoase despre activitatea pe care o desfășoară colectivul de tineri medici de aici, aflați permanent la datorie, pentru apărarea și întărirea sănătății poporului. A celor mari și a celor mici, a celor ajunși la maturitate ca și a celor... așteptați, ca cetățeni de mîine ai țării.

SILVIA DIMA

Clepsidra gîndurilor

Maturizarea omului începe din momentul cînd încetează să pună altora întrebarea „de ce" și și-o pune sieși.

*

De cîte ori văd un băiat „de bani gata" îmi întăresc convingerea că Nansen n-ar fi ajuns niciodată la pol dacă le-ar fi semănat.

*

Omul cel mai îndrăgit este cel la care simțul autocritic se ridică peste nivelul celui critic.

*

Cînd de greșelile proprii îi învinuim pe alții, salvarea noastră e tot mai îndepărtată.

*

Oricît de apreciați pot fi ochii altora, numai ceea ce vedem cu ai noștri ne încîntă cu adevărat.

papucul şi limonologia

A fost odată un papuc şi o papucă (formula „a fost odată" am întrebuinţat-o numai la începuturile carierii mele de tătic; pe urmă am renunţat la ea, observînd că nu e absolut obligatorie). Erau căsătoriţi şi aveau o existenţă fericită. Se iubeau. Papucul robotea cu hărnicie, într-o fabrică de ciocolată. Din pricina asta, culoarea pielii sale împrumutase culoarea ciocolatei. Într-o zi s-a întors de la serviciu necăjit. Călcase pe o coajă de lămîie şi îşi scrîntise tocul drept. Papuca, speriată, a chemat imediat un medic ortoped, care a venit după vreo jumătate de oră. L-a ciocănit, l-a consultat atent, l-a pus să spună 33 şi să tuşească, i-a demontat vreo două ţinte, i le-a montat la loc şi a declarat pînă la urmă că boala lui e îngrijorătoare. I-a recomandat să-l vadă un papucolog.

— Ce-i aia un papucolog, tăticule? m-a întrebat Ancuţa.

I-am explicat că un papucolog e un specialist în papucologie. Şi am rugat-o să nu mă mai întrebe fleacuri, fiindcă îmi pierd şirul.

Nenorocirea făcuse însă ca în tot oraşul să existe numai un papucolog, şi acesta să fie plecat în străinătate, la un congres internaţional de papucologie. Între timp, Papucul se simţea din ce în ce mai rău. I se umflase tocul drept şi îi crescuse în mijloc o protuberanţă, ca un mugur. Stătea întins de dimineaţă pînă seara pe covor, nu mai mînca, nu bea, şi renunţa să mai vadă emisiunile sportive de la televizor. Nu-l mai interesa nimic. Căzuse într-o stare de îngrijorătoare melancolie.

Papuca se perpelea pe lîngă el, înspăimîntată. Ce să facă? S-a consultat cu Mătura, cu Fierul de călcat şi cu Aspiratorul. Acesta din urmă a povăţuit-o să aştepte. Sînt situaţii, susţinea el, cînd bolile se vindecă şi singure, îţi trebuie însă răbdare. A cunoscut el un caz cu un pantof care zăcuse şase luni sub dulap, bolnav de pleurită, uitat de toată lumea, încît îşi pierduse orice speranţă de însănătoşire. Şi iată că într-o frumoasă zi de primăvară s-a trezit viol, sănătos şi a pornit-o sprinten la plimbare, pe bulevardul Ana Ipătescu. Fiţi liniştiţi, a încheiat Aspiratorul, se tămăduieşte singur, aveţi încredere în ce vă spune un aspirator cu experienţă.

Papuca a rămas cu inima îndoită. Soţia Aspiratorului a luat-o, cu discreţie, de-o parte şi i-a mărturisit jenată că soţul ei a început de la un timp să îmbătrînească. Vorbeşte în dodii. Se teme că i-a ruginit motorul. Acum o săptămînă a descoperit că face versuri. Da, versuri!... Le expediază unei reviste ilustrate pentru reclame de rachete interplanetare. Nu trebuie să se bizuie pe sfaturile lui...

Cu Fierul de călcat, Papuca n-a putut să stea prea mult de vorbă. Ieşise dezbrăcat afară şi răcise. L-a găsit în pat, acoperit cu plapuma şi luînd antibiotice din patru în patru ore. Cum să te sfătuieşti cu un biet bolnav, care abia respiră, are febră, tuşeşte şi strănută fără ea, măcar, să folosească batista, aşa cum se obişnuieşte?

— Tăticule, a întrebat Ancuţa, pe unde strănută Fierul de călcat?

I-am spus Ancuţei că, dacă mă mai întrerupe, trimit un gangster care o să-i descarce Papucului trei gloanţe în creier. Ancuţa a tăcut. Aşa dar, cu Fierul de călcat, Papuca n-a putut să lege prea multe vorbe. I-a făcut un ceai de tei fierbinte, i-a pus ventuze şi l-a lăsat cu guturaiul şi cu necazurile lui.

În schimb, cu Mătura, Papuca a avut o conversaţie mai lungă. Dealtminteri, o cunoştea tot cartierul pentru pofta ei nelimitată de a pălăvrăgi. A întîlnit-o după uşă. Acolo obişnuia să-şi facă somnul de după-amiază. Sforăia.

I-a povestit cu de-amănuntul cele întîmplate. Mătura a ascultat-o răbdătoare, dar a căzut pe gînduri.

— Deci, coajă de lămîie? a zis.

— Da, a alunecat pe o bucăţică de coajă de lămîie.

— Să cazi pe o coajă de lămîie e o prostie, a decretat cu gravitate Mătura, frecîndu-se de tocul uşii.

Papuca s-a întristat. Venise pentru o povaţă şi i se ofereau, în schimb, insulte. A vrut să plece dar s-a răzgîndit.

— Cunoşti vreun vraci care să se priceapă la alunecări pe coajă de lămîie? a întrebat-o ea pe Mătură.

Aceasta i-a răspuns că nu cunoaşte, dar ştie de la o mătură bătrînă — o mătuşă a ei — o fierturică fermecată cu care sigur îl va îndrăveni într-o săptămînă pe Papuc. I-a dat reţeta: un miligram de sînge de rochiţa rîndunicii (la primul rod), trei miligrame de cenuşă de coadă de pisică neagră, un sfert de miligram de ţuică, un miligram de ouă de furnică roşie şi apă neîncepută, pînă la patru miligrame (a subliniat ca apa să fie neîncepută!).

— Tăticule, a făcut Ancuţa, nu iese bine socoteala miligramelor...

I-am explicat că aşa era reţeta Măturii. Probabil că măturile nu învăţau aritmetică în şcoală.

În fine, se fierbea amestecul cinci ore, iar praful care rămînea se da prin sită deasă, de pălănjen. Apoi se amesteca din nou cu apă neîncepută (pînă la două miligrame) se mai fierbea o oră, iar conţinutul care rămînea se administra în doze mici, cu ceaiuri. Efectul avea să fie, sigur, miraculos...

Papuca s-a apucat de treabă. A cumpărat de la hingheri o coadă de pisică neagră, s-a dus pe cîmp şi a cules rochiţa rîndunicii, a pus un puşti să-i caute ouă de furnică roşie şi a cumpărat un kilogram de ţuică de la Alimentara. A pregătit apoi fierturica. Făcuse în bucătărie o mizerie nemaipomenită.

Papucul se simţea din zi în zi mai prost. A observat că mugurul din toc crescuse, se dezvolta şi căpăta aspectul unei plante. Stătea pe spate şi privea apatic în tavan. Nu mai mergea deloc prin casă. Se mulţumea arareori să pună casetofonul şi să asculte muzică de Bach.

Fierturile pe care i le pregătise nevastă-sa în bucătărie aveau un gust amar şi-i provocau senzaţia de greaţă. Le-a luat cu sîrguinţă şi, în acelaşi timp, cu cea mai mare scîrbă. După vreo două zile a vomat. A fost silit să verse paharul în chiuveta de la baie, pentru a nu primi mustrări din partea iubitoarei lui consoarte. Papuca se aşează alături de el, pe marginea covorului, şi îl mîngîia. Nenorocirea le intrase în casă.

— Ascultă, l-a întrebat Papuca, ai făcut vreo poznă la întreprindere, ai furat bomboane, l-ai supărat pe şeful de serviciu? De unde să ne vină nouă nefericirea asta?

Papucul i-a mărturisit că îl călcase o dată pe picior pe şef, dar şeful nu se supărase, îşi dăduse seama că o făcuse din greşeală, fără intenţie, adică. Papuca a clătinat din cap nemulţumită. O bîntuiau tot felul de bănuieli urîte.

Cam la vreo zece zile de la accident, l-a vizitat un văr al lor din Medgidia. Venea în Bucureşti să-şi schimbe căptuşeala cu pînză de mătase şi să asculte un concert la Ateneu. S-a minunat cînd i-a văzut protuberanţa. De fapt, nu mai era protuberanţă, ci o plantă în toată regula. Crescuse eam de şapte centimetri, îi dase frunzele şi mirosea frumos.

— Cred că îţi creşte în talpă un lămîi, şi-a dat cu presupusul verişorul din provincie. Am mai văzut o boală asemănătoare, cînd eram tînăr, la un papuc de damă, fin, cu ciucure albastru. Dar nu avea lămîi în talpă, ci o crizantemă. O crizantemă de toată frumuseţea. Sărmana fată, a murit

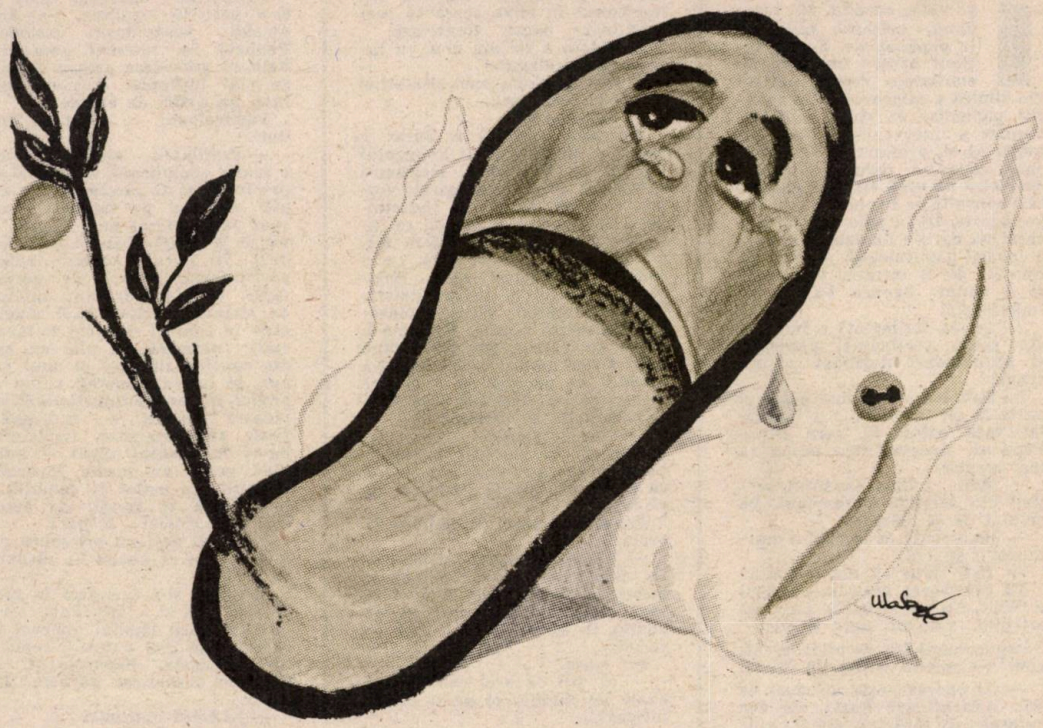

Desen de G. MACHE

de supărare şi de spaimă. Au găsit-o dimineaţa zăcînd în coşul de gunoi...

— O crizantemă! s-a mirat Papuca.

— O crizantemă! a murmurat Papucul.

Relatarea verişorului din Medgidia a avut darul să-i mîhnească şi să-i înspăimînte şi mai tare pe cei doi soţi.

— Nu trebuie să vă pierdeţi cumpătul, a zis cu înţelepciune vărul, aprinzîndu-şi o ţigară. O crizantemă nu e totuna cu un lămîi. Sînt boli şi boli.

I-a sfătuit să aibă încredere în ştiinţă. Să aştepte să se întoarcă de la Lisabona specialistul în papucologie. Şi să încerce să schimbe muzica de Bach cu muzică de Mozart. Nu ştii din ce nimicuri poţi scăpa de o belea ca asta.

Papucul nu avea casete cu muzică de Mozart. Ascultase toată viaţa numai Bach. A dat un telefon unui vechi prieten, clarinetist, care cînta în orchestra simfonică a Radio-Televiziunii. Acesta l-a asigurat că în trei zile îi aduce toate sonatele lui Mozart, în interpretarea lui Cortot.

Schimbarea muzicii nu i-a adus Papucului nici o îmbunătăţire a stării sănătăţii. E adevărat că muzica lui Mozart îl făcea să uite uneori de boala sa, ba îl dădea chiar clipe de sublimă încîntare, dar, practic, lămîiul (fiindcă se dovedise că într-adevăr lămîi era!) creştea fără întrerupere în talpă şi ajunsese pînă la înălţimea maşinii de cusut.

— Tăticule, m-a întrebat Ancuţa, lămîiul doare?

— Fireşte, am răspuns, dar ortopedul îi prescrisese Papucului, cînd îl văzuse, nişte injecţii, trei pe zi, ce-i ameliorau substanţial durerile. Injecţiile i le făcea bătătoarea de covoare, vecina lor de peste drum.

— Păi nu se spune „bătător"? m-a întrerupt din nou Ancuţa.

— Ba da. Dar Bătătoarea era nevasta Bătătorului. Ar trebui să-ţi dea prin minte atîta lucru!

Şi astfel, vremea se scurgea iar boala bietului Papuc mergea înainte. Pentru a-l distra şi a-l îndepărta cu gîndul de la suferinţă, Papuca îi deschidea ferestrele ca să audă cîntul păsărelelor şi să privească albastrul siniliu al cerului. A uns dulapul, care scîrţîia şi a pus pe masă, la vedere, fotografia lor de nuntă. Aceste mici atenţii îl emoţionau pînă la lacrimi pe Papuc, dar nu aveau efect asupra evoluţiei bolii. Lămîiul creştea fără întrerupere, ba începuse chiar să dea roade.

— O, Doamne! Sînt lămîi în toată legea! a exclamat Papuca, văzînd bobiţele de fructă verde-galbenă crescînd pe ramurile plantei.

Ca să se încredinţeze că într-adevăr e vorba de un lămîi şi nu de cine ştie ce altă burulană, Papuca l-a chemat pe un profesor de botanică ce locuia pe strada lor. Profesorul a declarat din capul locului că e lămîi. Avea şi el în curte unul. Rodea de două ori pe an. I-a mîngîiat cu o afecţiune părintească frunzele.

— E un lămîi deosebit a conchis. Va face fructe mari, zemoase. Mă bucur cînd dau peste un exemplar de viţă nobilă. Majoritatea lămîilor, la noi, sînt dîntr-o specie vulgară, aclimatizată greu în ţară.

Într-una din zile, Papucul şi-a dat seama că nu mai are multă vreme de trăit. Slăbise. Toată vlaga i se scurgea în planta aceea blestemată, care creştea din ce în ce mai mîndră şi nepăsătoare, şi făcea o sumedenie de lămîi. La urma urmei, s-ar fi obişnuit chiar cu ideea că trebuie să-şi ducă toată viaţa calvarul dar, din nenorocire, vampirul îi sugea pe nesimţite vigoarea. Pierea, neputincios, văzînd cu ochii.

Papucul şi-a chemat soţia. A plîns. Era sentimental. I-a spus că o s-o părăsească. A rugat-o din suflet să nu-i arunce la lada cu gunoi. Papuca a bocit la rîndul ei, îndurerată. Dacă ar fi avut copii, i-ar fi rămas o mîngîiere, dar aşa, ce bucurii i-ar mai fi pus la dispoziţie viaţa de-aici înainte?

— Tăticule, am auzit-o pe Ancuţa scîncind sub pătură. Papucul a murit pînă la urmă?

— Nu, n-a murit! Dar ai răbdare!

În ziua următoare a sosit, pe calea aerului, din Lisabona, celebrul specialist în papucologie. Fusese reținut pentru un ciclu de conferințe despre patologia clinică a miocardului în cazurile papucilor de vîrstă mijlocie. Papuca a intervenit pe lîngă un unchi al el, profesor la Universitate, care l-a rugat pe marele specialist să vină cît mai grabnic să-l consulte pe Papuc. Acesta era pe moarte. După vreo oră, în fața casei s-a oprit o limuzină din care a coborît papucologul. A urcat pe treptele de la intrarea principală și a sunat. Papuca l-a primit îmbujorată.

— Ce s-a întîmplat? a întrebat din mers, scoțîndu-și pardesiul și aruncîndu-l neglijent pe un scaun.

Se îmbrăcase în haine negre și purta la gît lavalieră. S-a îndreptat spre colțul în care zăcea Papucul. Acesta, abia putea să mai respire.

— Mda... a făcut savantul, scoțînd din servietă stetoscopul. Pe ce zici că ai călcat?

— Pe o coajă de lămîie, a murmurat Papucul.

— Ești sigur că era o coajă?

La întrebarea aceasta, Papucul a tăcut. Nu era sigur. Și-a ridicat privirea, vinovat, spre medic.

Papucologul l-a ascultat atent, apoi i-a pipăit cu grijă tocul.

— Îl operez peste un sfert de oră. Aduceți apă fiartă, un bec puternic, un ferăstrău (să fie bine ascuțit!) și spirt medicinal. Îmi trebuie un ajutor care să sprijine lămîiul.

S-a dus în baie să se spele. Papucului îi înghețase inima de frică. Nu-și amintea cu nici un chip dacă alunecase pe o coajă de lămîie sau pe o lămîie întreagă. Poate că viața lui atîrna de acest răspuns.

— Fii liniștit, i-a spus savantul, din fericire am venit la vreme. Să nu te miști în timpul operației. Și să nu plîngi. O să-ți administrez un anestezic bun, încît nici n-ai să simți cînd ți-am tăiat lămîiul.

Și-a scos din servietă un halat imaculat și l-a îmbrăcat cu gesturi măsurate. Era de un calm și de o distincție desăvîrșite. Și-a pus mănușile de cauciuc. Papucul îl urmărea cu sufletul la gură. Transpirase. Nu mai făcuse pînă atunci, decît o operație de amigdalită, și teama instinctivă de ferăstrău îl pironea pe locul său de pe covor.

În fine, Papuca a sosit cu apa fiartă, cu spirtul și cu ferăstrăul. Savantul a declarat că becul de la veioză e suficient de bun. În încăpere se făcuse o liniște desăvîrșită.

— Ei bine, cine mă ajută?

Papuca s-a oferit să îl ajute ea. Savantul i-a făcut Papucului o injecție în toc, ca să-l anestezieze. În timp ce-și aprindea țigara, l-a mai chestionat odată pe ce alunecase. Papucul a mărturisit cinstit că nu-și mai amintește. Acesta e adevărul. Se poate să fi fost o coajă de lămîie, sau o lumîie întreagă, sau numai o jămătate de lămîie. Durerea l-a împiedicat în clipa aceea să mai examineze cauza alunecării.

— Mda... a zis din nou, cu înțeles, papucologul.

A tras un fum, apoi și-a stins țigara în scrumieră.

— Începem!

Întreaga operație a durat o oră. Savantul i-a tăiat Papucului lămîiul cu ferăstrăul, scoțîndu-i rădăcinile ce se înculbaseră, perfid, în talpă. Problema rădăcinilor a fost mai complicată, se întinseseră pe toată suprafața tălpii. Le-a extirpat pe rînd, cu o pensetă, punîndu-i meșe îmbibate de alcool în fiecare galerie (fiindcă lămîiul făcuse adevărate galerii în talpă!). Pe urmă a cusut cu catgut tăieturile. Cînd totul a fost gata, s-a ridicat și l-a învăluit pe pacient cu o privire în care se amestecau în părți egale satisfacția și oboseala.

— Cum te simți?

Papucul își pierduse respirația. Aproape nu-i venea să creadă că a scăpat atît de ieftin. A zis că bine.

Papuca rămase cu lămîiul în brațe.

— Vei sta o săptămînă în pat. La două zile trebuie schimbate meșele. În cazul cînd n-or să apară complicații, și sper să nu apară, în zece zile poți ieși pe stradă...

I-a surîs.

— Să știi că n-ai călcat pe o coajă de lămîie, ci pe o lămîie întreagă...

Și-a scos mănușile de cauciuc, și-a dezbrăcat halatul, le-a împachetat meticulos și le-a băgat în servietă. S-a dus în baie să se spele.

— Mi-e foame... a șoptit timid Papucul.

De bucurie, Papuca a scăpat lămîiul, care s-a prăbușit peste vitrina cu servicille din porțelan de Saxa, transformîndu-le în cioburi.

— Oh, mami! Ce neatentă ești! a bombănit Papucul — și aceasta a fost întîia vorbă de reproș pe care i-o adresase în ultimele două luni de zile.

La plecare, savantul, după ce și-a potrivit lavaliera, i-a urat amabil însănătoșire grabnică. Papucul l-a întrebat cum trebuie să procedeze pentru a nu i se mai întîmpla, de-acum înainte, un astfel de bucluc.

Papucologul a căzut pe gînduri.

— Profilaxia acestei maladii e foarte complicată, a ținut el să precizeze. O să încerc să ți-o explic cît mai pe înțeles. Ți-am spus că ai călcat pe o lămîie, și nu pe o coajă. Lămîia are sîmburi. În fiecare sîmbure există posibilitatea latentă de germinație. Ei bine, dintr-un miliard de sîmburi, există unul singur care, în contact cu tocul de fabricație animală (în nici un caz din cauciuc sintetic) al unui papuc, și într-un anumit sezon al anului, în care conjuncția lunii cu planeta Saturn e favorabilă, poate să germineze, implantîndu-se în țesutul tălpii — întîlnind acolo un mediu favorabil creșterii. În astfel de condiții, a încerca să te ferești de boală e absolut ridicol... E clar?

Papucul, deși nu pricepuse nimic din tot ce auzise i-a răspuns că e clar.

Savantul și-a îmbrăcat în grabă pardesiul și a ieșit. Papuca l-a întrebat dacă lămîiul extirpat la operație ar mai putea fi replantat în curte. Papucologul, în timp ce deschisese portiera, întrebă:

— Lămîiul extirpat?

— Da. Poate l-am putea utiliza. Face lămîi de bună calitate și zemoase.

— Vă rog să vă adresați pentru această chestiune unui limonolog, a mormăit savantul.

A închis portiera și apăsînd pe accelerator, a pornit.

— Ce e acela un limonolog, tăticule? a ciripit Ancuța.

— Asta am să-ți spun altădată, pentru că este tare complicat. Apoi, acum e tîrziu și trebuie să te culci...

CONSTANTIN MATEESCU

Clepsidra gîndurilor

Cei care învață păsările să vorbească, le transferă acestora expresiile pe care nu vor să le rostească singuri, fie din pudoare, fie din din lașitate.

★

Limba în care se exprimă gîndurile diferă de cea în care se rostesc sentimentele.

★

Între ceea ce recepționăm și ceea ce utilizăm este o diferență ce ține de ecuația personală a fiecăruia.

★

Visurile nu suportă decît interpretări individuale.

★

Creierul pictorului este ochiul, după cum al muzicianului este urechea.

Cîte ceva despre sănătatea morală a societății

Bunul simț și buna cuviință se învață

Părinții pot și trebuie să asigure copiilor lor calitățile definitorii ale personalității umane

Posibilitatea de a menține integritatea și sănătatea morală a societății, prin respectarea normelor de conviețuire socială rezidă în nivelul conștiințelor morale individuale la care se ajunge prin intermediul procesului educativ.

Societatea socialistă are ca țel suprem formarea omului multilateral dezvoltat, a omului definit prin omenia manifestată la cel mai înalt grad. În toate documentele partidului nostru se subliniază că formarea omului nou, cu o înaltă conștiință revoluționară, a comunistului de omenie, reprezintă o îndatorire de onoare a partidului.

În cadrul formării și perfecționării continue a personalității umane, un loc prioritar îl ocupă educația omeniei, dobîndirea bunului simț și a bunei cuviințe.

Este sau nu este frumos?

1. Parcă aud și acum glasul blajin al mamei care ne sfătuia cu înțelepciunea ei de femeie simplă din mediul rural: „Purtați-vă frumos, mamă, cu toată lumea, că numai așa o să vă cinstească și pe voi, și pe mine!". Ea cunoștea bine proverbul românesc: „Omul, nu după haine, ci după fapte dobîndește cinste". Vorbe mari, ale căror tîlc și dimensiuni le-am realizat mai tîrziu. Sfaturi cu mare încărcătură afectivă, la fel de vii și astăzi, ca și atunci.

Mai auzi și acum mame care dau copiilor asemenea sfaturi. Dar, mă întreb, vor fi mai avînd ele autoritatea și profunzimea pe care le aveau pe vremea copilăriei noastre?

Să te porți frumos și să nu superi pe cei din jurul tău! Nu este vorba nici de o dogmă mistică, nici de „manierele elegante", proprii altor vremi. În această normă este condensată marea bogăție spirituală a poporului român care, de la cel mai simplu pînă la cel mai elevat cetățean are sădite în sînge ospitalitatea, bunul simț și buna cuviință.

Marele Nicolae Iorga arată că: „...în tot ceea ce face omul din popor, la noi, este întotdeauna grija aceasta de a vedea dacă este frumos ori nu este frumos... În educația pe care orice mamă de la țară, orice femeie de om muncitor o face copilului ei, nu odată se amestecă această expresie de: este frumos *sau* nu este frumos"[1].

Poporul apreciază comportamentul omului, atitudinile lui morale cu noțiuni de estetică: „bine" = „frumos". Omul „frumos" sub aspect moral este un om de omenie, mult mai valoros decît omul frumos fizic.

„S-a spus de multe ori, și pe drept cuvînt, că oamenii sînt ceea ce au învățat. Și oamenii învață aproape totul: să gîndească, să simtă, să voiască, să efectueze anumite munci și să intre în relații cu alții. Dar, de apreciat nu-i apreciem după cele ce au învățat, ci după manifestările lor"[2].

Încă de la apariția lui ca specie superioară, omul a fost și a rămas o ființă sociabilă. El a trăit și trăiește, a muncit și muncește alături și împreună cu alți oameni. Așa se face că trăim împreună cu toți cetățenii din aceeași localitate (sat, comună, oraș), că ne întîlnim la grădiniță, la școală și avem colegi de clasă, colegi de bancă. Ne întîlnim pe stradă, în tramvai, în mașină, cu toții grăbiți să ne rezolvăm problemele cotidiene. Astfel, în cadrul cooperării și comunicării în procesul muncii, precum și în viața de toate zilele, oamenii intră în relații, se cunosc, se adaptează unii altora, se adaptează mediului în care-și desfășoară existența. Se crează o „psihologie" a vieții zilnice desfășurate de oameni de aceeași vîrstă, aceeași profesie, de oameni cu preocupări comune etc.

Viața de microgrup, de grup, de colectiv, viața socială capătă o anumită coloratură după modul cum se stabilesc și cum funcționează relațiile interindividuale. Aceasta depinde de modul cum își însușește fiecare membru al colectivului — mic sau mare, vîrstnic sau tînăr — valorile sociale și le transformă în principii de conduită personală.

[1] Nicolae Iorga, *Sfaturi pe întuneric*, Editura Militară 1976, p. 115

[2] Nicolae Radu, Prefață la *Proverbe, cugetări, definiții despre educație*, Editura Albatros, 1977.

Cît de plăcută este viața cînd oamenii se comportă civilizat, se respectă între ei, manifestă sensibilitate și grijă pentru semenii lor. Dar, de cîte ori nu simți revolta cînd vezi atitudini brutale (îmbrînceală, dat de coate, înghesuială), cînd auzi bărbați sau femei de toate vîrstele adresîndu-ți cuvinte jignitoare, purtînd discuții triviale.

În toate evenimentele cotidiene, în toate manifestările umane își spune — trebuie să-și spună — cuvîntul omenia, bunul simț și buna cuviință.

Definiri necesare

2. Dacă încercăm să definim conceptele de „bun simț" și „bună cuviință", vom constata că întîmpinăm dificultăți. În vorbirea obișnuită, termenii „om de omenie", „om de caracter", „om cu bună creștere", „cu bun simț", „cuviincios" ș.a. se folosesc ca termeni echivalenți.

Bunul simț *și* buna cuviință reprezintă valori morale cu caracter de sinteză, definitorii pentru profilul moral al omului, dimensiunea lor cuprinzînd întregul comportament al omului de omenie.

George Călinescu spunea că „omul de caracter este nu numai coerent în purtările sale, dar exprimă individual umanitatea în accepția cea mai nobilă"[3].

La un sondaj de opinii pe care l-am făcut la un număr de 150 subiecți (elevi din clasele a IX-a și a XII-a, studenți, profesori) a apărut o varietate de definiții ale conceptelor de „bun simț" și „bună cuviință", așa cum rezultă din tabelul publicat în pagina următore.

Cea mai frecventă interpretare a acestor termeni este aceea de comportare frumoasă, demnă, politicoasă *(42.7%), urmată de aceea de* respect, înțelegere și grijă față de cei din jur *(18,7%). Au apărut și alte interpretări:* capacitatea de a aprecia corect o situație și de a te comporta corespunzător *(11,3%),* simțul măsurii în comportare *ș.a.*

Reținem pe cele mai valoroase formulări care consideră bunul simț și buna cuviință drept calități definitorii ale personalității umane.

Bunul simț și buna cuviință nu admit jumătăți de măsură. Ele se evaluează în mod categoric: ori există, ori nu există.

„Cinstea — spune Tudor Arghezi — nu este nici mai mică, nici mai mare, ea este întreagă sau nu este deloc"[4]. Deși în vorbirea obișnuită se spune: „om cu mult bun simț" sau „dovedește el un pic de bun simț".

În ceea ce privește buna cuviință, ea nu înseamnă supunere necondiționată părerilor, aprecierilor și deciziilor altora. Omul cu bună cuviință este acela care, în orice problemă, își formează o opinie personală pe care o apără cu argumente pertinente. Astfel, buna cuviință presupune, nu exclude cutezanța.

Comportamente diferite, în funcție de educație și vîrstă

3. În contextul structurării personalității, formarea și dezvoltarea bunului simț și a bunei cuviințe cunosc o dinamică specifică. A circulat

[3] George Călinescu, *Cronicile optimistului*, E.P.L. București, 1964.

[4] *Proverbe, cugetări, definiții despre educație* de Eusebiu Mihăilescu, Editura Albatros, 1977, p. 45.

Nr. crt.	Note definitorii	Elevi	Studenți	Profesori	Total	%
1	Sînt calități definitorii ale personalității umane	5	7	6	18	12
2	Respect și înțelegere față de cei din jur și față de sine	9	6	13	28	18,7
3	Comportare civilizată (respectuoasă, demnă, frumoasă, politicoasă) „ce-i stă bine omului"	18	20	26	64	42,7
4	Capacitatea de a aprecia corect o situație și de a te comporta corespunzător (să ai simțul măsurii, să nu-ți fie rușine de ceea ce faci)	3	7	7	17	11,3
5	Respectarea codului eticii și echității sociaiiste	5	3	5	13	8,7
6	Rezultatele educației (cei șapte ani de acasă)	3	2	5	10	6,6

și în trecut și se menține și astăzi opinia că cele mai multe cazuri de neîncadrare în disciplina socială se întîlnesc în lumea tineretului. „Cu cît tinerii se apropie de absolvirea liceului — spune un profesor — bunul simț pierde teren și ajunge să-și facă simțită prezența foarte rar.

Dacă în timpul claselor primare și a gimnaziului elevii, în majoritate, sînt cuviincioși, bine crescuți, odată cu creșterea vîrstei acestea dispar. Nu este o regulă generală, depinde și de familie, de cultura fiecăruia, de educația primită.

Aceasta este, mai ales, opinia adulților, a vîrstnicilor care au impresia că tineretul, copiii le scapă din mînă, că ei nu mai pot fi stăpîniți, că nu mai sînt ascultători. Această impresie are atît temeiuri obiective cît și subiective.

Deosebirile dintre mentalitatea adulților (mai ales a vîrstnicilor) și cea a tinerilor generează optici diferite (de multe ori contrarii) în analizarea și evaluarea comportamentelor, conducînd la rezistența și chiar refuzul tinerilor de a adopta modelele comportamentale ale părinților și bunicilor lor.

De asemenea, una și aceeași faptă (privind, de exemplu, respectul față de cei mai mari ca tine) comportă o apreciere nuanțată, în raport de vîrstă. De pildă, un anumit grad de gravitate îl va prezenta la nivelul copilăriei — unde poate fi vorba chiar de necunoașterea semnificației faptei respective — altul va fi gradul de gravitate, la vîrsta tinereții și, cu totul altul la vîrsta adultă sau înaintată.

Impresia unei mai slabe discipline și a diminuării bunului simț și a bunei cuviințe la vîrsta tinereții (de fapt la preadolescenți și adolescenți) este generată și de particularitățile acestor vîrste.

Fiecare vîrstă are reprezentanți pozitivi și atitudini negative într-ale bunului simț și bunei cuviințe, fiecare vîrstă are problemele ei educative.

Copilul învață să respecte regula prin tradiționalismul ei — așa se cere acționat, sau nu — pe care nu o poate înțelege. Prin practicarea obișnuită a unor conduite bazate pe „așa este frumos", se dezvoltă sentimentul favorabil pentru ele, chiar dacă esența regulei nu este înțeleasă.

Grădinița constituie un factor educogen cu bogate valențe formative. „În colectiv se organizează tipuri de conduite ce sînt acceptate social, roluri și atitudini acordate de experiența grupului, structurarea de atitudini care să permită angajarea de relații sociale constructive"[5].

Cele mai complexe probleme care se manifestă în perioada preșcolară sînt negativismul (refuz, încăpățînare la intervențiile neîndemînatice sau brutale ale adulților) și constituirea minciunii intenționate. Copilul învață să se comporte în mod civilizat în practica vieții de familie, în grădiniță, în cadrul jocului, în relațiile cu ceilalți copii și cu oamenii „mari". În acest mediu social, în comportarea de fiecare zi, el învață regulile relațiilor de conviețuire socială și implicit „învață" bunul simț și buna cuviință. Se impune, însă, ca acest mediu să fie purtător de valențe educative, să-i ofere copilului modele pozitive pe care să le urmeze, să le exerseze pînă ajunge la deprinderi de comportare demnă, civilizată. În acest mediu educogen, autoritatea părinților și atmosfera din familie au un rol foarte important. Autoritatea părinților constituie unul din factorii importanți ai educației în familie. Dar o autoritate autentică, bazată pe „dragoste severă", așa cum spune A.S. Makarenko. „În însăși persoana părinților trebuie să fie cuprinsă autoritatea; ea nu este un talent special. Rădăcinile autorității se găsesc în același loc, în purtarea părinților, incluzînd toate compartimentele purtării lor, întreaga viață a tatălui și mamei: munca, gîndirea, obiceiurile, sentimentele și năzuințele"[6].

Stilul de viață al părinților, atmosfera din familie constituie mediul educogen al copiilor, aici găsind ei modelele de comportare pe care le adoptă, și le trăiesc, le exersează pînă devin deprinderi și obișnuințe. Comportarea părinților față de copii „trebuie să fie la o anumită înălțime, dar la una firească și omenească, nu la o înălțime anume creată pentru uzul copiilor.

În perioada vîrstei școlare mici (6—10/11 ani) se dezvoltă relațiile sociale ale copilului cu ceilalți copii și cu adulții, el capătă o experiență de conduită

---

[5]. Ursula Șchiopu, Emil Verza, *Psihologia vîrstelor. Ciclurile vieții*, E.D.P., București, 1981, p. 128.

[6] A.S. Makarenko, *Cartea pentru părinți*, Editura de stat pentru Literatură Științifică, 1951, p. 143.

în confruntările cu aceştia. Asigurînd copilului o atmosferă caldă, de deplină securitate, familia trebuie să se alinieze la cerinţele şcolii şi să continue respectarea acelorași norme de conduită.

Există la unii părinţi obiceiul de a oferi copiilor nu numai strictul necesar, ci de a le împlini toate dorinţele — chiar şi atunci cînd este vorba de manifestarea unor capricii, privind o îmbrăcăminte mai deosebită, lucruri de care nu pot avea toţi copiii. Le crează, în felul acesta, mentalitatea că totul li se cuvine, *iar în relaţiile cu ceilalţi copii atitudinea de „superioritate" ce poate evolua pînă la îngîmfare.*

Sînt, apoi, părinţi care încurajează agresivitatea copiilor („dă şi tu în el"), precum şi unele atitudini negative (minciuna, incorectitudinea, necinstea), considerînd că în felul acesta îl învaţă pe copil „să se descurce mai bine în viaţă". De fapt, prin asemenea recomandări, părinţii înşişi îi învaţă cum să încalce normele de convieţuire socială civilizată, le cultivă antidotul bunului simţ şi al bunei cuviinţe.

Cum, în mediul social în care trăieşte şi activează copilul este — vrînd-nevrînd — martor atît al unor atitudini pozitive cît şi al unora negative, de-acum se accentuează procesul conştientizării conţinutului normelor morale. Începe să se formeze discernămîntul moral, capacitatea de a evalua şi a distinge atitudinile pozitive de cele negative, raportînd faptele concrete la normele morale. Înţelegerea normelor morale, a semnificaţiei lor sociale, precum şi trăirea satisfacţiei pe care o dau atitudinile pozitive, constituie dominante în educaţia copiilor, începînd de la vîrsta şcolară mică.

Perioadele de vîrstă cele mai efervescente, cu bogate surse, de cultivare a bunului simţ şi a bunei cuviinţe, dar şi cu cele mai multe complicaţii în relaţiile dintre educatori şi copii sînt: perioada preadolescenţei sau a pubertăţii (10—14 ani) şi cea a adolescenţei (14—18/20 ani). Perioada între 20—24 de ani, considerată adolescenţă prelungită, reprezintă o perioadă de trecere în care se manifestă atît caracteristici ale adolescenţei, cît şi ale tinereţii, ale stării de adult tînăr.

După Ursula Şchiopu, între 11—13 ani se manifestă pregnant căutarea de sine, între 14—16 ani afirmarea de sine, între 17—20 ani pregătirea profesională şi între 20—24 ani integrarea profesională.

Pubertatea şi adolescenţa se caracterizează prin trecerea de la copilărie la maturizare, prin „cerinţa de căutare a identităţii, ceea ce face ca să se treacă printr-o experienţă personală densă, trecere impregnată de nesiguranţă şi de năzuinţe puternice spre independenţă şi libertate"[7]*. La acestea se adaugă lipsa de încredere în adulţi — care duce la conflicte şi atitudini negative — şi nevoia sporită de afectivitate, care, de multe ori, nu este satisfăcută de părinţi. De aici şi nevoia de singurătate, de a rămîne singur cu el (ea), cu preocupările şi frămîntările personale.* Ieşirea din conformismul infantil echivalează cu cîştigarea independenţei.

Din tendinţa spre independenţă şi autonomie, la vîrsta pubertăţii apare, iar la adolescenţă se conturează tendinţa de a lua decizii morale. Autonomia morală pozitivă se manifestă prin „acceptarea liber consimţită a regulilor ca fiind necesare obiectiv şi interiorizate ca valori subiective". Autonomia irealistă, nefondată, este formulată stereotip prin: „Fac, cum socotesc eu", „Să fiu lăsat să fac ce vreau". În tendinţele preadolescentului domină, în acest caz, liberul arbitru, „voinţa de sine", dovedind că „moralitatea nu este integrată la nivelul conştiinţei sociale a lui"[8]*. De aci, acte de teribilism, neacceptarea normelor sociale etc.*

În aceste perioade de vîrstă, deosebit de importantă este cunoaşterea şi acceptarea normelor sociale, cunoaşterea şi aceptarea normelor morale, pînă la transformarea lor în convingeri, în principii de conduită. *Motivaţia externă şi internă a conduitei morale este sporită prin tradiţiile morale ale colectivului, influenţa pe care acestea o exercită asupra conduitei individuale.* Autoritatea părinţilor nu încetează de a funcţiona, dar ea trebuie să devină mult mai discretă, să se bazeze pe încredere şi afecţiune. *„Trebuie, înainte de toate, ca educatorul să fie amicul căruia copilul nu se teme să i se confieze, acel care nu-i va reproşa un insucces fără a fi încercat, în prealabil, să analizeze cauzele, acel care va şti să pună în lumină o reuşită"*[9].

Aşadar, comunicînd în permanenţă şi cu curaj, cu copiii dvs., pentru a le cunoaşte problemele şi preocupările şi a-i ajuta să se autocontroleze, îi veţi putea învăţa totul, acel tot care înseamnă omenie şi care probează în orice vorbă, în orice gest, în orice faptă, bunul simţ şi buna cuviinţă. Totul cu măsură.

Îi puteţi învăţa cum şi cînd să ceară scuze; cum să se certe sub forma unei discuţii contradictorii, cu argumente, cu cuvinte alese, cu tonul potrivit, cu răbdarea necesară pentru a-şi asculta interlocutorul. „Cît de puţini oameni sînt în stare să asculte cu bunăvoinţă păreri potrivnice şi să răspundă cu delicateţe", spunea pedagogul german Förster"[10].

Îi puteţi învăţa, de asemenea, cum să se împace cu o prietenă (prieten) cu care a fost supărat(ă), ce poate accepta fără să se umilească; cum să-şi păstreze demnitatea pe întuneric ca şi pe lumină, în public sau într-un cadru intim, pentru că: „Onoarea este singurul bun care nu se recapătă niciodată, dacă cineva a avut nenorocirea de a o fi pierdut".[11]

De-acum nu mai discutaţi cu un copil căruia, singura explicaţie ce i se dă, sună: „aşa e frumos". De-acum discutaţi cu un tînăr care înţelege totul, toate problemele vieţii şi căruia nu trebuie să-i ascundeţi nimic, pentru că de-abia îi stimulaţi curiozitatea. Şi va avea de la cine să afle.

Se impune, însă, din partea dvs. mult tact, multă răbdare *şi mai ales* înţelepciune.

Lector univ. NICOLAE OPRESCU

[7] Ursula Schiopu, op. citat, p. 179

[8] Geta Dan Spinoiu (coord.), *Cunoaşterea personalităţii elevului preadolescent*, EDP, Bucureşti, 1981, p. 96

[9] Ion Dumitrescu, *Adolescenţii — lumea lor spirituală şi activitatea educativă*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1980, p. 236.

[10] Fr. W. Förster, *Cartea vieiii*, Editura Librăriei Socec, Bucureşti, 1925, p. 247.

[11] Paul Doumer, *Cartea copiilor mei* (ediţie îngrijită de Eusebiu Mihăilescu), Editura Albatros, 1977, p. 263.

Modestia

Modestia reprezintă o calitate morală *ce caracterizează individul din punct de vedere al atitudinii față de sine însuși și față de cei din jur, o* trăsătură de caracter *constînd dintr-o atitudine critică față de propriile merite și lipsuri, prin aprecierea, cu precădere, a datoriilor personale față de drepturi, prin faptul că omul nu-și atribuie nici un fel de merite excepționale, privilegii sau avantaje în raport cu alții.*

Modestia e o distincție de conținut, rădăcinile ei fiind adînc implantate în siguranța lucrurilor pe care le dețin în permeabilitatea la nou, la argumente.

În tezaurul înțelepciunii populare, opusă fudu-liei, care are ca tovarăși „prostia și sărăcia“, modestia este privită ca podoaba omului adevărat, trăsătură a virtuții, chibzuinței, a frumuseții lui morale. *Modestia este unul dintre rezultatele educației, o mărturie a maturității intelectuale și morale, a înțelegerii profunde de către om a obligațiilor sale etice și sociale.*

Într-un chestionar aplicat foștilor pionieri, prin care se urmărea realizarea portretului comandantului-instructor, li s-a cerut copiilor să precizeze: care a fost cea mai puternică amintire pe care o păstrează din perioada în care au fost pionieri *și* care este trăsătura caracteristică ce i-a impresionat cel mai mult la comandantul sau comandanta-instructor a lor, *cît și* care sînt calitățile pe care trebuie să le întrunească un bun comandant de grupă. *În urma prelucrării răspunsurilor* — **modestia** se situează printre primele trei, dintr-un interesant evantai de zece calități.

Un bun comandant de grupă este acel pionier care știe să întrețină în grupă un climat de prietenie și bună colegialitate, se află în fruntea scării de valori, ocupînd o poziție de prestigiu în ierarhia școlară și este **modest.** *Opunîndu-se orgoliului și îngîmfării,* modestia încununează virtuțile, înfrumusețează personalitatea omului talentat și capabil, umanizează eroul.

Modestia *este* secretul unui continuu progres al omului, deoarece, capacitatea autocritică de a-ți cunoaște exact calitățile și defectele, știința de a nu le exagera nici în fața ta și nici în fața celorlalți, constituie premise esențiale ale autodepășirii. *În ochii omului modest, meritele sînt un lucru firesc, întîlnit nu numai la el, ci și la alți oameni,* sînt rezultatul împlinirii normale a obligațiilor sale. *Totodată, omul* matur moral *știe că* oricît de mari ar fi progresele sale pe plan intelectual sau moral, întotdeauna rămîne loc pentru mai bine, *că mai poate progresa, și mai există încă multe lucruri necunoscute, ca și multe țeluri de atins.*

Modestia nu înseamnă însă nici renunțarea la orice drept, servilismul în fața celor puternici, ascetism și dispreț pentru condițiile normale de viață și de trai. În lumina cerințelor moralității socialiste, **modestia reprezintă una din principalele trăsături ale omului nou.**

RODICA GÎRLEANU

Politețea

Cerință elementară a comportării civilizate, politețea reprezintă un atribut tot mai răspîndit în rîndul oamenilor zilelor noastre. În principal, ea constă într-o atitudine de respect față de regulile de bună-cuviință și de „bună-creștere“, respectiv de bună educație. *Nu e vorba însă de un respect detașat, distant, ci de* respect și, totodată, *de* aplicare consecventă a regulilor de bună-cuviință *cu care, sub acest aspect, de multe ori se și confundă. Totuși, se apreciază că* buna-cuviință ar fi o politețe spontană, *în timp ce* politețea (propriu-zisă) ar fi o adecvare gîndită, premeditată, chibzuită, a comportării, *în raport cu amintitele reguli.*

În cazul politeții, regulile de comportare civilizată sînt interiorizate pînă într-atît, încît alcătuiesc un mod firesc de manifestare a individului în toate împrejurările vieții. *Naturalețea*

formei sale de expresie face ca politeţea să se deosebească de manierele artificiale, de fanfaronadă şi de ipocrizie. Un om cu adevărat politicos nu distonează prin nimic în comportarea sa — bineînţeles, dacă şi anturajul în care se manifestă este corespunzător acestui fel de comportare.

Auzim adesea că un om sau altul este „politicos din naştere", avîndu-se, desigur, în vedere, faptul că politeţea se grefează mai bine pe anumite trăsături de personalitate. Astfel, sînt şanse mai mari ca să devină politicos un copil melancolic decît unul coleric, un individ „cu voinţă" decît altul „lipsit de voinţă", unul care dovedeşte multă stăpînire de sine, decît altul care manifestă slăbiciune în această privinţă, un om „de caracter" decît altul „lipsit de caracter" etc. *Înrîurire hotărîtoare are însă acţiunea pedagogică. Se apreciază, de altfel, pe bună dreptate, că* politeţea este o consecinţă a bunei educaţii. *Dar, mai mult decît atît,* ea este un rezultat concret, palpabil, al autoeducaţiei. *Căci, munca cu tine însuţi presupune autocunoaştere şi intervenţie automodelatoare „în cunoştinţă de cauză" adică — în întîmpinarea politeţii sau, mai exact, pentru însuşirea şi manifestarea ei — dacă este cazul:* educarea voinţei a stăpînirii de sine, inhibarea impulsivităţii, autocontrolul asupra vorbirii şi a gesturilor, cizelarea„ caracterului."

Conform unei neinspirate tradiţii, politeţea, ca manifestare a respectului intre sexe, este dominată încă de o anumită orientare unilaterală: *respectul băieţilor faţă de fete, al bărbaţilor faţă de femei. În realitate, potrivit moralei noastre socialiste,* politeţea înseamnă respect reciproc între sexe, ea incumbă obligaţia morală, în egală măsură pentru băieţi ca şi pentru fete, de a acorda respectul cuvenit persoanei de alături, *în variatele situaţii de viaţă — indiferent de genul persoanei.*

În mod curent, a fi politicos înseamnă să acorzi întregul tău respect tuturor celor din jur: vîrstnici sau tineri, de sex opus sau de acelaşi sex cu tine, cu mai multă sau mai puţină instrucţie, cu anumite funcţii în ierarhia profesională, socială, politică sau fără de acest fel de responsabilităţi, vechi cunoştinţe sau complet necunoscuţi, mai puternici sau mai slabi ca tine *etc. Aceasta se referă, desigur, la ceea ce se conservă şi se transmite în familie şi se consolidează în instituţiile educative:* să saluţi tu primul cînd te apropii de oameni cunoscuţi sau de oameni cu care vrei să intri în relaţie, să nu-l întrerupi pe altul cînd îşi expune verbal părerile, să respecţi liniştea, orele de muncă şi cele de odihnă ale celor din jur, să foloseşti stilul de adresare adecvat partenerilor de discuţie, să te recomanzi mai întîi la telefon şi nu să începi prin a întreba „cine este acolo?" *etc.*

Sînt unii care fac o nejustificată distincţie între politeţe şi etichetă considerînd, de pildă, că folosirea optativului „aş dori să vă rog..." (în loc de „vreau...!") constituie deja o politeţe exagerată, respectiv, că această formulă de adresare ar ţine de etichetă. Sînt, deasemenea, unii care susţin că politeţea ar complica viaţa, că ar împovăra-o inutil. Morala autentică, cea care inseră firesc regulile de bună-cuviinţă, impune însă politeţea ca pe un fapt de viaţă firesc şi, mai mult chiar, ca pe un fapt de viaţă indispensabil. În condiţiile creşterii nivelului de instrucţie şi de educaţie ale întregului popor, este firesc, ca **politeţea să dobîndească un caracter de masă.**

Sinceritatea

Între însuşirile umane cel mai acut invocate, îndeosebi în adolescenţă, sinceritatea deţine, fără îndoială, întîietatea. Indiferent de propria sa comportare în societate, nu există fiinţă umană care să nu tînjească după sinceritate. Dar, în tumultul vieţii, subiectul uman se lasă ades pradă disimulării sau este tentat să fabuleze uneori chiar pe marginea unor lucruri sau întîmplări mărunte. Poate tocmai de aceea filosoful român Vasile Conta a fost înclinat să considere că sinceritatea ar fi o „floare ce creşte numai în sera de inimi a copiilor".

Incontestabil, sinceritatea aparţine fiinţei umane şi mediază relaţiile interumane.

În plan social general, sinceritatea constituie o cerinţă esenţială a moralei socialiste care, prin interiorizare şi prin aplicare consecventă, devine o trăsătură morală a tuturor oamenilor.

În plan individual, i se relevă cel puţin următoarele două faţete: mai întîi, sinceritatea este o atitudine a subiectului uman în raport cu adevărul *şi, anume, o* atitudine favorabilă redării cu fidelitate a adevărului nud; *în al doilea rînd, în măsura în care a pătruns în exerciţiul comportamental cotidian,* sinceritatea constituie o calitate morală pozitivă.

Sinceritatea porneşte de la—şi se sprijină pe respectarea adevărului, indiferent în ce formă se înfăţişează el. *Potrivit moralei socialiste, sinceritatea reprezintă* relevarea aspectelor pozitive şi negative ale muncii şi vieţii, a eventualelor contradicţii, a realizărilor şi neîmplinirilor, a calităţilor şi defectelor. *A fi sincer, în egală măsură cu ceilalţi şi cu tine însuţi, constituie un act de* demnitate umană, *care se bucură de preţuire unanimă în societatea noastră socialistă. În alţi termeni,* sinceritatea constituie o formă

Adevărata prietenie

Corespondent al unui fenomen psiho-social dintre cele mai căutate de oameni, termenul de prietenie *constituie expresia celor mai trainice legături interpersonale. Este, desigur, și motivul pentru care prietenia a beneficiat de-a lungul vremii, din partea oamenilor de spirit, de o considerabilă atenție, de numeroase definiri și redefiniri.*

În fond, termenul desemnează **compatibilitatea** — potrivirea — între oameni, pe de o parte, în gînduri și sentimente iar, pe de altă parte, în conlucrarea lor în îndeplinirea unor sarcini sociale sau în depășirea unor obstacole ale vieții. *Compatibilitatea se stabilește prin* selectivitate *întrucît, chiar la prietenii celebre, fraza de expresie a respectului față de ceilalți și, implicit, față de tine însuți.*

Sinceritatea catalizează numeroase relații interumane, le dă substanță și calitate. De pildă, în adevărata prietenie sinceritatea reprezintă criteriul esențial al evaluărilor reciproce, constituie însuși fundamentul acestei prietenii.

În sinceritate nu se operează cu jumătăți de măsură! *Omul sincer prezintă adevărul în față, fără rezerve și fără șovăire. De altfel, sinceritatea constituie un* temei al combativității, *al intransigenței și al autenticei colegialități. Prin aceasta se pune în evidență și faptul că* sinceritatea reprezintă **suportul principal al criticii și autocriticii.** *A devenit aproape o maximă observația că „omul sincer este liber"; este liber pentru că nu are de ce să se teamă: neavînd nimic de ascuns, faptele sale sînt apreciate în lumina adevărului.* Respectarea și redarea fidelă a adevărului — concludentă expresie a sincerității — constituie chezășia libertății morale a individului.

Sinceritatea înseamnă și concordanță între vorbă și faptă, între forma de reflectare și realitate. Ea este legată de atitudinea cinstită, de franchețe, de onestitate. Cînd devine un principiu de viață și se subordonează binelui comun, sinceritatea dobîndește caracterul de **valoare morală.**

Sinceritatea este *ori* nu este. *„Cine a mințit o dată, minte toată viața", spune un proverb românesc. Cu alte cuvinte,* sinceritatea nu poate fi o atitudine de conjunctură, nu poate fi generată de convenințe și nu se poate manifesta numai în anumite împrejurări. *De aceea sînt atît de mult prețuiți oamenii despre care se spune că au fost sinceri toată viața. Nu este, deci, întîmplător că adolescenții, cei care bat nerăbdători la porțile vieții, situează sinceritatea* în vîrful ierarhiei valorilor *cu care abia încep să opereze.*

Desen de G. MACHE

pează adesea tocmai diferențele de structură de personalitate sau ceea ce — fiind mai accesibil simțului comun — se etichetează ca: „firi deosebite". Așadar, compatibilitatea are diferite aspecte dintre care mai importante sînt cel psihologic *(legat, înainte de toate, de caracter)* și cel social *(condiția principală o constituie unitatea unor orientări valorice). În același sens,* adevărata prietenie pornește de la convingeri sociale comune și se bazează, în mod firesc, pe evaluări reciproce. *Dar, în afară de* selectivitate, *ceea ce am numit generic ca bază a prieteniei — compatibilitatea între parteneri — se deosebește de alte noțiuni care indică raporturi interumane de apropiere, pe de o parte, prin* intimitate *și, pe de altă parte, prin* intensitate. *Dispoziția de a se confesa este una din direcțiile esențiale care fundamentează și, ulterior consolidează intimitatea, fiind totodată condiționată de calitatea răspunsurilor, a încurajărilor și sfaturilor primite. Iar intensitatea, ca trăsătură deosebitoare relevă, în cazul prieteniei, în primul rînd, gradul de* încredere reciprocă *între parteneri. Importanța acestui aspect a fost sugestiv redată de Epicur, care arăta că nu avem atît nevoie de ajutorul prietenilor cît, mai ales,de* încrederea în ajutorul lor! *Și printr-o expresie sedimentată de înțelepciunea noastră populară, se subliniază că: „Omul fără prieteni e ca stînga fără dreapta".*

Fiind un fenomen psiho-social, despre prietenie nu se poate vorbi în mod abstract, *independent de timp și de loc.* Ea diferă de la o orînduire socială la alta și pe parcursul istoriei a dobîndit mereu noi înțelesuri.

În societatea noastră socialistă, adevărata prietenie se exprimă prin ajutor reciproc (întrajutorare), prin transmiterea dezinteresată a unor cunoștințe (profesionale, culturale *etc.)* și a roadelor propriei experiențe de viață, prin protecție față de situații neplăcute și acordare de suport moral (eventual și material) în momente de cumpănă și de confruntare cu eșecuri reale sau posibile.

De aceea, este deosebit de important ca personalitatea aflată în formare (copilul, tînărul) să dobîndească din timp capacitatea de a discerne *între* prietenia autentică *și multiplele ei falsuri, între* prietenia bazată pe convingeri și idealuri comune — între care, mai presus de toate, societatea noastră socialistă situează subordonarea intereselor individuale celor generale •

Dr. DUMITRU BAZAC

Popas într-o veche cetate de scaun

Tîrgoviște — un important centru de istorie și cultură națională

Muzeul tiparului și al cărții vechi românești...

Cu multe secole în urmă, porțile Tîrgoviștei — cetate de scaun între anii 1396-1714 — au fost larg deschise celor mai ilustre figuri ale neamului, făuritori de istorie și cultură. Cărturarii care s-au perindat pe aici, făcînd o adevărată muncă de pionierat, au lăsat posterității opere nemuritoare. În anul 1508, la Mînăstirea Dealu a fost folosit pentru prima dată în Țara Românească, tiparul. Iată și motivul pentru care Tîrgoviștea adăpostește Muzeul tiparului și al cărții vechi românești.

Inaugurat în anul 1967, acest locaș, unic în țară, este un prinos de recunoștință adus înaintașilor noștri, acelor oameni de cuget și simțire, prin ale căror strădanii, încă de la începutul secolului al XVI-lea, au pornit spre toată Țara Românească, spre Transilvania și Moldova, primele tipărituri românești, tipărituri care au avut menirea să dea unitate limbii noastre literare.

Amenajat într-o casă — ea însăși monument de arhitectură — din secolul al XVII-lea, casa familiei Cantacuzino, Muzeul reprezintă, cronologic, principalele etape ale istoriei tiparului și a cărții vechi românești. Sînt expuse primele unelte folosite în perioada de început a tiparului la noi, evoluția acestui meșteșug, fără de care ar fi fost de neconceput dezvoltarea scrisului și a culturii naționale. Exponatele demonstrează că dezvoltarea activității tipografice în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, prin apariția succesivă a unor centre noi la București, Buzău, Rîmnic, Snagov, Alba Iulia, Cluj, Blaj, Suceava, Rădăuți, Neamț, Iași și altele au contribuit în mod hotărîtor la creșterea și evoluția spiritualității românești. Extrem de sugestiv sînt prezentate tipografiile înființate la începutul secolului al XVIII-lea, de către domnitorul Constantin Brâncoveanu și cărturarul Antim Ivireanu, în care s-au imprimat cărți în limbile slavonă, arabă, gruzină și greacă cu o largă circulație în țările Peninsulei Balcanice și ale Orientului Apropiat. Mai merită notat faptul că în tipografiile din Țara Românească s-au pregătit profesional și mulți străini. Unii dintre ei au înființat tipografii în Gruzia (Tiflis-1709) și Siria (Alep-1706) — aceste exemple demonstrînd prestigiul de care se bucura, în vremea aceea, arta tipografică românească.

În muzeu, cărțile și manuscrisele vechi ilustrează creșterea limbii și a scrisului românesc, secol după secol, din perioada de pionierat a începutului și pînă în mijlocul secolului al XIX-lea, la generația pașoptistă. Pentru vizitatori, trecerea prin fața vitrinelor cu exponate reprezintă momente de adevărată delectare și prețioasă ocazie de aducere aminte: apariția „Liturghierului lui Macarie", prima tipăritură (în slavonă) de pe teritoriul românesc, în anul 1508, „Scrisoarea lui Neacșu" din Cîmpulung, tipărită în anul 1521 — primul document în *limba română* care-se păstrează — apoi: „Cartea românească de învățătură" (Cazania) a mitropolitului Varlaam, tipărită la Iași în anul 1643, „Noul testament de la Bălgrad" al mitropolitului Simion Ștefan, tipărit în anul 1648, „Îndreptarea legii" (Pravila cea Mare) prima lucrare cu caracter juridic a Țării Românești, tipărită la Tîrgoviște în anul 1652 și „Biblia de la București", tradusă integral în limba română de frații Șerban și Radu Greceanu și tipărită în anul 1688, din inițiatica domnitorului Șerban Cantacuzino, moment important în evoluția limbii noastre literare, sînt doar cîteva dintre cărțile vechi românești — valori inestimabile — care îmbogățesc muzeul tîrgoviștean.

Numeroase și deosebit de interesante sînt cărțile și manuscrisele datînd din perioada domnitorilor Matei Basarab și Vasile Lupu. Cei doi voievozi au sprijinit și încurajat ideile patriotice, progresiste pentru acel timp, ale marilor noștri cărturari: Varlaam, Udriște Năsturel, Dosoftei, Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Milescu-Spătaru și alții —oameni luminați care, prin lucrări originale, ca și prin traduceri de mare valoare, au slujit cu statornicie și pasiune dragostea de cultură, de limbă și neam.

Prin cărțile și manuscrisele expuse în muzeu este evidențiată contribuția adusă de Școala Ardeleană la dezvol-

tarea activității tipografice și la promovarea culturii și a limbii române prin reprezentanții ei de seamă: Samuil Micu-Clain, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Ion Budai-Deleanu și Gheorghe Lazăr, care au tipărit manuale școlare, cărți de gramatică și de economie rurală. Pătrunși de o mare dragoste față de poporul român și convinși de necesitatea unirii lui, acești corifei ai neamului au tipărit numeroase cărți de istorie, în urmărirea acestui scop. Prin exponatele sale, muzeul amintește vizitatorilor că între cele trei provincii: Transilvania, Moldova și Țara Românească (deși separate din punct de vedere politic și administrativ) s-a manifestat, secole de-a rîndul o colaborare firească, determinată de unitatea etnică, de limbă și cultură, de tradiții și obiceiuri.

Muzeul tîrgoviștean este o mare realizare spirituală. Merită să fie vizitat!

...și al scriitorilor dîmboviteni

„Fericit loc Tîrgoviștea. Din ea, din jurul ei, din zarea ei apar la începutul veacului al XIX-lea spiritele mari ale regenerării noastre naționale: Văcărești, Heliade, Cîrlova, Alexandrescu" — scria Ion Ghica. Pentru o dreaptă cinstire a celor care prin pana lor au contribuit la formarea și dezvoltarea culturii românești, în anul 1967 a fost organizat Muzeul scriitorilor dîmboviteni. Sub acest acoperămînt a fost adunat tot ce a avut mai de preț, în ale scrisului, aceste meleaguri, tot ce a ieșit mai valoros din pana scriitorilor dîmboviteni. Dar și ale altora.

Creațiile literare ale lui Matei al Mirelor, Udriște Năsturel, Constantin Cantacuzino, Ienăchiță, Alecu, Nicolae, Iancu și Elena Văcărescu, Heliade Rădulescu, Vasile Cîrlova, Grigore Alexandrescu, Ion Ghica, Smaranda Gheorghiu, Ion Luca Caragiale, I.Al. Brătescu-Voinești, I.C. Vissarion, Al. Vlahuță, și Raicu Ionescu Rion sînt oglindite cu numeroase documente ale epocii și obiecte personale: costumul de valah cu care a fost îmbrăcată scriitoarea Smaranda Gheorghiu (Maica Smara, cum i-au zis tîrgoviștenii), în pelerinajele ei prin Italia, la Roma, unde s-a oprit simbolic în fața Columnei lui Traian. Nu lipsesc nici lira lui Heliade și nici violoncelul lui Ioan Alexandru Brătescu-Voinești...

În vitrinele și panourile muzeului sînt expuse, într-o perfectă ordine cronologică, opere de căpătîi ale scriitorilor dîmboviteni — ediții antume și postume — manuscripte, fotografii de epocă, acte de stare civilă, obiecte de lucru, scrisori și însemnări omagiale. Vizitatorul care parcurge, rînd pe rînd, micile dar cochetele săli, trăiește momente de adevărată delectare spirituală, prilejuită atît de cunoașterea unor aspecte din viața personală a scriitorilor dîmboviteni cît și de rolul acestora în istoria literaturii române.

Trecînd prin fața exponatelor care reprezintă familia Văcărești lor, vizitatorilor li se reamintește de contribuția acesteia la formarea și dezvoltarea culturii noastre naționale. Li se reamintește, de asemenea, de autorul „Testamentului": „Urmașilor mei Văcărești!/Las vouă mostenire:/Creșterea limbii românești/și - a patriei cinstire". Testament cu reverberație peste timp. Li se amintește că Ienăchiță Văcărescu a fost unul dintre pionierii cultivării și îmbogățirii limbii române, un deschizător de drumuri în poezia modernă. Instructivă este și aprecierea făcută lui Ion Heliade Rădulescu. Se arată că renașterea culturală și politică în Țara Românească nu poate fi despărțită de numele lui. Că el a fost fondatorul celei dintîi gazete: „Curierul românesc"; critic literar, pamfletar și polemist, publicist și traducător, din mai multe limbi pe care le cunoștea, Heliade și-a înscris numele printre cei mai de seamă făurari ai culturii naționale.

În muzeu, fabulistul nepereche, Grigore Alexandrescu este prezent prin cărțile scrise, prin scrisori de familie și prin multe manuscrise. Una dintre fotografii îl înfățișează pe vremea cînd era redactor la „Poporul suveran". Privind exponatele, scurtele dar cuprinzătoarele aprecieri făcute de critica literară, vizitatorul își amintește că „înainte de Eminescu a fost Grigore Alexandrescu".

Organizatorii muzeului au rezervat un loc binemeritat, marelui dramaturg I.L. Caragiale, care a iubit meleagurile dîmbovițene. Volume din cele mai reprezentative opere ale scriitorului, manuscrise inedite, fotografii de familie și scrisorile personale, oferă vizitatorului momente de adîncă contemplare. Pe unul dintre panouri se poate citi: „În timp ce poezia română cîștiga în Eminescu expresia ei cea mai înaltă, proza noastră și teatrul ating același nivel prin opera lui Caragiale". Printre exponate se află și o carte de vizită, datată 7 februarie 1880, al cărui conținut provoacă haz caragialesc. Pe ea, Titu Maiorescu scrie: „La mulți ani! Nu știu, ești Ion Botezătorul sau, ca coleg al lui Luca, Ion gură de aur. În orice caz, Ion gură de Șampanie sper că nu strică".

Demne de admirat sînt și exponatele care înfățișează activitatea scriitorului Ion Alexandru Brătescu-Voinești. În vechea, dar moderna clădire în care a trăit și a creat el, a fost organizat acest frumos și instructiv așezămînt de cultură. Cărțile autorului: „În lumea dreptății", „Întuneric și lumină", „Sorana", „Originea neamului românesc și a limbii noastre" amintesc vizitatorului despre omul care — așa cum spunea G. Călinescu — „a adus o întreagă clasă de eroi suferind de răul noului veac, melancolici și mizantropi, purtîndu-și reveriile poetice prin orașele de provincie". Și-i mai amintește de testamentul scriitorului, din care reproducem următoarele:

Tipăriturile coresiene, moment al activității tipografice din secolul al XVI-lea.

La pag. 96: Manuscris cu miniaturi din secolul al XVI-lea.

„O cît mai activă osmoză între popoare este cel mai eficace mijloc pentru realizarea înfrățirii lor".

Muzeul tîrgoviștean este un locaș, sub cupola căruia au fost adunați toți scriitorii dîmboviteni de pe unde-i risipise viața și uitarea, este un omagiu închinat celor care și-au adus obolul la dezvoltarea culturii naționale. Și nu doar atît. Aici, clase întregi de elevi, împreună cu profesorii lor, cînd au ore de „Istoria literaturii române", fac „lecții pe viu". Deci, Muzeul scriitorilor dîmboviteni poate fi considerat, pe de o parte mijloc de instruire, iar pe de alta, un mic compartiment al marelui Panteon al țării.

SPIRIDON STĂNEL

vulturul

De cîtăva vreme vulturul zăcea bolnav, undeva în vîrful muntelui, printre stîncile bătute de vînturi și lovite de trăsnete. Se simțea slăbit și obosit; aripile altădată puternice nu-l mai ascultau iar privirea pracă i se încețoșează; ochiul lui ager nu mai reușea să distingă cu aceeași claritate lucrurile îndepărtate, pe care, mai înainte le vedea cu ușurință. Din această cauză, lumea pe care putea s-o mai cuprindă cu privirea și s-o mai înțeleagă se restrînsese mult în jurul lui. Nu mai putea să mai vadă cuiburile celorlalți vulturi din munții apropiați, nu mai putea să distingă bine nici casele oamenilor, de la poalele muntelui iar, uneori, abia reușea să surprindă caprele negre, care, uneori se iveau pe neașteptate, ca niște arcuri negre, mai jos, în prăpastia ce se deschidea sub cuibul lui. Caprele îi erau singura mîngîiere și, tare ar fi vrut ca una din ele să se mai aventureze pînă în apropierea lui. Dar vremea era urîtă; cerul, mai tot timpul acoperit, nu odată lovise muntele cu ploi și vînturi reci. Acum căzuse zăpada și caprele se arătau tot mai rar. Pe zi ce trecea vulturul rămînea tot mai singur, iar frigul, care altădată nu-l atingea, pătrundea acum prin penele lui ce își pierdeau luciul și căldura. Se înfășura în aripile uriașe și își băga capul sub una din ele încercînd să doarmă, să uite de cele din jur dar, mai ales de slăbiciunea și neputința lui. Uneori se trezea și privea timp îndelungat la norii și stelele ce se aprindeau sau se stingeau în infinit. De la o vreme înțelesese că primăvara se apropia, după mișcarea grăbită a norilor și după fulgerele care se aprindeau în înălțimi. Prinsese curaj și începuse din nou să privească în jur, să împingă, cît mai departe linia aceea, care-i oprea privirea și după care lumea se cufunda în ceață. Într-o zi tresărise. Cum se uita în jur văzuse niște vulturi mai tineri, zburînd în depărtare. Fără să vrea inima începuse să-i bată cu putere. Da! erau puii lui. Ei nu-l cunoșteau, dar el îi știa foarte bine, pe fiecare din ei, de cînd ieșiseră din găoace. Acum zburau, treceau pe lîngă el, și nici măcar nu-l băgau în seamă. Cine știe, poate că acum aveau și ei pui. Oricum, aceasta era legea păsărilor: puii să plece și să-și uite părinții. Poate era mai bine așa. Nu i-ar fi plăcut să-i aibă în jurul lui, să-l vadă slăbit și neputincios. El, care altădată zbura cu ei în înălțimi înfruntînd cele mai puternice vînturi. Și totuși, parcă ar fi vrut să-i atingă și să primească un semn, oricît de neînsemnat, din partea lor. Dar ei au trecut, au zburat mai departe, dincolo de linia care îi limita privirea.

Cum vremea se îndrepta, slăbiciunea și neputința îl frămîntau tot mai supărător. Cerul se curăța de nori, ploile și zăpada se trăgeau spre lacurile înghețate, de unde veniseră, iar soarele, marele astru, punea stăpînire pe munte și lumea din jur. Un nou fior de viață se ridica din adîncurile pămîntului, încet, imprevizibil, dar sigur și atotcuprinzător. Fără să vrea, cum privea la zăpezile ce își începuseră curgerea prin zeci de pîraie și pîrîiașe, vulturul se pomenise, într-o dimineață întrebîndu-se dacă nu cumva viața i se apropia de sfîrșit. Dar, imediat, ceva în el, o mișcare contrarie, încercase să anuleze această perspectivă întunecată. Apoi, fără să vrea, gîndul morții îi revenise, dar de fiecare dată urmat de aceiași împotrivire. Același recul sufletesc se deștepta, cu și mai multă forță în el, cu un dor nestăvilit de viață și de zbor.

„Tu ești încă tînăr. Tu ești încă în putere", auzea o voce vorbindu-i din adîncurile sufletului, alungînd ideea morții și frigul nopților, care îl supărau.

Vocea îl îmbărbăta și, pentru o vreme, vulturul uita de slăbiciunea lui. Dar de fiecare dată cînd bătea din aripi și încerca să-și ia zborul, cădea înapoi, istovit și întunecat, în cuibul țepos. Apoi, din nou vocea aceea stranie, ca un rîu de lumină și putere se ridica și, din nou, vulturul începea să spere, să viseze la zboruri și călătorii spre înălțimi. „Tu ești încă tînăr. Tu ești încă în putere".

Parcă odată cu lumina și căldura din jur vocea care îl susținea creștea în intensitate. Rîul acela de lumină și tărie, care se deslușea în el, își întărea apele și cursul. Îl simțea așa de puternic încît vulturul ar fi vrut să mai încerce odată să părăsească roca de care era țintuit. Amintirea eșecurilor trecute însă îl făcea să amîne încercarea. Îi era frică și, pentru prima dată, prăpastia care se deschidea sub cuibul lui îl sperie. Aceasta era un fel de descoperire nouă pentru el și, pentru o vreme, a fost surprins că nu observase mai înainte adîncurile și amenințarea prăpastiei.

„Trebuie că eram tare curajos sau tare nebun, cînd, tînăr, m-am aventurat să părăsesc cuibul, în primele mele zboruri atît de stîngace", și-a zis vulturul. Și tot el a continuat să-și spună, cu un fel de nostalgie, care l-a umplut de tristețe:

„Dar cînd eram tînăr totul părea posibil. Nu-mi era frică și nu credeam că ar exista ceva ce nu aș putea face". Și fără să vrea, și-a amintit cîteva din marile încercări prin care trecuse; lupta lui cu hîrciogii, într-o zi de vară, printre snopii de grîu abia strînși Erau mulți, foarte mulți și îl încolțiseră din toate părțile. Ar fi putut să-l omoare cu colții lor, și totuși nici o clipă nu i-a fost frică. Nu s-a temut iar pînă la urmă i-a sfîr-

tecat și băgat sub pămînt pe toți. Sau altădată, cînd se aruncase direct într-un cuib de vipere. Ce luptă a avut loc! Ce încăierare pe viață și pe moarte! Și acum, acum stătea acolo pe cuib, neputincios și cu aripile căzute. S-a scuturat cu putere încercînd să alunge ceața amintirilor care îl făceau să-și simtă și mai mult neputința. Trebuia să încerce să zboare. Orice ar fi. Mai bine să sfîrșească în fundul prăpastiei decît să mai zacă neputincios acolo, în cuib.

Ziua era minunată, cu un cer albastru, transparent, inundată de lumină. Vulturul iubea zilele astea însorite, așa cum iubea și soarele. S-a uitat la steaua strălucitoare, de sus, direct, fără să clipească, și-a înțeles că El, Soarele, îl așteaptă să-și ia zborul. S-a ridicat, și-a întins aripile uriașe, a lovit aerul de cîteva ori cu putere, și a rămas ferm pe marginea cuibului, gata să-și ia zborul. Fluxul de energie și lumină, care vibra în el, creștea și mai mult, și vulturul a auzit, din nou, vocea șoptindu-i:

„Tu ești încă tînăr. Tu ești încă în putere"

A bătut aerul cu aripile, încercîndu-le tăria și aripile l-au ascultat, gata să-l ridice în înălțimi. Apoi și-a ridicat privirea spre cer, a privit la soare și a rostit o invocație, pe care o repeta ori de cîte ori își lua zborul:

Soare, soare-tată soare
Dă-mi putere, fă-mă tare
Să trec dincolo de zare
Prin lumina roditoare

Cînd a terminat invocația se afla deja în aer, deasupra prăpăstiilor și stîncilor ascuțite. Plutea liniștit, aripile stăpîneau și tăiau cu siguranță aerul și curenții din jurul muntelui, și el se rotea, se înălța tot mai sus, în cercuri largi, ca în vremurile lui bune. Stînca și cuibul țepos, unde zăcuse atîta vreme neputincios, rămîneau în urmă ca un vis urît. El zbura acum spre înălțimi, se simțea puternic și stăpîn pe sine. Și parcă nimic nu putea să-l mai oprească. Aripile lui, altădată slăbite și fără putere, loveau acum aerul cu ușurință, inima îi bătea ritmic, fără să-l obosească, iar privirile lui își recăpătaseră toată forța de pătrundere a depărtărilor; vedea pînă și oamenii ieșiți să lucreze pămîntul. Aproape nu-i venea să creadă că el fusese acela care zile și nopți zăcuse neputincios, țintuit pe stînca din vîrful muntelui. Din ce-zbura, din ce ar fi vrut să mai zboare. Ceva, ca o beție a zborului se deștepta în el. I se părea că nu mai exista nimic în stare să-i limiteze zborul. O forță, un torent de viață se deștepta în el, un torent care îl purta tot mai sus, spre soarele ce ardea deasupra lui. „Este o zi minunată de zbor", a gîndit vulturul și s-a uitat spre pămînt, cu un fel de nostalgie. Dedesubt, lucrurile păreau acum mult mai mici decît le știa. Pînă și muntele, pe care trăise atîția ani, se împuținase, iar rîul care curgea la poalele lui, părea mai mult un șarpe lung și unduitor.

„Trebuie că sînt tare sus, altfel lucrurile pe pămînt nu mi-ar părea așa de mici", s-a gîndit vulturul. Dar cum privea spre pămînt, deodată vederea i-a fost tulburată de o mulțime de ciori, care zburau undeva, mai jos. Deși trăise și zburase mult, vulturul nu mai văzuse niciodată așa de multe ciori adunate la un loc. De aceea a continuat să le privească, o vreme, cu interes. Ce l-a mirat mai mult a fost zborul lor, cu totul dezordonat, lipsit de orice ori-

Desen de G. MACHE

entare și direcție. Pentru o vreme toate se îngrămădeau într-o parte, ciocnindu-se și izbindu-se între ele, ca mai apoi să se miște în direcția opusă, în același mod haotic, dezordonat. „Cum de reușesc să se mențină în aer"? s-a mirat vulturul, pentru care zborul înseamnă un act de mare echilibru și măiestrie. Dar ce l-a impresionat neplăcut, cel mai mult, a fost croncănitul lor sinistru deasupra unor cadavre pe care încercau să le devoreze. A renunțat apoi să se mai uite la ciori și și-a ridicat, din nou, privirea spre cer. Sus, Soarele ardea cu și mai multă putere, dar acum căldura lui era răcoroasă și plăcută, și deși vulturul zbura de ceva vreme, nu se simțea obosit; ba, mai mult, fluidul acesta de căldură răcoroasă părea că îl atrăgea și mai mult. Numai o senzație de sete îl mai făcea, din cînd în cînd, să se gîndească la munte, cu apa lui limpede și rece, din care băuse de attea ori. Totuși continua să se înalțe și pe măsură ce se înălța, forța îi creștea, devenind uriașă, punînd tot mai mult stăpînire pe el. Îl cuprindea în vîrtejul ei irezistibil și-l purta prin înălțimile cerești. Nici nu-și mai dădea seama dacă dădea sau nu din aripi; dacă zbura purtat de propriile lui forțe, sau datorită unor puteri cosmice mult mai mari, care, treptat, puneau stăpînire pe el și-l cuprindeau în vîrtejul lor. S-a uitat spre soare dar în locul discului obișnuit nu a văzut decît o roată uriașă de foc, care se mișca alene, cu o rotație amplă, totuși, copleșitoare, de care, prin fire nevăzute, toată lumea părea să se țină.

Acela era soarele, steaua de foc și centrul lumii.

Imaginea lacurilor albastre de munte cu ape reci și limpezi i-au venit din nou în minte și vulturul a simțit că-i este sete. S-a uitat înapoi spre pămînt, dar în loc de lumea cunoscută din jurul muntelui, nu a văzut decît un glob albastru plutind în spațiu.

„Trebuie că sînt foarte sus", și-a zis vulturul și o senzație stranie l-a încercat, de bucurie și de tristețe în același timp.

Acum zbura din ce în ce mai repede și un fel de somn greu începuse a punea, treptat, stăpînire pe el. Ceva greu dinlăuntrul lui, însă, începu a-l trage în jos, spre pămînt. Gîndul unei imposibile întoarceri i-a fluturat ca o fulgerare prin suflet dar, în clipa următoare, vulturul a simțit că ceva înăuntrul lui se rupe, se desprinde și că el alunecă ușor, ca un vis, prin univers. Nici o limită și nici o rezistență din-năuntru sau din afară, nu i se mai opuneau. Avea senzația că intră într-o lume nouă, așa cum simțise atunci cînd ieșise din găoacea strîmtă a oului din care apăruse pe lume. Asta l-a făcut să se uite în urmă, dar în loc de pămînt nu a văzut decît un fel de ou uriaș, pufin turtit, plutind singuratic în noaptea și ziua care-l învăluiau.

NICOLAE SACALIȘ

Cugetări despre educație

Formarea personalității copilului este un drum cu multe și mari obstacole. Trebuie să le treci pe toate, pe rînd, fără a ocoli vreunul.

*

O bună educație este un fir de aur tras din viața părinților prin toată viața copilului.

*

Adevărații dascăli trăiesc în inimile elevilor, alături de părinții acestora.

*

Viața omului este pe măsura educației primite. Educația ce o dă este pe măsura vieții pe care o trăiește.

*

A amîna educarea copilului pînă va merge la școală înseamnă să aștepți să meargă căruța pe care ai pus-o înaintea cailor.

*

Dați copiilor precepte de conduită și idealuri de viață.

Educația desăvîrșește creația naturii.

*

În educație să ai întotdeauna în vedere timpul care nu trebuie nici irosit, nici siluit.

*

Învață copilul nu numai să execute ci să și hotărască.

*

Nu fiți zgîrciți cu timpul acordat copiilor voștri. Oricît ați sta cu ei, niciodată nu-i prea mult.

*

Nimic din ce degradează caracterul nu-și are locul în educație.

*

Nu lăsați copiii să se se plictisească pentru că numai astfel vor folosi întotdeauna timpul cu folos.

pedagogia familiei

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Desen de RADU VASILESCU

93277

Unul sau mai mulţi urmaşi?

Copiii reprezintă rostul existenţei umane

Printre atributele umane fundamentale sociabilitatea **este, cu siguranţă, unul dintre cele mai importante. S-a spus, şi pe bună dreptate, că omul este o fiinţă eminamente socială. Rămînînd relativ firav din punct de vedere fizic şi, pe măsură ce a trecut timpul, dotat cu instincte mai slabe,** sociabilitatea a constituit o condiţie a supravieţuirii speciei. **Dar nu numai atît.** Filogenetic, cooperarea a reprezentat o premisă a umanizării.

Importanţa factorului social, de mediu specific uman, este determinată şi din punct de vedere ontogenetic. În acest caz, influenţele de natură socială exercitate asupra copilului sînt multiple, diverse şi complexe. **Cu totul general şi simplificînd lucrurile,** le putem împărţi în trei mari categorii: **unele** EXERCITATE ÎNTR-UN CADRU NEORGANIZAT, ÎNTÎMPLĂTOARE **şi nu întotdeauna convergente, altele** ÎN CADRUL SISTEMULUI DE ÎNVĂŢĂMÎNT **— nucleul cel mai bine organizat al acţiunilor formative şi informative. În sfîrşit,** a treia categorie de influenţe educative **vine** DIN PARTEA UNOR INSTITUŢII SITUATE ÎN AFARA SISTEMULUI DE ÎNVĂŢĂMÎNT. În această din urmă categorie se include familia.

Cronologic vorbind, înaintea unor influenţe atît nesistematice cît şi instituţionalizate, în cadrul sistemului de învăţămînt şi în afara acestuia, copilul beneficiază de influenţa familiei. *Buna dezvoltare cognitivă, afectivă, caracterială şi chiar somatică este condiţionată de existenţa cadrului familial, cu o influenţă specifică.* Constituie o achiziţie a psihologiei moderne punerea într-o nouă lumină a rolului jucat de familie în dezvoltarea personalităţii umane. Potrivit unor teorii psihologice, cum ar fi *psihanaliza*, acest rol este chiar decisiv. Argumente în favoarea ideii că buna dezvoltare a fiinţei umane este condiţionată de mediul afectiv favorabil nu sînt greu de găsit. *Zîmbetul, ca formă de manifestare a afecţiunii*, este descoperit de copil pe chipul mamei, devreme. Iar acest chip zîmbind se va întipări adînc, bazal, în sufletul infantil. *Prima reacţie afectuoasă a copilului putem, de asemenea*, s-o considerăm a fi *zîmbetul, ca răspuns la situaţii favorabile din mediu.* După zîmbetul matern urmează cel al membrilor familiei, *el trebuind, neapărat, să fie prezent şi în şcoală; apoi, cel pentru şi de la iubit(ă) sau zîmbetul întîlnit la locul de muncă.*

Lipsa iubirii părinţilor îi poate face pe copii, încă din leagăn, *vulnerabili* şi *dezarmaţi* pentru tot restul vieţii. Aşa cum laptele matern imunizează organismul copilului împotriva unor eventuale boli posibile, tot aşa *legătura afectivă timpurie cu mama, fuziunea afectivă, empatia, sentimentul securităţii şi echilibrului matern vor fortifica psihicul copilului.* Îngrijirea, oricît de bună ar fi, dacă este detaşată de afecţiune, rămîne insuficientă.

Afirmaţia, destul de răspîndită, potrivit căreia *prea multă iubire acordată copilului poate deveni dăunătoare* este un adevăr sau o prejudecată? Cred că nu putem iubi copilul prea mult sau dăunător de mult. *Se poate iubi greşit, dar nu prea mult.* A înăbuşi copilul cu dragostea noastră nu înseamnă prea multă iubire ci, de fapt, *a-l copleşi cu personalitatea noastră, a nu-i lăsa libertatea afectivă de a răspunde iubirii noastre, a nu-i oferi şansa dialogării afective.* Să precizăm, de asemenea, că *îngăduinţa nu înseamnă prea multă iubire, ci mai degrabă slăbiciune* sau *comoditate.* După cum *severitatea sau exigenţa nu înseamnă lipsă de afecţiune*, ambele putînd sau nu să fie colorate afectiv. *Poţi fi îngăduitor „la rece", fără sentimente*, după cum *poţi fi sever şi iubitor.* Credem că, oricît de multă iubire i-am arăta copilului, aceasta este benefică psihicului în formare. Dacă, aşa cum se spune, *afecţiunea reprezintă oxigenul psihic al dezvoltării, şi oxigenul în cantitate oricît de mare nu este dăunător, atunci tot aşa stau lucrurile şi în privinţa dragostei pentru copil.* Nu încape nici o îndoială — psihologia confirmă adevărul — *că o ambianţă pozitivă, din punct de vedere afectiv, reprezintă o condiţie necesară dezvoltării copilului, a tinerei generaţii*, după cum, *dimpotrivă, anxietatea, angoasa, insecuritatea în plan personal şi social duc la inadaptare şi alienare.*

Copiii neintegraţi social (care săvîrşesc acte de vagabondaj, furt, abandon şcolar) provin, într-un procent semnificativ, din familii în care părinţii nu şi-au exercitat firesc rolul: neînţelegeri grave, părăsirea familiei, model moral nepotrivit, toate pe fundalul unei ambianţe afective precare. La întrebarea *dacă celelalte instituţii sociale pot suplini rolul familiei, psihologii nu se grăbesc să răspundă afirmativ.* În orice caz, *şansele realizării unei personalităţi armonioase sînt diminuate.*

Relaţiile socio-afective din cadrul familiei — o necesitate

În cadrul familiei se stabilesc relaţii socio-afective specifice şi necesare. Unele între părinţi şi copil sau între bunici şi nepoţi, iar altele, tot atît de necesare, doar între copii. În acest din urmă caz, un singur copil la părinţi poate fi frustrat de unele premise socio-afective necesare. Este adevărat, numai unul poate avea condiţii materiale mai bune, dar nu şi unele de natură socio-afectivă.

Primul copil, dacă rămîne și singurul, are șansa sau mai bine spus neșansa de a deveni răsfățat. Acest „caz" poate fi prezentat, pe scurt, cu următoarea — cred că nu greșim prea mult dacă spunem — simptomatologie: la primul țipăt părinții aleargă și înconjoară copilul cu exagerat de multă afecțiune. După repetarea mai multor situații de acest fel, cel mic învață repede că poate să-și supună părinții și pe cei apropiați lui prin plîns. În acest fel, *comportamentul maturilor începe să se modeleze după dorințele din ce în ce mai capricioase ale copilului*. Cînd, *de fapt, personalitatea infantilă ar trebui modelată*. În curînd *nu dorințele devin importante pentru copil, ci măsura în care cei apropiați aleargă mai repede să i le satisfacă*. El poate ajunge astfel *micul tiran al familiei*. În mediul afectiv artificial și irațional, acești copii au un comportament capricios.

Drama răsfățatului începe să se joace cu adevărat atunci cînd el depășește cadrul intim al familiei. În diversele grupe de copii, la creșă, în grădiniță sau la școală, el va întîlni o realitate cu particularități total schimbate: prezența altor copii, emulația în raport cu ei, personalitatea educatorului de o altă factură decît „supușii" din familie. Toate acestea i se vor părea obstacole de netrecut. Va prefera să se retragă în imperiul său, unde poate domina și se poate afirma. *Se va feri de colectiv și de autoritatea altora*. Pe viitor va evita lupta, abordarea cu curaj a greutăților. În cazul unei structuri temperamentale mai slabe, va apela în permanență la ajutor. Cu un temperament puternic se va crede un nedreptățit, putînd deveni un permanent revoltat.

Unii psihologi atrag atenția ca părinții și, în general, toți cei care se ocupă de formarea tineretului să ia în considerare cerința potrivit căreia *educații să nu fie feriți complet de greutăți, de obstacole* sau *chiar de conflicte*. Bineînțeles, nu de netrecut, ci pe măsura posibilităților de a le învinge. Viața ne oferă situații frustrante și copiii trebuie pregătiți în acest sens. Este știut, depășirea greutăților

reprezintă prilej de afirmare și tonificare a personalității.

În cazul unui singur copil, răsfățat, dragostea părintească acaparantă constituie un filtru ce reține prea mult din influențele necesare și binefăcătoare ale mediului. Copilul va crește ca un lujer izolat, nefortificat de confruntarea cu alții de-o seamă cu el.

Lucrurile se schimbă atunci cînd mai apare un copil în familie. În acest context, primul este pus într-o situație nouă. Cel mai mic se bucură de o grijă sporită din partea părinților. S-ar putea ca primul născut să sufere, din această cauză, ceea ce în psihologie s-a numit „complex de detronare". Dar este vorba despre un neajuns nu prea important, ce poate trece neobservat. Există, astfel, o probabilitate crescută ca al doilea copil, în dorința de a-l ajunge pe cel mai mare, să devină mai combativ, mai competitiv, cu mai multă inițiativă, comunicativ și *extravertit*. Dimpotrivă, cel mare s-ar putea să se închidă în sine, să devină *preponderent introvertit*.

Cînd se ivește un al treilea copil în familie, el are darul de a reechilibra oarecum lucrurile. Cel mai mare poate constata că dragostea părintească se împarte egal între ei, afecțiunea uniformizîndu-se asemănător principiului vaselor comunicante. Primii doi vor avea în curînd un nou partener de joacă, dar și pe cineva de ocrotit și iubit. *În cazul mai multor copii va acționa* astfel, complementar și dialectic, *o tendință de competitivitate, dar și de cooperare între ei*. După cum se poate deduce, *este necesar în cadrul familiei, microclimatul* — atît de viu colorat afectiv — *al copiilor, care are efecte binefăcătoare asupra dezvoltării*. De altfel, *se pare că neintegrarea socială, nerealizarea în viață și chiar unele boli psihice sînt mai frecvente la persoanele care au fost copii unici*.

Tabloul prezentat mai sus constituie un scenariu posibil a ceea ce am putea numi universul socio-afectiv al familiei. Desigur, realitatea concretă se prezintă mai complex, mai nuanțat. Chiar și un asemenea scenariu ne poate conduce spre false răspunsuri la întrebări fundamentale asupra existenței noastre. *Nu e mai ușor să trăiești fără copii?* Dintr-un punct de vedere s-ar părea că așa este. Nu e ușoară pentru viitoarea mamă sarcina, apoi durerile nașterii, nopțile de veghe cînd copilul este bolnav. Apoi începe școala... Copii mici-griji mici, copii mari-griji mari...

Și totuși, *soții fără copii pot fi fericiți?* Să răspundem prin cîteva remarci. *Cu greu vei putea găsi părinte care să regrete că a avut copii. Rar soț și soție fără copii care să nu regrete că n-au avut.*

Îți poți găsi un rost în viața de familie fără copii? Poate că da, însă este un rost surogat. **Copiii reprezintă pentru soți rostul existenței.** În fond, răspunsul la întrebarea dacă *să ai sau nu copii, unul sau mai mulți, înseamnă să-ți pui o problemă fundamentală și, am putea spune, gravă: pentru ce trăiesc, ce înseamnă viața pentru mine?*

VIOREL PRELICI

Familia şi intensificarea procesului de cunoaştere la copilul mic

Copilul trăieşte cea mai mare parte a timpului său în sînul familiei, împreună cu şi alături de părinţi, de fraţi şi bunici. În mijlocul celor dragi el simte cele mai mari bucurii, satisfacţii şi împliniri. Învaţă să se joace, să vorbească, să se comporte politicos şi atent faţă de cei mari din jur. Primele poveşti, ca şi primele poezii şi cîntece tot aici învaţă copilul să le rostească, să le declame sau să le intoneze melodios.

Tehnica a pătruns, cu darurile ei, în aproape fiecare casă, prin telefon, radio, televizor, casetofon, aparate de proiecţie şi multe altele. Cu sprijinul celor mari la început — părinţi, fraţi, bunici — şi apoi singur, copilul pătrunde şi se exersează în tainele ei, a jocurilor mecanice şi de construcţii. Cercul noutăţilor i se lărgeşte continuu, împlinindu-i setea de cunoaştere, dorinţa de a afla noi date despre lumea înconjurătoare, de a-şi îmbogăţi volumul de informaţii. Iată de ce, această pasiune a copilului pentru tot ceea ce îi lărgeşte orizontul, se impune stimulată. Cei mari nu trebuie să fie niciodată zgîrciţi cu răspunsurile adecvate la întrebările, chiar sîcîitoare, ale copilului, dar întotdeauna justificate de avida lui nevoie de cunoaştere.

Copilul ne solicită să-i citim din cărţile cu poveşti îndrăgite, să-i punem la îndemînă caiete şi creioane pentru a desena şi colora, să-i proiectăm diafilme şi filme cu lumea minunată a basmelor şi poveştilor ce-i incită şi dezvoltă imaginaţia.

Curios prin natura particularităţilor sale de vîrstă, copilul simte nevoia şi doreşte să se avînte cu mintea peste hotarele puterii lui de înţelegere. Permanent atenţi la tot ce ne întreabă, să fim cît mai generoşi în satisfacerea dorinţelor şi răspunsurilor date *de ce*-urilor lui. În felul acesta îl ajutăm să-şi dezvolte spiritul inventiv, să nu treacă nepăsător pe lîngă lucrurile care-l înconjoară, să se aplece cu o tot mai mare atenţie asupra fiecărui obiect pe care îl vede, să se încumete a şti cît mai multe despre mediul în care trăieşte şi se mişcă. Neacordîndu-i atenţia cuvenită, copilul se blazează, priveşte nepăsător la multe din cele ce se petrec în jurul lui, şi vrînd-nevrînd sădim în el, pe nesimţite, indiferenţa, încetineala în gîndire şi acţiune, îl frustrăm de imaginaţia creatoare, firească, necesară evoluţiei.

Natura nu face salturi spune un dicton latin. Şi conţine mult adevăr această zicală, fiind bine să se ţină seama de ea, în activitatea educativă atît de bogată şi complexă pe care o desfăşoară familia. Dictonul, însă, nu trebuie înţeles şi reţinut în sensul de a lăsa natura copilului să lîncezească, să nu i se creeze condiţii pentru a se afirma din plin şi a-şi dezvălui cu generozitate marile sale disponibilităţi. Exagerările nu-s de dorit nici în direcţia unei accelerări artificiale, ce poate duce la oboseală şi epuizare timpurie, dar nici în direcţia neintervenţiei, care să prevină stagnarea, neîmplinirea şi punerea în adevărata valoare a zestrei native a copilului.

Încercarea unor părinţi şi adulţi de a potoli dorinţa de cunoaştere a copilului cu un răspuns amăgitor: *lasă, toate acestea o să le înveţi la grădiniţă şi mai ales cînd vei deveni şcolar*, nu are darul să stopeze dorinţa lui de informare ci, mai degrabă, îi lasă un gust amar, determinînd neîncredere în omul mare, în adult. Asemenea atitudini conduc adesea la lîncezeala cerebrală a copilului. Dezvoltarea intelectuală a lui ca şi pregătirea pentru şcoală au loc, în primul rînd, în familie — părinţii fiind cei datori să susţină în permanenţă efortul copilului spre informaţia exactă — atîta cît îl ajută disponibilităţile sale intelectuale. Şi acestea nu sînt deloc nesemnificative la copilul de vîrstă mică. De altfel, unele cercetări au demonstrat că mai bine de 2/3 din volumul de informaţii sînt dobîndite de copil la această vîrstă şi, de aici, nevoia de a-i asigura obţinerea de date şi explicaţii cît mai variate şi exacte, în lumina adevărurilor ştiinţifice.

Investigaţiile pedagogice au relevat că şi cele mai noi şi complicate informaţii pot fi reţinute şi înţelese de copil. Dificultăţile care se ivesc vizează nu atît pe copil, cît mai ales modalităţile de transmitere a acestor informaţii de către familie şi instituţiile şcolare. Pe prim plan se situează *cum?* şi nu *cît* ori complexitatea celor transmise. Capacităţile intelectuale ale copilului de vîrstă mică şi mijlocie sînt atît de mari, încît i-a determinat pe unii specialişti să afirme că acesta este apt de şcolarizare, chiar la etatea de 5 ani. În unele ţări ale lumii s-au făcut încercări de începere a şcolarizării copiilor, cu clasa I, de la vîrsta de 4 ani. Firește, nu s-a procedat mecanic, pretinzînd copilului de 4 ani să-şi însuşească întreg volumul de cunoştinţe prevăzut a fi reţinut la vîrsta de 6 ani, ci s-au selecţionat şi eşalonat într-un alt mod informaţiile şi acordîndu-se mai multe valenţe pedagogice jocului, accesibilităţii modalităţilor de transmitere şi însuşire a cunoştinţelor. Aşa cum menţionam mai înainte, pedagogii, teoreticienii şi practicienii, au dat o atenţie deosebită principiului accesibilităţii cunoştinţelor, avînd în permanenţă preocuparea de a se îngriji de modul *cum* să procedeze.

Am întîlnit în unele familii preocupări ale părinţilor de a prezenta copiilor de 3—4 ani povestiri, basme şi poezii, care de regulă sînt indicate celor de vîrste mai mari. Prezentîndu-le cu ajutorul diascopului şi epidiascopului, părinţii au dat o atenţie aparte acţionării simultane asupra copiilor a mai multor analizatori (îndeosebi auditivi şi vizuali) însoţind, ori de cîte ori se simţea nevoia, povestirea, de explicaţii care să uşureze copiilor înţelesul acţiunilor şi al unor expresii mai rar întîlnite de ei în vorbirea şi discuţiile curente. Copiii supuşi unor astfel de încercări experimentale erau pur şi simplu captivaţi de asemenea povestiri şi basme prezentate pe bază de diafilme sau filme, solicitînd, seară de seară, să le fie prezentat „filmul". Familiarizarea copiilor cu atari mijloace didactice s-a transformat într-o activitate plăcută, utilă şi instructivă. Unii dintre copii au ajuns să recunoască conţinutul povestirilor chiar după derularea cu mîna a cîtorva centimetri de peliculă, ca în cele din urmă să indice titlul povestirii după aspectul cutiei în care era păstrat filmul cu respectiva poveste. Mulţi copii de această vîrstă urmăresc la emisiunile televizate povestiri filmate, realizate la un nivel ce depăşeşte puterea lor de înţelegere — practică acceptată în mod curent de cercetători şi tratate de specialitate. Am dat exemple ce privesc doar o latură a multiplelor posibilităţi intelectuale de care dispune copilul. Deopotrivă, atenţia, imaginaţia, gîndirea au dobîndit, astfel, alte atribute la copilul din perioada actuală.

Departe de noi gîndul de a orienta părinţii spre un dopaj sau intelectualizare forţată a copilului. O asemenea tendinţă

ar avea efecte dintre cele mai negative pentru dezvoltarea lui ulterioară. Cei care îi *împing* spre o precocitate intelectuală artificială, greşesc, pentru că sleiesc forţele intelectuale ale copilului, îl surmenează de timpuriu. Grija pentru dezvoltarea capacităţilor intelectuale ale copilului trebuie să se manifeste în mod normal, firesc, venind în întîmpinarea dorinţelor reale de cunoaştere, ale aceestuia. A învăţa copilul de 3—4 ani să numere şi să socotească în cadrul normal al discuţiilor şi prin joc este o cale indicată şi acceptată cu plăcere de acesta, pe cînd, obligîndu-l — uneori sub ameninţarea unei sancţiuni — să înveţe recunoaşterea şi scrierea literelor alfabetului şi cifrelor este o greşeală pedagogică ce poate avea consecinţe dintre cele mai grave pentru dezvoltarea sa intelectuală. Nu odată s-au întîlnit situaţii cînd astfel de copii ajunşi şcolari manifestă încetineală şi dezgust faţă de învăţătură. În loc să se numere printre elevii fruntaşi ai clasei, cum s-ar aştepta părinţii lor, aceşti copii bat pasul pe loc, nefiind deloc interesaţi de ceea ce le oferă şcoala, şi nici nu rezistă eforturilor susţinute, de învăţare, în continuare.

Familia continuă să deţină un rol important în stimularea procesului de cunoaştere al copilului. Mediul ambiant, mijloacele tehnice care au pătruns în număr mare şi diversificat în majoritatea familiilor, interesul şi tactul părinţilor crează condiţii propice pentru valorificarea potenţelor intelectuale ale copilului. Şi cum, în zilele noastre, copilul dispune de o zestre nativă cu mult mai bogată faţă generaţiile anterioare, este în interesul afirmării lui ca şi părinţii să acţioneze conştient şi sistematic, cu tact şi responsabilitate, pentru a pune în valoare disponibilităţile lui intelectuale. În felul acesta ajutăm pe copil să păşească sigur şi cu succes în şcoală şi să se dezvolte în ritm normal în perioadele următoare — şcolare şi postşcolare.

Prof. dr. VASILESCU ANTON

În ce măsură ne cunoaștem copiii?

Vă propunem un ghid pentru profesiunea de părinte

Sînt, oare, copiii noștri o enigmă? Da, cînd în calitate de părinte — educator natural — educatoare, învățător și profesor — educatori de profesie — nu întreprindem nimic, sau aproape nimic pentru a-i cunoaște, pentru a-i înțelege și ajuta să fie ei înșiși, în raport cu cerințele vieții și ale societății. Sînt oare, ei, copiii, într-adevăr, niște ingrați în raporturile cu noi?

Pentru a nu ajunge într-o astfel de ipostază, este necesar să le canalizăm înțelegerea și să le dezvoltăm cunoașterea, să-i ferim de ceea ce încă nu le putem explica, de ceea ce încă nu pot înțelege, pentru a-i ajuta să devină ei. Copiii sînt, în general, slabi, neputincioși. Ei au nevoie de prezența și ajutorul nostru — ca educatori în familie sau de profesie — ca să devină puternici. Au nevoie de sprijinul nostru permanent pentru a putea ajunge, treptat, la marile adevăruri ale vieții și inestimabilul tezaur al științei, deschizător de drumuri și creator de perspective luminoase.

Educația bună — ceea ce facem ori nu facem atunci cînd trebuie și unde trebuie, în raport cu o anumită condiție sau intenție — este aceea care favorizează revelarea și exercitarea capacităților copiilor, dezvoltarea lor, deoarece educația nu-și propune niciodată să le creeze, să facă să fie ceea ce, de facto, și nici măcar virtual, nu există.

Ca educatori, așadar, se impune să cunoaștem *un adevăr inalienabil: copiii au nevoie de noi, pentru ajutorul și orientarea noastră, pentru experiența și sfaturile noastre, cu prioritate și, mai puțin de criticile noastre, de interdicțiile și vorbele noastre fără acoperire*. Sarcinile pe măsură, sarcinile în raport cu vîrsta, stabilite de fiecare dată cu exactitate ca exerciții — gradate, din ce în ce mai dificile, care să-i angajeze, să-i determine să le îndeplinească fără cusur etc. — pot ajuta copiii să fie ei, să-și dobîndească independența și să acționeze în consecință. *Ferindu-i de greutăți*, în general, *ti frustrăm de putința de a fi diacronici prin ceea ce spun și, mai ales, prin ceea ce fac.*

În raporturile cu ei, să nu-i ferim, deci, niciodată de sarcini, de îndeplinirea lor ireproșabilă. Niciodată să nu-i solicităm să le execute în funcție de anumite promisiuni, deoarece le săpăm noi înșine la rădăcină. E necesar însă să-i respectăm, să le respectăm individualitatea, dîndu-le permanent ca să le putem cere. Nu dai, nu ai, nu faci, nu ți se face, nu cunoști, nu ești cunoscut. Extrapolarea acestor adevăruri în domeniul muncii cu copiii ajută la înțelegerea comprehensivă a greutății și naturii ei, a faptului că, în calitate de educator, ești chemat cu precădere să fii al lor cu mintea, ca și cu inima.

În condițiile actuale în care educația nu mai este privită ca un dar oferit, ci ca unul pe care ajungi, de-a lungul anilor, să ți-l oferi treptat — știind că ea nu schimbă omul, ci-l ajută doar *să fie el*, în raport cu ceea ce poate și cît poate — este necesar să acționăm permanent asupra copilului, pentru a-l determina să gîndească mai mult asupra sa, să se simtă pe sine, să simtă nevoia de a se manifesta în orice împrejurare.

Sigur că există etape în viața copilului cînd, în calitate de educatori, acționăm cu prioritate ca să le înrîurim felul de a fi, de a se simți cu adevărat ei înșiși. Dealtfel, în cea mai mare parte a vieții, acțiunile desfășurate cu ei s-ar impune să le aparțină, să le efectueze ca și cînd ei înșiși le-ar decide.

În această direcție părinților le revine un rol hotărîtor — preeminent mamei, deoarece, așa cum spunea un mare cărturar, *dragostea mamei pentru copiii săi este ceva înnăscut, fiind superioară, în general, celei a tatălui*. Cea dintîi e un sentiment natural, în vreme ce a doua e un produs al civilizației, al educației, după cum ale educației sînt atitudinea, felul de a fi, de a vorbi și acționa, comportamentul în totalitatea sa. Copiii noștri găsesc *de toate în nimic* — pretextul de a se amuza, a rîde, a vorbi, de a face ceva — spre deosebire de adulți, firesc, mai pretențioși. Pornind de la această realitate, sîntem tentați să le punem totul la dispoziție — mîncare, jucării, cărți, îmbrăcăminte de care au și nu au nevoie — din dorința ardentă ca ei *să aibă*, să nu le lipsească ceva, să nu sufere „ca noi", dar nu e bine să procedăm așa!

Să reținem, prin urmare că, nemulțumirile, atîtea cîte există și apar sînt, de regulă, ale noastre și mai puțin ale copiilor noștri. O jucărie construită de noi cu ajutorul copilului valorează pentru cei mici, cît cea mai pretențioasă dintre jucării.

Din investigațiile efectuate de noi în peste 100 de familii cu 2—3 copii, am ajuns la concluzia că aceștia simt o bucurie deosebită să se joace cu frații lor, să-i îngrijească, să-i hrănească, să-i adoarmă, să le povestească, să ajute

mamei la bucătărie, să meşterească alături de tată în atelier etc. Evident, nu aşa, dintr-o dată, ci încetul cu încetul. Dar, ca să ajungă să le placă asemenea activităţi, copiii trebuie solicitaţi să le efectueze. Aşadar, darurile făcute copiilor — uneori prea numeroase — ca şi condiţiile de viaţă exagerate, nu satisfac, dimpotrivă, pot fi sorgintea unor insatisfacţii fără precedent cînd sînt făcute *în schimbul* dragostei. Aceasta este, trebuie să fie urmarea educaţiei, actelor şi acţiunilor gîndite, organizate şi desfăşurate în toate circumstanţele cu copilul, consecinţa implicării noastre în ceea ce fac ei. *Cînd nu mai sîntem copii* — spunea Brâncuşi — *am îmbătrînit de mult.* Părinţii greşesc şi în cazul în care copilul nu beneficiază *numai* de educaţia lor, pentru că, nu trebuie uitat, el este şi copilul bunicilor, al naşilor, al unchilor şi al mătuşilor, al prietenilor care *îl copleşesc cu daruri* în schimbul afecţiunii lui. Şi atunci, *cînd educaţia copilului o fac toţi, „după cum îi taie capul", acesta riscă să rămînă needucat.* „Copilul cu mai multe moaşe — spune o vorbă românească — rămîne cu buricul netăiat". Rolul familiei este, în toate cazurile, hotărîtor. Excesele nu sînt sănătoase nici măcar în dragostea ce o arătăm copilului nostru. *Ce-i prea mult strică.* Strică la frumuseţe, la sănătate, bunei-creşteri, fericirii etc., *dăunează cu certitudine educaţiei.*

Ca părinţi e necesar să avem — iar dacă nu avem să ne formăm — un fel de a fi, un stil propriu care nu-i altceva decît „raportul just/ dintre conţinut şi formă / ce nu cunoaşte altă normă/ decît pondere şi gust,/ parcimonie, măsură".

Aşadar, totul cu măsură, fără exagerări. Copilul, copiii noştri au nevoie de noi cum au nevoie de pîine şi de apă ca să poată deveni ei înşişi. Şi, aşa cum „inteligenţa omului nu se naşte din nimic, deoarece ea se formează pe temeliile aşezate în perioadele de formare a simţurilor la copil", tot astfel comportamentul copilului, în totalitatea sa, este rezultatul felului nostru de a fi şi acţiona cu el şi în prezenţa sa, ca educatori.

Ce aşteaptă copiii de la educatorii lor? Redăm mai jos, în sinteză, răspunsurile mai multor elevi — din treapta a II-a a claselor liceale — date în contextul unui chestionar.

1. Ce rol a revenit părinţilor tăi, în formarea ta pînă la această vîrstă?

„Un rol mare, fără ei n-aş fi fost ceea ce sînt, n-aş fi putut aspira la nimic din ce pot aspira astăzi... Mare, ar fi putut fi însă mai mare, dacă m-ar fi înţeles întotdeauna... Foarte mare şi foarte mic, cînd mă gîndesc la faptul că i-am avut prea puţin în preajma mea... Deosebit, dar cred că nu au înţeles, de fiecare dată, faptul că e necesar să se facă doriţi, indispensabili. Prezenţa dumnealor trebuie să fie ca a soarelui — continuă, aşteaptă, intrinsecă firii noastre în formare".

Rolul părinţilor este, indiscutabil, mare, cînd înţeleg, ştiu şi procedează în consecinţă, **considerînd copilăria ca făcînd parte din viaţă, ca o etapă firească a vieţii, a pregătirii pentru viaţă.** Ea este şi trebuie privită ca un start — acel loc de unde se dă pornirea într-o cursă care nu-i alta decît însăşi viaţa. Este aşa cînd, în calitate de educatori, ne comportăm ca atare, cînd nu-i privăm de asistenţa pedagogică necesară.

2. Cui datorezi ceva din formarea ta ca om?

„Părinţilor şi tuturor — şcolii, dascălilor, acelora cu care am ajuns în contact, rude ori prieteni, într-un cuvînt oamenilor. Nu vă daţi seama cîte poţi învăţa şi cîte nu înveţi, uneori, fără să vrei, de la oamenii obişnuiţi — în drum spre şcoală, în tramvai, la un spectacol, într-o cofetărie etc. — de la acei cărora practic nu le datorezi nimic ori le datorezi tot atît cît îţi datorează ei ţie, cînd, în unii dintre ei descoperi, fără să ştii, modelul corespunzător ţie şi epocii.

Părinţii au rolul hotărîtor în formarea copiilor, cînd sînt într-adevăr părinţi — adică îşi ştiu juca rolul ca atare, acţionînd cu blîndeţe şi exigenţă — dîndu-ne şi cerîndu-ne atîta cît putem da... E greu să spui că nu ştii cît eşti datorită părinţilor tăi, datorită mamei sau tatălui, cînd nu i-ai avut mereu alături de tine, implicaţi firesc în succesele şi insuccesele tale, prieteni la bine şi la rău, mai presus de toate ca oameni de la care să poţi învăţa ceva, fără teama că te-ar orienta pe o cale greşită, ceva din ceea ce viaţa şi societatea îţi cere".

Prin urmare, **„dumneavoastră, stimaţi părinţi, şi nouă ca educatori de profesie ne revine rolul hotărîtor în formarea copiilor dumneavoastră şi ai noştri. Însă, în acest scop e absolut necesar** să le înţelegem natura, **să le cunoaştem foarte bine disponibilităţile — posibilităţile anatomo-fiziologice şi psihologice** şi **să-i ajutăm să devină singuri ei înşişi,** ceea ce pot, ceea ce trebuie.

3. Ce ai face ca părinte, în locul părinţilor tăi?

„Cîte n-aş face?! În primul rînd m-aş strădui să învăţ mereu această profesie, m-aş recicla întruna. Aş fi în toate situaţiile foarte exigent — o mamă înţelegătoare, le-aş ierta totul şi nimic copiilor mei, ajutîndu-i să priceapă ce se poate şi ce nu se poate... Ca tată aş fi mai prezent în viaţa copiilor mei, mai deschis, aş interveni mai des ca să-i cunosc, şi să le cunosc gîndurile şi dorinţele, visurile şi năzuinţele, ca să-i ajut să înţeleagă mai bine ceea ce văd, ceea ce aud şi simt în jurul lor... M-aş strădui să fiu un părinte ideal."

În consecinţă, ca părinte ori ca educator **se impune**

să-ţi studiezi copiii, să-i cunoşti îndeaproape, întotdeauna, ca să-i poţi înţelege şi ajuta, cînd şi unde trebuie, **fără să-i tutelezi, fără să le striveşti individualitatea** cu propria ta personalitate. Să nu interzicem tînărului experienţa necesară, experienţa acumulată de el. Modelele i-apar, uneori, „ca nişte oferte silnice", inacceptabile, nepotrivite.

4. Ce-ar putea face părinţii mai mult cu voi şi pentru voi?

„De toate... să ne fie mai mult în preajmă, să ne urmărească mereu... să intervină ori de cîte ori situaţia o cere, să fie consecvenţi, să ne sancţioneze în raport cu vîrsta... să nu ne cocolească... să nu ne dădăcească prea mult... să nu ştim cît şi cum ne ajută... deoarece o fac adesea în detrimentul devenirii noastre ca oameni. Să fie mai părinţi acasă şi în toate împrejurările... îmbrăcămintea oricît ar fi ea de necesară, ca de altminteri şi banii, nu pot înlocui părinţii... să fie lîngă noi şi cu noi — calmi şi deschişi, drăguţi şi parolişti.

Ei fac deseori foarte mult şi credem că ar putea face şi mai mult, dar să-i înţelegem: poate că, de multe ori, nu ştiu. **Pentru a fi ceva din ceea ce noi avem pretenţia să fie ei, ar fi trebuit, poate, să-i înveţe cineva să fie părinţi".**

Într-adevăr, profesia de părinte, pregătirea pentru executarea ei, rămîn adesea la latitudinea fiecăruia. **Fiecare părinte face ceva din ceea ce au făcut părinţii săi cu el. Nimeni nu este pregătit în vreun fel pentru a fi tată sau mamă, în pofida faptului că mijloacele de informare în masă depun eforturi sistematice în această direcţie. Poate n-ar fi rău, sigur că nu, dacă ar exista un manual al părinţilor, o şcoală a lor, o oră în planul de învăţămînt consacrată psihopedagogiei părintelui.**

5. Ce aşteptaţi de la părinţii şi dascălii voştri?

„Să se cunoască mai bine unii pe alţii, să colaboreze mai mult, pentru ca ceea ce învăţăm în şcoală să putem consolida acasă şi invers, mai ales cînd e vorba de felul nostru de a ne manifesta, de a fi — ţinuta vestimentară, capilară, comportament, în general.. Să fie mai aproape de noi, să ne înţeleagă mai bine, să ne ajute, să ne însoţească mai mult la spectacole... să se bucure de noi. Să nu se sfiască să vină în întîmpinarea noastră, să discute cu noi probleme de viaţă şi artă, politice şi economice etc. ca să-i putem înţelege şi cunoaşte, la rîndul nostru, mai bine... Să lase la o parte catalogul şi să ni se reveleze prin ceea ce sînt de obicei. Informarea suplimentară şi experienţa dumnealor de viaţă nu înseamnă neapărat şi superioritate, autoritate indiscutabile.

Noi îi cunoaştem pe tovarăşii profesori doar de la catedră, în clasă sau laborator... i-am dori însă mai mult printre noi, mai mult ai noştri, atît în şcoală cît şi în afara zidurilor ei.. Înţelegem atît părinţii cît şi profesorii dar, de multe ori, nu-i putem „pricepe". Ni se par exageraţi, absurzi, nenaturali... cînd ar putea fi mult mai apropiaţi, mai fireşti în ceea ce fac şi spun. În şcoală şi acasă, părinţii şi profesorii noştri s-ar impune să fie ceva mai naturali, să ceară numai în măsura în care reuşesc să dea, să pretindă treptat, să ştie să facă, dacă e nevoie, o concesie sau mai multe. Educator — indiferent de postură — eşti cînd poţi reveni asupra unei hotărîri anterioare, deoarece ea nu mai corespunde, poţi uita şi ierta copilul tocmai pentru că doreşti să-l ajuţi să fie convins că numai aşa e bine."

E greu să fii educator, e foarte greu să fii tată şi cît se poate de greu să fii mamă. Ştiind aceasta, atît unul cît şi altul — părinte sau pedagog — vom acţiona consecvent nu ca să renunţăm la ceea ce e greu în munca noastră, ci la ceea ce dăunează devenirii şi formării individualităţii şi personalităţii copiilor noştri.

Cum am putea face ca activitatea cu copiii să se desfăşoare mai bine?

1. Învăţînd mereu, inclusiv de la copilul sau de la copiii noştri, fiindcă ei ne pot învăţa ce-i dragostea, ce-i curăţenia, ce-i înţelepciunea ori prostia, ce-i bunătatea sau credinţa, ce-i devoţiunea sau sacrificiul;

2. Înţelegînd că ei vor fi mai tîrziu ceea ce sîntem noi astăzi, în alte condiţii, mai grele sau mai uşoare, întotdeauna însă altele, corolar al gîndirii şi eforturilor oamenilor, ale tuturor şi ale fiecăruia în parte;

3. Venind în întîmpinarea curiozităţilor native, setei lor nepotolite de a şti totul;

4. Alimentîndu-le speranţele, creîndu-le mereu altele, determinîndu-i să creadă în ele şi să lupte pentru finalizatea lor;

5. Temperîndu-le porniriile, ajutîndu-i să înţeleagă ce-i prea devreme, după cum şi ceea ce nu suportă amînare, ce se poate sau nu se poate, ce e iubirea şi ura, ce e căldura sufletească, ce e omul — „soarele care-şi prelungeşte răsăritul";

6. Dîndu-le ca să poată da, cerîndu-le continuu să fie ei ori de cîte ori se angajează să facă ceva pentru ei şi pentru semenii lor;

7. Punînd capăt erorii, după care, întotdeauna, toţi cei ce dispun de informaţii şi experienţă sînt îndreptăţiţi să facă educaţie în cele mai bune condiţii.

Tinerii pot cere „totul sau nimic", noi însă, ca educatori, trebuie să-i ajutăm să cunoască limitele. O putem face onorabil numai dacă îi respectăm şi-i respectăm numai dacă-i studiem ca să-i cunoaştem, să-i cunoaştem ca să-i putem ajuta să se formeze, să devină ei înşişi.

Prof. dr.
PAVEL PETROMAN
Prof. LUCIA PETROMAN

Asigurați-vă sinceritatea copiilor

Omenia — o trăsătură fundamentală a neamului, care trebuie transmisă urmașilor

Omul, ca ființă socială, posedă cîteva simțuri specifice vieții în colectivitate, cu ajutorul cărora distinge binele de rău, în acțiunile sale și ale semenilor săi. Simțul datoriei, omeniei, dreptății, responsabilității, echității dau o anumită coloratură vieții morale a omului, așa cum spiritul practic și gustul pentru frumos reprezintă alte aspecte ale personalității umane. Dezvoltarea acestora ca și a întregii personalități este rodul unei activități educative bine conduse, la a cărei eficiență contribuie toți factorii educativi.

Familia a fost în viața poporului român **un puternic factor de formare a celor mai alese virtuți care înnobilează ființa umană: cinstea, spiritul dreptății, corectitudinea, bunătatea, respectul semenilor noștri, dragostea de limbă, de muncă și de vatră strămoșească. Aceste valori au fost trăite autentic în relațiile cu semenii din sat sau din împrejurimi.** Ansamblul sintetic al acestor valori de aleasă moralitate, care au orientat de veacuri comportamentul locuitorilor acestei țări și au definit etosul românesc, a fost omenia românească.

Omenia a devenit în scurgerea timpului și, pe măsură ce popoarele care veneau în contact cu noi ne cunoșteau mai bine, o trăsătură definitorie a profilului spiritual al poporului român.

Cultivarea omeniei românești trebuie continuată

În condițiile vieții contemporane, cînd relațiile dintre oameni și popoare s-au amplificat, iar informațiile circulă cu o rapiditate uimitoare, datorită mass-mediei, noi, ca popor, ne putem afirma în complexitatea relațiilor internaționale prin valori specifice individualității noastre etnice. *Omenia e una din acele valori a cărei cultivare în familie trebuie continuată cu același patos etic pe care l-am întîlnit în cadrul ei în decursul întregii noastre istorii.* Ce modalități de acțiune specifice acestui obiectiv putem utiliza pentru educarea copiilor în spiritul omeniei și al comportamentului moral adecvat?

Familia românească a fost constituită din părinți și un mare număr de copii: 3—5 sau și mai mulți, în unele grupuri familiale. Aceștia se jucau împreună, se ajutau și se bucurau de poveștile pe care le auzeau de la părinți sau bunici. Astfel, între ei s-au dezvoltat relații superioare de frățietate de iubire reciprocă. *Funcția modelatoare a iubirii dintre frați s-a extins și asupra tovarășilor lor de joc, a prietenilor și colegilor de școală.* Iubirea față de semenii noștri a devenit *o valoare cu rol orientativ în relațiile cu ei.* În relațiile cu copiii lor, părinții nu au operat cu conceptele de iubire, bunătate, cinste, ci i-au îndrumat și îndemnat să se poarte frumos, să nu înșele, să nu mintă, să fie recunoscători față de cei care îi ajută. Ideea de purtare frumoasă a avut în viața familiei sens etic: conduită în care să nu fie încălcate normele morale.

În acțiunea lor de formare morală în spiritul omeniei, părinții au recurs la *pildele vii ale vieții* și *la metafore pline de expresivitate și înțelepciune*, așa cum au fost ele concretizate în proverbe, aforisme morale și vorbe de duh. Rolul metaforelor vieții a fost de a forma copiilor un *comportament moral elevat.* Acesta era sensul sfatului pe care părinții îl dădeau copiilor mai mărișori, cînd plecau la școală, la învățarea unei meserii sau la munca plină de sudoare a cîmpului. Amintim cîteva dintre ele: *„Omul muncitor de pîine nu duce dor"*, *„Să fii harnic ca furnica"*, *„Omul bun e ca pîinea caldă"*, *„Omul cinstit de toți e prețuit"*, *„Cu cinstea nici un bine nu se aseamănă"*, *„Faptele fac pe om, om"* și altele.

Prin asemenea învățături, părinții urmăreau să deprindă pe copii să facă fapte bune, demne de om, fapte care să nu-i facă de rușine în fața semenilor lor.

Spiritul de omenie al unui individ se manifestă în relațiile cu semenii săi; *piatra de încercare a omeniei e fapta bună față de semenii noștri. Omenia nu se manifestă în vorbe, ci în fapte.* De aceea e necesar ca părinții să explice copiilor *valoarea morală a faptelor*, de la cele mai simple — *respectul semenilor noștri, descoperirea în anumite locuri, salutul, întrajutorarea colegială* etc. — și pînă la *ajutorul celor aflați în suferință.*

O pilduitoare lecție de omenie

Din copilăria mea mi-a rămas întipărită o scenă petrecută în miezul unei nopți de august. Nu știu din ce cauză luase foc claia de fîn a unei familii nevoiașe de la marginea satului. Un gornist a alarmat locuitoii satului, care, cu mic cu mare duceau găleți de apă să stingă focul. Claia de fîn a ars, dar a doua zi locul a fost curățit și cu ajutorul tuturor, a fost ridicată o nouă claie de fîn. O admirabilă lecție de omenie pe care am trăit-o noi, copiii satului. Iar bunul nostru învățător D. Roșca a avut fericita

inspirație de a ne cere să elaborăm o compunere despre o noapte care ne cutremurase prin pericolul aprinderii satului. Spiritul de întrajutorare la locul de muncă, puterea sufletească de a sări în ajutorul celui aflat în nenorocire sînt dimensiuni de înaltă valoare morală, ale omeniei care ne caracterizează pe noi românii, ca națiune cu un profil psihic deschis, primitor și capabil de sacrificiu pentru semenul nostru.

Dacă vom încuraja cele mai simple acte pe care copiii le pot face în această direcție, sădim în conștiința lor valori morale perene, care vor da roade bogate mai tîrziu. Această bunătate sufletească e o virtute care poate fi observată și reținută de sufletele alese. Într-un aforism al său, Al. Vlahuță considera că bunătatea „este o frumusețe pe care o percepi direct cu sufletul".

Cine sînt prietenii copilului nostru

Omenia ca mecanism funcțional în relațiile sociale ale oamenilor se cultivă în lumea copiilor și prin jocurile lor, prin activitățile lor în grupuri și prin cercul de prieteni din care copilul face parte. Sînt părinți care se interesează de aceste aspecte și procedează bine. Grupul de prieteni influențează conduita membrilor săi. Dacă în grup există un lider cu o conduită nesatisfăcătoare sau 2—3 membri ai săi se remarcă prin tendința de vagabondaj, nesocotire a regulilor de comportare în societate, atitudine necorespunzătoare față de muncă sau de învățătură, atunci, ei, cu încetul, vor influența și conduita celorlalți membri. Părinții care nu se interesează și nu cunosc preocupările grupului de prieteni din care face parte copilul pot avea surprize neplăcute aflînd de anumite acțiuni blamabile ale copilului lor. De aceea, *cunoașterea atmosferei din grupul de prieteni al copilului, a activității și conduitei lui școlare și sociale trebuie să intre în sfera de preocupări a părinților. E o obligație părintească pe care n-o putem neglija, știind că relațiile bilaterale influențează conduita copiilor.*

Poporul a surprins acest aspect în proverbele: *„Spune-mi cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești"* și *„Cine se-aseamănă, s-adună"*. Cercul de prieteni al copilului e un cîmp de manifestare socială în care el respectă sau încalcă norme specifice spiritului de omenie. De aceea, se impune cunoașterea activității copilului în acest cîmp de acțiune.

Cultivarea omeniei în atmosfera caldă a familiei se realizează prin pilda vie a părinților. Ei sînt primele modele de comportament pe care copilul le urmează. Buna înțelegere din familie, respectul reciproc, prețuirea vecinilor și a oamenilor din sat, ca și respectul bunurilor lor sau ale colectivității sociale; îndeplinirea îndatoririlor cetățenești, spiritul de întrajutorare cu vecinii sau cu tovarășii de muncă, precum și ținuta demnă, civilizată în relațiile cu semenii noștri constituie o atmosferă formativă prin moralitatea, demnitatea și omenia părinților.

În activitatea pe care am desfășurat-o la conducerea unei școli cu un efectiv care depășea uneori 1000 de elevi, *am întîlnit și cîteva abateri generate de atmosfera din familie.* Abaterile elevilor nu erau grave, dar se repetau. *Cînd am reușit să convingem pe părinți să dea altă orientare relațiilor și grijii față de copil, am reușit să stabilizăm și conduita acestuia.* Le-am arătat părinților că *nu e suficient ca un copil în formare să aibă ce mînca și îmbrăca. El asimilează din familie informații, reține gesturi, imită comportarea părinților, care au obligația de a-i oferi modele frumoase de conduită.*

Forța modelatoare a iubirii se manifestă și în *sinceritatea dialogului părinte-copil.* Ca părinți, vom obține deschidere sufletească și sinceritatea copiilor dacă dialogul cu ei nu va avea loc în perspectiva penalizării copilului, ci a ajutorului pe care dorim să i-l dăm. *În momentul cînd ne va scăpa cea mai mică amenințare de pedeapsă, copilul nu va mai fi sincer; va căuta soluții care să ne mulțumească, dar sincer nu va fi.* Iar sinceritatea în raporturile cu oamenii, cu prietenii, cu colegii de clasă sau cu membrii grupei de muncă, deschiderea sufletească în relațiile cu ei e o fațetă a omeniei. *Aceasta nu înseamnă că în activitatea noastră educativă sancțiunea nu-și va avea locul.* Ea trebuie inclusă în arsenalul mijloacelor la care recurgem și *folosită cu tact,* ca urmare firească a abaterii, sub nici o formă însă ca perspectivă a dialogului cu copilul, atunci cînd dorim să cunoaștem imboldurile care au stat la baza anumitor acte și modul lui de a le judeca.

Recunoașterea modului greșit de a judeca și proceda, precum și remușcarea, căința sinceră pentru o greșeală prezintă o valoare formativă mai pronunțată decît pedeapsa, care este pentru copil un act exterior, pe cînd remușcarea este rezultatul frămîntării sale sufletești, e un act interior cu resorturi educative mai pronunțate. De aceea, *destăinuirea sincer* a copilului și *căința sa* trebuie *să fie urmate de sfaturile noastre,* de concluzii scoase din experiența noastră de viață și nicidecum de pedeapsă. Ar fi o lipsă de respect față de copil.

Omenia e o componentă specifică a etosului românesc. Familia ca și societatea românească au făcut progrese mari pe scara civilizației universale. Orice înnoire sau modernizare a acțiunii educative trebuie să ia în considerare elementele specifice de etnocultură, pentru a altoi pe tot ceea ce a fost elevat sub raport axiologic și a avut semnificații morale alese, noile tehnici și modalități de acțiune educativă, care rezultă dintr-un mediu cultural mult mai variat și mai bogat, ca urmare a progreselor realizate de tehnicile de comunicație de masă și din firească și eficienta întărire a funcției educative a familiei. Cultivarea prin educație a spiritului de omenie, e o îndatorire față de o elevată moștenire națională.

VASILE POPEANGĂ

V-aţi întrebat vreodată dacă prin comportamentul dv. puteţi contribui la buna educaţie a tinerilor?

Familia, şcoala, societatea — factori esenţiali în formarea tinerei generaţii

Orice popor îşi asigură continuitatea în istorie prin modul în care se preocupă de formarea tinerei generaţii, căreia îi sînt transmise valorile culturale şi materiale acumulate în timp, valori pe care ea urmează să le dezvolte, să le îmbogăţească, pentru a asigura propăşirea continuă a poporului căruia îi aparţine. Factorii implicaţi direct în realizarea acestui obiectiv social important sînt: familia, şcoala şi societatea (fiecare dintre ei acţionînd cu mijloace specifice), **din a căror interacţiune rezultă o reţea de influenţe ce se răsfring permanent asupra tinerei generaţii, constituind cadrul educaţional în care ea se formează. Direcţia de acţiune a tuturor acestor factori este dată de şcoală, în toate etapele de devenire a tineretului şi, eficienţa contribuţiei fiecăruia dintre ei este cu atît mai mare, cu cît ea se subordonează mai pregnant unei unităţi de cerinţe şi acţiuni faţă de tînăra generaţie. Această unitate trebuie să se manifeste pe toate planurile de formare a generaţiei viitorului:** intelectual, moral-politic, fizic, politehnic-profesional şi estetic — **pentru a putea atinge idealul de personalitate cerut de societatea noastră de constructori activi ai socialismului şi comunismului, dezvoltaţi multilateral.**

Astfel, în familie, încă de la o vîrstă fragedă, sub influenţa acţiunilor educative ale părinţilor, copilul îşi formează capacitatea de a comunica pe baza însuşirii limbajului şi a îmbogăţirii vocabularului, dobîndeşte cunoştinţe importante despre lumea înconjurătoare, îşi formează deprinderi igienice, de comportare civilizată, de autoservire, de muncă, îşi asigură o viaţă afectivă importantă care-l stimulează şi-i susţine activitatea dirijată la început, în cea mai mare parte, de cerinţele adulţilor.

Pe măsură ce copilul înaintează în vîrstă, toate aceste achiziţii sînt completate şi îmbogăţite de influenţele mediului social, realizate prin mijloacele specifice de care acesta dispune: radio, televiziune, biblioteci, presă, cinematograf, expoziţii, conferinţe, conduita concretă a unor oameni de pe stradă sau din mijloacele de transport în comun etc. Concomitent cu influenţele familiei şi societăţii se exercită asupra copilului influenţele organizate şi sistematice ale şcolii, ale învăţămîntului **(începînd cu grădiniţa şi terminînd cu liceul sau învăţămîntul superior),** care îi asigură un sistem de cunoştinţe ştiinţifice despre lume şi viaţă, îi formează sentimente şi convingeri clare, îl înarmează cu toate categoriile de deprinderi de care el are nevoie pentru a se integra corespunzător, la sfîrşitul anilor de instruire, în profesiunea pentru care s-a pregătit. **Programul şcolii, de formare multilaterală a personalităţii tinerei generaţii este făcut cunoscut atît familiei şcolarilor, cît şi instituţiilor sociale implicate în acest proces, pentru ca acţiunea acestor factori să conveargă permanent în direcţia scopurilor urmărite de şcoală, ea fiind** cea dintîi răspunzătoare **de modul în care se constituie schimbul de mîine în societatea noastră. Acţionează oare familia totdeauna în acord cu acest program? Dar societatea?**

Se poate considera că în ţara noastră, marea majoritate a familiilor se achită cu spirit de răspundere de sarcinile ce le revin în formarea tinerei generaţii, constituind un sprijin important al cadrelor didactice, în toate etapele de şcolaritate.

Lucrările care abordează problema familiei ca factor educaţional precizează o serie de *condiţii pe care ea trebuie să le îndeplinească* pentru a reprezenta mediul educativ corespunzător. Aceste condiţii se referă la *integritatea familiei* (să aibă toţi membrii), *relaţiile dintre membri săi* (să fie armonioase), *numărul de copii, un anumit nivel de pregătire intelectuală şi pedagogică al părinţilor, o situaţie materială corespunzătoare, părinţii să constituie exemplu de urmat pentru copii* etc. Am adăuga condiţiilor enumerate, *conştientizarea de către părinţi a responsabilităţii pe care o au în formarea propriilor copii şi a direcţiilor în care ei trebuie să acţioneze.*

Fără aceste elemente — oricare ar fi nivelul familiei — preocupările ei pentru pregătirea viitorului celor pe care îi cresc, vor ţinti scopuri ce nu vor răspunde corespunzător cerinţelor societăţii noastre.

Aşa se explică faptul că în unele familii, *copiii sînt obligaţi să-şi însuşească o concepţie mistică, religioasă asupra lumii şi vieţii, să frecventeze diferite întruniri ale unor secte, în timp ce li se interzice să participe la anumite activităţi ale şcolii sau organizaţiilor de copii şi tineret.* Aceşti copii îşi vor forma o personalitate deficitară, atît în ceea ce priveşte *sistemul de convingeri şi idei* pe care şi-l constituie, *cît şi sub aspect caracterial,* acţionînd mai ales sub impulsul unui sentiment de teamă (de părinţi, de dumnezeu), aşteptînd să fie mereu tutelaţi, în tot ceea ce fac. *Ca urmare, ei vor fi întotdeauna lipsiţi de iniţiativă şi independenţă, avînd probleme de adaptare în toate situaţiile noi cu care se confruntă.* În astfel de cazuri, şcoala nu numai că nu este sprijinită în direcţia realizării obiectivelor urmărite, dar acţiunile ei sînt contracarate de activitatea părinţilor, cu care se lucrează în-

comparabil mai greu decît cu copiii. Nu poate fi vorba deci de unitate de cerințe și acțiuni, pentru că *influențele celor doi factori — familie și școală — sînt total contradictorii.* De obicei — și în aceste cazuri școala învinge în ultima instanță — pe măsură ce tînărul conștientizează veridicitatea adevărurilor care i se servesc, el se poate feri de tutela excesivă a părinților.

În alte situații, părinții se declară de acord cu toate exigențele școlii, sînt gata oricînd de acțiune și „o sprijină" prin modul în care „pregătesc copii pentru viață". Pentru a fi mai explicită, voi relata un caz real, foarte instructiv pentru oricare dintre părinți.

„Primul" cu orice preț...

O familie — în care ambii soți erau ingineri — avea doi copii: un băiat și o fetiță, cărora reușeau să le asigure condiții optime de viață și pregătire pentru activitatea școlară de fiecare zi. Băiatul — cel mai mare dintre ei — obține mereu, pînă în clasa a V-a inclusiv, premiul I în clasă, spre mulțumirea întregii familii (părinți și bunici). În clasa a VI-a, rezultatele la învățătură ale băiatului îl situează însă pe locul II (în clasă), pentru că treptat el este depășit de un coleg, de asemenea bun la învățătură, dar care pînă atunci se remarcase mai ales prin faptul că era cel mai mic din clasă (ca înălțime, dar și ca vîrstă). Spre sfîrșitul celui de al doilea trimestru, cînd situația celor doi școlari era clară, *fostul premiant avea grijă ca în fiecare pauză* **să lase urme colegului său mai mic,** care răbda totul, admirînd *forța fizică* a celuilalt. Cînd părinții celui mereu cotonogit sesizează situația și reușesc să-l determine pe fiul lor să le dezvăluie cine este autorul, prin intermediul dirigintei se fixează o întîlnire între tații celor doi școlari, ambii intelectuali. Întîlnirea respectivă a avut o durată foarte scurtă pentru că, tatăl fostului premiant a ținut să precizeze de la început: „Dacă vreți să-mi reproșați ceva, ați venit degeaba la acestă întîlnire. *Eu îmi cresc copilul pentru viață.* El trebuie *să se impună* întotdeauna prin ceva: dacă nu poate fi primul la învățătură, poate fi cel mai puternic din clasă și cel mai temut". Al doilea părinte, înmărmurit, s-a *mulțumit* — în timp ce celălalt îi întorsese deja spatele — doar să întrebe: „În acest fel vă educați dumneavoastră băiatul? Astfel știți să sprijiniți școala în tot ceea ce face pentru copiii noștri, viitorii cetățeni?".

Informată asupra discuției dintre cei doi părinți, diriginta a avut grijă să acționeze în așa fel, încît băiatul bătăuș să recunoască în fața clasei că era stimulat permanent de tatăl său pentru o asemenea conduită. În clasele mai mari, pe măsură ce fiecare elev era preocupat de propria-i formare, cei doi colegi s-au apropiat, de la o perioadă la alta, tot mai mult, devenind colaboratori și prieteni nedespărțiți.

Ce l-a putut determina oare pe tovarășul inginer *să acționeze așa, contrar normelor școlii și principiilor promovate de întreaga noastră societate,* bazată pe relații de respect reciproc, întrajutorare, colectivism, solicitudine etc.? **Numai** *neînțelegerea responsabilității pe care trebuie să o aibă fiecare familie în formarea copiilor ei ca viitori cetățeni, cu o anume structură a personalității, impusă de nivelul de dezvoltare la care se găsește societatea socialistă din patria noastră.*

Exemplele în sensul celor de mai sus pot fi nenumărate, mai ales dacă avem în vedere și *familiile dezorganizate,* cele *care consideră că numai școala este direct răspunzătoare de modul în care se prefigurează personalitatea fiecărui tînăr sau cele care pun totul la dispoziția copilului fără să aibă și unele pretenții mai deosebite de la el.* Nu ne vom opri și asupra altora dintre ele, pentru că aspectele prezentate pot fi considerate suficiente în ilustrarea modului în care familia acționează, *contrar liniei școlii, ignorînd complet unitatea de cerințe și acțiune pe care ar trebui să o promoveze împreună cu ea.*

Răspunderea socială a tuturor cetățenilor

În ceea ce privește influența societății ca factor educativ, nu vom avea în vedere mijloacele mass-media (radio, televiziune, cinematograf, teatru etc.) a căror acțiune este totuși precis dirijată spre realizarea unor anume scopuri formative, chiar dacă ele intervin, de obicei, în afara activității școlare. Ne vom referi în special la modul în care influențează conduita concretă a oamenilor, în diferite împrejurări din viață, asupra formării tinerei generații. Aceasta pentru că, în *societatea noastră, fiecare cetățean trebuie să se considere implicat în activitatea complexă de formare a tinerei generații și răspunzător de modul în care ea se realizează.*

Iată, urcînd, bunăoară, într-un tranvai, observi cum *toate locurile sînt ocupate mai ales de tineri,* în timp ce persoane în vîrstă sau cu bagaje stau în picioare. Te adresezi unui tînăr solicitîndu-i să cedeze locul unei bunici care își ține de mînă nepoțelul, elev de ciclu primar. Tînărul se ridică, deși *nu cu multă plăcere,* și bunica, în loc să se așeze, insistă ca nepotul să facă acest lucru. El nu acceptă și spune cu revoltă în glas că „tovarășa învățătoare s-ar supăra dacă ar ști că eu nu respect vîrsta dumitale, bunico!". Bunica a înțeles și, mîndră de nepotul său, ocupă locul. *Ceilalți tineri ar fi putut face la fel, dar nici unul nu se ridică;* ba *mai mult, fiecare din ei privește prin geam ca nu cumva să fie interpelat.* Școlarul bunicii îi analizează și-i privește nedumerit, pentru că nu poate înțelege nepăsarea lor față de cei din jur.

O altă secvență. Un grup de copiii se îndreaptă de la școală spre case. La un moment dat, ei se opresc și se uită cum un individ, care abia se ținea pe picioare, din cauza excesului de alcool, arunca cu pietre într-un cîine care lătra dincolo de gardul unei case, gratulîndu-l cu tot felul de înjurături urîte. Copiii nu-și puteau explica ati-

tudinea omului vor să știe *cu ce l-a supărat cineva*. „M-a lătrat nenorocitul și nu pot suporta așa ceva", le răspunde omul. „Dar el nu și-a făcut decît datoria" îi spun mai mulți copii. Considerînd că este tras la răspundere, omul uită de cîine și începe să adreseze tot felul de injurii și cuvinte urîte copiilor, care, îndepărtîndu-se, se străduiesc să-și fixeze și să redea cît mai exact unele din expresiile auzite. În zilele care urmează, le folosesc și ei, atît la școală, cît și acasă, spre uimirea părinților și cadrelor didactice de la care nu au auzit niciodată asemenea expresii.

Șirul exemplelor ar putea continua și nu numai cu cele din categoria „negative". Sînt atîtea situații concrete de viață în care copiii sau tinerii învață ce înseamnă să fii politicos, să-ți faci datoria, să fii curajos, harnic, demn etc. *Ne-am oprit asupra unor exemple negative mai ales pentru a atrage atenția celor care citesc materialul de față că, în orice împrejurare poți influența, prin comportamentul tău, pe cei în formare și că aceste influențe sînt folositoare numai în măsură în care ele converg în direcția obiectivelor urmărite de școală.* Dacă influențele respective *contravin* acestor obiective, ca în exemplele mai sus prezentate, înseamnă că *ele subminează tot ceea ce cu trudă și sacrificiu oamenii școlii clădesc pentru prosperitatea fiecărui individ și a întregii noastre societăți.*

Conf. dr.
DOINA VINTILESCU

Modalități de ajungere în imperiul cunoașterii și al orientării tineretului

Formarea experienței de viață a copiilor

În bucătărie. Mirela, care în curînd va împlini cinci ani, este animată de dorința puternică de a fi un „copil bun". Încearcă să-și spele la chiuvetă farfurioara din care tocmai a mîncat o prăjitură.

— Ce faci, ce faci? se alarmează mama ei. Ai umplut bucătăria de apă, te-ai stropit toată! Oprește-te numaidecît! Oricum, de spălat tot va trebui să speli cu în urma ta.

La vîrste mici, jignirile sînt foarte mari. Mirela, cu capul plecat și ochii în lacrimi iese din bucătărie. Mai ales că de față este și vecina lor de apartament.

În altă bucătărie. Manuela, de aceeași vîrstă cu Mirela, încearcă și ea să-și spele farfurioara. Și, bineînțeles, se stropește. Apa curge și în afara chiuvetei.

— Ah, ce fată harnică are mama, cum mă ajută ea la toate treburile! apreciază mămica ei, de față cu vecina de apartament, care este în vizită. Și Manuela „prinde aripi". Se străduiește și mai tare. De atîta concentrare limba îi iese puțin din gură, mînuțele au devenit ca niște strune încordate. În acest moment fetița consideră că spălatul veselei este una din problemele mari ale vieții.

• *După zece ani.*

Indignată la culme, mama Mirelei îi reproșează:

— La vîrsta ta, alte fete știu să facă totul, dar absolut totul în bucătărie. Iar tu nu te pricepi la nimic. O farfurie nu știi să speli ca lumea. Și, nu numai că nu știi, dar nici nu vrei să faci ceva. Nu te ocupi decît de învățătură. Ești pur și simplu un copil rău!

Mama Manuelei discută cu vecina:

— Ce să zic, fata mea se pricepe la toate treburile — mari și mici — din gospodărie. Și chiar le face cu plăcere. Iar de gătit, mai-mai că mă întrece. Iar cu școala merge foarte bine... Pur și simplu am avut noroc de un copil foarte bun!

Deci, două situații diferite. Situații care fac obiectul multor povestiri, expuneri și dezbateri cu caracter pedagogic, menite să contribuie la educația părinților. Pentru că, evident, în „cazurile" relatate mai sus nu este vorba atît de ceea ce știu să facă Mirela și Manuela, la cei cinsprezece ani ai lor, ci de felul cum cele două mămici s-au priceput să le sprijine în formarea lor.

Din „cazurile" prezentate se pot trage foarte multe concluzii. Noi am vrea să ne referim la modul în care Mirela și Manuela și-au însușit sau nu o anumită experiență de viață, cauzele care au generat situațiile diferite și, generalizînd, să ajungem la modul în care copiii își pot forma o astfel de experiență.

Așa cum se știe, orice individ uman se simte atras, de la vîrsta cea mai fragedă, către activități specifice maturilor și care, inteligent cultivate, le formează aceea ce, obișnuit numim, o experiență de viață.

Aceasta reprezintă *concluzia* la care el ajunge după anii „uceniciei", *învățămintele* pe care le trage din acțiunile în care, într-un fel sau altul este implicat de mic. Concluzii și învățăminte care se cristalizează în *puncte de vedere, mentalități, concepții, teorii.*

Acesta este, în linii mari, *mecanismul* acumulării experienței de viață.

Rezultă deci că, procesul însușirii experienței este favorizat

numai atunci cînd individul are posibilităţi sporite de a acţiona şi observa, de a încerca, experimenta şi verifica. Cînd are un *plan de viaţă* mai favorabil sub acest aspect. De aici pornesc, aşadar, formarea şi evoluţia lui în sensul dorit de noi toţi.

Planul de viaţă al unui individ este dat de totalitatea condiţiilor în care el trăieşte şi acţionează. În funcţie de el, individul îşi poate însuşi o experienţă de viaţă mai bogată sau mai săracă, pozitivă sau negativă, în consens cu cerinţele societăţii sau în discordanţă cu acestea, care să contribuie la dezvoltarea plenară, armonioasă a personalităţii sale sau să îi frîneze dezvoltarea.

Între multiplele obligaţii ale părinţilor, la loc de frunte se înscrie şi aceea de a asigura copiilor pe care-i educă un plan de viaţă, cît mai adecvat. Aceasta înseamnă *nu numai asigurarea unui contact larg cu realităţile înconjurătoare, ci şi ajutorul necesar pentru înţelegerea pertinentă a realităţilor respective, imboldul şi încurajarea pentru observări şi experimentări, cultivarea încrederii lucide în concluziile degajate din analizele acţiunilor proprii şi ale altor membri ai societăţii, a capacităţilor de a efectua sinteze şi comparaţii, generalizări şi particularizări corecte.*

Dacă ne întoarcem la „cazurile" Mirelei şi Manuelei, trebuie să spunem că, după părerea noastră, amîndouă s-au manifestat ca doi copii buni. Mamele lor au adoptat însă, în ceea ce priveşte activităţile gospodăreşti la care vroiau şi trebuiau să participe, atitudini cu totul diferite ce au determinat, firesc, rezultate diametral opuse. Din ceea ce ştim în legătură cu felul în care s-au petrecut lucrurile cu Mirela, *vinovată apare, indiscutabil, mama ei, care n-a acţionat cu tact pedagogic într-o situaţie atît de simplă.*

În munca educativă pe care sînt obligaţi să o desfăşoare, zi de zi, părinţii trebuie să ţină seama de faptul că exprienţa de viaţă se cîştigă şi formează pe căi diferite dar, întotdeauna, în funcţie şi de ei.

Experienţa nemijlocită se însuşeşte de către fiecare individ prin **acţiunea practică** *pe care o desfăşoară în cadrul relaţiilor sale cu societatea şi chiar cu sine însuşi.*

Modalitatea originară şi fundamentală de realizare a acţiunii practice este *munca* — o activitate conştientă, specific umană, orientată spre un anumit scop, în cursul căreia omul efectuează, transformă, reglementează şi controlează schimbul de substanţe, energie şi informaţii cu natura şi cu semenii, pentru satisfacerea trebuinţelor personale. Altfel spus, *munca este o relaţie ordonată, tehnologizată, între om şi natură, în vederea menţinerii vieţii individului, a speciei umane şi pentru evoluţia societăţii. Fără muncă nu ar fi avut loc saltul de la nivelul biologic al omului, la cel social. Prin muncă biologicul se prelungeşte spre social.*

Părinţii **nu** *trebuie să-i ferească pe copii de muncă ci,* din contra, *să-i antreneze în efectuarea unor activităţi adaptate puterilor lor, care să le asigure dezvoltarea fizică şi psihică.* Totodată, *ei trebuie să le asigure timpul cuvenit pentru joc, pentru sport, pentru participarea la activităţi cultural-educative.* Toate aceste forme de acţiuni practice îşi aduc o contribuţie de cea mai mare însemnătate la pregătirea copiilor pentru viaţă. Bineînţeles, *pentru copilul de vîrstă şcolară învăţătura constituie principala obligaţie socială, părinţii avînd datoria de a-i crea toate condiţiile necesare studiului, de a-l sprijini cu dragoste şi tact pedagogic în vederea îndeplinirii acestei obligaţii.*

Experienţa obţinută pe calea acţiunii practice se distinge prin trăinicie, fiind rodul unor trăiri nemijlocite, rezultate din situaţii în care, de regulă, a fost implicată personalitatea în ansamblul său. Experienţa ce trebuie obţinută pe această cale poate fi suplinită numai într-o anumită măsură prin experienţa însuşită pe alte căi.

Experienţa de viaţă nu poate, totuşi, să fie însuşită numai prin acţiuni practice. O mare parte a acestei experienţe se preia, se însuşeşte în mod *mediat,* prin persoane interpuse, adică, *pe bază de exemple.*

Însuşirea experienţei prin persoane interpuse este un gen de învăţare observaţională, în sensul că are ca punct iniţial observarea, studierea situaţiilor în care se găsesc alte persoane. *Copiii, ca şi adulţii, învaţă necontenit din tot ce observă. Cînd Costel este sancţionat pentru o anumită vină sau lăudat pentru ceva, trage învăţăminte şi Titel. Din tot ceea ce observă că fac cei vîrstnici, copiii îşi formează puncte de vedere şi mentalităţi. Iar cînd văd că unii părinţi una spun şi alta fac, ei îşi însuşesc o experienţă negativă, dăunătoare, trăgînd concluzia că se poate sau că este chiar firesc să procedeze şi ei la fel.*

Experienţa acumulată de societate se prezintă mai ales într-o *formă generalizată,* ca reguli, principii, teorii etc. De această experienţă, copilul de vîrstă şcolară ia cunoştinţă îndeosebi din manuale, dar şi din alte lucrări, precum şi din emisiunile de radio şi TV, reviste, ziare etc.

Aşa cum pentru însuşirea cu bune rezultate a experienţei furnizate, de exemplu, este necesară capacitatea de a efectua în mod corect generalizări, tot astfel *preluarea experienţei generalizate este condiţionată de priceperile de a concretiza, de a folosi în mod judicios această experienţă, în cazuri particulare.* În acest scop, *copiii trebuie ajutaţi să-şi dezvolte gîndirea.* Părinţii, ceilalţi adulţi, nu trebuie să manifeste semne de plictiseală, de agasare, atunci cînd copiii pun întrebări după întrebări, ci să le răspundă cu răbdare şi seriozitate, ţinînd seama, desigur, de nivelul de dezvoltare mentală a acestora. Din discuţiile cu părinţii, dar şi cu cei de o vîrstă cu ei, copiii acumulează informaţii, învaţă să gîndească, să generalizeze şi să particularizeze, îşi formează experienţa cognitivă, parte deosebit de importantă a experienţei de viaţă.

Activitatea de cunoaștere nu se limitează la domeniul existentului, ci *se extinde și asupra domeniului posibilului*. Omul învață, acumulează experiență nu numai din acțiunile practice, ci și din cele desfășurate *pe plan mental*. De multe ori se și impune ca experimentarea să se desfășoare mental iar în practică să se aplice acea variantă care se dovedește mai avantajoasă. De exemplu, traversarea efectivă a străzii trebuie să fie precedată de un număr de traversări imaginare. Aceste genuri de traversări sînt comparate cu obiectivul propus și, apoi, între ele, identificîndu-se astfel variantele ce pot fi reținute, pentru ca dintre acestea să fie aleasă varianta optimă. În practică, pentru traversarea reală a străzii se va aplica această variantă optimă, stabilită pe plan mental.

Rezultă de aici că, pentru formarea experienței este de mare importanță dezvoltarea imaginației copiilor, a capacității lor de a ajunge la acțiuni și experimentări pe plan mental,

Totodată, este necesar ca ei să știe că soluțiile la care ajung, ca urmare a unor astfel de experimentări, se impun mereu și sistematic verificate în practica vieții, confruntate cu viața.

Pe măsură ce anii trec și — concomitent cu acumularea cunoștințelor din tot mai variate domenii — se dezvoltă capacitățile de înțelegere și discernămînt, *elevilor și studenților trebuie să li se asigure timpul necesar pentru reflecție și „dialog interiorizat". Ei trebuie stimulați, încurajați în această direcție*. Căci, numai în felul acesta poate fi acumulată — prin cugetare proprie și meditație profundă — o experiență de viață valoroasă.

Prof. dr.
CONSTANTIN PREDA

Victimele personalității

Cînd Stephenson a vrut să facă încercări cu locomotiva sa cu aburi, în Anglia, a trebuit să fie înlovărășit de un boxer care să-i apere mașinile, pe care țăranii furioși voiau să le distrugă. Societățile medicale afirmau că, din cauza mașinii lui, aerul era otrăvit și păsările mureau sufocate, iar în tuneluri, călătorii ar fi asfixiați.

*

* *

Cînd Parmentier a vrut să introducă cultura cartofului în Franța, a fost luat în rîs și socotit nebun.

*

* *

Cînd, în 1881, Ariss White a deschis la New-York primele școli de dactilografie pentru femei, societățile feministe au protestat afirmînd că din cauza constituției lor, femeile n-ar putea suporta un astfel de regim de muncă și că viteza mașinii ar fi de nesuferit.

*

* *

În 1865, un important ziar american scria: „Oamenii simțiți știu că este imposibil să se transmită vocea omenească prin cablu și, chiar dacă aceasta ar fi posibil, n-ar fi de nici un folos". Iar cînd Graham Bell, în fața indiferenței surîzătoare a oficialității, s-a hotărît să vîndă sau să închirieze aparatele sale telefonice, un alt ziar din Boston încuraja călduros poliția în acțiunea declanșată pentru a pune capăt „încercărilor unui nebun care stoarce banii populației credule, făcînd demonstrații cu un aparat care pretinde că este capabil să transmită vocea omenească, mulțumită unui cablu metalic". Această campanie a avut succes. Dar nici... telefonul nu a rămas mai prejos.

*

* *

În parlamentul britanic, cînd a fost vorba de un proiect de lege prevăzînd înlocuirea gazului cu electricitatea, în iluminatul public, comitetul însărcinat să studieze proiectul a fost întrebat dacă a cerut avizul lui Thomas Edison. Răspunsul a fost negativ, precizîndu-se că „acest domn Edison n-are nici un fel de cunoștințe științifice".

*

* *

După succesele reduse cu „Pescuitorii de perle" și „Frumoasa din Perth", Bizet a compus în 1872 „Arleziana". Cu toată colaborarea lui Alphonse Daudet, opera nu a reușit decît 15 reprezentații. În 1875, la premiera operei „Carmen", publicul a fost foarte rece iar compozitorul, acuzat de plagiat, descurajat, fugi înainte de sfîrșitul spectacolului. Mai tîrziu „Carmen" și-a luat o strălucită revanșă. Dar Bizet murise în suferință...

*

* *

Semnată de trei sute de nume, printre care acelea ale lui François Coppée și J.K. Huymans, o petiție protestase în numele „Gustului francez", în numele „artei și istoriei franceze", contra ridicării în plin oraș, a „oribilului și monstruosului" turn Eiffel. Genialul constructor a fost atacat fără încetare. Totuși, în 1986, turnul poate fi încă apreciat drept una din minunile lumii moderne.

Prof. CONSTANȚA ANDREI

Pe firul a 3 000 de ani

Marele și legendarul Zid Chinezesc

Privim de sus, de pe unul din punctele cele mai înalte ale colinelor Badaling, Marele Zid Chinezesc, această gigantică construcție din vechea Chină și una din cele mai renumite din lumea antică. Un brîu uriaș din cărămidă și piatră ce se pierde în zare, urcînd dealuri și munți, coborînd în curmături, traversînd deșerturi aride, șerpuind pe mii și mii de kilometri, asemenea unui dragon uriaș. O construcție imensă, a cărei lungime atinge aproape 10 000 de km, înălțimea fiind, în medie, de 8 metri, iar lărgimea la bază de 6,5 metri. Cinci cai așezați în front puteau circula pe drumul de rond de pe coama zidului.

Lucruri minunate scrise de către mulți istorici vechi și noi

Colinele Badaling reprezintă locul unde Marele Zid se apropie cel mai mult de Beijing, capitala R.P. Chineze. Aici, pe aceste coline se află unul din cele trei puncte în care zidul a fost refăcut și repus în circuitul istoric și turistic. Cei mai mulți dintre călătorii care ajung în Capitală cu diverse ocazii, vin și aici spre a vedea și admira marea construcție. De altfel, așa cum o atestă și cronicile, Zidul a constituit, întotdeauna, o irezistibilă atracție pentru călătorii veniți în China. În urmă cu peste 300 de ani, marele diplomat român, Spătarul Milescu, de exemplu, după ce a vizitat China, scria în capitolul al șaptesprezecelea al cărții sale consacrate acestei țări: „Despre Marele Zid Chinezesc, care înconjoară împărăția Chinei s-au scris lucruri miunnate de către mulți istorici vechi și noi. El a fost făcut de către vechiul împărat chinez Ksi[1]. Pentru asta a adunat mulțime fără număr de oameni din toată împărăția chineză, luînd din fiecare zece oameni trei, și erau atît de mulți încît nu mai urcau pe înălțimile zidului cu piatra, ci varul și cărămida și le treceau unul altuia, din mînă în mînă, iar în jurul zidului era mișună de oameni. De aceea s-a terminat atît de repede, pentru că lucrul s-a început în mai multe locuri deodată și l-au sfîrșit cu cea mai mare iuțeală, iar de la împărăție era poruncă strașnică, să se pedepsească cu moartea acela care nu zidește zidul atît de tare încît să nu poată pătrunde un piron de fier acolo unde se leagă cu var piatră de piatră".

Zidul, în forma în care ne este sugerat de vestigiile ce se văd astăzi, datează din vremea dinastiei Ming (1368—1644), dar istoria sa este mult mai îndelungată. Ea se întinde de-a lungul a aproape 3000 de ani, începînd din veacul VII î.e.n. În acea vreme, statele feudale chineze — ce se bucurau

[1]) Este vorba de împăratul Shihuangdi, din dinastia Qin.

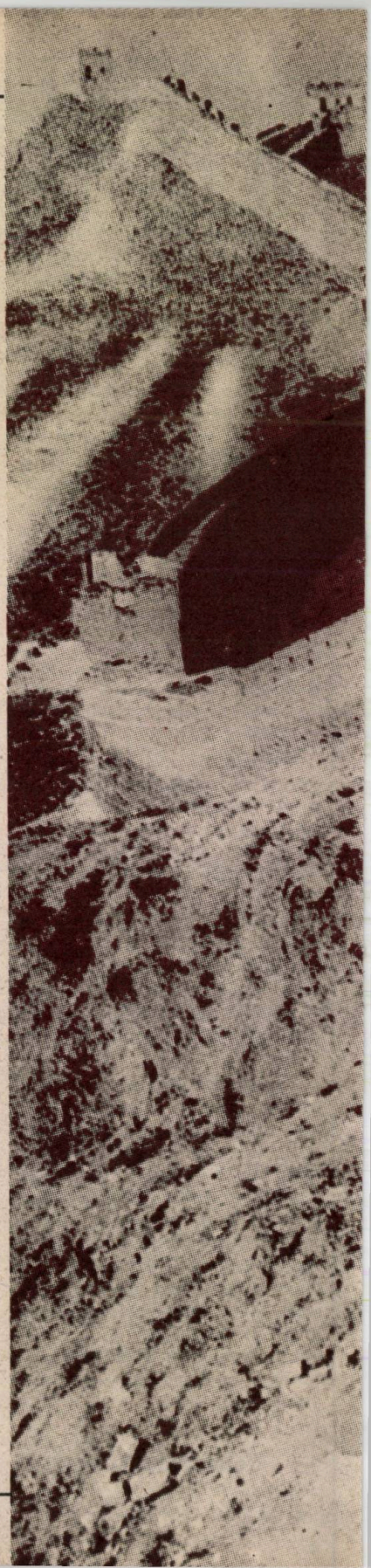

de o agricultură înaintată și o cultură înfloritoare — erau deseori supuse incursiunilor de pradă ale triburilor nomade de stepă, ce-și duceau traiul în nord. Această primejdie a sporit odată cu constituirea unei alianțe a triburilor hunice. Pe caii lor iuți, hunii soseau ca vîntul, devastau satele, pîrjoleau ogoarele, ruinau construcțiile și se retrăgeau luînd cu ei prăzi bogate, vite și oameni. Locuitorii și așezările aveau astfel mult de suferit. În cronicile acelor ani sînt menționate numeroase și grele bătălii cu hunii, ca și preocuparea conducătorilor statelor chineze de a avea pregătite puternice armate de arcași și călăreți, pentru a se opune acestora. Este consemnată, de pildă, o amplă bătălie cu hoardele de năvălitori, a unei armate de 200 000 de ostași din statul Ciou, condusă de generalul Li Mu. Dar cu toate că Li Mu i-a învins pe cei ce încălcaseră teritoriul țării, victoria sa nu a pus capăt atacurilor acestora. În aceste împrejurări s-a luat hotărîrea ridicării unor ziduri de apărare. Statele chineze expuse atacurilor au început construirea din pămînt bătut a unor astfel de ziduri, prevăzute cu turnuri de pază.

În anul 221 î.e.n., în timpul dinastiei Qin a avut loc unificarea țării. A urmat o perioadă de intense preocupări pentru consolidarea unității statului. Au fost introduse legi unice, obligatorii pe întregul teritoriu al țării, au fost unificate sistemele de măsurători, scrierea, mijloacele de transport. În această vreme au fost desfășurate și numeroase campanii împotriva năvălitorilor, între care aceea condusă de generalul Meng Tien, în fruntea unei armate de 300 000 de oameni. Generalul a reușit în urma unei bătălii victorioase, să îndepărteze primejdia. Dar numai pentru o vreme. Pentru a consolida succesul și a garanta apărarea țării, împăratul Shihuangdi a hotărît să prelungească tronsoanele existente și să le unifice, formînd Ma-

rele Zid, un singur și imens lanț de apărare ridicat în fața triburilor năvălitoare pe multe mii de kilometri.

Ridicarea Marelui Zid, începînd cu transportarea uriașelor cantități de pămînt, de cărămizi și piatră în văile adînci sau pe crestele de munte pe care le traversează zidul și pînă la construcția propriu-zisă, a necesitat eforturi uriașe. Este greu de imaginat cum au putut fi rezolvate astfel de probleme în condițiile de atunci, cînd tehnica era deosebit de rudimentară, totul bazîndu-se în primul rînd pe puterea brațelor omenești. Cronicile povestesc despre marile mulțimi de oameni ce au lucrat la această construcție. În anul 214 î.e.n., de exemplu, cînd a început unificarea diverselor tronsoane au fost aduși în regiunile de nord ale țării sute de mii de soldați și țărani. Lucrarea a început în cîteva puncte și a înaintat concomitent, în ambele direcții, de-a lungul graniței, pe lîngă cursurile rîurilor, peste dealuri și munți, peste văi, încorporînd vechile ziduri ale fostelor state, legîndu-le într-un uriaș lanț de pămînt, cărămidă și piatră.

Construit la început din pămînt bătut, Marele Zid a fost refăcut, în decursul timpului, de nenumărate ori. În vremea dinastiei Ming, de exemplu, zidul a fost reconstruit din cărămidă și piatră aproape în întregime, a fost completat cu noi tronsoane, lucrările durînd în jurul a 200 de ani. Pe partea interioară, construcția a fost prevăzută — din loc în loc — cu turnuri de pază, ce permiteau o permanentă supraveghere a granițelor. Aici erau staționate trupele ce păzeau trecătorile, erau depozitate armele și hrana pentru oameni. De aici se dădea alarma, ziua cu ajutorul fumului, iar noaptea al focului, atunci cînd dușmanul se apropia de teritoriul țării. Acestui mod de semnalizare i s-au adăugat apoi și salvele de armă. A fost stabilit chiar un fel de cod, cu ajutorul căruia erau semnalate mișcările inamicului. Pentru o sută de soldați inamici era aprins un foc și trasă o salvă. Pentru cinci sute de soldați inamici — două focuri și două salve; pentru o mie — trei focuri și trei salve; pentru cinci mii — patru focuri și patru salve. Mesajele acestea erau retransmise din loc în loc, astfel încît în cîteva ore ele ajungeau din cel mai îndepărtat punct al țării pînă în Capitală.

Măreția de odinioară

Mîndru simbol al Chinei de odinioară, Marele Zid a cunoscut, în decursul mileniilor deteriorări serioase. Într-un articol apărut în nr. 3/1985 al revistei *China Reconstructs*, care se tipărește la Beijing, se menționa că mai mult de două treimi din marea construcție a căzut în ruină, în unele locuri nemaiputîndu-se zări decît sub formă de poteci sau moloz.

De mai multă vreme, Marele Zid, ca și celelalte importante vestigii istorice în care China este atît de bogată, se află sub protecția statului popular și au fost întreprinse vaste lucrări de ocrotire și punerea lor în valoare. În ceea ce privește zidul, încă în anul 1952, după cum a relatat presa, guvernul a alocat, în ciuda dificultăților din acea perioadă, sume în vederea reparării unor porțiuni din această construcție.

În ultimii ani, eforturile menite să integreze în circuitul istoric acest mare monument al trecutului s-au intensificat. Pe traseul zidului, în munți, și zone foarte îndepărtate, în locuri greu accesibile, echipe de istorici și arheologi au efectuat o serie de noi studii, au fost cercetate inscripții, au fost căutate în arhive vechi cronici și alte scrieri. Pentru cunoașterea tainelor pe care le ascund vestigiile acestei mari construcții s-a făcut apel și la tehnica modernă, inclusiv la fotografierea aeriană. Investigațiile au scos la iveală o serie de date deosebit de interesante, ce au impus revizuirea și completarea multora din cunoștințele despre această măreață construcție.

Se știa, de exemplu — așa cum era scris și în cărțile de școală — că *lungimea zidului ar fi de 6 000 de km.* Cercetările recente asupra vestigiilor construcției au arătat că lungimea zidului, inclusiv a tronsoanelor adiacente, *atinge aproximativ 10 000 de km.* Chiar și unele date despre porțiuni ale construcției, considerate ca bine cunoscute, se impun revizuite, *În zona Beijingului*, de exemplu, *cercetătorii au stabilit că se află nu 180 km, așa cum se menționa în unele lucrări de istorie, ci 500 km. Porțiunea de zid dintre trecătoarea Shanhaiguan, spre coasta răsăriteană, și trecătoarea Yuyongguan, la nord de Beijing, măsoară nu 600 km* — așa cum s-a considerat pînă acum — *ci 1 000 km.*

La culegerea de date despre această străveche construcție participă și numeroși cetățeni, care străbat cu piciorul porțiuni de pe traseul zidului, măsurînd și notînd cele descoperite. Ziarele au scris, de exemplu, despre acțiunea a trei tineri muncitori în portul Ginhuangdao, din nordul țării, care, în mai 1984 au plecat într-o temerară călătorie în jurul Marelui Zid, pentru a studia tăbliețele cu inscripții care consemnează diverse momente din istoria construcției, a discuta cu localnicii și a strînge cît mai multe informații legate de trecutul acestui monument al Chinei antice. Ei au parcurs, pe jos, o distanță de 6 450 km, inclusiv peste crestele unui mare număr de lanțuri muntoase, periplul soldîndu-se cu o serie de rezultate deosebite: *au descoperit numeroase vestigii istorice necunoscute pînă în prezent, au cules o serie de informații noi despre locurile prin care au trecut și au făcut peste 7 000 imagini fotografice.* Un funcționar a străbătut, de asemenea, cu piciorul, o bună parte din traseul zidului, adunînd date interesante care servesc la mai buna cunoaștere a istoriei acestei construcții.

Acțiunea de cunoaștere a Marelui Zid este însoțită de ample lucrări de reconstrucție. Desigur, nu se pune problema restaurării integrale a acestui vestit monument istoric. Ar fi o lucrare ce ar necesita nu numai eforturi materiale uriașe, dar care nu și-ar găsi nici o justificare practică. Este vorba de reconstruirea unor secțiuni, în diferite zone ale țării, care să aducă în fața generațiilor de azi, și de mîine, imaginea măreției și grandorii acestei opere a Chinei antice.

Acțiunea se bucură, de asemenea, de largul interes ca și de sprijinul publicului, care, fie individual, fie pe colective ale întreprinderilor, contribuie la strîngerea fondurilor necesare lucrărilor de refacere. Ziarele au publicat numeroase liste cu numele donatorilor de fonduri pentru reconstrucție. Numele persoanelor și organizațiilor care au contribuit cu sume mai importante vor fi gravate pe plăcuțe ce vor fi fixate în zid. Presa a relatat că unii din acești donatori au dorit să rămînă anonimi. Un cetățean chinez din Hong Kong, care a contribuit cu o importantă sumă de bani a preferat să nu-și decline numele, dar a cerut, în schimb, ca pe plăcuța ce urmează a fi fixată în zid să fie gravate numele atleților chinezi medaliați cu aur la jocurile olimpice de la Los Angeles.

Amintirea meșterului Yi Kaizhan

Marele Zid este opera poporului. Construirea lui a necesitat eforturi gigantice, a cerut multă ingeniozitate și măiestrie, dar și o imensă trudă și nesfîrșite suferințe. Despre toate acestea s-au păstrat, perpetuîndu-se peste milenii, și numeroase legende. Una dintre acestea amintește, de exemplu, despre iscusința și meticulozitatea dovedite de meșterul Yi Kaizhan, care a lucrat la porțiunea din extremitatea vestică a marelui zid, în trecătoarea Yiayuguan. El se pricepea să calculeze cu o deosebită precizie și chibzuință numărul oamenilor și cantitatea de materiale de care avea nevoie încît să înlăture orice risipă. Supraveghetorul care nu-l simpatiza i-a spus într-una din zile: „Îți voi da o cărămidă în plus față de numărul pe care-l pretinzi că ai nevoie. Dacă ea îți va prisosi, o voi fixa eu însumi pe zidul turnului întru amintirea numelui tău. Dacă vei avea nevoie de cărămizi în plus, vei fi pedepsit".

Meșterul Yi Kaizhan a acceptat și cînd construcția a fost terminată s-a văzut că i-a rămas doar o cărămidă. Se spune că aceasta poate fi văzută și în zilele noastre pe poarta turnului de la Yiayuguan.

O altă legendă născută într-o localitate în apropiere de Yiayuguan se referă la convingerea pe care oamenii o aveau în capacitatea de apărare a zidului. El era socotit o barieră atît de puternică și era atît de bine păzit, încît — spune legenda — nici pasărea în zbor nu-l putea trece. Într-o seară, o rîndunică, încercînd să-l treacă, s-a zdrobit de el. De atunci, cînd cărămizile amplasate în colțul zidului sînt lovite cu o piatră se aude un sunet melodios și cristalin, ca un glas de rîndunică. Potrivit legendei, sunetul acesta ar fi vocea tînguitoare a păsării.

În memoria poporului s-au păstrat și legende care evocă imensele sacrificii și suferințe legate de ridicarea construcției. Printre ele se află și aceea răspîndită în zona în care se găsește extremitatea de est a Marelui Zid. Este vorba — în această legendă — despre devotamentul și suferințele unei femei, Meng Jiangnii, al cărei soț era plecat, departe, să lucreze la Marele Zid. Rămasă acasă, Meng Jiangnii n-a primit multă vreme vești de la el, deși în fiecare prag de iarnă îi trimitea haine călduroase care să-l apere de frig. După multă așteptare, femeia s-a hotărît să plece în căutarea soțului. A mers pe jos drum lung, întîmpinînd multe opreliști și greutăți, pînă la locul unde trebuia să-l găsească pe soțul ei. Ajunsă aici, a aflat, însă, că el a murit și a fost înmormîntat în zid, împreună cu alți lucrători. Meng Jiangnii a plîns atît de mult încît lacrimile ei s-au transformat în lacrmi de sînge. Plînsul ei — spune legenda — a înduioșat cerul, care s-a îndurat de ea. Cu un zgomot asurzitor, zidul s-a deschis și a ieșit la iveală corpul neînsuflețit al soțului ei. Mai tîrziu, aici a fost clădit un templu care păstrează amintirea dragostei acestei femei și amintește de sîngele și lacrimile cu care generații și generații de truditori au plătit grandioasa construcție.

Despre aceste suferințe vorbesc și numeroase poezii și balade populare. Una din ele, evocată și în articolul amintit mai înainte din revista *China Reconstructs*, spune: „Nu privi Marele Zid. El se sprijină pe oase și schelete".

Numeroase alte legende, cîntece și poezii dau glas gîndurilor și sentimentelor celor care au muncit din greu la această construcție, în zone în care arșița sau vîntul rece și uscat le ardea și le biciuia trupurile iar dorul de casă le sfîșia inimile. Marele Zid este un simbol al suferințelor îndurate de popor de-a lungul vremii. Dar, în același timp, el este și un simbol al talentului, al măiestriei și al tenacității a milioane și milioane de oameni care l-au durat și l-au șlefuit de-a lungul unei istorii milenare. Ca toate marile construcții ale lumii antice, el păstrează, între pietrele și cărămizile sale, pe lîngă sudoarea și lacrimile mulțimilor de oameni, și mărturia geniului lor nemuritor, care a lăsat urmașilor opere ce astăzi, în epoca zborurilor cosmice, sînt privite cu nestinsă uimire și admirație.

VALERIU BUDURU

Iuliu Popper, o personalitate a științei mondiale

Un român la „capătul lumii"

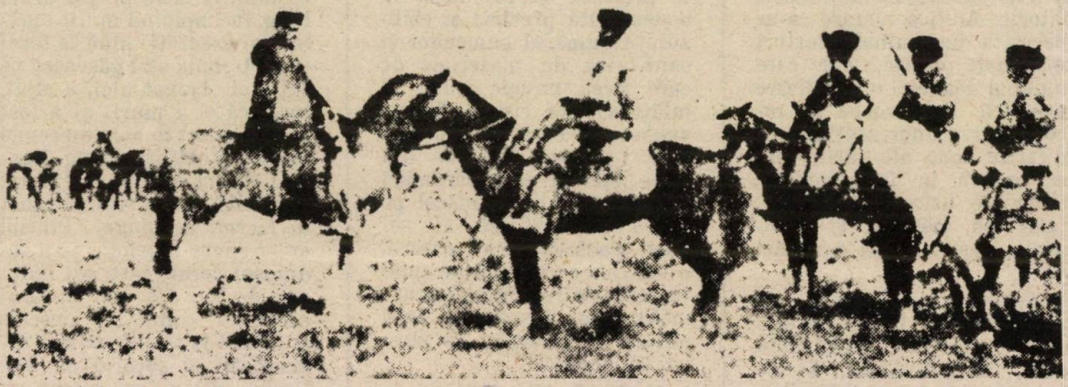

Inginer de exploatări miniere, geograf de mare vocație, cartograf priceput, etnograf, numismat și filatelist pasionat, neobosit călător pe mai multe continente (Europa, Africa, Asia, America de Nord și America de Sud), cel dintîi om de știință care a ajuns pînă la „capătul lumii": Tierra del Fuego (Țara de Foc) cum o denumim noi, iată doar cîteva însușiri cu sprijinul cărora încercăm să reconstituim portretul unui adevărat patriot român, Iuliu Popper, născut în anul 1857, în București și dispărut prin 1893, undeva, pe îndepărtate tărîmuri australe.

Călător și cercetător

Un bacalaureat susținut cu excelente rezultate în 1875 la București, nu a însemnat totul pentru Iuliu Popper. El pleacă în Franța și după absolvirea unor studii superioare, obține în 1879 diploma de inginer a Școlii Politehnice din Paris. Vroia să cunoasacă lumea, să-i cerceteze fețele văzute și nevăzute. Și o începe. Călătorește un timp pe meleagurile Europei, apoi se îndreaptă spre Constantinopol și de acolo spre continentul negru. Un timp este angajatul Companiei Canalului de Suez. Cu banii agonisiți întreprinde cîteva expediții în Africa, unde este deosebit de impresionat de vestigiile Egiptului antic, de imensitatea deșertului, de fauna și flora atît de specifice acestor locuri. Adună eșantioane de sol, culege informații, execută crochiuri. Extremul Orient este o altă etapă a călătoriilor sale după perioada 1880—1881, cu care prilej își îmbogățește simțitor cunoștințele, însemnările și își completează colecțiile de roci.

După cîțiva ani de peregrinări fructuoase se reîntoarce în țară. În Capitală îl cunoaște pe V.A. Urechia — pe atunci ministru al instrucțiunii publice — care, impresionat de rezultatele călătoriilor lui, de planurile sale de viitor, îl prezintă oficialităților vremii, precum și unor membri marcanți al Societății Geografice Române, (George Lahovary și generalul George Manu). Comunicările și proiectele lui Iuliu Popper sînt studiate cu atenție, stîrnind un legitim interes al oamenilor de știință din țara noastră. Cercetările neostenitului călător depășeau cu mult caracterul descriptiv-informativ al epocii. Demersul analizelor și sintezelor sale vizau structurile fenomenelor, cauzalitatea și interdependența acestora în spiritul științelor pozitive moderne.

Spre tărîmuri australe

Încurajat de compatrioții săi, animat de dorința de a aduce țării și omenirii noi cunoștințe în domeniul geografiei, geologiei și etnografiei, Iuliu Popper se pregătește pentru o lungă și temerară călătorie, ce avea să-l consacre definitiv printre exploratorii importanți ai lumii și, în același timp, să-i confere o aură de legendă. Între 1881—1883 străbate Turcia, India și Indonezia, China, ajungînd la Zidul chinezesc, pe care îl studiază pe segmente și în ansamblu, apoi face un lung popas în Japonia. Cercetează apoi munții Siberiei și Lacul Baikal, iar de aici trece în Alaska, în America de Nord. La New Orleans execută o serie de lucrări tehnice. Călătorește în Cuba, stabilindu-se la Havana, unde întocmește planul dezvoltării orașului. În 1886 (cînd avea 29 de ani) Popper se afla în America de Sud, unde o vizitat Brazilia, Argentina și Patagonia. Întors spre Nord, în Mexic, lucrează ca foiletonist la un ziar, timp în care execută și o interesantă hartă a acestei țări.

La sfîrșitul anului 1886, vînătorii de foci din strîmtoarea Magellan aduseră vestea că în apropiere de Capul Virgines descoperiseră aur, din care luară cu ei o cantitate mică de probă. „Frigurile îmbogățirii" s-au răspîndit repede iar oamenii de afaceri s-au gîndit numaidecît la posibilitatea exploatării noilor terenuri aurifere. Le trebuia însă un inginer de mine, care să-și asume conducerea acestei acțiuni de extremă importanță pentru ei. Acestor febrili întreprinzători li se prezentă într-o zi un bărbat înalt, cu ochii albaștri și cu barbă blondă.

Personajul care impresiona prin prezenţă fizică şi strălucirea inteligenţei era inginerul Iuliu Popper. Evaluînd avantajele cercetărilor ştiinţifice într-o zonă în care nu pătrunsese încă nimeni, în acest scop, Popper a declarat că este dispus să-şi asume conducerea unei expediţii pentru căutarea şi exploatarea aurului. Inspirînd încredere, consorţiul financiar (din Buenos Aires) i-a pus la dispoziţie fondurile necesare. Şi astfel începură pregătirile pentru o călătorie lungă şi anevoioasă spre ţărîmuri necunoscute.

O expediţie neobişnuită

În septembrie 1886 Iuliu Popper se afla îmbarcat pe o corabie cu destinaţia Strîmtoarea Magellan. Pe puntea micii sale ambarcaţiuni erau aliniaţi 20 de bărbaţi echipaţi în uniforme de dorobanţi (tunică, centiron şi căciulă miţoasă cu pană). În cală fuseseră adăpostiţi caii, catîrii, harnaşamentele şi furajele necesare. Un prim popas la Capul Fecioarelor, din extremitatea de sud a Patagoniei, prilejuieşte tînărului explorator român primele informaţii asupra ţinutului de dincolo de strîmtoare. Ştirile erau însă extrem de contradictorii. Unii susţineau că insulele din arhipelagul Tierra del Fuego sînt „un infern de flăcări vulcanice", alţii acreditau ideea unor aglomerări uriaşe de gheţari ce strălucesc în bătaia soarelui ca un foc veşnic viu, iar vînătorii de guanaco se jurau că ar fi vorba de resturile unui continent scufundat, care aveau mult aur. Această avalanşă de *legende* întări comandantului expediţiei convingerea că Ţara de Foc „trebuie să aibă un climat, o vegetaţie şi locuitori de un caracter extrem de variat".

În timpul călătoriei ce a urmat, oamenii lui Popper nu au stat inactivi. Acestoria li s-a făcut de către inginerul român atît instrucţie privind cunoştinţele de exploatare minieră, cît şi o oarecare pregătire militară. După unele peripeţii pe Atlantic expediţia debarcă la est de Punta Arenas, în zona chiliană. Micul grup a cantonat la marginea oraşului. În mijlocul taberei era ridicat un cort mai mare, în care îşi avea „cartierul general" comandantul, iar împrejur erau dispuse corturi mai mici pentru oamenii care-l însoţeau. Santinele înarmate patrulau în diferite puncte spre a împiedica pe străini să se apropie de bivuac. Scurtele semnale de goarnă chemau pe membrii grupului expediţionar la îndeplinirea diferitelor servicii. Acest mod de comportare disciplinată a noilor veniţi a impresionat adînc pe localnicii obişnuiţi cu vandalismul căutătorilor de aur, care, speriaţi de necunoscutul ce-l înfruntau aici, la „capătul lumii", se dădeau mai întîi la jafuri, după care dispăreau.

Tierra del Fuego

La începutul lui octombrie tabăra fu ridicată. Oamenii lui Popper încălecară pe cai şi o porniră la drum, avînd o avangardă formată din şeful expediţiei şi trei comandanţi de grupe. Urmau catîrii cu samarele şi o ariergardă constituită din restul „trupei". Plecînd din Punta Arenas, micul escadron se angajă pe un traseu accidentat, străbătînd zile şi săptămîni în şir, pe o vreme mai mult ploioasă, dealuri abrupte, văi înguste, munţi sălbatici, păduri de fagi şi conifere, regiuni mlăştinoase. Concomitent cu cercetările geologice menite să localizeze terenurile aurifere, Iuliu Popper era extrem de preocupat de noutatea elementelor geografice şi etnografice oferite de locurile pe care le străbătea. Pentru a nu scăpa nimic din vedere, el execută, pe măsură ce înainta, harta topografică a Ţării de Foc şi se arătă preocupat de viaţa nomazilor fuegieni din tribul Onaşi. În decembrie, cînd grupul se apropie de coasta Oceanului, peisajul începu să fie mai plăcut.

După o scurtă „haltă de ajustare" în golful San Sebastian, Iuliu Popper exploră, spre sud, ţărmul Tierrei del Fuego şi întîlni primul curs de apă necunoscut, căreia îi atribui numele eroului argentinian San Martino. Din neţărmurita lui dragoste pentru plaiurile româneşti, dădu cu acest prilej unor rîuri, lacuri, văi, masive muntoase descoperite în sudul şi vestul insulei — denumiri ce au fost consacrate de guvernul Republicii Argentina — toponime ce se păstrează şi astăzi: Rio Rossetti, Rio Urechia, Punta Sinaia, Sierra Carmen Sylva, Monte Lahovary, Monte Manu, Valea Iaşilor, Peninsula Moldova. Cu prilejul călătoriei sale face numeroase fotografii înregistrînd pe peliculă primul reportaj fuegian.

Continuînd traversarea regiunii, cercetătorul stabileşte că insula Tierra del Fuego are, în general, un relief variat, cu munţi de natură vulcanică şi gheţari eterni. Trage concluzia că uriaşele blocuri de piatră sînt formate din material cu totul străin regiunii pe care o prospecta. *Aserţiunea sa că în timpul epocilor glaciare îndepărtata insulă a fost acoperită în întregime de gheţari, s-a dovedit ulterior a fi adevărată.* Rocile bazaltice fuseseră aduse prin alunecare de imensele şi compactele sloiuri din locuri mult mai îndepărtate, care, după topirea gheţarilor au rămas fixate în solul arhipelagului austral. Zonele de cîmpie dinspre nord-est beneficiază de o climă temperat-oceanică rece, cu precipitaţii bogate. Vegetaţia de stepă predomină în cîmpie, iar cea de tundră în sud. Pădurile subantarctice stăpînesc versanţii muntoşi, ce adăpostesc o faună şi o floră interesantă: guanaco, lupul andin, planta în formă de stea denumită „Perizia pilifera" şi floarea de munte „Phaiophleps". Cu Iuliu Popper misterul asupra îndepărtatului arhipelag al sudului începe să se destrame treptat.

Aurul de toate zilele

Zăcămintele aurifere sînt descoperite de întreprinzătorul inginer român în regiunea Rio Grande, în nisipurile depozitate de albiile rîurilor la vărsarea în ocean. Se începe lucrul. Recoltatorul de metale preţioase inventat şi construit de Iuliu Popper (brevetat apoi în multe ţări) dă rezultate excelente. Se obţin zilnic 500 grame de aur. Încurajat de primele rezultate ştiinţifice şi de exploatarea metalului nobil, la 5 martie

1887, se reîntoarce la Buenos Aires. Prezintă la Institutul Geografic al Argentinei rezultatele expediției sale, precum și harta pe care o elaborase. Era prima comunicare elaborată pe temeiuri științifice. Cu acest prilej i se conferă titlul de membru al institutului, iar în 1890 lucrarea sa este tipărită de către o societate de învățămînt latino-americană. Totodată, expediază unui editor din București rezultatele cercetărilor sale, care văd lumina tiparului sub titlul „Țara de Foc". Pe adresa Societății Geografice Române, trimite mai multe scrieri ale sale și un album conținînd 95 fotografii, format mare, prezentînd itinerariul expediției, cu mențiunea: „M-am născut român și voi muri român; cu toate că mă aflu în regiunea mărilor antarctice".

*

Consorțiul financiar argentinian mulțumit de rezultatele obținute și interesat în exploatarea aurului din îndepărtata Tierra del Fuego sporește investițiile. Cu sumele primite Popper recrutează noi oameni cu care echipează două vase de coastă și o canonieră. În drum spre Țara de Foc, prin Strîmtoarea Magellan, are o surpriză neplăcută. O parte din oamenii lăsați în insulă dezertaseră cu o mică ambarcațiune luînd cu ei și 25 kg de aur. Popper nu s-a lăsat intimidat. I-a somat cu fermitatea sa caracteristică, iar fugarii, fără multă greutate, s-au supus din nou. S-au reîntors și au predat comandantului lor aurul.

Atac prin surprindere

Reîncepîndu-și activitatea pe estuarele Tierrei del Fuego, Iuliu Popper dispunea la acea dată de o mică armată și de un început de flotă, care, curînd s-au dovedit a-i fi de mare folos. Febra aurului din insulă se răspîndi cu viteza glonțului, atrăgînd prin părțile locului tot felul de aventurieri nesăbuiți. În scurt timp, aceștia se constituiră într-o formație de luptă extrem de eterogenă și așteptară momentul să declanșeze operațiunea de ocupare cu forța a terenurilor aurifere din insulă. Profitînd de faptul că Popper plecase pe un atol din apropiere, încă de dimineață, banda jefuitorilor atacă repede și prin surprindere. Aventurierii invadaseră una din exploatările lui Popper și o înconjurară cu tranșee. Ingeniosul inginer român nu se arătă grăbit în luarea contramăsurilor. Retras în cortul său, își chemă oamenii de încredere și le expuse planul de luptă. „Pînă spre seară nu vom întreprinde nimic", hotărî el.

După apusul soarelui, cînd se îngîna ziua cu noaptea, Popper a pus cîțiva oameni să mîne spre tranșele ocupanților mai mulți cai, în șaua cărora „călăreau" figuri de oameni făcute din paie. Haita de aventurieri începu lupta, crezînd că sînt atacați de luptători adevărați. Între timp, Popper, cu restul oamenilor, i-a atacat de pe mare și din spate, pe neașteptate, nimicindu-i aproape pe toți. În urma acestei reușite acțiuni militare tabăra capătă statut de garnizoană, avînd regulament de ordine interioară, cu drepturi și îndatoriri pentru toți componenții ei. De exemplu, cînd se acordau recompense, grade, cînd se fonda o nouă așezare ori se denumea vreun rîu sau vreo localitate, se făcea cu paradă militară.

Dispunînd de oarecare independență față de statul argentinian, Iuliu Popper a emis în 1889 monede de aur, nu atît pentru a-și asuma prerogative de suveran, cît mai ales spre a dispune de un mijloc lesnicios de a-și plăti muncitorii și soldații, precum și pentru a le facilita tranzacțiile comerciale cu localnicii. Moneda care avea greutatea de un gram și diametrul de 13 mm era gravată: pe o parte „Tierra del Fuego" 1889-Popper, iar pe cealaltă parte „El paramo-un gramo", glob presărat cu bobițe, cu un tîrnăcop și un ciocan încrucișate. Conducătorul insulei nu s-a mulțumit numai cu atît, ci a organizat și un serviciu poștal, emițînd mărci care nu erau valabile decît în Țara de Foc.

În apărarea fugienilor

Societatea Geografică Română cunoscînd valoarea cercetărilor și descoperirilor lui Iuliu Popper îl numește în 1892 printre membrii săi corespondenți — titulatură superioară pe atunci celei de titular. Scrisoarea de mulțumire pentru această numire este datată la El Paramo, 10 martie 1892, localitatea de reședință a exploratorului român.

Dacă aventurierii de toate neamurile nu reușiseră să pună stăpînire pe aurul Tierrei del Fuego, atunci s-au angajat în slujba acelora care declanșaseră sîngeroasa campanie pentru exterminarea fuegienilor. Configurația facială mumificată a indienilor onași prezenta un mare interes pentru pedanteria amatorilor de relicve umane. Mai mult chiar, muzeele europene de antropologie plăteau pentru un cap de fuegian 8 lire, chiar și mai mult. Ridicîndu-se împotriva acestor crime Popper s-a izbit de tot felul de rivalități, chiar din partea unor membri ai consorțiului de magnați, care doreau Țara de Foc numai cu bogățiile ei, nu și cu băștinașii, cărora începuseră să le dea multă bătaie de cap.

Pentru a pedepsi pe asasini, Iuliu Popper cere oficialităților argentiniene intentarea unui proces și sancționarea drastică a criminalilor. În vara anului 1893 este chemat la Buenos Aires să-și susțină cauza, dovedind cu acest prilej temeinicile sale cunoștințe de drept civil, penal și internațional, precum și un remarcabil talent oratoric. Dar, înainte de a se elucida zguduitoarea dramă denunțată cu atîta patos, de acest intransigent apărător al fuegienilor, cade el însuși răpus de ucigașii demascați. Este găsit mort în camera ce o deținea la cel mai luxos hotel din capitala Argentinei. În semn de omagiu pentru contribuția adusă științei mondiale cît și economiei Argentinei, oficialitățile acestei țări i-au înscris numele pe harta Tierrei del Fuego — un port avînd denumirea de Popper.

Astfel a dispărut, la numai 36 de ani, un personaj atît de înzestrat, atît de interesant, care plecat de pe meleagurile noastre a dus faima României pînă în cel mai sudic oraș din lume: Usuhaia, din vecinătatea paralelei 54°.

DUMITRAN FRUNZĂ

Criza economică mondială şi consecinţele ei

Drama cu tendinţe tragice a tineretului lumii

● Ocuparea unui loc de muncă împiedicată de „lipsa de experienţă" — o consecinţă a refuzării primului loc de muncă ● „Lumea a IV-a" a analfabeţilor ● Educaţia — un deziderat pentru 900 de milioane de tineri

Indiferent dacă este vorba de cursa aberantă a înarmărilor, de numeroasele stări de tensiune şi conflict ce perturbă în prezent raporturile interstatale, de subdezvoltare sau de criza economică mondială, tineretul reprezintă grupul social cel mai vulnerabil, cel mai expus consecinţelor negative ale acestor fenomene.

Multiplele şi diversele efecte dăunătoare ale actualei crize economice mondiale se răsfrîng dramatic asupra condiţiei materiale şi spirituale a tinerei generaţii, agravînd probleme deja existente sau generînd altele noi, nu mai puţin dificile. Şomajul în creştere din ţările capitaliste dezvoltate, problemele grave ale subocupării forţei de muncă din multe ţări în curs de dezvoltare, conjugate cu analfabetismul şi lipsa de calificare profesională adecvată, afectează pături largi ale tineretului de pe toate continentele, determină fenomene profund nocive pentru profilul social-moral al tinerilor, cum sînt criminalitatea, violenţa, parazitismul, terorismul, consumul de stupefiante **etc. Asemenea realităţi au determinat un studiu efectuat sub egida Naţiunilor Unite să afirme că,** cuvintele-cheie ce caracterizează situaţia actuală a tineretului lumii sînt: „penuria, şomajul, accesul îngrădit la muncă, subzistenţa sau chiar supravieţuirea, pur şi simplu".

Şi toate acestea, într-o lume care, potrivit realităţilor demografice, aparţine tinerilor, ce reprezintă 45 la sută din populaţia sa. Într-adevăr, în 1975 erau 730 milioane de tineri între 15 şi 24 de ani, 922 milioane în 1984, iar în anul 2000 — cînd populaţia lumii va ajunge să crească cu 90 milioane persoane pe an, se estimează să se atingă cifra de 2025 milioane tineri — din totalul unei populaţii de 6,12 milioane de persoane.

1. „Cursa cu obstacole" a primului loc de muncă

Pentru tineri, primul loc de muncă constituie nu numai garanția unui venit necesar subzistenței, ci posibilitatea de a dobîndi și multiple semnificații subiective legate de formarea și afirmarea socială a individului.

Integrarea în muncă oferă fiecărui tînăr un statut superior condiției elevului sau studentului, depinzînd de familiile lor și diferit de cel de șomer aflat la marginea societății. În ciuda unor asemenea evidențe, șomajul juvenil dobîndește dimensiuni alarmante în multe țări ale lumii, iar sub influența consecințelor actualei crize economice mondiale, obstacolele în cursa pentru ocuparea primului loc de muncă devin din ce în ce mai numeroase.

Astfel, potrivit estimărilor Secretariatului Organizației de Cooperare și Dezvoltare Economică (O.C.D.E.), din cei circa 31 milioane șomeri înregistrați la începutul anului 1986, pe ansamblul statelor membre (țările vest-europene, SUA, Canada, Japonia, Australia și Noua Zeelandă), aproape jumătate sînt tineri. Alte date care se referă numai la 12 din cele 24 țări membre ale O.C.D.E. relevă existența unui număr de 10,3 milioane tineri sub 25 de ani afectați de șomaj. Cota procentuală a acestora, în totalul forței de muncă a grupei de vîrstă respective este de 16,8 la sută.

Pentru multe categorii defavorizate de tineri (cum sînt tinerele femei din zonele rurale, handicapații, imigranții etc.) actuala criză economică mondială produce consecințe negative dintre cele mai grave în privința asigurării dreptului la muncă.

Imigranții, de exemplu, mulți dintre ei tineri — „imigranți din generația a doua" — sînt, potrivit Organizației Internaționale a Muncii (care îi definește drept persoane care nu au cetățenia țării în care muncesc) în toată lumea, între 19,7 și 21,7 milioane de persoane, dintre care 15 milioane numai în Europa.

Toate aceste date reflectă cu putere faptul că inserția tinerilor în cîmpul muncii este departe de a fi satisfăcătoare. Chiar și atunci cînd reușesc să ocupe un loc de muncă, în cele mai multe cazuri acesta nu corespunde nici aspirațiilor și nici pregătirii lor; mai mult decît atît, nu de puține ori sînt retribuiți inferior personalului muncitor adult, desfășoară activități cu un grad de pericol mai ridicat etc.

În acerba concurență pentru ocuparea unui loc de muncă stabil, tinerii sînt respinși pe o serie de considerente, precum: lipsa de experiență, necesitatea unor cheltuieli suplimentare pentru formarea și perfecționarea pregătirii profesionale, riscul mai mare al producerii accidentelor de muncă, satisfacerea serviciului militar de către băieți și maternitatea la fete, caracterul mai revendicativ al tinerilor decît al adulților etc. În țările în curs de dezvoltare, alături de subocuparea forței de muncă, o problemă de stringentă actualitate o reprezintă exodul tineretului rural care, nefiind mulțumit de condițiile de muncă și viață de la sate (foamete, lipsa măsurilor de securitate socială și asistență socială etc.) migrează spre orașe unde, în fața imposibilității de a fi absorbiți de piața muncii, îngroașă rîndurile și așa destul de numeroase ale șomerilor.

Dobîndirea unei diplome universitare a încetat de mult să mai reprezinte garanția unui loc de muncă, corespunzător și sigur. „Șomerii cu diplomă" au devenit o categorie din ce în ce mai numeroasă în țările occidentale.

2. Drama șomajului juvenil: consecințe multiple și profunde

Asemenea realități ale situației „pieței" muncii tinere generează apariția și agravarea altor probleme deosebit de negative pentru statutul material și spiritual al tineretului, precum: criminalitatea, terorismul, consumul de droguri, marginalizarea. Analizînd condiția șomerului în general și a celui tînăr în special, specialiștii subliniază că șomerul este „liberat" de ritmul vital normal muncă-repaus; el nu-și poate asuma rolurile sociale; este exclus de la producția socială, este stigmatizat și marginalizat.

Sentimentul de dependență, incapacitatea de a acționa și excluderea din viața socială determină o restructurare a realității: viitorul și perspectivele autorealizării devin incerte, condițiile de viață materială și spirituală din ce în ce mai precare.

În fața unor asemenea realități dobîndește dimensiuni alarmante fenomenul marginalizării în plenitudinea consecințelor sale negative: la nivel economic, politic, psihologic, cultural. Iată cum descrie un document al Organizației Națiunilor Unite situațiile maginale: „Tinerii marginali sînt săraci, neintegrați complet în contextul urban, ei sînt prost asimilați pe plan cultural, izolați din punct de vedere geografic și, adesea, respinși la periferia societății. Cu toate acestea, ei aparțin acestei societăți și constituie frecvent un grup numeric important".

O înrîurire puternică are lipsa acută a locurilor de muncă asupra fenomenului delincvenței juvenile. Este de domeniul evidenței că șomajul nu conduce în mod necesar și inevitabil la săvîrșirea de fapte antisociale, dar faptele demonstrează că în zonele în care cota șomajului este mai ridicată și rata delincvenței este în creștere. Astfel, în cadrul unei anchete întreprinse printre tinerii între 16-20 de ani din cartiere cu șomaj ridicat, din patru orașe britanice, nu

puțini tineri au declarat că dobîndirea celor necesare traiului în mod ilicit este preferabilă muncii.

3. Educația: un drept adesea contestat

În strînsă legătură cu șomajul, cu care se influențează reciproc, se manifestă și problemele educației și formării tineretului. În condițiile crizei economice mondiale profunde și multidimensionale, asistăm la o reducere a resurselor bugetare alocate educației, care face din ce în ce mai dificil accesul tinerilor la studiile superioare, prin creșterea taxelor școlare, **în timp ce un număr însemnat de sisteme de învățămînt sînt calificate drept „elitiste", bazate pe spiritul de competiție și generatoare de segregație socială.**

Astăzi, mai mult ca oricînd, formația școlară nu mai conduce la o categorie sau tip de încadrare în muncă ci, dimpotrivă, condițiile de pe piața muncii sînt acelea care acreditează sau devalorizează un anumit sistem educativ. La rîndul său, instrucția poate deveni ea însăși creatoare de locuri de muncă, anticipînd evoluția sistemului productiv și propunînd noi calificări profesionale în raport cu realitățile sociale. Tinerele state independente întîmpină multe obstacole în înlocuirea vechiului sistem instructiv-educativ, care păstrează un caracter colonial, elitist și se adresează în continuare privilegiaților, cu un altul nou, capabil să favorizeze dezvoltarea liberă și independentă a tineretului.

Dar *problema cea mai gravă a momentului* în domeniul educației o constituie fără îndoială, persistența și amplificarea fenomenului analfabetismului. **Prin multi-**

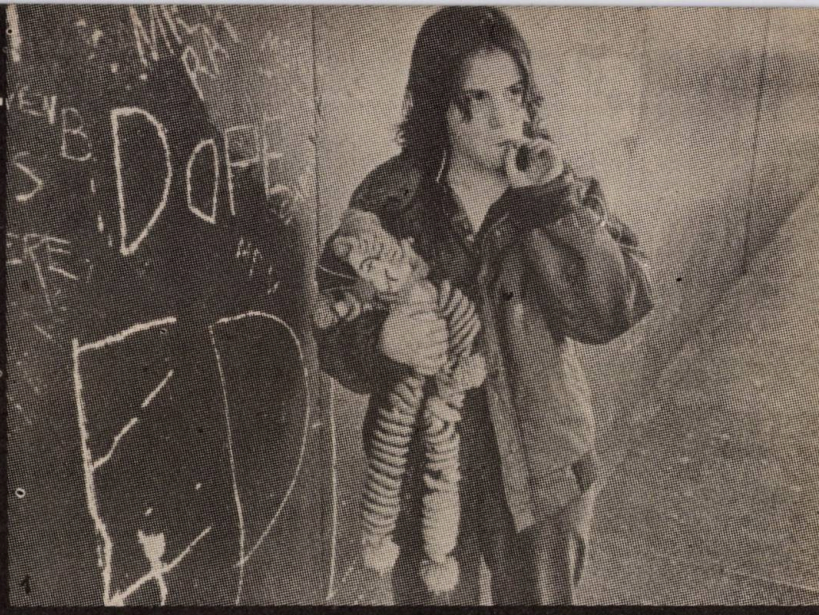

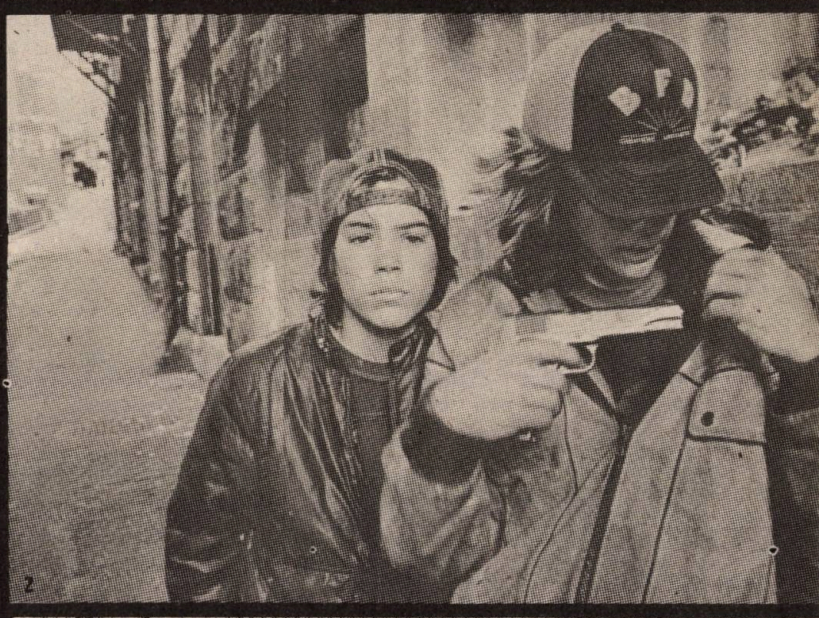

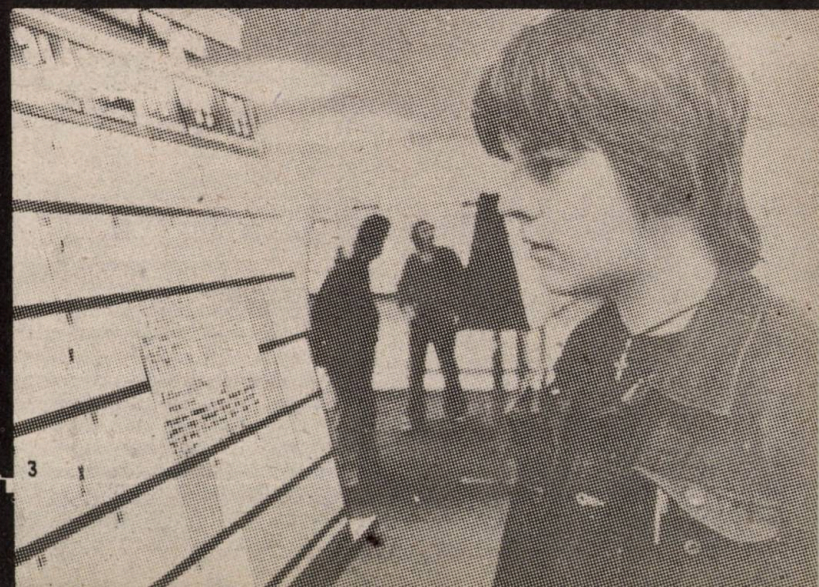

1. **Consumul de stupefiante să rămînă, oare, singura salvare ?...**
2. **Deznădejdea și ultimul ei drum : sinuciderea...**
3. **Nici o speranță, nici azi...**

plele sale consecințe, analfabetismul împiedică exercițiul deplin al celorlalte drepturi fundamentale ale omului, favorizează exploatarea, creează greutăți în calea dezvoltării, înțelegerii și comunicării între indivizi, națiuni și popoare.

Potrivit datelor publicate de UNESCO, în 1985 numărul analfabeților reprezenta 54 la sută din populația adultă a Africii, 36 la sută din cea a Asiei și 17 la sută din cea a Americii Latine și zonei Caraibe.

Deși rata analfabeților la scară mondială este în scădere, de la 32,9 la sută în 1970, la 28,6 la sută în 1980, cifra absolută a neștiutorilor de carte se menține ridicată datorită unui spor demografic superior ratei de creștere a efectivelor școlare, urcînd de la 750 miliane (dintre care 125 milioane tineri în vîrstă de 15—25 de ani) la 890 milioane (1985), iar la sfîrșitul secolului nostru — dacă se mențin tendințele actuale — „lumea a patra" a analfabeților va atinge tristul record de 900 milioane de persoane.

Profunde implicații socio-profesionale și culturale reprezintă, fără îndoială, analfabetismul regresiv, ce se manifestă la mulți tineri și adulți care, după terminarea școlii, abandonează studiul sau sînt frustrați de orice mijloace de menținere și aprofundare a cunoștințelor dobîndite anterior. **Educația devine astfel un drept care rămîne, de multe ori, pentru mulți tineri, un deziderat.**

Sînt considerații care relevă, cu puterea de convingere a faptelor, consecințele dramatice și multidimensionale ale actualei crize economice mondiale asupra condiției materiale și spirituale a tineretului contemporan. Asemenea realități reclamă cu acuitate dezbaterea și adoptarea unor măsuri social-politice și economice concrete, în vederea unor soluții corespunzătoare, în consens cu autenticele năzuințe și aspirații ale tinerilor lumii.

MIRCEA DUȚU

Cînd se cheltuiesc aproape 2,5 miliarde dolari zilnic pentru înarmare...

Nu aveți 25 de cenți pentru salvarea vieții unui copil?

UNICEF și-a stabilit strategia: „Revoluția pentru supraviețuirea și dezvoltarea copiilor"

Dificultățile tot mai mari cu care se confruntă societatea contemporană se răsfrîng în primul rînd asupra tinerei generații, începînd cu vîrsta cea mai fragedă: copilăria. Copiii fără copilărie, aruncați în vîltoarea unei existențe dure și nesigure, încă din primii ani ai vieții, constituie un subiect de care se ocupă în ultima perioadă o serie de instituții și organizații, între care la loc de frunte se află UNICEF. Pentru a fi dezbătută în profunzime problematica acelor copii aflați în situații deosebit de dificile (care în țările subdezvoltate și în curs de dezvoltare reprezintă 20 la sută din totalul copiilor în vîrstă de pînă la 15 ani) cu prilejul sesiunii Consiliului Executiv al UNICEF, din aprilie 1986, a avut loc și Forumul organizațiilor neguvernamentale, cu preocupări în domeniul problematicii copiilor.

În acest cadru au fost abordate, în principal, probleme privind asigurarea sănătății, exploatarea muncii copiilor, copiii străzii, situația deosebită a copiilor în timp de război sau catastrofe naturale.

Și dacă acestor copii li-i adăugăm pe cei abandonați, închiși, handicapați (aparținînd unor familii migrante sau nomade, în căutarea supraviețuirii, ori victime ale unor grave discriminări) ne dăm seama că astăzi, în lume, sînt foarte mulți copii fără copilărie, că în multe țări ei constituie regula și nu excepția.

În rîndurile ce urmează vom prezenta cîteva aspecte privind copiii afectați de războaie și diferite alte conflicte armate.

copiii între 6 și 11 ani (111 milioane) și 60 la sută dintre cei în vîrstă de 12—17 ani (200 milioane) nu urmează nici o școală.

— Organizația Internațională a muncii a declarat că reducerea cu 10 la sută a cheltuielilor militare făcute într-un an, poate asigura în întregime nevoile de hrană, sănătate și educație ale celor mai puțin dezvoltate țări ale lumii.

— O mare parte din populația lumii este lipsită de un cămin, cît de cît civilizat, locuind în condiții de insalubritate sau pur și simplu sub cerul liber, ceea ce a determinat Națiunile Unite să declare 1987 „Anul internațional al celor fără adăpost".

Toate acestea au determinat UNICEF să-și stabilească drept strategie „revoluția pentru supraviețuirea și dezvoltarea copilului". Oare poate exista o astfel de „revoluție" fără a fi revoluționate cauzele care produc subdezvoltarea și incertitudinea păcii?

Evidența faptelor și a cifrelor demonstrează influența nefastă, directă și indirectă, imediată și de perspectivă, a cheltuielilor militare și a conflictelor armate asupra evoluției economice și sociale a țărilor în curs de dezvoltare, în general și a condiției mamei și copilului în special...

● Acțiunea hotărîtă a României socialiste

Iată de ce, România socialistă, prin glasul autorizat al președintelui său, tovarășul Nicolae Ceaușescu, personalitate proeminentă a lumii contemporane, se pronunță în mod hotărît, cu consecvență, pen-

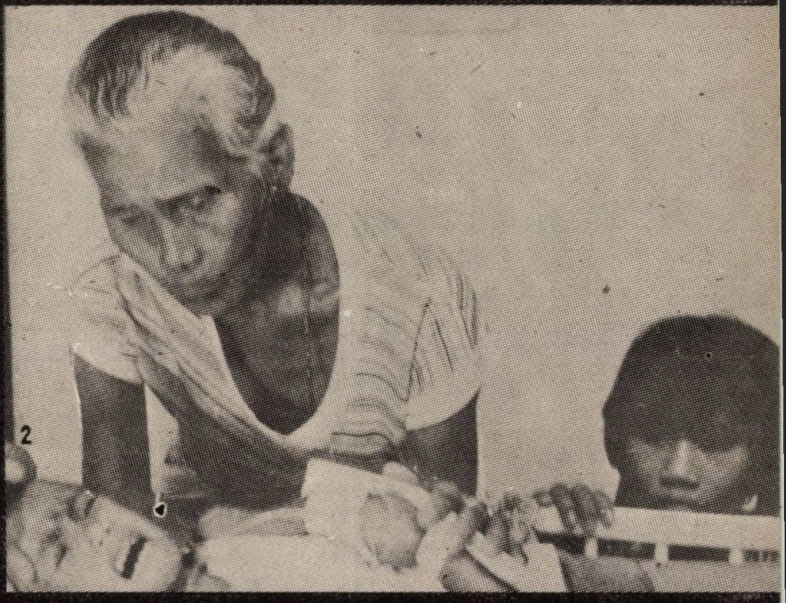

1, 2, 3 : Pentru a trăi, copiii au nevoie de hrană, bolnavii de medicamente și îngrijire, NU DE ARMAMENT. Și totul ar putea să fie rezolvat prin reducerea minimală a cheltuielilor militare, așa cum o cere și a înfăptuit-o țara noastră. Dar drumul celor „mari" e altul, el determinînd agravarea situației.

tru oprirea neîntîrziată a cursei înarmărilor, trecerea la dezarmare și, în primul rînd la dezarmarea nucleară, pentru soluționarea pe cale pașnică, prin tratative, a tuturor neînțelegerilor dintre state, pentru edificarea unei lumi a păcii și colaborării. Aceasta ar permite înlăturarea subdezvoltării, înfăptuirea unei noi ordini economice internaționale, așezarea pe baze trainice, echitabile, a economiei mondiale, rezolvarea în interesul popoarelor a marilor probleme ale lumii contemporane, progresul și prosperitatea întregii umanități.

Propunerile și inițiativele românești prezentate la ONU și în alte foruri internaționale, la conferințele cu tematică consacrată apărării păcii și securității, s-au bucurat de un amplu ecou internațional, de o largă apreciere, demonstrînd, de fiecare dată, realismul politicii externe a României, gîndirea înaintată, revoluționară, animată de o profundă responsabilitate față de destinele omenirii, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, grija deosebită a președintelui țării noastre față de viitorul planetei, pentru apărarea dreptului suprem la viață, pentru viitorul civilizației umane și, nu în ultimul rînd, pentru apărarea viitorului tinerilor de pretutindeni.

Fondurile irosite astăzi pentru înarmare, dacă ar fi destinate dezvoltării, așa cum țara noastră o cere cu hotărîre și consecvență, de atîția ani, ar permite dublarea producției mondiale, ceea ce ar determina o creștere substanțială a nivelului de trai al tuturor popoarelor.

Desigur, reducerea cheltuielilor militare și înfăptuirea dezarmării sînt sarcini de mare complexitate. Dar ele sînt pe deplin realizabile dacă se va înțelege caracterul ei stringent, determinant, dacă se va da dovadă de voința politică necesară, dacă popoarele își vor face auzit glasul în favoarea făuririi unei lumi fără arme și războaie — o lume a păcii și progresului general. România a pășit pe acest drum.

MIHAI DELCEA

Lumea, între sloganе și realități dureroase

Copii care au uitat să zîmbească și mor pentru fericirea altora

● 145 milioane de muncitori sub 15 ani ● Mîna de lucru ieftină, creatoare de șomaj și mizerie ● De la „Declarația drepturilor copilului", la drama unei generații

Zîmbetul s-a născut pentru a împodobi chipurile copiilor. Cînd ei zîmbesc ne aduc în suflet crini și poftă de viață. Am putea suporta zborul zilelor peste streașina lumii fără a ne ști încălziți de zîmbetul copiilor?

Copiii și zîmbetul. Ne privesc împreună din toate părțile. Din pătuțul populat cu păpuși, din fotografiile duse cu noi în imperiul inimii, de pe stradă, de dincolo de fereastra casei, din închipuire. În prima clipă de îndoială, ne răsar în minte — a sfat, a curaj, a mîngîiere, a speranță — copiii cu zîmbetele lor. Și cum, altfel, zîmbim dulce odată cu ei, topiți în convingerea că nu s-a născut încă forța în stare să deformeze încrederea noastră și a tuturor în tăria de diamant a zîmbetului de copil, în siguranța și veșnicia lui.

Și totuși...

Există în lume 100 milioane de copii care suferă de subnutriție. Zilnic mor 40 000 de copii, ca urmare a lipsei de hrană.

În țările în curs de dezvoltare, numai 3 copii din 10 au șanse de supraviețuire. Pe chipurile acestor copii zîmbetul împietrește brusc, fulgerat de mintea în stare să priceapă dimensiunea tragică a realităților. Rapoartele UNICEF vorbesc fără echivoc despre ciuperca otrăvitoare care ucide fără milă. Secera morții are nume alese cu dibăcie, risipite fără sfială oriunde terenul se vădește prielnic. Anual, infecțiile intestinale provoacă moartea a 4 milioane de copii.

Zîmbetul noului născut... Cine ni-l va putea smulge din inimă, acolo unde s-a cuibărit pe veșnicie. Noul născut, pornit să înfrunte eternitatea... Din cei peste 80 milioane de nou-născuți anual, aproape 5 milioane nu reușesc să împlinească vîrsta de 12 luni. Sînt locuri, în Africa, unde rata mortalității infantile, la copiii în vîrstă de sub un an, atinge 160 la mie. În America Latină și Caraibe rata mortalității infantile, îna-

înte de a împlini un an, nu trece de 85 la mie.

Moartea agresează la orice vîrstă. Zîmbetul de copil îngheață adeseori înainte de a pricepe ce l-a declanșat. Mor, în țările în curs de dezvoltare, îndeosebi, aproape 17 milioane de copii sub 5 ani, decimați mai ales de malnutriție și, firește, de boli. Mor, mulți dintre ei, pentru că mamele care le-au dat viață n-au avut nici ele mîncarea trebuincioasă pentru a fi în stare să-i hrănească.

Ați privit obrazul trist al copilului lipsit de hrană? Subnutriția în primii ani de viață va izbi nemilos, curmînd firul existenței atunci cînd n-a atins încă vîrsta adultă. Un copil subalimentat poartă în sine blestemul de a se îmbolnăvi de trei ori mai repede decît alții, de maladii intestinale. Estimările sînt implacabile: el are „șansa" de zece ori mai mare de a muri de rujeolă. Și întocmai ca într-un pact al răului: paraziții intestinali absorb pînă la un sfert din caloriile primite de copil. Știți cît poate să dureze boala unui copil în țările cele mai sărace ale lumii? O sută șaizeci de zile pe an. Aproape jumătate din timpul de lucru al unei mame trebuie petrecut la căpătîiul copilului suferind, în speranța că va prinde din zbor pe chipul stors de nenorociri zîmbetul înflorind semnul victoriei.

Zeci de milioane de copii din întreaga lume, în vîrstă de 5 pînă la 15 ani, sînt constrînși să lucreze în condiții deosebit de grele, uneori vînduți chiar ca servitori sau obligați să se prostitueze — se relevă într-un raport publicat de Confederația Internațională a Sindicatelor Libere (CISL), cu sediul la Bruxelles, care grupează 116 centrale sindicale din 99 de țări. CISL dezvăluie faptul că, împinși de mizerie sau de nevoia de a-și ajuta

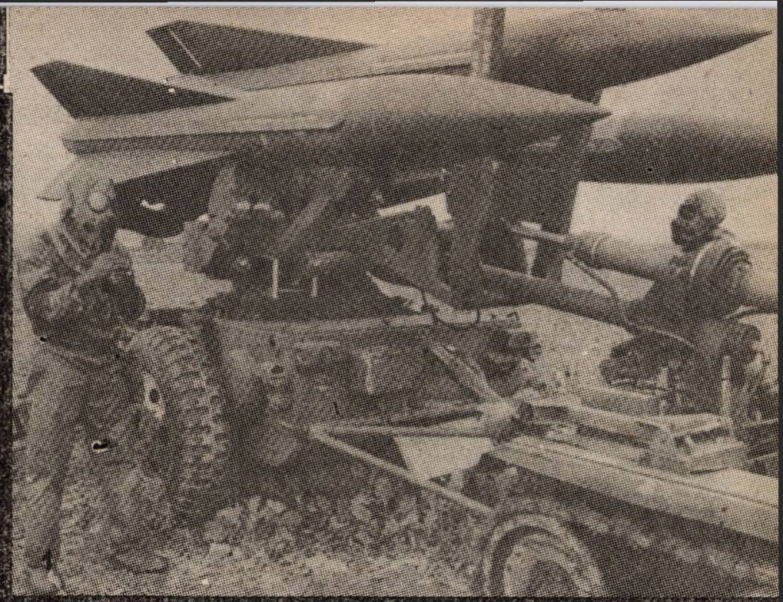

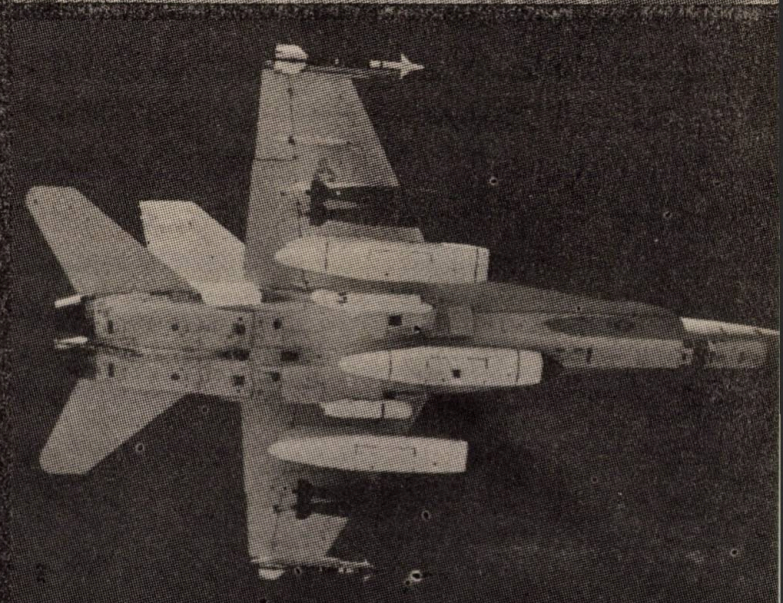

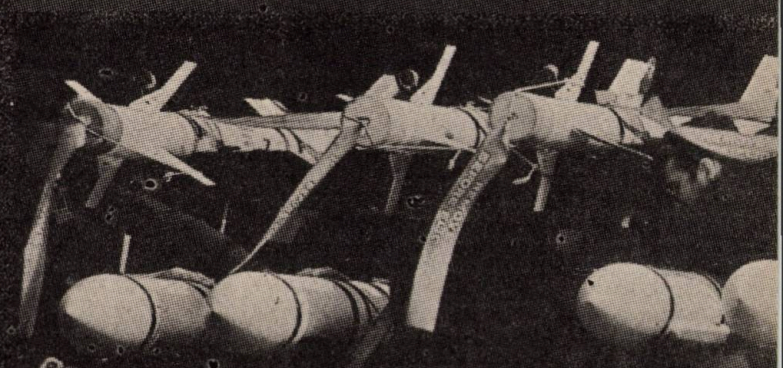

1, 2, 3 : Bombe purtătoare ale mesajului morții — sub forme tot mai sofisticate — — iată „ajutorul" lumii „civilizate"...

familiile să supravieţuiască, copiii respectivi sînt supuşi unei exploatări nemiloase pe care înşişi părinţii lor o tăinuiesc. Cît priveşte autorităţile, acestea închid de cele mai multe ori ochii asupra acestui fenomen, în pofida legilor care, în majoritatea ţărilor, interzic munca copiilor.

Ori, raportul subliniază că tocmai din cauza reticenţei principalilor interesaţi este greu de făcut o evaluare statistică a fenomenului, **cu atît mai mult cu cît definirea muncii copiilor variază de la ţară la ţară. Organizaţia Internaţională a Muncii (OIM),** de pildă, evaluează numărul copiilor sub 15 ani care lucrează, la 50—55 milioane, **ceea ce înseamnă** aproximativ 11 la sută din grupa de vîrstă 10—14 ani, la nivel mondial.

Alţi specialişti avansează chiar cifra alarmantă de 145 milioane.

Aceşti copii lucrează în industrie, agricultură sau în aşa-numitele meserii ale străzii — lustragii sau vînzători de ziare. Astfel, circa 500 000 copii brazilieni lucrează peste 49 de ore pe săptămînă, în timp ce în India, ca şi în Africa sau Orientul Mijlociu, peste 18 milioane de băieţi şi fete sînt angajaţi în activităţi economice. Această mînă de lucru ieftină are drept efect nu numai accentuarea şomajului adulţilor, întrucît ocupă locuri de muncă în care ar putea fi folosiţi oameni mai în vîrstă, ci şi agravarea efectelor concurenţei şi scăderea generalizată a salariilor adulţilor.

Alt efect pentru economia şi viaţa socială a ţărilor în curs de dezvoltare este acela că, pentru a munci, aceşti copii îşi părăsesc prematur familiile şi şcoala — **ceea ce îi obligă să ducă o viaţă de adulţi, fără a avea capacităţile fizice şi mentale corespunzătoare. În felul acesta,**

4, 5, 6 : „Merinde, nu fac / Şi pace în loc de haos, / distrugeri şi moarte, / Ecou de departe, / De pe infinitul meridianelor"...

ei vor deveni adulți handicapați, condamnați la șomaj, întrucît nu beneficiază de condiții de viață propice, care să le asigure o dezvoltare intelectuală și fizică normală și nici de instrucția și de pregătirea profesională indispensabile practicării unei meserii. **Acest fenomen reprezintă pentru țările în curs de dezvoltare un factor de pauperizare, întrucît afectează o parte însemnată a tineretului din țările respective, adică un anumit procent al potențialului uman care este astfel** sacrificat, subeducat, prost îngrijit, **iar uneori chiar** redus la cerșetorie, la o viață de peregrinări și prostituție.

În aceste condiții — subliniază raportul — munca copiilor nu constituie o șansă pentru lumea a treia ci, dimpotrivă, o cauză a decalajului economic.

Situația din țările dezvoltate, deși mai puțin gravă, nu este totuși întotdeauna satisfăcătoare.

Folosirea copiilor pentru munci grele sau periculoase nu a dispărut total — conform documentului CISL — nici în Franța, Austria sau Elveția, ca de altfel nici în Grecia, Italia, Spania sau Portugalia.

Între țările CEE recordul aparține Italiei cu 114 000 copii care lucrează — potrivit OIM, sau 500 000 — potrivit unor surse sindicale.

Zîmbetul amar al copiilor opriți din zborul normal al purității lor.

„Omenirea datorează copiilului tot ceea ce îi poate dărui ea mai bun". Expresia este extrasă din „Declarația drepturilor copilului", adoptată de Organizația Națiunilor Unite. Îi datorează dar atît de mulți sînt acei care nu-i asigură...

Atîtea lucruri pe care omenirea le poate dărui copilului, ca el să le poată lăsa moștenire copiilor de după el.

„Dreptul la zîmbet", iată o deviză sub care oamenii întregului pămînt ar trebui să se unească și să acționeze. Pentru ei și pentru viitorul omenirii.

NEAGU UDROIU

STAREA DE CÎNTEC

Lie-lie-ciocîrlie,
Fărîmă de veșnicie,
Strigăt de pămînt ce-a stat,
Lung, cu șarpele la sfat.
Șarpele i-a zis:
— Dă-mi mie,
Lie-lie-ciocîrlie,
Cîntul tău din veșnicie,
Să-nlumin cu el subsolul,
Un'domnim eu și sobolul.
Ciocîrlia i-a răspuns:
— Șarpe, sens de nepătruns,
Cîntul meu ca soarele-i:
Plin de raze și idei.
Maluri de tristețe surpă,
Pune sens pe zarea curbă.
Cîntul meu nu e de dat:
El izvor e, preacurat,
Stinge setea-n miez de vară
Celui ce seceră și-ară
Și alină inima,
Cînd de-amar inima-i grea.
Astfel ciocîrlia zise,
Dispărînd sub bolți deschise;
Stinsă toată în azur,
Deveni doar cîntec pur.

DIM. RACHICI

Tricotați-vă singure

Pulover cu dungi

Puloverul întreg se tricotează în lung, din două bucăți, cu mîneci treisferturi.

Furnituri: circa 350 gr. lînă subțire, andrele lungi nr. 2 ori nr. 4 ori andrele de împletit ciorapi, un fermoar.

Mărimea: Circumferința pieptului: cca 96-98 cm.

Model I — **Elasticul din talie,** manșetele și banda de la gît se lucrează în „punct de elastic", 1 ochi pe față, 1 ochi pe dos.

Model II — Partea de la mijloc: „punct de jerseu".

Model III — Restul se lucrează astfel: tricotăm 3 rînduri în „punct de jerseu", terminînd cu un rînd pe dos. Rîndul 5: pe dos, rîndul 6 pe față. Aceste 6 rînduri se repetă.

Măsura: 30 de ochiuri și 60 de rînduri = 10 cm. din modelul III.

Fața: începem de la marginea de jos a mînecii stîngi, cu 33 ochiuri pe andrele nr. 2 și lucrăm cu modelul III. La marginea dreaptă creștem la cîte 2 1/2 cm., de 23 ori cîte 1 ochi, pînă la 58 cm., măsurați de la începutul lucrului. La marginea stîngă tricotăm 8 cm. drept înainte, pe urmă creștem, la cîte 3 cm., de 3 ori cîte 1 ochi. La 18 cm., vor fi 43 ochiuri. Creștem la marginea stîngă, la cîte 8 rînduri, de 3 ori cîte 1 ochi. La 23 cm., vor fi 48 de ochiuri. Creștem la marginea stîngă, la cîte 8 rînduri, de 3 ori cîte 1 ochi. La 28 cm. vor fi 53 de ochiuri. Creștem la marginea stîngă, la cîte 1 cm., de 5 ori cîte 1 ochi. La 33 cm. vor fi 60 ochiuri. Creștem la marginea stîngă, la cîte 4 rînduri, de 3 ori cîte 1 ochi, pe urmă la cîte 2 rînduri, de 9 ori cîte 1 ochi. La 38 cm. vor fi 74 ochiuri. Creștem la marginea stîngă, la cîte 2 rînduri, de 12 ori cîte 1 ochi, și de 3 ori cîte 2 ochiuri. La 43 cm. vor fi 94 ochiuri. Creștem la marginea stîngă, la cîte 2 rînduri de 13 ori cîte 2 ochiuri și de 2 ori cîte 1 ochi. La 48 cm. vor fi 124 ochiuri. La 48 cm. măsurați de la marginea de jos, montăm în partea stîngă 20 ochiuri noi. Vor fi 144 ochiuri. Începînd de aici lucrăm marginea stîngă drept înainte. La marginea dreaptă creștem, ca și pînă aici, cîte **1 ochi, la cîte 2 1/2 cm. La 58 de** cm. vor fi 148 de ochiuri. Urmează 4 cm., drept înainte.

Răscroiala gîtului: la marginea dreaptă scădem, la cîte 2 rînduri, la începutul lor, de 14 ori cîte 2 ochiuri. Între timp, tricotăm încă 16 cm. în dungi, măsurînd de la punctul unde am crescut deodată cele 20 ochiuri pe urmă tricotăm 42 rînduri cu modelul II. După ce am scăzut cele 28 de ochiuri pentru răscroiala gîtului, le creștem din nou și anume, cîte 2 ochiuri la cîte 2 rînduri. Vîrful decolteului trebuie să vină la mijlocul părții tricotate în „punct de jerseu". Începînd de la linia de mijloc lucrăm în sens opus. Acolo unde am crescut pînă acum, scădem de aici înainte în aceeași măsură, pînă încheiem marginea de jos a mînecii drepte cu 33 ochiuri.

Spatele: se lucrează la fel cu fața, numai că în mijlocul părții în „punct de jerseu", la deschizătura pentru fermoar, încheiem 36 ochiuri într-un singur rînd, pe care le creștem din nou în rîndul următor. După ce am terminat cele două bucăți, ridicăm la marginea lor de jos, la fiecare bucată separat, cîte 150 ochiuri cu care lucrăm 8-10 cm. cu modelul II. *Banda de la gît* (2 bucăți): începem cu 72 ochiuri pe andrele de împletit ciorapi și tricotăm 20 rînduri cu modelul I. Montăm fața cu spatele și ridicăm la marginea de jos a mînecii 66 ochiuri pe care le tricotăm în cerc 8 cm. cu modelul I. Benzile de la gît se așază în răscroiala gîtului astfel ca să se suprapună la mijloc. În deschizătura de la spatele puloverului și în continuare și în banda de la gît coasem fermoarul.

Ing. CARMEN DAINA
ELVIRA RAICA

Pe urmele faptelor unui om deosebit: Ion Niculescu, din Vîlsăneştii Argeşului

O vatră românească de azi, veche de 600 000 de ani

Luptă de o viaţă pentru emanciparea ţărănimii

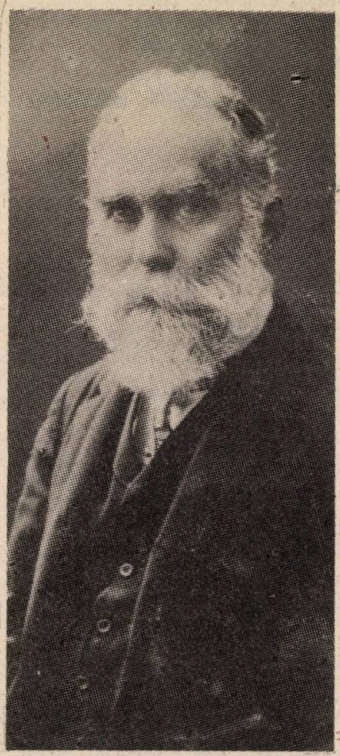

Comuna Vîlsăneşti, aşezată pe malul riului Vîlsan-Argeş, la cca. 40 km. de Piteşti şi 15 km. de voievodala Curte de Argeş, prezintă particularităţi deosebite în geografia patriei noastre. Mai întîi, are o vechime ştiinţific stabilită (pe bază de carbon radio-activ) de 600.000 de ani — aşadar, din Paleoliticul inferior. Deci, este una din cele mai vechi vetre locuite de pe pămîntul României, deţinînd o poziţie de echilibru între dealurile ce se ondulează spre Nord — bogate, de totdeauna, în livezi, turme de oi şi cornute mari — şi mănoasa Cîmpie Română ce coboară, alintîndu-şi lanurile, pînă în miracolul permanent al bătrînului Dunăriu. De aici, din colibele străvechii aşezări s-au ridicat personalităţi puternice, ca savantul de reputaţie internaţională George Vîlsan, luptători de nădejde pentru apărarea fiinţei naţionale ca Tudose Rudeanu — logofăt al marelui voievod întregitor de neam, Mihai Viteazul — cîntăreţi ai bucuriilor şi durerilor poporului, oameni de cultură şi artă. De altfel, valea Vîlsanului reprezintă una din bogatele şi originalele zone folclorice ale ţării, prezentată ca atare în numeroase culegeri de specialitate dintre care, poate, cea mai reprezentativă este semnată de prof. dr. Mihai Robea.

Într-o pagină a cărţii — din 1901 — am citit despre Criptele tătarilor ca şi despre Ulmii lui Manole, în vîrful cărora s-ar fi oprit din zbor faimosul meşter, după ce şi-a terminat de zidit legendara sa mănăstire de la Curtea de Argeş. Tot aici avea să vadă lumina zilei (în 1847) şi Ion Niculescu, într-o numeroasă şi vrednică familie de ţărani — desăvîrşit patriot, dotat cu alese calităţi pedagogice şi care a făcut multe (deşi despre eforturile şi realizările lui se ştie mai puţin astăzi) pentru ridicarea la o viaţă nouă a satelor.

„Buchile" le-a deprins — coincidenţă sugestivă — de la popa Ion, un echivalent muntean al lui „Ioan de sub deal" pe care l-a nemuritt Ion Creangă. Dar, copilul rămîne puţin timp în casa părintească — prea îi erau mari nevoile! În 1859, la numai doisprezece ani, pleacă „tainic" în lume, în căutarea „norocului".

Telegrafist la palatul domnesc şi maestru fotograf

Cu „primul noroc" s-a întîlnit... în comerţ. Aproape cinci ani a muncit ca băiat de prăvălie, în scopul asigurării unei surse de bani, prin care să-şi asigure depăşirea condiţiilor mizere în care se zbătea, printr-o instrucţie temeinică. Dar nu a avut noroc, pentru că un puternic incendiu avea să mistuie atît agoniseala „jupînului", cît şi pe aceea a băiatului de prăvălie. A lui.

Dar fiul de ţăran — care, între timp, se apropia de terminarea cursului superior, ca extern (fără frecvenţă) nu s-a dat bătut. Dominat de spirit practic — ca orice om care ştie ce vrea, s-a înscris la şcoala de telegrafişti, iniţiindu-se în paralel, şi în arta fotografică. În epocă, ambele profesiuni erau considerate „drăcii nemţeşti", ce reprezentau domenii foarte noi, de care se apropiau numai temerarii. Şi Ion Niculescu a fost unul dintre ei.

Nu pot să nu remarc, ajuns aici, rapiditatea cu care noi, românii, în ciuda vitregiei vremurilor, ne-am însuşit — cînd nu le-am creat singuri — marile descoperiri, de la tipar şi telegraf, la microprocesoare şi pînă la ultimele cuceriri ale geneticii.

Ion Niculescu n-a fost însă un telegrafist oarecare. Datorită valorii profesionale atinse, între anii 1865—1874 a fost angajat la palatul domnesc. Depeşele pentru Cuza Vodă sau regele Carol I treceau, toate, prin mîinile lui. Tot prin telegraf l-a fost dat să afle primele veşti despre desfăşurarea Războiului pentru Independenţă.

În acelaşi timp, în arta fotografiei ajunge un adevărat artist. Cînd numărul fotografilor a crescut, aceştia l-au ales preşedinte al breslei.

Întîmplarea m-a pus în posesia unui album, cuprinzînd fotografii şi tăieturi din presă, cu hîrtie coaptă, peste care, deşi s-au scurs mai mult de o sută de

ani, se păstrează o serie de imagini perfect conservate, cu care s-ar mîndri şi maeştrii de azi ai genului. Printre ele, cele ale Domnitorului Cuza, al Doamnei Elena Cuza, Carol I, M. Kogălniceanu (portret donat şi Academiei), apoi mari scriitori ai epocii: V. Alecsandri, D-tru Bolintineanu şi C.A. Rosetti, Biserica domnească de la Curtea de Argeş şi, document rar, o superbă imagine a veteranilor pompieri care s-au bătut cu turcii în Dealul Spirii în 1848 (fotografaţi la aniversarea evenimentului, la 13.IX.1901). Acestea sînt doar cîteva dintre ele.

Marele Atelier de fotografii şi oliografie din Bucureşti, şos. Jianu nr. 10 (casă proprie) l-a fost continuu frecventat, pînă la sfîrşitul vieţii, în 1915. În acest atelier îşi definitivează „Albumul de cusături şi alesături naţionale, române, originale", care a fost distins cu „Medalia de aur" la Expoziţia Cooperatorilor din ţară (1897) şi la Expoziţia de la Paris (1900). Aşadar, arta fotografiei, în concepţia lui Ion Niculescu, trebuia să îndeplinească şi profunde scopuri culturale şi de interes naţional. Tot el şi-a propus să întocmească un Album cu monumente vechi. Dar Ion Niculescu, ca fotograf, nu a fost numai un artist de excepţie ci şi un cercetător, el fiind descoperitorul unei tehnici noi: fotografia pe lemn.

Pedagog cu „un pumn de învăţătură şi un car de minte"

Ion Niculescu a fost şi un om cu intuiţii geniale, un pedagog înnăscut. Ca fiu de ţăran, îl preocupa soarta copiilor satelor. Dorea — fnaintea celor de la „Viaţa românească" — să fie curmată mizeria rurală, să fie schimbată „coliba mizeră în casă sănătoasă de locuit." În acest scop înfiinţează în 1881 o şcoală de telegrafişti, scoate „Gazeta poporului" şi foaia „Fiul colibei", se zbuciumă pentru ridicarea de monumente lui Tudor Vladimirescu şi lui Alexandru Ioan Cuza, urmăreşte îndeaproape" chestia ţărănească" iar în 1885 pune bazele Societăţii „Curtea de Argeş", cu sediul în Bucureşti. În „Apelul către preoţi, învăţători, proprietari mari şi mici, către toţi sătenii" găsim următoarele idei:

a) Toate ţările civilizate din lume s-au ridicat numai prin dezrobirea meseriilor, meşteşugarilor, industriilor lor naţionale...;

b) Scopul acestei societăţi este de a curma proletariatul rural, aducînd pe copiii de ţărani care au terminat clasele primare în capitala ţării, ca aici să înveţe tot felul de arte, de meserii (urmează o listă de recomandări)

după care, dobîndind diploma de maestru practicant şi înzestrat de societate cu uneltele trebuitoare meseriei lui, să se întoarcă în sate..."

După numai un an, numărul ucenicilor era de 130, pentru ca în 1901 să crească la 300 ucenici şi 80 de calfe. În plus, în fiecare an, cîte 5—10 femei erau aduse la „Maternitatea" să înveţe „arta moşitului", iar cîte 5 băieţi învăţau olăria la Azuga şi frînghieria la Găieşti. Întorşi în satele lor, aveau obligaţia să înveţe, la rîndul lor, pe alţii.

Cu toate că din Comitetul de conducere al societăţii făceau parte şi profesori (M.R. Cărbunaru, C. Druganu, O. Bratu), înalte feţe bisericeşti (P.S.S. mitropolitul primat), industriaşi şi proprietari, pînă la ultima bătaie a inimii lui Ion Niculescu a rămas preşedintele ei.

În 1870, Ion Niculescu s-a căsătorit cu Teodora, fiica diaconului Constantin Coscoreanu de la biserica Antim din Bucureşti. Au avut 17 copii. Unul din tre ei — Mihai (Mişu) — a căzut în luptele de clasă de la Griviţa — 1933. Un altul, Andrei Niculescu, pictor şi profesor de desen la Şcoala de Arhitectură şi Construcţii (azi Liceul Industrial nr. 22) s-a prăpădit în urmă cu cîţiva ani. Îi mai trăieşte o singură nepoată care păstrează — salvate ca prin minune — o parte din fotografiile şi actele bunicului... Şi mai „trăieşte" vechiul Album — format registru de percepţie — pe care-l răsfoiesc eu cînd mi se face dor de trecut şi puritate romantică.

Iar peste toate, trebuie să trăiască amintirea omului deosebit care a fost Ion Niculescu.

Prof. AUGUSTIN MACARIE

STARE

Lui Ionuţ

Clipa se lasă sedusă de mare,
verdele ei transparent
luminează şi seara din mine

drumul spre casă în aburi
stăpîni pe emoţii
pe cerul prelins în nisip

eu însămi o stare marină
rîvnită de lacoma sare
de valul stîrnit
către ţărm

eu însămi o umbră
mereu repetată de ape

o umbră,
o dulce sfîrşeală
cu numele meu trecător
trecător...

MARIA FILIMON

CEREMONIE

De sărbători
ne adunam toţi
la masa mică
cu trei picioare...
Unii stau pe scăunele,
alţii pe cîte-o pernă,
ca să simţim
mai bine aburul
mămăligii fierbinţi
pe care mama o
tăia fetii cu aţa
pentru fiecare,
în timp ce tata
ne zdrobea în pumni
o ceapă
cît foamea noastră
de mare!

IULIAN NEGRILĂ

MAI

Mai, cînd înfloreşte
privirea
Se adună polenul
În mîini de copii
Ca nişte pîiniţe calde
şi moi,
Ca dorul din noi
Ca nişte nări de miel
în Aprril
NEGRI şi ALBI...
Cu boticul pestriţ...

PATRICIA EPUREANU

Unele ciudăţenii ale educaţiei în familie

Dragostea exagerată deformează om şi caracter

Părinţii între false explicaţii, lipsă de preocupări şi atitudini condamnabile

Cîţiva ani la rînd am asistat la o scenă cel puţin ciudată: o bunică, roasă de reumatisme, aducea dimineaţa şi ducea la sfîrşitul cursurilor ghiozdanul nepoţelului, care venea pe lîngă ea cu mîinile în buzunar. Cînd am întrebat-o de ce face acest lucru — mai ales că nepoţelul ajunsese prin clasa a IV-a — mi-a răspuns pe tonul cel mai firesc şi cu intenţia de a mă convinge şi pe mine că „nepoţelul o slăbuţ şi firav". (Între noi fie vorba: „slăbuţul" şi „firavul" alerga în pauze în curtea şcolii ca un cal de curse şi „cotonogea" pe mulţi din covîrstnicii lui).

Iată cum dragostea greşit înţeleasă şi exagerat manifestată creează o personalitate deformată: un senior feudal în plin secol al XX-lea şi într-o epocă de relaţii socialiste şi democratice. Căci, cel căruia i s-a cărat atîţia ani ghiozdanul va aştepta, şi va pretinde chiar, servicii similare pe toate treptele vieţii sale.

Ne-am oprit la un caz concret. Din păcate însă „sistemul" scutirii copilului de orice obligaţii în familie este prea general ca să nu îngrijoreze. Sînt prea puţini părinţi dispuşi să înţeleagă că *a cere copilului să participe la treburile casei, în funcţie de vîrsta şi puterile sale, este o problemă majoră de educaţie*. Că este necesar să-i formăm copilului sentimentul — atît de valoros — al utilităţii sale. Că a şterge praful, a face mici cumpărături, a uda florile, a săpa în grădină, a mătura curtea nu sînt „mărunţişuri gospodăreşti", ci elemente componente ale marii probleme a educaţiei pentru muncă.

Ce-i care-i scutesc de asemenea treburi au şi argumentul pregătit: *să nu-l sustragă de la învăţătură!* Chiar aşa stimaţi părinţi? Sînteţi convinşi că un copil poate învăţa, fără întrerupere, de dimineaţa pînă seara? Dacă acest lucru nu este posibil, atunci de ce să nu-i dăm prilejul să schimbe o muncă intelectuală, sedentară, cu una fizică, dinamică? Adică, „să se odihnească după muncă, prin muncă" — cum aşa de frumos se exprimă marele nostru Eneşcu.

Apoi, să nu uite fiul (fica) nostru că este membru al unui colectiv: familia, faţă de care are drepturi, dar şi obligaţii în afară de cea principală: învăţătura. Ce-ar fi dacă şi noi, adulţii, ne-am restrînge activitatea numai la cea profesională? Cine ar mai face treburile casei? Oare el, copilul, ca membru al colectivului de familie, nu trebuie să simtă din plin atît statutul cît şi rolul de membru al acestuia?

O altă ciudăţenie care se manifestă în unele familii este nepreocuparea de a-l iniţia pe copil în activităţile tehnice specifice epocii în care trăim. Astfel, deşi tata este un priceput electrician şi ca atare rezolvă toate „problemele electrice" din casă, nu-i trece prin gînd că ar trebui să-i descifreze copilului „tainele" meseriei, luîndu-l ca „asistent" cînd repară o priză, cînd montează o siguranţă sau un bec, cînd depanează radioul sau T.V., cînd ajustează fierul de călcat ş.c.l. Şi cît de utilă i-ar fi copilului o asemenea iniţiere, atît pentru lecţiile de electricitate pe care le învaţă la fizică, cît şi pentru marea „lecţie" a vieţii de mîine, cînd va avea casa lui, în care se va ivi nevoia reparării unor asemenea ustensile.

Observaţia este valabilă şi pentru o iniţiere în probleme de lăcătuşerie (pilit, înşurubat, montat etc.), în cele de „agricultură casnică" (semănatul şi îngrijitul florilor, al legumelor, arbuştilor etc). Cîţi ingineri agronomi se pot lăuda că au făcut o asemenea iniţiere a propriilor copii?

Carenţele se manifestă şi mai pregnant atunci cînd e vorba de iniţierea fetelor în treburile casnico-gospodăreşti: spălat, gătit, curăţenie.

Sînt situaţii cînd, fiind ziua fetiţei, mama aleargă şi trebăluieşte din zori ca „totul să fie bine şi frumos", în timp de fica, în ţinută de gală, stă de o parte şi priveşte impasibilă la zbuciumul mamei. Ba, uneori devine şi ea „activă" făcîndu-i observaţii pentru... unele scăpări, sau pentru nereuşita unei prăjituri la care, bineînţeles că, ea nu a pus mîna.

Şi cîte nu ar avea de învăţat o fată de la mama sa, dacă aceasta vrea să o pregătească pentru viaţa de mîine, cînd va avea casa ei şi cînd va trebui să ştie să gătească, să servească o masă, să coase, să calce etc! Cînd şi unde să primească asemenea „lecţii" dacă nu acum şi aici, de la mama ei?

Şi pentru o asemenea atitudine există aceiaşi explicaţie: „să nu o sustragem de la învăţătură". Dar, stimate mame, pentru viaţa de familie şi pentru necesităţile acestei vieţi cine vreţi s-o pregătească pe fica dv.? Ori o doriţi atît de „modernă", încît astfel de treburi să nu intre în perimetrul preocupărilor ei? Nu ştiu dacă viitorul soţ va fi încîntat să aibă în casă o „enciclopedie" în plus, sau dacă, avînd copii, aceştia se vor mulţumi ca mama lor să fie doar „tobă de carte"?

Desigur că „problemele" enunţate mai sus nu fac obiectul planurilor de învăţămînt, nici programele nu le menţionează şi nici manualele de pedagogie nu le tratează. Ele fac parte integrantă din viaţa noastră de toate zilele, din a noastră şi a copiilor noştri de azi şi a celor de mîine, cînd şi ei vor

deveni soți, soții și părinți și cînd le vor avea de rezolvat. Am menționat toate acestea, cu speranța că vor fi introduse în practica educațională din familie.

Căci, a pregăti copiii pentru viitor, însemnează a le avea pe acestea în vedere.

Conf. univ. dr.
ION DRĂGAN

Cîte ceva despre curiozitatea celor mici

Trei întrebări ce frămîntă...

Privind în jurul meu, văd numai ochi mirați și întrebători. Ochiul — această „cameră de luat vederi", a minții și sufletului — scrutează necunoscutul, care pentru o clipă îl sperie, dar în licărirele lui descifrez curiozitatea de-al pătrunde și străbate, de-al cuceri.

Să încercăm a descifra în acești ochi inundați de timiditate și mii de întrebări, în acești ochii măriți de uimire, reacția fiecărui copil la fascinația exercitată de lumea pe care o vede, dar pe care nu o cunoaște încă.

Dorința de cunoaștere, devenită acțiune, consider că include o condiție ce este, în același timp, un mare adevăr grefat pe fundamentul psihologic al libertății maxime de investigare — apărut sub două aspecte: libertatea de formare a imaginii și necesitatea clarificării ei în limitele adevărului.

În cadrul unui proces instructiv-educativ bine organizat, copilul dobîndește o serie de cunoștințe, precum și o anumită experiență ce îi ușurează cunoașterea exactă a realității din jurul său, realitate care, la început, este abordată cu o oarecare reticență, tulburat fiind de marele „necunoscut". În această ușoară reținere nu trebuie să considerăm copilul ca un participant pasiv la fenomenul cunoașterii ci că starea lui este justificată de clipa în care realizează conexiuni nebănuite. Apoi, asemeni unui actor, copilul va intra în „scenă", interpretîndu-și cu adevărat rolul. Scopul urmărit, așa cum afirmă Edgar Faure, este de a „permite copilului să fie el însuși, de a deveni, de a se remodela continuu" și nu de a stînjeni curiozitatea activă, de a îngrădi spontaneitatea, independența și modul personal de manifestare.

Posibilitatea de investigare, nu începe la o anumită vîrstă pentru a se termina la alta. Chiar de la naștere, copilul se încadrează în complexul de fenomene din realitate și, în funcție de ritmul dezvoltării lui, începe a căuta să le cunoască. Se ivesc însă și situații în care se observă o întîrziere în dezvoltare — unele răspunsuri fiind date pe baza unor analogii întîmplătoare. Dar această situație nu duce la concluzia că el va rămîne un absenteist, un copil rupt de fenomenele înconjurătoare.

Cum se explică aceasta? Fiecare copil este depozitarul unui anume bagaj de cunoștințe și al unei anumite experiențe, el judecînd în limitele oferite de acestea — ceea ce nu înseamnă că un copil de 3—5 ani ar fi lipsit de o gîndire logică. Munca de zi cu zi cu copiii confirmă această afirmație.

În efortul de dirijare a copilului spre cunoașterea a ceea ce este și se petrece în jurul lui, m-am ferit pe cît a fost posibil de simpla memorare sau enumerare a unor elemente, ci am încercat să-l determin să gîndească nu atît ce ar urma, ci cum ar trebui să fie acel obiect sau fapt, ajungerea lui la o gîndire logică.

Procesul cunoașterii la copii nu se reduce la simpla contemplare a necunoscutului oferit de realitate. În marea sa „călătorie" copilul nu este niciodată singur. Credincioasă și încrezătoare, educatoarea rămîne alături de el, ajutîndu-l să-și dezvăluie interesul, clarificînd prin explicații nedumeririle întipărite în ochii lui întrebători.

Din experiența acumulată, am învățat că în orice împrejurare, ca educatoare, trebuie să fii frămîntată de trei mari întrebări: Ce-i oferi copilului? În ce mod i-ai oferit? Cu ce rămîne copilul din toate acestea?

Personal, consider că aceste întrebări (prin răspunsurile ce li se dau) pot deveni cheia tuturor metodelor, procedeelor și principiilor didactice — utilitatea lor fiind verificată în munca permanentă cu copilul.

Dacă natura, prin varietatea și dinamismul ei, invită copilul la cunoaștere iar el o străbate cu interes, trăind emoția căderii unei frunze, a trezirii la viață a unui ghiocel, sub efectul caloric al razelor soarelui, urmărind spectacolul vieții în natură, aceleași frumuseți palpabile se descifrează și într-o altă lume apropiată — lumea muncii, lumea oamenilor adevărați, care fac parte din conjunctura socială a etapei în care ne aflăm. Despre această lume copilul aude mereu cuvinte de felul acestora: oamenii sînt harnici, s-a mai ridicat un bloc, s-a mai produs o șarjă. Despre toate acestea copilul trebuie învățat, ca, în toate, el să poată să descifreze aceiași măreție și frumusețe, ca și în natură.

Iată deci, cum munca și omul devin o lume nouă, o lume căreia copilul așteaptă să-i deslege tainele.

Copiii înzestrați cu gîndire vie și curiozitate activă, vor fi cu grijă dirijați spre toate laturile vieții. Tot ce vede sau aude, îi va impune întrebări lămuritoare ce, prin ele însele, dovedesc existența gîndirii atunci cînd intră în contact cu noul, gîndire stimulată și de educatoare. Și atunci mă întreb: ce poate să te mulțumească mai mult decît bucuria reușitei constatate, atunci cînd te dărui celor ce au nevoie de munca ta? Acesta este crezul despre care Geor-

ge Enescu spunea: „Muncă scumpă, cel ce nu te cunoaşte se întreabă: pentru ce mai trăiesc?"

Punctul de sprijin al copilului în drumul căutărilor neobosite, prin care dobîndeşte, treptat, experienţă, este educatoarea iar schiţa, imaginea, tabloul, sînt prieteni credincioşi şi bine voitori la care copilul poposeşte, deschizîndu-şi sufletul — cu condiţia ca acestea să îndeplinească calităţile artistice şi să reprezinte o noutate pentru el.

Marea călătorie în lumea necunoscutului, care coincide cu perioada formării iniţiale a copilului, începe pe nesimţite în joc, în care copilul atinge, simte, vede fără stînjeneală lucruri ce leagă între ele un mare număr de reprezentări ce se contopesc şi se armonizează. Privim, deci, jocul, ca o pîrghie a educaţiei, ca o cale deschisă spre lămurirea multor întrebări, cu ajutorul materialelor, uneltelor, tablourilor. Răspunsul la aceste întrebări trebuie să oglindească bine realitatea şi să fie persuasiv. Ceea ce este la fel de important şi se impune, este incitarea interesului celor mici pentru astfel de jocuri — incitare ce se poate realiza prin surprize, ghicitori sau versuri.

Utilitatea şi farmecul jocului sînt incontestabile, iar materialul folosit întreţine atmosfera de joc şi oferă copilului satisfacţii, îi răspunde la acel repetat: De ce?

ELENA TIPA

Unde greşesc unii părinţi

Numai nota 10!

Am întrebat adeseori copii care se îndreptau pentru prima dată spre şcoală: „Ce note ai să ei?" Şi invariabil am primit acelaşi răspuns: „Zece"! Cel mai modest răspuns: „Nouă şi zece", dar deja cu o umbră de jenă, de teamă că impresia pe care o face nu e cea mai bună.

Cu aceste intenţii şi dorinţe, stimulate şi cultivate de părinţi trec cei mai mulţi copii, pentru prima dată, pragul şcolii. Dar după numai cîteva săptămîni mulţi dintre ei cunosc în mod real atît bucuriile, cît şi amărăciunile legate de note.

Ce urmări pot avea asupra evoluţiei unor copii asemenea pretenţii şi îndemnuri, care nu ţin seama nici de posibilităţile propriului copil, nici de capacităţile celorlalţi copii din clasa în care acesta urmează să înveţe.

Fiecare copil are tendinţa naturală de a aprecia şi compara acţiunile, rezultatele sale la învăţătură cu ale celorlalţi copii de vîrsta sa şi, în acest proces, el doreşte nu numai să fie ca ceilalţi, dar neapărat să aibă cele mai bune rezultate. **Aţi observat cred, de multe ori, cum în jocurile lor copiii se luptă şi se ceartă, pentru a fi consideraţi cei mai puternici, cei mai rapizi, cei mai buni.**

În legătură cu învăţătura, şcolarului mic nu-i este indiferent cum va fi apreciat, ce rezultate obţine. Fiecare părinte ar trebui să ştie ce emoţii puternice trăieşte un copil, şi cît este de fericit cînd primeşte nota 10 şi, de asemenea, cît de mîhnit rămîne după ce primeşte note mai mici.

Dar influenţa notei primite este cu mult mai mare — *ea determinînd într-o măsură considerabilă evoluţia întregii personalităţi a copilului.* O notă de zece, obţinută ca urmare a unor eforturi mari, stimulează, înaripează, în timp ce una mică dezarmează, conduce la pierderea încrederii în sine.

Succesele şi insuccesele la învăţătură ale micului şcolar îşi dublează influenţa în funcţie de pretenţiile părinţilor şi de aspiraţiile copilului. În timp ce nota zece aduce fericire copilului şi mîndrie părinţilor, o notă mică se trăieşte dureros de către adulţi şi aduce apăsare psihică şi fizică celui ce a luat-o; drumul la şcoală i se pare foarte lung, ghiozdanul e prea greu, orele devin obositoare.

Plăcerea de a primi note mari este una dintre laturile atrăgătoare ale şcolii. Dar *este foarte important ca părinţii să ştie cum să procedeze pentru a asigura propriului copil accesul spre note foarte bune.* Lipsa de discernămînt a copilului în primele zile de şcoală, dorinţa lui de a nu-şi dezamăgi părinţii, îl împiedică să aprecieze obiectiv modul în care se achită de obligaţiile ce-i revin în această perioadă.

De aceea limitarea părinţilor, în primele zile şi luni de şcoală, la întrebări de genul „Cum te descurci!" şi răspunsuri „Bine, foarte bine"! este o *greşeală* cu urmări deosebit de grave. Pentru că, de fapt, în acest timp elevul poate să scrie urît, cu greşeli, să nu-şi facă în mod conştiincios temele, să aibă numeroase corecturi şi adnotări din partea învăţătoarei.

În această perioadă este necesar un ajutor sistematic, atent, plin de încurajare din partea părinţilor pentru stăruinţa şi perseverenţa copilului. Micul elev *trebuie încurajat şi lăudat cînd lucrează bine*, să i se atragă atenţia asupra *superficialităţii* —

cînd este cazul, să se insiste zi de zi pînă cînd el își formează priceperi și deprinderi corecte.

Dorința părinților privind succesul copilului la învățătură — care nu trebuie confundată niciodată numai cu obținerea notei zece — trebuie să fie dublată în primele săptămîni de școală de un ajutor sistematic și de control, înainte ca micul școlar să primească note ce pot determina insatisfacții și chiar suferințe, atît lui, cît și familiei. Mama, de regulă, este disperată: nu înțelege ce s-a întîmplat. Totul era așa de bine! Tatăl revoltat și supărat pune un diagnostic grăbit: „nu ești în stare de nimic, ai să fii ultimul din clasă", iar copilul se pierde cu totul și chiar cînd, cu ajutorul învățătorului, al mamei și al efortului propriu se corectează, teama față de o notă mică, față de școală, rămîne și de multe ori se amplifică.

În familiile în care în jurul notelor se crează probleme, apar discuții contradictorii interminabile, copiii trăiesc o stare permanentă de încordare, de neîncredere în posibilitățile lor reale.

Dacă aceste fenomene au loc des, ele prezintă un simptom îngrijorător, de care părinții trebuie să țină seama cu toată răspunderea. *Evoluția psihică și fizică a copilului este în pericol; trăirile dureroase, senzația incapacității proprii, care se instalează cu rapiditate la copil, îi afectează sistemul* nervos, pot conduce la stări patologice în funcționarea unor organe interne și, în primul rînd, a sistemului cardio-muscular.

În prima etapă a școlarității, o notă mare pusă unui copil obișnuit cu note mai mici îi poate produce o mare bucurie, mai ales atunci cînd performanța este subliniată, la timp, atît la școală cît și acasă, cu cuvinte de tipul: „Vezi că tu poți să primești și note foarte bune, dacă te străduiești" sau „Eu cred că de acum înainte ai să lucrezi și mai bine și mai frumos".

Din păcate unii părinți, pentru a evita propria decepție, se rezumă, în fața copilului, la afirmații ca „Ești capabil, dar

nu vrei să înveți", în loc să-l ajute la timp și în mod practic să citească, să scrie și să socotească mai bine.

Stări dureroase sînt trăite de către unii copii și pentru nota nouă. De aceea orice răspuns sau lucrare scrisă sînt legate de o mare încordare nervoasă. Semnificative pentru aceste stări de lucruri sînt relatările unor elevi: „După ce am dat lucrarea de control, nu mă gîndesc decît la nota pe care o voi lua; iar cînd tovarășa învățătoare citește notele mi se strînge inima de frică să nu iau mai puțin de zece"; „Cînd ies la tablă, uit tot, deși știu bine lecția. Nu mă gîndesc decît la faptul că, dacă greșesc ceva nu mai pot lua zece și atunci tata se va supăra foc pe mine". „Totul se învîrtește cu mine cînd sînt ascultată, limba mi se usucă în gură, nu știu ce să mă fac, de aceea nu pot răspunde așa cum doresc, dar nimeni nu mă crede" etc.

Cercetări psihopedagogice și medicale demonstrează că atunci cînd elevul răspunde pentru a fi notat, în general, organismul se află în stare de concentrare fizică, nervoasă: respirația mai repede, pulsațiile inimii sînt mai dese, tensiunea se ridică. *Nota este, deci, un factor de stres.*

Începînd cu vîrsta preadolescenței numeroși elevi, în mod special băieții, trăiesc mai puțin intens emoțiile survenite ca urmare a notelor primite. Pentru ei contează mai mult cum vor fi priviți de către colegi și cît de aspru vor fi certați de către părinți. De aceea, nu rareori apare *tendința* de a ascunde notele mici.

La această vîrstă, în mod deosebit, *trebuie valorificată nota, ca factor important de educație morală a personalității: orice notă trebuie privită prin prisma efortului depus, a voinței, responsabilității manifestate față de învățătură.* Chiar *aptitudinile și înclinațiile deosebite rămîn nevalorificate dacă elevul nu depune eforturi sistematice și continui.* Tocmai aceste eforturi trebuie remarcate și apreciate de către părinți; și cu cît acestea sînt mai independente, cu atît sînt mai valoroase. Este mai important și mai valoros pentru evoluția copilului ca *el singur să-și propună și să obțină note cît mai mari, decît să i se impună de către părinți, din orgoliu sau chiar din grija pentru „viitorul" acestuia, fără a se ține seama de posibilitățile reale, de condițiile concrete în care învață copilul.*

Am întîlnit părinți care, din dorința ca propriul copil să fie primul, *îl transferă dintr-o clasă unde elevii au nivel foarte ridicat de pregătire și unde nu se poate impune, într-o altă clasă, cu nivel mai scăzut, în care performanța dorită se realizează cu eforturi mai mici.* O astfel de optică are urmări deosebit de grave pentru evoluția copilului. Ei bine, *dacă într-o clasă cu un nivel elevat, chiar și elevul mediocru poate ajunge la o pregătire bună, într-o clasă cu nivel scăzut elevul cel mai bun este sub nivelul celor mediocri din clasa precedentă.*

Desigur, întrebarea cheie care se pune este aceea: *cum să se procedeze pentru ca elevii, singuri și cu plăcere, să învețe bine, să iubească școala,* pentru că, de fapt, dorința fierbinte, permanentă a părinților aceasta este.

La vîrsta școlarității mici — știind că de modul cum se obișnuiesc să învețe copiii în primii patru ani de școală, depinde în mod hotărîtor întreaga activitate în celelalte trepte de învățămînt — copilul prezintă o serie de particularități psihoindividuale, care trebuie cunoscute, stimulate și dezvoltate. *Curiozitatea, dorința de a învăța, de a cunoaște lucruri noi, „de a fi bun și a avea note bune",* de *a fi evidențiat,* iată elementele ce urmează să asigure fundamentul solid al învățăturii, al unei învățături independente, bazate pe dragoste față de școală, de învățător și de părinți.

De aceea este foarte important pentru părinți să respecte o regulă elementară în legătură cu atitudinea lor: *din prima zi de școală, să se acorde o atenție deosebită față de tot ceea ce învață și știu copiii,* evidențiind *realizările, succesele lor bazate pe muncă, perseverență și reținînd atent lipsurile, neîmplinirile, cerîndu-le cu tact, mult calm și hotărîre să și le corecteze prin efort propriu.* Numai reacționînd astfel vor reuși părinții să stimuleze la copii încrederea în sine, dorința de autodepășire și vor bloca, în același timp, declanșarea unor trăiri cu influențe nefaste asupra atitudinii față de învățătură: neputință, dezamăgire, ură față de școală, ca factori care le provoacă neplăceri.

Părinții au datoria de a veghea ca *tot ceea ce e legat de învățătură să se constituie, pentru fiecare copil, într-un obiectiv atrăgător, accesibil, care solicită însă eforturi sistematice, singurele ce pot conduce la rezultate îmbucurătoare.*

În locul unei asemenea atitudini, uneori asistăm la situații de acest tip: tatăl sau mama, din prima clipă în care vin de la serviciu, controlează caietele și dacă copilul a scris urît sau greșit îl ceartă aspru, îi rup foile, îl pun să scrie de cîteva ori tema. Și aceasta zi de zi, încît copilul scrie din ce în ce mai rău pentru că lucrează sub imperiul fricii. *Acest control se transformă în chin nu numai pentru copil, dar și pentru părinți.*

În alte cazuri, copilul fiind foarte receptiv, harnic, perseverent, părinții — după ce-l controlează o perioadă — se conving că lucrurile merg bine, și ajung la concluzia (poate și din comoditate) că îi pot acorda completă încredere și independență copilului. De aceea „controlul" se reduce doar la întrebările: „Ți-ai scris?" „Ai învățat?". Iar răspunsul este de fiecare dată *afirmativ, aducător de liniște* atît copilului cît și părinților.

Necontrolat, nestimulat sistematic, școlarul mic, de regulă, nu-și desfășoară activitatea la nivelul posibilităților sau, mai bine zis, nu depune eforturi care să-l conducă la autodepășire și atunci devenim martorii unui fenomen dureros atît pentru copil cît și pentru părinți: *elevul care în primele clase era premiant,* își făcea așa de repede temele, *începe din clasa a V-a sau uneori chiar mai devreme, să aibă serioase probleme la învățătură, să rămînă corijent la*

una sau mai multe materii și în general, să nu-i mai placă să învețe.

În ciclul gimnazial, rezultate foarte bune la învățătură se pot obține prin stimularea demnității personale a elevului. Atunci cînd acesta ia o notă proastă la o materie, în locul unor observații aspre, învinuiri, este necesar să arătăm *încredere în posibilitățile lui*, să ne așezăm alături și *să-l ajutăm să depășească dificultățile*. Fiecare obiect de studiu necesită un mod nou de abordare și, firesc, pot apărea dificultăți. Important este cum reacționează copilul la ele. *Dacă se străduiește, depune eforturi, răbdarea și ajutorul părinților reprezintă cel mai mare sprijin. Dacă este vorba de superficialitate, lene, alături de sugestii concrete, se impun și observații mai severe.*

Începînd din clasa a V-a atitudinea copilului la învățătură depinde de un factor nou foarte important: *opinia colegilor*. Și aceasta poate fi uneori greșită: premiantul, elevul conștiincios, cu lecțiile exemplar învățate poate fi ironizat, poreclit „tocilar", „bebeluș" și puțini preadolescenți au tăria de a lupta singuri împotriva unor opinii atît de greșite. *Este de datoria profesorilor, în colaborare cu părinții, să prevină apariția unor astfel de fenomene.* În caz contrar, șansele lor sînt cu atît mai mici, cu cît *situațiile conflictuale* între copii și adulți devin mai frecvente. Și aceasta pentru că *idealul susținut de adulți solicită eforturi sistematice, renunțări parțiale la o serie de plăceri, cum sînt plimbările, meciurile, filmele etc. în timp ce modelul propus de copii presupune adesea lipsă de efort, bucurie, veselie.*

Preocupările și posibilitățile diferite ale elevilor (rezistență la efort, voință, pasiuni) ne impun a nu le pretinde rezultate deosebite la toate materiile. Se știe doar că *fiecare copil este atras de anumite activități* (lucru manual, cîntec, sport, poezie) *pentru care simte că are anumite înclinații*, aptitudini. *Pe acestea trebuie să i le încurajăm și să le cultivăm, fără a pierde însă din vedere pregătirea lui generală, pentru că numai în acest fel se păstrează echilibrul psihic al copilului* — dacă la unele materii nu poate, în mod obiectiv, să obțină rezultate foarte bune.

Adolescentul, de regulă, nu-și manifestă deschis trăirile legate de note, dar aceasta nu înseamnă că el este indiferent. El are capacități mai mari de stăpînire de sine, știe să-și regleze reacțiile. Dar, în fond, este fericit pentru o notă de nouă sau zece și suferă pentru o notă mai mică decît se aștepta. Iar afirmația de tipul „Nu-mi pasă, ce dacă am patru" nu trebuie să ne inducă în eroare; ea reflectă dezamăgire, descurajare, jenă, pe care trebuie să le ascundă pentru a nu se compromite și mai mult în fața colegilor. El se crede desconsiderat și pentru a-și căpăta un statut favorabil în fața clasei încearcă să se afirme în alte domenii, total greșite: devine agresiv, obraznic, neîncrezător, ironic.

Cu cît sînt mai dificili acești elevi, indiferent de vîrstă, cu atît au mai mare nevoie de ajutor, de înțelegere și sprijin moral — în primul rînd din partea părinților.

Elevii primesc note proaste nu numai pentru lipsă de pregătire, ci și pentru anumite abateri disciplinare: au uitat caietul acasă, n-au fost atenți, au suflat sau copiat etc.

Părinții trebuie să fie interesați, în primul rînd, în legătură cu nivelul real de pregătire al elevului, cu buna lui comportare, nu în aprecierea formală a cunoștințelor. Convingerea copilului de către părinți despre importanța cunoașterii obiectului de studiu, pentru înțelegerea și aprofundarea lui și nu pentru nota zece (care va veni de la sine dacă vor fi îndeplinite aceste cerințe) trebuie făcută cu tact și perseverență. Dar pentru aceasta este necesar ca pe prim plan — în atitudini, discuții, ajutor din partea părinților — copiii să simtă grija pentru pregătirea sistematică, perseverența pentru formarea unei capacități de autoapreciere obiectivă, de autoinstruire și autodepășire continuă.

Conf. univ. dr. STELIANA NĂSTĂSESCU-CRUCERU

Mărturisiri

CARTEA CORIGENTULUI
Astăzi, la sfîrșit de an,
Mi-a vorbit de-un băietan:
— M-a tocit atîtea zile
C-am rămas fără de file!

CEASUL DEȘTEPTĂTOR
Pe acei ce lenevesc
Dimineața îi trezesc,
Dar, de e s-o spun pe drept,
Îi trezesc, nu îi deștept!

PIXUL
Pixul ce-l aveam în mînă
Mi-a vorbit de Marian:
„Eu aș scrie la română,
Dar stăpînu-i pe maidan"!

PATINELE CU ROTILE
Cînd observ că el pe stradă
Circulă, vai! neatent,
Îmi blochez cîte-un rulment
Și-l trîntesc pe loc grămadă!

SCAUNUL DIN DORMITOR
Ce vă spun nu-i vorbă goală
Ciudă mi-i pe băiețaș!
Că de cînd a mers la școală
M-a schimbat în umeraș!

CARTEA DE LECTURĂ
Eu, o carte ilustrată,
Îl reclam pe Panait,
Că, de lene, niciodată
Nu ajunge la sfîrșit!

PENARUL
Mi-a vorbit de Ics, școlarul,
(Și ca el mai sînt o droaie),
De o vreme eu, penarul,
Par lădiță de gunoaie!

Epigrame

VISUL LENEȘULUI
Azi roboții-s peste tot
Ne dau totul, mură-n gură,
Dar de-ar fi și cărți-robot,
Am citi... fără lectură!

LĂCOMIE ȘI ZGÎRCENIE
Un amic dintre acei
Ce cu greu prin clase trece,
„Lacom" e de doi și trei,
Și „zgîrcit" la nota zece!

AJUTOR RĂU ÎNȚELES
Temele în permanență
Noi le-am copiat de-a gata,
Și-am ajuns la corijență
Eu și sora mea, cu tata!

G. ZARAFU

Capacitatea de creaţie se educă?

Nu este greu de sesizat faptul că tot mai des, în zilele noastre, auzim şi citim explicaţii, referiri, constatăm, cu alte cuvinte, o vie preocupare pentru problemele creativităţii.

Dar ce este creativitatea? De ce este atît de vie preocuparea pentru clarificarea semnificaţiei şi importanţei ei? Care sînt posibilităţile de a o forma, de a o dezvolta?

Multă vreme (G. Allport introduce termenul abia în 1938) creativitatea nu a fost abordată ştiinţific şi nu au putut fi explicate mecanismele şi procesele fizice pe care le incumbă. Două sînt cauzele acestei stări de fapt:

— *Capacitatea de creaţie, creativitatea* era considerată un dar divin şi aceasta nu pretindea explicaţii ştiinţifice.

— *A crea* însemna a zămisli, a produce ceva *din nimic*.

Astăzi întîlnim cel puţin *trei poziţii* în legătură cu creativitatea: 1) *potenţialul creativ* al unei persoane este considerat rezultatul unui efort de autodezvoltare cu totul independentă şi autonomă, în afara condiţiilor în care trăieşte sau a fost şi este educată persoana respectivă; 2) *potenţialul creativ poate fi dezvoltat* într-un cadru genetic dat (fond genetic) care poate fi căutat, găsit şi eliberat, ca apoi să fie înlăturat tot ce ar putea să-i împiedice dezvoltarea. Deci, *„De unde nu-i nici dumnezeu nu dă"!* 3) O altă poziţie, cea ştiinţifică, explică şi demonstrează că *educaţia* (influenţele organizate, sistematizate ale vieţii, ale societăţii) familia, şcoala orientează şi dirijează producerea unor modificări cantitative şi calitative în structura personalităţii umane, formează şi dezvoltă deci şi capacităţi de creaţie.

Mai direct spus, creativitatea este considerată a fi determinată de învăţarea, de asimilarea şi apoi prelucrarea, organizarea şi sistematizarea unui ansamblu de date, de fapte, de idei, principii şi legi — este deci, determinată de o cunoaştere ştiinţifică. Numai astfel se poate produce ceva valoros, nou, original. Aceste produse — este clar — nu pot fi realizate *din nimic*.

Acum putem preciza ce este *creativitatea sau capacitatea de a produce noul cu valoare socială, stimulator de progres*, şi că ea poate să se manifeste în orice domeniu — artă, ştiinţă, tehnică, în orice activitate de producţie a bunurilor materiale sau spirituale. Putem chiar să o definim ca proces psihic: *creativitatea este capacitatea de a compune şi recompune din date vechi, cunoscute, sisteme şi structuri cu funcţionalităţi noi*. Această capacitate cunoaşte cel puţin trei forme de manifestare: *descoperirea, invenţia (inovaţia) şi creaţia*.

A descoperi însemnează **a găsi** ceea ce există dar nu ştiam de existenţa acelui ceva. Se mai descoperă şi astăzi specii noi de fluturi, de şopîrle, de plante etc. noi suprafeţe pe Terra (mici) necălcate de pasul omului. Este adevărat însă că aceste descoperiri sînt, poate, de acum, de mai mică importanţă decît pe vremea lui Magelan, Darwin ş.a.

Invenţia este legată mai ales de tehnică şi ea contribuie mult la progresul tehnic, atît de implicat în dezvoltarea vieţii contemporane.

Şi descoperirea şi invenţia, se vede clar, pot fi realizate de mai multe persoane, poate chiar concomitent şi în locuri diferite. În orice caz, epoca istorică, nivelul acumulărilor de date ştiinţifice crează condiţii ca să se poată descoperi sau inventa un fenomen, un obiect, o sursă de energie etc.

Creaţia este mai dificilă şi presupune producerea unui obiect, a unui proces sau fenomen care nu a existat iar actul de creaţie, ca atare, nu poate fi repetat, el rămînînd meritul unei singure persoane sau colectiv, odată pentru totdeauna. Operele de artă, ca şi unele din cuceririle ştiinţei sînt *creaţii unicat*.

Mecanismele, procesele psihice implicate în capacitatea de creaţie sînt multiple şi structurate extrem de complex, încît nu putem spune că actul creaţiei este legat numai de gîndire, sau numai de imaginaţie, de memorie, de inteligenţă etc. El este determinat de întreaga personalitate, fiind implicate în actul creaţiei nu numai procese cognitive, ci şi afectiv-emoţionale, voliţionale şi, evident, trăsături specifice de personalitate, îndeosebi aptitudini şi atitudini.

Fluiditatea şi flexibilitatea gîndirii, precum şi originalitatea, sînt considerate ca fiind *caracteristici fundamentale ale personalităţii creatoare*. Acestea conferă mobilitatea, receptivitatea la nou, capacitatea de a fi un sistem deschis, capacitatea de a da multiple soluţii aceleiaşi probleme.

Oricît de complex ar fi acest act psihologic, distingem cel puţin următoarele momente în producerea creaţiei: *preparaţia, incubaţia şi iluminaţia* sau *emergenţa*.

Fără o perioadă de acumulare de date, de fapte, de studiu, de învăţare, nu se poate ajunge la produse valoroase.

Incubaţia, ca perioadă de gestaţie, de prelucrare, de organizare şi reorganizare, de structurare şi restructurare a datelor colectate, este absolut necesară pentru a se crea ceva original, valoros.

Iluminaţia sau *emergenţa* care era considerată în trecut ca singura notă definitorie, pentru a se explica creativitatea, este momentul în care apare, s-a găsit soluţia dificultăţii ce trebuie depăşită. Acest moment nu este, nu devine posibil decît în condiţiile în care a avut loc o acumulare de date, de informaţii, o perioadă de prelucrare a acestora. Lucrînd *„la inspiraţie"* însemnează a face loc *hazardului*, a lăsa întreaga dezvoltare pe seama întîmplării. Dar Edison avea dreptate: *„Orice produs de valoare, orice creaţie este 99%*

transpirație și numai 1% inspirație", sau „*lenea este cel mai mare dușman al creativității*", cum ar fi spus Alexandru Roșca.

Această constatare ne și îndreptățește să afirmăm și să demonstrăm că *educația contribuie enorm de mult la dezvoltarea creativității, la formarea celor capabili de creație.*

Posibilitățile sînt multiple. Familia trebuie să știe să ofere posibilități de joacă pentru copii: de la jocurile cu cuvinte pînă la jocurile tehnice, de construcție sau cele logice, atît de căutate astăzi de către părinți. Este bine să se cunoască și faptul că în știința educației (pedagogia) sînt posibile și metode cu directă eficiență în formarea și dezvoltarea creativității: *problematizarea, brainstormingul (asaltul de idei), sinectica, învățarea prin descoperire* etc.

Problematizarea poate fi folosită și în familie, de către părinți. Această metodă presupune punerea copilului în situația de a putea depăși dificultăți (teoretice sau practice) numai dacă el își organizează și reorganizează, își structurează și restructurează cunoștințele anterioare, uneori chiar negîndu-le, cel puțin în parte.

De exemplu, vrem să explicăm ce este greutatea, în mod corect. Pentru aceasta trebuie să negăm copilului mai întîi cunoștințele, convingerile ce le are pînă în acel moment, căci în proporții zdrobitoare copii pînă la 10—12 ani consideră greutatea ca pe o însușire a corpurilor. Astăzi însă și preșcolarii știu că cei din nava cosmică apoi ieșiți în spațiu, pe Lună, erau ca niște fluturași. Dispăruse greutatea? Nu! Le explicăm, pornind de la această situație, că de fapt greutatea nu este o însușire a corpurilor ci o forță care ia naștere numai în condițiile de atracție a corpurilor mari. În felul acesta, prin problematizare, le dăm posibilitatea să înțeleagă științific ce este greutatea, dar contribuim și la dezvoltarea unui mod de gîndire specifică creativității.

Din viață...

Ciudățenii și paradoxuri

— Citesc din Homer, din Racine, din Shakespeare, din Gothe, din Pușkin și constat, cu bucurie, că tot ceea ce citesc îmi place și înțeleg.

Citesc și recent apărută plachetă cu versurile tînărului nostru poet și bag de seamă că nu pricep nimic și că nu mă emoționează nici un vers.

Mă întreb nedumerit: sînt eu atît de... demodat, ori a apărut un nou gen de poezie care se adresează doar „marilor inițiați"? Sau alta este cauza acestor incongruențe! (despre care mi-au vorbit și alți cititori-mai tineri și mai bătrîni).

Poate îmi dă o mînă de ajutor tînărul nostru poet, într-un viitor volum. Este, doar, o speranță! Nu?

*

— Într-un tramvai, un om de bună credință cerea unui copil de 10—12 ani să cedeze locul unei bătrîne, care abia mai putea respira de oboseală.

Copilul se pregătea să se ridice, cînd, de pe scaunul din față s-a întors tatăl lui care i-a ordonat autoritar:

— Stai acolo, că și tu ai plătit biletul!

Ce „lecție" i s-ar mai putea ține unui astfel de părinte, cînd el nu stăpînește încă „alfabetul" bunei cuviințe? Deși purta cravată, se pare că nu a trecut prea mult timp de cînd... a coborît din pom.

ION DRĂGAN

Sinectica. Ca metodă de antrenare și dezvoltare a fertilității, sinectica ne obligă să procedăm în așa fel cu copiii încît: a) în fața unor situații grele, neobișnuite, care aproape că îi sperie, să-i conducem în așa fel încît faptele să le devină ceva obișnuit; b) în fața unor fapte banale să-i conducem în așa fel încît situațiile să li se pară interesante, demne de toată atenția, căci una din trăsăturile omului creator constă în faptul că *știe să se minuneze în fața banalului.* Newton s-a minunat în fața faptului simplu, banal, al căderii merelor din pom și a descoperit Legea gravitației universale.

Asaltul de idei sau *brainstormingul* urmărește să stimuleze copiii pe drumul căutării a cît mai multe ipoteze, în fața unor dificultăți ce trebuie depășite și abia după ce le-au găsit să începem a le analiza, pentru a vedea care sînt sau nu corecte, plauzibile. În felul acesta ei capătă încredere în abordarea cu curaj a dificultăților, *încrederea în posibilitățile lor*, aceasta fiind calitatea esențială a unui creator.

Învățarea prin descoperire are loc dacă știm să conducem copilul în așa fel încît să-l obligăm la tatonări, la efortul de a căuta informații și a le prelucra, a le structura și restructura pentru a putea găsi soluții corecte la dificultățile în fața cărora sînt puși.

Eficiența acestora și a altor metode ne îndreptățesc să dăm un răspuns categoric întrebării din timpul intervenției noastre: **creativitatea se poate educa!** Ba, mai mult; numai așa se poate vorbi de o autentică creativitate.

De ce este necesară creativitatea? Nu trebuie să facem mari eforturi pentru a ne explica necesitatea educării creativității. Tot ceea ce a acumulat omenirea în tehnică, în știință, în nivelul de viață, întreaga dezvoltare a societății este rezultatul adausului continuu pe care mii și milioane de creatori l-au zămislit, căci progresul nu este altceva decît cumularea de produse materiale și spirituale nou create. În epoca noastră, în societatea noastră apare și mai pregnantă necesitatea creativității. Societatea pe care o construim este o societate cu totul nouă. Ea nu poate fi realizată decît prin efortul creator al tuturor cetățenilor. În felul acesta, creativitatea este necesar să fie formată, dezvoltată și educată în proporții de masă.

Prof. univ.
dr. VASILE BUNESCU

Părinți, cunoașteți cele trei cicluri ale dezvoltării umane?

Preadolescența — perioada cheie a formării și definirii personalității

1. Preadolescența în dialectica vîrstelor

Viața omului este o succesiune de etape cu evoluții specifice. Dezvoltarea sa cunoaște mai multe stadii de evoluție — fiecăruia dintre ele corespunzîndu-i un anumit interval de vîrstă, în care se produc mutații esențiale în fizionomia personalității, în comportament și gîndire, în afectivitate și sensibilitate. Într-un fel gîndim și acționăm sau reacționăm în adolescență și în altul ca adulți. Firește, aserțiunea de mai sus este un adevăr banal, numai că, în planul educației concrete, nu rareori întîlnim cazuri de neînțelegere a acestei dialectici a vîrstelor, a modului specific de evoluție a fiecăruia dintre noi în intervalul de vîrstă dat. Situații mai complexe apar în fazele de tranziție, cînd este mai dificil de definit cu rigoare modul de a fi al unei persoane. Așa este, de pildă, situația în preadolescență — denumire ce o desemnează ca perioadă ce precede adolescența, aceasta din urmă constituind, de fapt, etapa fundamentală în evoluția omului.

Există numeroase preocupări în direcția delimitării unor secvențe, distincte în evoluția vîrstei din care se reține pregnanța a trei mari cicluri: *ciclul de creștere și dezvoltare* din primii 20 de ani, *ciclul adult* și *etapa vîrstelor de regresie*.

Din ce este alcătuit ciclul de creștere și dezvoltare? Copilăria, ca primă etapă a vieții, se consumă în primii 10 ani și constituie etapa de maximă importanță pentru întreaga dezvoltare ulterioară. *Acum se constituie fundamentele personalității umane. Această fază este prin excelență acumulativă și de deschidere către realitate.* De bună seamă că evoluția vîrstelor nu este liniară, de la simplu la complex. Vrem să spunem că tendința de a absolutiza pentru fiecare vîrstă o anumită dimensiune, în dauna altor intervale de timp, este exagerată. Primii 10 ani din viața unui om au, fără îndoială, o importanță deosebită în dezvoltarea personalității, însă omul se formează de-a lungul întregii sale existențe. Dialectica vîrstelor se constituie și în tentativa și *aspirația fiecărei vîrste de a trăi în alt interval de timp. Vîrstele nu sînt deci realități imuabile, ele se înscriu în fluxul continuu al vieții.* Trecerea de la copilărie la adolescență se încadrează în *faza preadolescenței*. Ne vom opri asupra acestei perioade, încercînd să punem în lumină cîteva trăsături, așa cum rezultă ele din studiile de specialitate.

Etapa cuprinsă *între 10—20 de ani* este subîmpărțită în *preadolescență, adolescență* și *post adolescență*. De reținut că delimitarea este *specifică epocii moderne*.

În societățile așa-zis tradiționale, etapizarea evoluției omului începe cu copilăria, continuă cu tinerețea și se încheie cu vîrsta adultă. Leo Frobenius, în „Paideuma," surprinde această particularitate subliniind că *gruparea pe clase de vîrstă cuprinde în prima etapă copiii pînă la vîrsta pubertății, în a doua tinerii cam pînă la perioada căsătoriei și în a treia oamenii chibzuiți.*

Viața modernă, datorită unor condiții speciale, a imprimat evoluției vîrstelor un anumit specific, punînd în evidență, mai mult decît în perioadele trecute, diferența dintre intervalele de vîrstă. Urbanizarea, industrializarea, prelungirea școlarității obligatorii, impactul tehnologiei, democratizarea proceselor de educație și instrucție, creșterea gradului de civilizație și cultură, toate acestea au contribuit și contribuie la afirmarea unor trăsături distincte fiecărui interval de vîrstă.

Așadar, într-o perioadă scurtă de timp (10 ani) au loc fenomene importante în evoluția vieții și, în consecință, oamenii de știință au simțit nevoia să delimiteze cu mai multă rigoare etapele evoluției individului în răstimpul de 10-20 de ani.

2. Particularități ale preadolescenței

Vom observa că spre deosebire de alte faze ale tinereții, preadolescența este analizată cu deosebire prin prisma dezvoltării fiziologice a omului la această vîrstă, subliniindu-se în mai mică măsură aspectele psihologice și sociale ce o însoțesc. Stăruim în continuare asupra unora dintre *trăsăturile preadolescenței*.

În această perioadă are loc un proces accelerat de creștere, îndeosebi între 10-12 ani. Creșterea este însoțită de momente de oboseală, dureri de cap, iritabilitate. Preadolescentul se remarcă printr-un comportament caracterizat prin alternanța exuberanței cu apatia. Apar interese și preocupări noi, se manifestă o deschidere largă către viața socială. Acum *individul începe să-și pună întrebări în legătură cu propriul eu, cu raporturile sale sociale.* Dacă în copilărie întrebarea cotidiană este *de ce*-ul, în preadolescență apare întrebarea *cum s-a produs un proces sau fenomen*, iar *de ce*-ul este integrat în cerința explicațiilor cauzale.

Exprimarea *identității proprii*, descoperirea și desatili-

zarea de familie contribuie la conturarea profilului preadolescentului. „Se conturează mai clar distanța dintre *ceea ce cere societatea de la tînăr și ceea ce poate el*, ca și *dintre ceea ce cere el de la societate și viață și ceea ce i se poate oferi*". Fără îndoială, starea prezentată mai sus este puțin evidentă, ea manifestîndu-se incoerent, diferit de la un individ la altul, de la grup la grup. Nu mai puțin importantă este deosebirea în funcție de sex, de mediul de rezidență. Fetele, de pildă, au un grad de maturizare mai ridicat decît băieții și deschiderea lor către relațiile sociale sînt mai mari la această vîrstă. Concomitent, augmentează interesul pentru problemele abstracte și de sinteză, de unde și *preocuparea pentru lecturi mai diverse*, activitate care, la această vîrstă, se desfășoară fără nici un plan. Puberul citește tot ce-i cade în mînă — cărțile fiind procurate încă de acum din surse diverse, cea mai frecventă constituind-o prietenii.

Crește capacitatea de a intra în raporturi comunicaționale cu ceilalți, capacitate ce se dezvoltă, după cum a arătat psihologul J. Piaget, în strînsă legătură cu progresele inteligenței. Ea nu este însușită decît odată cu reversibilitatea operațiilor intelectuale. Progresele făcute de individ în însușirea limbajului și a limbii influențează direct asupra progreselor în interiorizarea rolurilor altuia. Simbolurile lingvistice și de limbaj contribuie la perceperea, identificarea și conceptualizarea rolurilor. Progresele în însușirea limbajului, în dezvoltarea imaginației și inteligenței depind de relațiile interpersonale.

Socializarea în preadolescență

Ajungem la una din trăsăturile esențiale ale acestei perioade de vîrstă: *integrarea în grupurile de referință*. Aminteam mai sus de nevoia individului de a închega relații cu ceilalți, de a comunica cu alții. *În preadolescență contactul cu ceilalți nu se produce simplu. El este sinuos, contradictoriu, individul oscilînd între integrarea într-un grup și tendința de singurătate, predominantă fiind însă dorința de participare la viața grupului de aceeași vîrstă*. S-a insistat în literatura ce abordează problemele grupului în preadolescență pe necesitatea resimțită de om în satisfacerea nevoii de *securitate*, a nevoii de *autonomie*, prin intrarea în aceste structuri grupale. Fenomen real și depistat atît de experiența educativă cît și de cercetări științifice. Mai puțin s-a remarcat *trebuința de informație*, puternic prezentă la această vîrstă. Nu atît informația științifică, culturală, cît aceea pe care am numi-o *cotidiană*, folositoare socializării individului. Ceea ce îi este interzis în familie sau de către alte instanțe de socializare, el, preadolescentul o poate afla de la prieteni. Obținerea de informații reprezintă un factor esențial în propulsarea tînărului spre fruntea ierarhiei din cadrul grupului, fiind, totodată, și o condiție prestigiului său social. Nu întîmplător un loc important îl ocupă transmiterea de informații în raporturile interpersonale din grupul de preadolescenți.

Mult discutată în rîndul specialiștilor, ca și în cel al educatorilor este *influența acestor grupuri asupra dezvoltării personalității*. Bineînțeles, impactul lor este analizat cu deosebire atunci cînd se discută problematica adolescenței. În preadolescență, caracterul ei de tranziență se regăsește și în comportamentul de grup. Nu avem în această fază de-a face cu grupuri constituite, cu o apartenență certă la un grup. Însă, acum copilul sau este atras într-un grup de copii mai mari sau caută el un grup, deseori încercînd să-și constituie grupul. Dorința de afirmare, nevoia de competiție, trebuința de comunicare, de informație îl orientează pe preadolescent spre grupuri de aceeași vîrstă. Acum apare *conștiența apartenenței la un grup*, deși integrarea efectivă în grup se face mai tîrziu, la debutul adolescenței. Am putea vorbi de o stare conflictuală trăită de copil în preadolescență, generată de starea lui de dependență față de părinți, de alți adulți, și *conștientizarea* posibilității de a face parte dintr-un grup. Încet, dar sigur, se constată refuzul de a mai fi împreună *cu familia*, urmat de tendința înlocuirii acestui cadru cu structurile grupale.

Rezultă din cele afirmate mai sus că *grupul acționează asupra individului la vîrsta preadolescenței*, chiar *și atunci cînd lipsește din viața tînărului*. Cercetări sociale au dovedit că *grupurile de aceeași vîrstă sprijină pe tineri în tendința lor de a evita controlul părinților și îi ajută în a depăși momentele de derută din perioada de trecere de la copilărie spre vîrsta adultă*. Mai mult, s-a susținut de către unii cercetători că *tinerii care refuză integrarea în valorile grupului: disputa, competiția, interacțiunea, vor fi incapabili să facă față situațiilor întîlnite în viața de adult* iar comportamentul lor s-ar caracteriza prin *rigiditate, insuficienta deschidere la dialog*, într-un cuvînt, prin *incapacitate de integrare socială*.

Așadar, *grupurile de aceeași vîrstă sînt un factor esențial în socializarea individului, la vîrsta preadolescenței*, de unde reiese importanța ce o are cunoașterea de către factorii educativi, în primul rînd de către familie și școală, a *modului de constituire, a structurii și valorilor difuzate prin intermediul grupului*. Respingerea sau minimalizarea influenței acestuia asupra evoluției preadolescente este o eroare cu consecințe serioase. Activitatea în grupul de aceeași vîrstă trebuie văzută ca oricare altă instanță de socializare și tratată ca atare, adică *luată în considerare cu toată seriozitatea și urmărite sistematic efectele sale asupra preadolescentului*. În această fază este mai oportună ca oricînd acțiunea

conjugată a celorlalţi factori educativi, în sensul valorificării impactului cu grupul şi orientarea influenţei sale spre acele direcţii ce pot contribui pozitiv la dezvoltarea şi afirmarea personalităţii tînărului.

Se cuvine ca părinţii să ştie tot ceea ce face copilul, să-l ajute pentru depăşirea cu succes a unor probleme tipice acestei perioade — unele dintre ele fiind dificultăţi reale. Este de la sine înţeles că, dacă o anumită problemă a fost rezolvată de către părinţi într-o formă acceptabilă pentru copiii, în perioada tinereţii lor, soluţia respectivă nu poate fi satisfăcătoare în toate cazurile, oricînd. De ce? Pentru că factorii sociali şi psihologici, cadrul social şi spiritual în care se formează preadolescentul sînt diferiţi de la o generaţie la alta. Astăzi avem de-a face şi cu o incapacitate de adaptare a părinţilor la noile situaţii în care se află copiii lor şi, de aici, neputinţa lor de a-i înţelege şi ajuta în soluţionarea problemelor specifice vîrstei. Acest mod al părinţilor de a vedea realitatea *„numai din punctul lor de vedere* are consecinţe dăunătoare în procesul educativ. Există, deci, *o cerinţă a epocii contemporane, aceea de „a şti să fii părinte“*, care nu înseamnă numai să ştii şi să poţi rezolva problemele copiilor, ci şi să-i orientezi, stimulîndu-i şi punîndu-i în situaţia de a-şi soluţiona ei înşişi problemele.

Autoritatea părinţilor nu trebuie să scadă pe măsură ce cresc copiii. *Această autoritate este benefică la vîrsta preadolescenţei, dacă se întemeiază pe dialog, cooperare şi oferă copilului stabilitate şi siguranţă afectivă.* Trecerea la alte modele nu trebuie să se facă prin *ruptura* sau *opoziţia copiilor faţă de modelul parental, ci pornind tocmai de la părinţi*, celelalte modele fiind complementare, ele oferind copilului şansa de a experimenta şi de a cunoaşte singur realitatea.

Fermitatea, punctualitatea, judecăţile clare, comportamentul moral, echitatea, onestitatea, imparţialitatea sînt trăsături ce trebuie să caracterizeze pe părinţi în raporturile lor cu preadolescenţii. Nu putem neglija faptul că preadolescenţii sînt foarte sensibili la aceste valori pe care ei le vor împlinite la cei din jur şi, în primul rînd, la părinţi. Cum această perioadă de vîrstă se caracterizează prin *alternanţa dintre realizare şi eşec, prin decalajul dintre aspiraţii şi realitate, puberii caută criterii de judecare a realităţii şi de alegere a mijloacelor de acţiune în modelele şi valorile ce stau la baza comportamentului părinţilor.* Cu atît mai mult, aşa cum spuneam mai sus, lărgirea cadrului social, *integrarea în alte grupuri trebuie să fie nu în opoziţie cu familia, ci complementară acesteia.*

Una dintre chestiunile esenţiale la această vîrstă o reprezintă *individualizarea personalităţii.* Dacă transformările cunoscute de copil în plan fiziologic şi al creşterii sînt evidente, nu în aceeaşi măsură părinţii şi, în general adulţii, percep schimbările ce intervin în autonomizarea evoluţiei psihologice şi spirituale, exprimată în concepţii şi idei personale, interpretări şi soluţii proprii, mijloace noi de acţiune. La acestea se adaugă începutul procesului de cristalizare a conştiinţei de generaţie. Neînţelegerea acestei individualizări poate crea dificultăţi de integrare, stări tensionate, cu deosebire în momentul trecerii la faza următoare: adolescenţa, atunci cînd, aşa cum spunea M. Ralea: „Universul e proaspăt şi virgin. Totul este încîntător, colorat, vrăjit. Cele mai banale evenimente capătă un relief, un parfum, o semnificaţie adîncă şi eroică... este epoca marilor semnificaţii şi marilor interpretări. Totul este pus în funcţie de un mare principiu, de o lege supremă...“

Cunoaşterea evoluţiei copilului către individualizare este o condiţie esenţială a acţiunii educative benefice asupra adolescenţei, care nu este o „ruptură“, ci o continuare a acumulărilor cunoscute de individ în preadolescenţă.

Dr. CONSTANTIN SCHIFIRNEŢ

Ajutorul profesorului Gurău

Pe dealuri toamna își aghezmuia veselia cu tărîile mirosmelor dospite în cramele înșirate cît vedeai cu ochii pe fețele domoale ale dealurilor. În podgorii, la adierile firave ale vîntului, tocălile își învîrteau leneș foișoarele iar clocănelele băteau obosite spetezele să ducă în depărtare vestea „că frica păzește via", O dimineață pripită la focul atîtor trebi îl prinsese pe profesorul Nolgică Gurău în brațele primitoare ale unei zile fierbinți, cu soare sclipitor pe bolta afundă, fără țărm și tavan în cîmpul nesfîrșit al închipuirii. Tocmai își potolea foamea privirilor, adulmecînd în nemărginire formele curioase ale privelîștii scăldate în marea de aramă, cînd se auzi strigat. Se suci într-acolo și în față îl apăru, ca o nălucă, vărușău Costică Bîșcu, în carne și oase, înalt și drept ca un brad. Falnic la statură și vînjos la trup. Cu priviri vulturești și o voce adîncă de cerb în focul boncăluitului. Costică Bîșcu arăta cam între două vîrste, așa cum îi șade bine omului. După îmbrăcăminte și statură părea coborîtor din baladă. Schimbară doar cîteva gînduri și pe buzele lor se înduleiră dintr-odată vorbele copilăriei. Năvăliră asupră-le zăpezi troienite cu îngheț. Ploi potopite cu înec. Vînturi cu săgeți otrăvite în aripi care săgetau răni adînci. Bubuiră tunurile neuitatelor încleștări, cu înflorare și chinuri istovitoare. Deodată, în cămara minții le apăru, iscoditor, alt val de gînduri. „Știi că, fiumeu Costel a terminat liceul silvic". „Dacă-mi spui..." Un oftat prelung și adînc îi curmă gîndurile grele pe care se clădiseră plănuirile de-aseară, cînd aflase că vărușău sosise în satul Mînăstirea. La un timp, parcă, se scuturâ cojocul tăcerii de picurii reci ai ploilor mocănești care-l bătuseră atît pe Costică Bîșcu, și se reîntoarse la gîndul dintîi, cu sfială și duioșie în glas. Nu de altceva, dar, nu se vrea refuzat — mai cu seamă de o rudă așa de apropiată. „Ce-ar fi, vere Nolgică, dacă l-ai ajuta pe Costel al meu prin cunoștințele și colegii pe care-i ai, ca să intre și el la Facultatea de Silvicultură din Brașov?" „N-ar fi nimic rău îi întoarse Nolgică Gurău, cu jumătate de gură răspunsul, cu un semn de îndoială în clipitul ochilor negri ca mura și iscoditori ca scînteia licuricilului în nopți cu bezna de păcură. „Dacă știe carte intră și fără protecția mea", căută profesorul să o adauge și pe aceasta, ca să nu se altereze nicicum principiul de bază al conduitei sale de pedagog convins. „Știe, cum să nu știe, că, doar doisprezece ani nu l-am pus să păzească vitele și nici să dea cu sapa în coastă. Ce treabă a avut decît să învețe și iar să învețe". „Acum

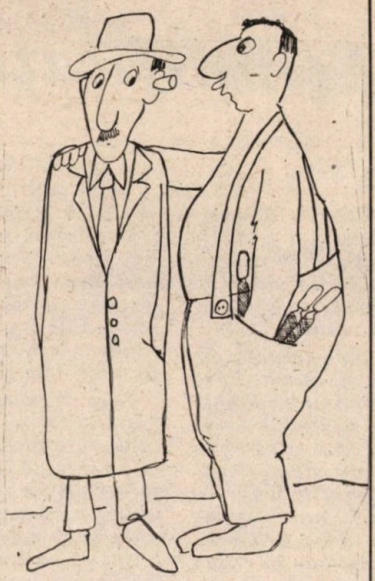

ce face Costel, că, după cum înțelesei în iunie a dat examen la facultate și a căzut"? „Păi, ce să facă, păcatele mele? umblă prin sat cu de-i ca el, pînă la miezul nopții iar a doua zi se scoală pe la douăsprezece ca rentierii." „Nu l-ai pus la muncă, să-i scîrțîie osul, că numai munca îl maturizează, făcîndu-l să înțeleagă corect calea pe care trebuie să apuce?" „E destul de matur, dar, nu vrea să se înhame la treabă. Dacă rămîne acasă, cît este ziua de mare nu se oboșește nici ca să scoată o găleată de apă din fîntînă sau să dea un vreț la porci. Nici pomeneală de așa ceva, la el... Din partea lui, animalele pot muri de foame, de față cu el. În rest, își face frezura în fața oglinzii, ascultă muzică de aia zgomotoasă, de te asurzește". „Și voi ce faceți, stați, așa, cu mîinile la piept ca la cinematograf"? „Cum dragă vere, își înăspri vocea îngrijoratul părinte, crezi că noi am aruncat pe apa sîmbetei atît bănet, ca el să nu știe ce-a învățat? Așa ceva nu se poate odată cu lumea și pămîntul!"

Și împreună o porniră în jos, pe-ulița lui Crisante. Din Muncel, pînă la Costică Bîșcu acasă, nu este decît povîrnișul cringului în care verdele crud al ierbii mai stăruia pîlcuri-pîlcuri pe sub tufărișurile de păducel și porumbar. La fîntîna lui Hristea al Lupului se opriră ca și cum își aduseră aminte de ceva uitat. „Aici, nu știu dacă-ți mai aduci aminte, vere Nolgică, pierdusem mieii copilăriei, tot jucîndu-ne de-a «golea» în jurul bătrînei fîntîni, pe care bietul moșu-meu, o măsura cu anii, de cînd viteazul rege al dacilor, Decebal, a bătătorit cu pașii aceste mîndre locuri. Și ce am mai căutat! Gata-gata să ne înghită murgilă. Dar, ca din pămînt se auzi clinchet de clopoțel. Ea era! Turmușoara de mielușei cu blana albă ca floarea de ghiocel". Și iar gîndul îi țîrmuri locului, să facă cum o face să-i fie spusa dulce ca mierea, ca să înduplece pe profesor s-o zică pe cea mult așteptată. Cel puțin obișnuita făgăduială. Că, pînă la urmă, lui Costică Bîșcu, atît îi trebuie. Nu se dă el bătut și-l pune pe vărușău pe plita încins , să facă pe dracu-n patru" ca să-i scoată la limanul reușitei. Că, ce mare lucru este, la o adică, să intervii pentru a face un pustiu de bine, cînd ai un chimir doldora de sute, țuică berechet și brînză cît îți poftește inima. Dacă mai lipsește ceva se adaugă... „Ia apleacă cumpăna în fîntînă și scoate o găleată de apă, să ne mai răcorim... amintirile", curmă Nolgică Gurău socotelile de acasă ale lui vărușău, tocmai atunci cînd acesta gîndea că l-a prins de deget, ca să-i poată lua toată mîna. Și apa rece ca ghiața le astîmpără toate focurile ce-i ardeau. Păsîră mai în jos și alte aduceri aminte le ațînură calea cu parfumul și căldura lor. La poarta casei lui Costică Bîșcu, profesorul de fizică și chimie Nolgică Gurău se ținutui locului. După ce-și aruncă privirea roată peste săliștile caselor ce se înșirau mărgean deoparte și de alta a uliței, zise: „Știi ce, vere Costică? Dacă nepotul Costel știe carte, să vii cu el la mine. Dacă nu, fără supărare, eu nu îl pot ajuta cu nimic".

„De ce, vere, că, eu așa cum îți spusei, am de toate. Sînt pregătit pînă în dinți". „Ai fi, dar noi profesorii avem un crez la care ținem ca la ochii din cap. Nu vindem „indulgențe" nepregătiților — ca să nu spun neisprăviților — pentru a primi diplome și basta"! „Și eu, atunci ce zici să fac? că aș vrea cu măcar unul din neamul meu să aibă o facultate"! „Păi, cum să faci? Simplu de tot. Îl pui la muncă mai întîi și îi dai brîncele pe carte, apoi are timp destul să învețe. Pînă în iunie viitor mai va. Să-l judeci ca pe Cristos și să-l osîndești neîncetat cu munca, că... se desface el. Numai ce nu vrea nu face omul! Altă scăpare nu avem. Mai înțeles ce vreau să zic"...

Cei doi veri primari sau despărțit în gura uliței, simțind răcoarea în suflet și convingerea că numai munca îl pot ajuta pe Costel să iasă din impas. Și așa a fost. În iunie anul următor a intrat la facultate, iar la bîlciul de sfîntul Ilie, de la Polovragi, Costel i-a mulțumit profesorului Nolgică Gurău pentru sprijinul moral, acordat în calitate de unchi.

N. POPESCU-URZICĂ

Desen de RADU VASILESCU

Semnificații

Era singură la Masa Tăcerii. Sfioasă, și-a întors capul la dreapta și a zîmbit unui copil cu părul din fire de aur cîrlionțate și cu cămașă de borangic. Alături, pe alt scaun, era o adolescentă stînjace uimită de frumusețea vieții. Ce visa?

Coloana fără sfîrșit — prisme hexagonale întrerupte brusc pentru a li se adăuga mereu altele; respirații blocate și reluate cu intensitate; speranțe ivite din înfrîngeri; lacrimi ale nădejdii; visuri suspendate și reînnoite; ore de dor potolit de voință; taine ale cifrelor și ale inițialelor disparate; stagnare și devenire. Îndrăgostiții lumii — prisme hexagonale integrate marii armonii cosmice, pe verticala răsucită din loc în loc, a Speranței. Taine închise în prisme hexagonale cu rădăcini în Gorj: în Piemontul Getic și Subcarpatic, în Jiu și-n Bălești, în Glagova și-n Dragotești. Zbor cu întreruperi și reluări.

O singură dată i s-a servit mingea de volei și a atins acea clipă-instantanee și alunecoasă, uimită și cu brațele deschise. Erau fluturi pe aripi de sălcii argintii și dîre de nori stacojii sub cupola sinelie. Se auzea respirația ritmică a vieții. Inima ardea sub razele întrupate într-un bulgăre de pămînt negru și cald. Dar a fost doar o atingere, nu i-a observat nici forma și nici culoarea, cu atît mai mult substanța alcătuirii. Într-o zi însorită de septembrie aluneca pe undele unei ape într-o barcă, fără a ști să vîslească. Rezonanța zgomotelor surde de pere coapte căzînd, într-o noapte străjuită doar de luceafăr și de cîntec de privighetori. Ceața de toamnă, străvezie rochie de balet, într-o piruetă, i-a absorbit Clipa.

Săgetate de o rază vicleană, se ridică fîșii de ceață de prin colțoanele amintirilor imaginate. Stropite cu violetul de gențiană, ivat din locurile unde caprele negre se adapă cu văzduh, amintirile produc reverberații în care ea descifrează sensuri tîrzii și surprinzătoare ale unor gesturi și ale unor cuvinte crezute uitate. Sosit de pe căile întortocheate ale sufletului, din cînd în cînd, făcîndu-i semne discrete, un Vis cochet poposea fie în ea, fie alături, fie la distanță. Credincioasă, l-a urmat, fiindcă Visul avea chipul aspru și corpul de plop mîndru, și mersul sigur, și mîna cu nervuri fine, și ochii tainici și triști. Alteori avea chipul fumuriu, în nuanță de gri sau bej. Pentru o vreme îi pierdea urma printre crengi grele de prune brumării, printre frunze de viță-de-vie, printre petale crestate de conduraș și printre parfumași aurii. Și s-a zbătut mereu între o chemare surdă, nicicînd definită, și între încrîncenarea de a o respinge, care destrăma lent Speranța. Ciocnirea dintre chemare și înăbușirea ei făcu să izvorască Deznădejdea.

Deși împărtășită cu Speranță din Coloana Infinită, ea n-a putut rămîne lîngă Poarta Sărutului. A rămas singură la Masa Tăcerii, care era în nuanță de cicoare ofilită. Printre umbrele din juru-i filfîia Dorul, ivit din aripi închise în colivii meșteșugite. Lîngă Masa Tăcerii sînt și imagini cu umerii căzuți, înstrăinate de ele însele. Poate că au trudit urcînd înălțimi ce le depășeau forțele sau poate că ostilități de tot felul le-au aruncat între creste de valuri înspumate. Au vrut să afle și tainele cu care se logodesc cuvintele, dar nechemate de talent, capcanele lor le-au îngenuncheat. Nimic n-a fost ca în picturile în care, doar la un semn, forțele binelui cad supuse la picioarele biruitorului. Aproape imobile, tresar doar la foșnetul unor păreri ce alunecă printre ramurile Speranței. Mîinile străvezii ale Așteptării se învinețesc pe cupele pline cu Regrete. Apoi, urmă uruitul surd al Durerii.

Imagini înstrăinate în fața unei spectatoare înduioșate. La Masa Tăcerii, prin care trece calea autocunoașterii, se auzeau încă ecourile interioare în care își înmuiase pana, cu care, pe un colț, își caligrafia numele modest, repede acoperit de Uitare.

Doar un boboc de trandafir înrourat de lacrimile lunii mai atîrnă pe un umăr al Coloanei Infinite, înnecată în tăcere luminoasă.

Inconștiență și Nevinovăție, Vis și Speranță, Deznădejde, Resemnare și, din nou, Speranță. Coloana Infinită ivită din undele Jiului, Coloana Speranței și Pasărea Măiastră — din ochi înrourați de visare; Masa Tăcerii — din meditație, Masa Imaginilor ei — din încleștarea cu Vremea; Poarta Sărutului — dintr-o coordonată a vieții, Poarta Dorului — dintr-o trăire mistuitoare.

DINUȚA MARIN

Arc peste timp — două secole de învățămînt pedagogic la Sibiu

Intrînd de curînd în cel de al treilea secol de rodnică existență, *Liceul pedagogic din Sibiu* poartă spre întîlnirea cu viitorul — odată cu opera unor minunați dascăli, cu idealul luminos al celor nou pregătiți pentru această nobilă profesiune — însemne și valori ale școlii românești, ale spiritualității patriei, tradiții și împliniri de pregnantă originalitate. Martori la aceste vii izvoare de noi aspirații pentru actuala generație de elevi și cadre didactice, pentru opinia publică a orașului și a județului — care au cinstit cu însuflețire momentul aniversar al vechiului lăcaș de învățătură — am vrea să încredințăm acestor pagini de almanah ceva din lumina, căldura, gîndul curat și înaripat pe care le-am cules în zilele de sărbătoare dedicate bicentenarului.

Atestată de documente, mărturii și sigilii păstrate peste trecerea anilor, reliefată în opera nemijlocită a seriilor succesive de absolvenți, *menirea școlii normale sibiene rodește și se împlinește intr-un larg spațiu spiritual*. În momentul aniversar, localul școlii a fost pur și simplu neîncăpător pentru oaspeții veniți să aducă gînduri și cuvinte de cinstire și apreciere, pentru evocarea faptelor inimoșilor dascăli și elevi — care au dăruit lumina învățăturii în zeci și sute de școli, din județ și din țară.

Bicentenarul Liceului Pedagogic din Sibiu a adus în prim planul vieții acestui important oraș de pe plaiuri transilvănene trăirea unui viu sentiment patriotic, de omagiere a trecutului, de consemnare în cronica nouă, a contemporaneității, a unui amplu și emoționant demers educativ, realizat prin ființa școlii și fapta sa fără egal întru modelarea succesivelor generații de învățători și educatoare. S-au adunat parcă, în acele zile de mai, în vechile săli de clasă și laboratoare ale liceului, ființa satelor și orașelor, munții și văile, drumurile și ferestrele de casă ale plaiurilor înconjurătoare și — cu ele odată — elevi de odinioară, astăzi apreciați oameni de știință și artă, specialiști din multiple domenii de activitate, cercetători, cadre didactice ș.a.

Din arhiva celor două secole, din bogatele preocupări ale zilei de azi și prefigurări ale viitorului, pentru cronica instituției școlare sărbătorite, cît și pentru memoria afectivă a celor prezenți la manifestările omagiale, organizatorii au evaluat și selectat, dintr-un complex tezaur științific, artistic și metodologic, acele mărturii și direcții de acțiune menite să contureze personalitatea unui prestigios lăcaș de cultură și civilizație, cu rol important în formarea și afirmarea conștiinței naționale, în ridicarea nivelului de cunoaștere, în înflorirea personalității umane.

Sprijinul acordat de Comitetul Județean de Partid, conlucrarea optimă cu forurile de specialitate județene, prezența unor personalități ale științei, culturii și învățămîntului au imprimat întregii manifestări caracterul unui autentic dialog științific și cultural, cu o moștenire de excepție, al unei asumări pe deplin consonante a răspunderilor în fața viitorului. Iar acțiunile științifice și artistice la care au fost antrenați nemijlocit profesorii liceului, elevi și absolvenți ai acestuia au conferit zilelor aniversării dimensiuni împlinitoare, prospețime, emoționante deschideri spre viața spirituală a plaiurilor sibiene. Astfel, la „Serbarea portului", cei prezenți au tresărit cu vie emoție, regăsindu-i pe toți cei care iau astăzi loc în băncile liceului sărbătorit împreună cu directoarea lor și alte cadre didactice — într-o înmănunchere insolită de culoare și farmec, fiecare purtînd costumul popular din satul din care provine, respectiv din locul de baștină al părinților sau bunicilor. Elevii din mai multe sate vecine, dintr-o zonă, au constituit — în spectacolul amintit — grupuri folclorice, prezentînd un obicei, un cîntec sau un dans specific locurilor respective. Cei din Mărginimea Sibiului au prezentat „Urcatul băcițelor la munte", cei din Țara Făgărașului au adus în scenă „Nunta din Avrig" — cu cîntecul feciorilor, strigături, cîntecul miresei, cu arhaicul „Goghio drăguceana noast" ș.a.. Un alt frumos obicei de logodnă a fost prezentat de grupul sașilor, iar fetele originare din județul Vîlcea au încins o impetuoasă „Ciuleandră". Cele de pe Valea Tîrnavei au interpretat majestuoasa „Purtata fetelor"...

Tinerii de acolo constituiau o emblemă, o expresie emoționantă a legăturii de fond dintre vocația pentru care se instruiesc elevii liceului pedagogic și izvoarele vii ale atașamentului lor față de spiritualitatea și oamenii unor meleaguri anume — ceea ce le conferea o tulburătoare identitate, morală, afectivă și civică deopotrivă.

Activitatea omagială care a încheiat „Zilele învățămîntului sibian" s-a constituit ca un adevărat „final deschis" menit să configureze coordonate ale viitoarelor împliniri ale liceului sărbătorit. Iar „Poemul chemărilor" — spectacol muzical, literar, coregrafic — a conferit întregii manifestări dimensiunea emoționantă a interferenței — continue și rodnice — sub semnul celor mai alese și statornice valori umane, între instrucție, educație și frumusețe.

Concepută parcă rapsodic, derularea activităților omagiale a luminat din numeroase unghiuri efigia unică, tulburătoare a unei instituții școlare profund integrată istoriei culturale a Sibiului și a țării.

ANA GABRIELA GHEȚEA

Pentru asigurarea sănătăţii, frumuseţii şi eleganţei femeii moderne

Nu se poate vădi îndeajuns frumuseţea unei femei, cînd podoabele dichisului şi ale îmbrăcămintei stîrnesc mai multă admiraţie decît ea însăşi.

DANTE

ATENŢIE MAME!

Din nou în discuţie acneea juvenilă

Ne adresăm în acest articol, în special mamelor ai căror copii se află la vîrsta pubertăţii şi doresc, ca dialogul cu ei să lămurească anumite neînţelegeri.

Trebuie ştiut că, la vîrsta adolescenţei, se produc schimbări endocrine în organism. Unele glande cu secreţie internă îşi diminuează funcţiile iar altele abia şi le încep. Această dereglare duce uneori la apariţia unor tulburări care se manifestă prin apariţia pe faţă, la unii copii, a acneei juvenile. La alţi copii, se instalează numai un exces de sebum care, şi acesta netratat, duce la schimbarea aspectului tenului copilului, de la o piele roză, netedă, catifelată, la una cu aspect de „coajă de portocală".

Acneea este o maladie a pielei, caracterizată printr-un ten gras, cu apariţie de pustule infectate pe nas, frunte, bărbie, spate şi braţe.

Practica a demonstrat că unele mame au prejudecăţi şi nu înţeleg rolul curativ al cosmeticii în tratamentul acneei. Acestea gîndesc greşit atunci cînd spun că tinerele fete nu au nevoie de cosmetică la această vîrstă.

În intenţia de a feri adolescenţii de unele traumatisme psihice, ne adresăm mamelor, sfătuindu-le ca, atunci cînd observă apariţia pustulelor sau chiar a punctelor negre (comedoane) pe faţa copiilor, să se adreseze cabinetelor cosmetice — fiind foarte importantă începerea tratamentului acneei, pentru că aceasta lasă urme dezagreabile pe faţă.

Practica ne-a demonstrat că este o mare deosebire între persoanele care se prezintă în timp util la cabinete pentru tratament şi cele care ajung cînd infecţia este deja instalată.

Acneea începe pe un fond de piele grasă, pe zonele mai sus amintite. Mai întîi apar unele (puncte negre — comedoane) care se infectează cu stafilococi sau streptococi, transformînd faţa într-o plagă inestetică, urît mirositoare.

Din discuţiile purtate cu adolescenţii s-a constatat că:

La sosirea de la şcoală tinerii sînt trimişi de părinţi să se spele pe mîini pentru a servi masa. Ajunşi în baie, ei se opresc în faţa oglinzii şi, de obicei cu mîinile murdare îşi „operează" una sau mai multe pustule. Astfel, din „operaţii" în „operaţii", faţa se infectează progresiv, ajungîndu-se la un aspect fizic dezagreabil — ce determină tendinţa de traumatism psihic şi izolare.

Grija şi dragostea pentru copilul nostru, care pînă la această vîrstă nu a creat probleme de acest gen, trebuie să conducă mamele spre cabinetele cosmetice, la apariţia primelor pustule ale adolescenţilor (fete sau băieţi), pentru că sebumul şi, mai ales germenele „*sapă*" (aceasta este expresia) *şi lărgeşte porii*. Cu timpul, cînd deşi dereglările pubertăţii trec, semnele rămîn puternic vizibile pentru toată viaţa.

Fetele, în special, nu pot suporta aceste consecinţe neplăcute ale acneei şi, mai tîrziu, vor dori să se fardeze, ajungîndu-se astfel la machiaj — care nu poate salva total situaţia — complexînd puternic tinerii.

Deci, să nu lăsăm copilul să devină un complexat atît timp cît în cabinetele de cosmetică lucrează cosmeticiene cu pregătire specială în acest domeniu, a căror cunoştinţe despre dermatologia es-

tetică permit tratarea ştiinţifică, corectă şi adecvată tipului şi progresului evolutiv al acestei afecţiuni.

Avînd în vedere urmările grave ale acestei maladii, articolul de faţă vrea să constituie un dialog între mame şi cosmeticiene, pentru o relaţie sinceră de colaborare, în ajutorul adolescenţilor, în vederea rezolvării unei probleme grave, inerente vîrstei —acneea juvenilă.

Toate gătelile nu fac decît se ascundă defectele: adevăratul triumf al frumuseţii constă în a străluci prin ea însăşi

J.J. ROUSSEAU

Părul = podoabă naturală
Părul îngrijit = podoabă de preţ

Vreţi să fiţi o femeie modernă?

Tendinţe moderne. Se poartă părul scurt — chiar foarte scurt tuns; se poartă părul potrivit de lung — pînă spre gît; părul lung se poartă mai puţin.

În general sînt preferate coafurile cu linii simple, mişcări naturale cu şuviţe răsfirate spre obraz sau orientate spre spate. A revenit în actualitate bretonul drept, uşor bombat sau uşor buclat. Se bucură de mare popularitate stilul „bol" („castron") sau „minge". Pentru ocazii şi serate festive nota de eleganţă este accentuată de fineţea execuţiei, de onduleuri suple, de linii naturale şi de accesorii asortate la îmbrăcăminte.

Creatorii nu recomandă o coafură şablon, după cum nu recomandă un stil executat în „serie", ci individualizarea, personalizarea coafurii. Mai mult, atenţia lor se îndreaptă spre realizarea unor ansambluri armonioase: fizionomie-coafură, machiaj-coafură, vestimentaţie-coafură, ansambluri care, toate concură la *crearea tipului femeii moderne:* atrăgătoare, activă, deşi este angrenată cu toată capacitatea sa în viaţa socială.

Ce coafură alegem?

Criteriile depind în primul rînd de înfăţişarea noastră. Sîntem înalte, scunde, sîntem slabe ori avem o siluetă plină?

Persoanele înalte, slabe, cu gît subţire pot alege coafu-

rile scurte — dar nu exagerat — pot alege coafuri cu păr mai lung, care îmbracă linia gîtului, dar vor evita coafurile înalte, cocurile, liniile montante.

Persoanele mărunte de statură vor alege coafuri puţin voluminoase, care să lase linia gîtului şi ceafa degajate. Sînt de preferat tunsorile scurte şi chiar foarte scurte, pieptănăturile cu volum moderat în partea superioară a capului.

Gîtul este lung, subţire, ori scurt şi gros? — figura e

rotundă, prelungă, în formă de inimă? Nasul e mare? fruntea îngustă? Urechile sînt depărtate? Coafura poate estompa defectele fizice, le poate ascunde. O şuviţă de păr, cîteva bucle ori un „şpiţ" adus spre obraz, poate reduce sau ascunde rotunjimea figurii sau pometii exageraţi. O coafură executată pe lungimi potrivite de păr, ajungînd chiar şi pînă la umeri îmbracă un gît subţire, dă amploare în lăţime figurii prelungi ca şi bretonul de altfel, care taie din lungime. Bretonul drept, uşor bombat sau buclat poate masca o frunte îngustă, poate compensa disproporţia unui nas proeminent. Aşadar, în primul rînd o confruntare atentă cu oglinda.

Un alt criteriu important este vîrsta.

Pentru adolescentele de 13—14 ani alegerea unei pieptănături nu este o problemă neînsemnată. Purtînd însă pe chip gingăşia copilăriei, ele nutresc dorinţa să arate modern, să fie cochete nu numai îngrijite. Pentru această vîrstă, cînd şi firul de păr, este încă delicat şi fragil se recomandă pieptănături simple, suple, ondulaţii lejere, mişcări naturale obţinute cu precădere prin procedeele de tuns modern. Se vor evita coafurile complicate, cu bucle multe, care îmbătrînesc trăsăturile copilăreşti şi care prin tehnica de execuţie solicită şi obosesc firul de păr. De asemenea, părul nu trebuie forţat prin împletirea lui în cozi foarte strînse, sau în „coadă de cal", întrucît forţează rădăcina fi-

rului de păr și în timp influențează asupra rezistenței sale. Tinerele pot aborda cu îndrăzneală orice linie, orice model, cu condiția să fie în concordanță cu personalitatea lor, cu fizionomia și cu îmbrăcămintea.

La vîrsta maturității balanța înclină spre liniile mai potolite, spre mișcări mai puțin îndrăznețe, spre eleganță și distincție, conferite de coafuri îngrijit finisate, de tunsori precise, efectuate regulat. La vîrsta a treia, cînd și părul îmbătrînește, alegerea se îndreaptă spre coafuri simple, îngrijite, executate spre ondulații permanente, lejere, care permit obținerea de mișcări largi, suple, spre culori deschise de păr, care să ascundă firele albe tot mai abundente și să îndulcească fizionomia aspră de ani. Atenția trebuie să se îndrepte în special spre îngrijirea părului cu produse revitalizante, hrănitoare, care să-i mențină vigoarea și rezistența.

Total lipsită de gust și într-un dezacord cu vîrsta este femeia care a depășit pragul tinereții, dar căreia... „pe umeri plete-i curg rîu". Deci, încă odată, atenție la ochiul care ne privește din oglindă și, mai ales, la privirea celor din jur.

Împreună cu machiajul și îmbrăcămintea, coafura trebuie să formeze un tot armonios, atrăgător. Dacă este vorba de o seară festivă, aceste trei elemente trebuie să fie mai prețioase, mai elegante, chiar mai sofisticate.

Pentru toate orele zilei, orele de lucru, de gospodărie, de studiu, **coafura atrăgătoare și îngrijită trebuie să fie în concordanță cu îmbrăcămintea practică de lucru, cu machiajul executat în tonuri cît mai naturale.**

Problemele părului. Firul de păr variază de la individ la individ. Poate fi mai gros, mai subțire, mai viguros ori mai fragil, mai mătăsos ori

mai aspru, mai șters ori mai strălucitor. Ondulat natural, suplu, creț sau drept. Intensitatea de culoare variază de la blond foarte deschis, aproape auriu, alb roșcat, castaniu, pînă la negru-albăstrui.

Cu timpul, fie datorită vîrstei, fie unor stressuri, el își pierde culoarea naturală, albește.

Sub influența factorilor atmosferici, a condițiilor climaterice, a mediului în care lucrăm, a unor boli sau a îngrijirilor necorespunzătoare, sănătatea firului de păr se degradează.

Unele femei se plîng că părul este excesiv de uscat, altele că este gras, că au mătreață, se rupe ușor sau este sensibil, altele se plîng că nu are strălucire ori că nu rezistă ondulația etc.

Multe neplăceri sînt generate și de expunerile îndelungate la soare, de băile în apa sărată a mării — fără a se spăla apoi părul.

Părul, ca și tenul ca și corpul are nevoie de îngrijiri permanente, de o igienă riguroasă. Numai pe un păr sănătos se pot executa tunsori reușite, ondulații suple, vopsitul în orice nuanță etc.

Părul uscat și sensibilizat de care se plîng în special femeile care au abuzat de cura marină ori de produse decolorante, este un păr devitalizat, care se agață ușor de pieptene, se descurcă greu și este dificil de coafat. Acest păr se piaptănă, se descurcă, se spală și se perie cu multă atenție, executîndu-se mișcări foarte delicate. Seară de seară va fi periat ușor, pentru a elimina particulele de praf, lac fixativ și pentru a-l aera și oxigena. Se recomandă un tratament de băi de ulei, împachetări și masaje cu creme revitalizante etc.

Părul uscat cu mătreață. În acest caz circulația sanguină este deficitară, pielea capului nu este suficient hrănită, este deshidratată, adeseori apar și mîncărimi, iar după spălat apar pelicule de mătreață. Înainte de a se spăla, părul și pielea capului se va peria atent, șuviță cu șuviță, cu o perie mică plată și aspră pentru a se îndepărta peliculele de mătreață.

Se recomandă aplicarea, prin fricție și masaj a produselor tonice, loțiuni, creme.

Părul foarte gras — contrar tendinței multora dintre noi de a-l spăla cît mai des, se recomandă spălarea lui odată pe săptămînă. Nu se vor folosi șampoane antiseboreice puternice și nu se va fricționa pielea capului, deoarece se excită secreția glandelor sebacee.

Se recomandă executarea unei ușoare ondulații permanente și un tratament cu raze ultraviolete. Nu se va usca prea mult părul la cască și nici la temperatură ridicată, deoarece căldura fluidifică sebumul. Deaceea, se recomandă cu insistență părul tuns scurt, care se întreține ușor, pieptănăturile simple care nu necesită un timp îndelungat de uscare.

La femeile care își decolorează abuziv părul, care și-l expun excesiv la soare și la cele care îl poartă lung, pielea capului este grasă, părul uscat cu vîrfuri tocate.

îngrijirile se vor axa în primul rînd pe periatul părului. în scopul aerării sale și a oxigenării, implicit a hrănirii, fără a se atinge pielea capului. Părul se va tunde cu regularitate, la intervale de 4—5 săptămîni cu cel puțin 1 cm., indicat ar fi și o tunsoare modernă, scurtă, care va contribui la regenerarea firului de păr. Se vor evita decolorările puternice și produsele antiseborice, care, aplicate pe păr, duc la uscarea lui în continuare.

Se vor aplica produse echilibrante, creme hrănitoare, etc. sub formă de masaje sau împachetări.

Părul șters, fără reflexe, este anemiat și devitalizat și adeseori prost îngrijit. Nu suportă nici cea mai mică depunere de corpuri străine: praf, pulbere, bere, fixativ etc. Pentru a obține o îmbunătățire a stării sale se recomandă în primul rînd o igienă riguroasă, frecții cu loțiuni tonice, masaje cu creme hrănitoare, băi cu ulei etc. și pierderea lui zilnică, cu o perie din păr natural, în scopul eliminării prafului și aerării sale.

În ființa omenească trebuie să fie frumos: fața, veșmintele, sufletul și cugetul.

CEHOV

Presopunctura și masajul facial

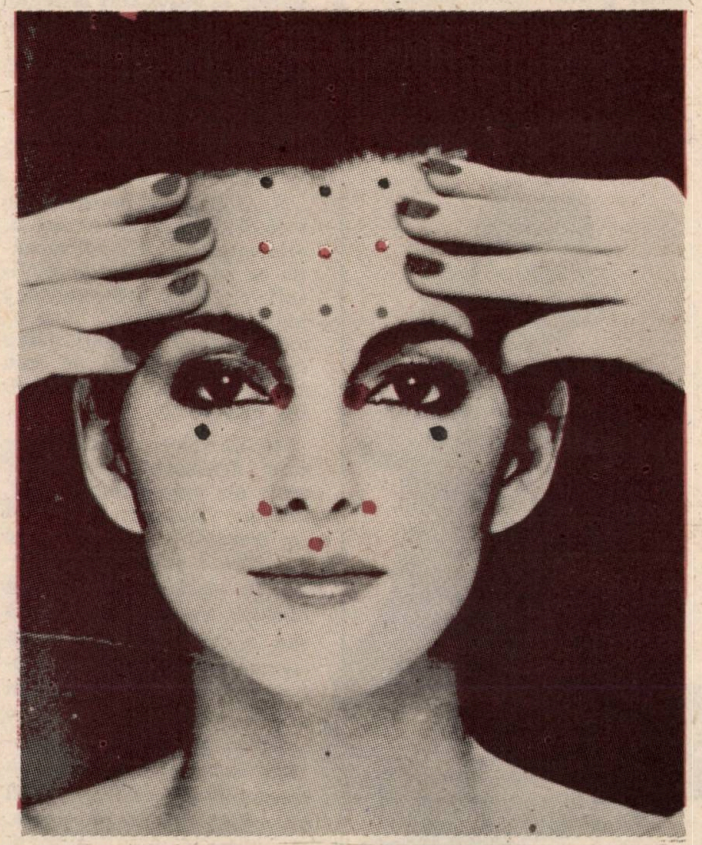

Masajul, tehnică importantă în tratamentul cosmetic, se pierde ca origine în negura timpului, fiind una dintre cele mai vechi practici de îngrijire curativă a omului, de menținere a tinereții și frumuseții lui.

Se știe că, în tratamentul cosmetic, manevrele de masaj — executate corect — contribuie în mare măsură la relaxare și odihnă.

Din complexitatea de tehnici folosite obișnuit, in masajul cosmetic, ne vom referi pe scurt asupra cîtorva aspecte pe care le comportă manevrele de efleuraje și netezire. Din experiența acumulată, s-a constatat că pe traseele circulare și liniare pe care le executăm, dacă se insistă ca durată și presiune asupra unor anumite porțiuni ale feței, se contribuie într-o mare măsură atît la asigurarea destinderii, cît și la combaterea apariției ridurilor.

Astfel, pentru fiecare tip de rid facial, se recomandă a se insista, printr-o ușoară presiune a pulpelor degetelor asupra unor puncte bine determinate din practica de presopunctură.

„Ridul atenției" situat pe frunte poate fi combătut prin stimularea punctelor situate deasupra sprîncenelor la aproximativ 2,5 cm. și la 1 cm de o parte și de alta a liniei mediane anterioare, cît și a punctului situat între și la nivelul ochilor (vezi figura alăturată).

Pentru unul dintre cele mai frecvente riduri „laba gîștii", se recomandă ca pe parcursul manevrei, executată circular în jurul ochilor, să se execute o ușoară presiune asupra punctelor situate într-o mică scobitură, a oaselor zigomatice pe verticala pupilei, la aproximativ 2 cm sub ochi.

Un alt rid frecvent, denumit „punga ochilor" poate beneficia de rezultate favorabile, dacă se va insista asupra punctelor situate în unghiul intern al ochilor.

De asemenea, ridul „nasolabial" poate fi tratat cu succes prin stimularea punctelor situate bilateral, la ră-

dăcina nasului și a celor de lîngă comisura buzelor.

Este de la sine înțeles — dat fiind faptul că ridurile reprezintă modificări ale epidermei dobîndite în timp — că și tratamentul va necesita o durată mai mare de timp, răbdare și perseverență pentru a putea dobîndi rezultate ferme.

De aceea, se recomandă a se executa zilnic aceste manevre: dimineața, la prînz, și seara, pe un ten curat și uscat.

În felul acesta, se pot combate cu mai mult succes ridurile faciale, obținînd totodată — lucru constant în practica cosmetică — o deosebită senzație de destindere și relaxare a întregului organism.

Sugestii pentru sezonul estival ...la mare

1. Nu vă expuneți la soare fără să aveți părul protejat. Evitați astfel uscarea lui excesivă și eventuala decolorare (dacă vă aflați pe malul mării). Părul poate fi îngrijit prin aplicarea de măști capilare, uleiuri revitalizante, creme hrănitoare special create.

2. Cu cît vă bronzați într-un ritm mai lent, cu atît bronzul va ține mai mult. Forțînd pigmentul melaninic din primele zile prin expuneri prelungite, se sensibilizează țesutul subcutanat, avînd loc un proces de descuamare (cojire) intensă. Un ușor eritem (înroșire a pielii) este inevitabil dacă dorim să ne bronzăm. Dar, o piele foarte sensibilă nu trebuie să recepteze în prima zi o doză superioară celei eritemale minime. Se recomandă expunerea (cu protecția de rigoare) astfel: 15 minute pentru blonde, 10 pentru persoanele roșcate natural, 20 minute pentru brunete.

3. Dacă aveți la picioare fragilitate vasculară — atenție la căldura razelor solare! Dacă venele se văd prin transparența pielii expunerile prelungite pot mări nivelul de dilatare.

Evitați expunerile la soare, mai ales în zilele foarte călduroase; protejați picioarele prin masaje cu ulei vegetal sau folosirea de creme — ecran.

4. Zonele fragile ale frumuseții feminine se recomandă să fie protejate cu multă seriozitate. Deci, creme — ecran pentru mîini, pometi, în jurul ochilor și gît — puncte în care se observă cel mai repede procesul de îmbătrînire.

5. Prima expunere la soarele țărmului mării trebuie pregătită prin aplicarea cu aproximativ două ore înainte a unei emulsii ecran. Aceasta are putere de filtrare a radiațiilor solare. Este hidratantă și protectoare.

6. În timpul expunerilor la soare nu se folosesc deodorante sau parfumuri deoarece prin alcoolul și produsele ingrediente ale acestora, se pot forma pe piele pigmentații brune. Dacă vă parfumați seara, este obligatoriu să vă spălați riguros dimineața, înaintea plecării spre plajă. Parfumul și deodorantele au efect fotosensibil 24 de ore.

7. Soarele nu reprezintă un tratament, nici pentru pielea uscată, nici pentru cea grasă. De aceea imperativul sezonului este hidratarea pielii. Pe plan intern — consumați zilnic un litru de apă, nu mai mult, deoarece sarea din organism reține apa în țesuturi.

8. Pleoapele, zona de sub bărbie și nasul sînt la fel de sensibile ca și restul pielii. Țesutul conjunctiv la fel de subțire ca și foița de țigară poate să se deshidrateze datorită acțiunii soarelui.

Din nou emulsii și creme hidratante...

9. Alimentele foarte bogate în iod nu sînt numeroase în alimentație. În timpul vacanței se pot consuma specialități de pește, crustacee și alge marine cu conținut mare în iod. Heringii afumați, făina de pește și uleiul de soia conțin iod în cantitate de 0,1 mg/100 gr.

10. De obicei, consumul de sare depășește necesitățile reale ale organismului. Dar, într-un climat foarte cald se transpiră mult ceea ce antrenează eliminarea sodiului. În acest caz, la apariția oboselii, a senzației de greață sau a crampelor musculare (semne caracteristice ale deficitului de sodiu) ne putem orienta (temporar) către o creștere moderată a cantității de sare combinată cu consumul de ciorbe, sucuri de legume și fructe proaspete.

5 exerciții de gimnastică pe nisip

1. Pentru supleţea cefei: În poziţie şezîndă, cu picioarele încrucişate, spatele drept, braţele întinse lateral, efectuaţi o rotaţie a corpului spre dreapta aducînd braţul stîng la piept şi rotind capul cît mai mult la dreapta ca şi cum aţi privi înapoi. Aceeaşi mişcare se execută şi spre stînga, de 10 ori.

2. Pentru întărirea musculaturii picioarelor: Stînd „pe vine", picioarele depărtate la aproximativ 20 de cm. unul de celălalt, se apleacă corpul în faţă ţinînd spatele cît mai drept. Se inspiră puternic. Se revine prin expiraţie de 3—5 ori, în ritm lent.

3. Pentru întărirea spatelui: Mîinile întinse vertical deasupra capului; degetele împreunate, picioarele bine întinse, paralel, cu distanţă de 40 cm. între ele. Inspiraţi întinzînd bine mîinile.

4. Pentru relaxarea întregului corp şi refacerea energiei consumate: Ghemuit pe sol, fruntea în dreptul genunchilor se deplasează încet corpul înainte pînă cînd fruntea atinge solul. Se revine apoi respirînd calm.

5. Pentru întărirea musculaturii sînilor: Se recomandă flotările corect executate, cu braţele bine întinse. Pentru a antrena musculatura sînt necesare minimum 10 flotări la o şedinţă.

5 exerciții de gimnastică în apă

Presiunea exercitată de apă asupra musculaturii corpului are o eficacitate recunoscută prin antrenarea fibrelor musculare, activarea circulaţiei, tonifiere.

1. Braţele în poziţie orizontală, un picior întins înainte — (apă pînă la genunchi); balansaţi piciorul drept deasupra celui stîng.

Reveniţi, apoi lucraţi cu celălalt picior.

2. Corpul întins la suprafaţa apei în „plută", picioarele uşor depărtate; executaţi rotaţii din încheietura pumnilor şi a gleznelor.

3. Iniţial, braţele pe lîngă corp; mergeţi în ritm vioi trăgînd braţele mult spre spate.

4. Stînd pe un picior, celălalt îndoit cu vîrful orientat spre sol. Se întinde bine talpa piciorului. La fiecare pas se schimbă piciorul insistînd pentru redarea supleţei articulaţiei gleznelor.

5. Faceţi „pluta" cu mîinile bine întinse, ţinînd o minge. Întindeţi bine coapsele efectuînd mişcări de „foarfece" picioarele şi mai ales vîrful degetelor, trebuie să fie complet acoperite de apă.

MARTA DELEANU

Grupaj realizat de ANGELIKA HEBERLING

E bine să ştiţi

● *În caz că geamurile n-au fost curăţate mai mult timp şi sînt îmbîcsite de praf, este indicat să fie spălate cu săpun şi apă caldă, în care se toarnă puţin amoniac, apoi limpezite cu apă curată. Se pot spăla şi cu o cîrpă înmuiată într-un amestec cu apă şi spirt denaturat.*

● *Urmele lăsate de muşte pe geamuri sau oglinzi se înlătură frecîndu-le cu un tampon de pînză umezită în oţet concentrat. La urmă se şterge geamul cu hîrtie de ziar.*

● *S-a pătat covorul? Petele de băuturi alcoolice (ţuică, vin, bere) se scot cu o cîrpă îmbibată în apă caldă, în care s-au adăugat în proporţii egale, detergenţi (Alba, Dero, Deval). Se clăteşte cu apă caldă cu oţet, adică o lingură de oţet la un litru de apă.*

● *Petele de vin roşu sau de suc de fructe se curăţă cu apă rece amestecată cu puţin amoniac.*

● *Petele de cafea, ceai sau cacao se înlătură frecînd locul murdar cu un tampon înmuiat într-un amestec de glicerină şi apă călduţă (o linguriţă de glicerină la 0,5 litri de apă).*

● *S-a pătat mobila? Petele de apă de pe lemnul lustruit se îndepărtează frecîndu-le cu petrol, în care s-a dizolvat în prealabil sare fină. Se lasă să se usuce, apoi cu o flanelă moale se îndepărtează cristalele minuscule de sare rămase pe suprafaţa lemnului.*

● *Petele de sirop sau de băuturi dulci se şterg cu zaţul de cafea, apoi se lustruieşte locul respectiv cu esenţă de terebentină şi ulei de in în proporţii egale.*

● *Mobila sau uşile vopsite în alb se spală uşor cu apă călduţă, în care s-a dizolvat amoniac. (30 ml. amoniac la 1 l. apă).*

● *Oglinzile se curăţă cu apă amestecată cu amoniac (o linguriţă de amoniac la 0,5 l. apă) sau cu un tampon de tifon înmuiat în alcool medicinal.*

● *Petele de grăsime sau urmele de muşte se înlătură spălînd locul cu cretă amestecată cu alcool albastru sau cu naftalină.*

● *Dacă muştele au murdărit ramele aurite ale oglinzilor, acestea se curăţă cu o bucată de flanelă înmuiată într-o pastă alcătuită din undelemn şi scrobeală albă. Se şterg şi se lustruiesc cu o flanelă uscată.*

FLORI ANA

Utilizarea rațională a mijloacelor de comunicație de masă

Mesajul educativ al artei însușit prin intermediul tehnicilor comunicaționale

Traversăm o perioadă în care se înregistrează o creștere vertiginoasă a volumului de informații transmise prin diferite canale de comunicare. În acest univers comunicațional, omul recepteaza informații atît prin intermediul cuvîntului, cît și al imaginii, însoțită uneori, de cuvînt, alteori fără explicația verbală. Mesajele transmise contribuie la modelarea nuanțată a personalității fiecăruia dintre noi. Această funcție formativă exercitată pe variate planuri — cognitiv, moral, estetic — și cu finalități multiple: lărgire a orizontului cultural, formare a mentalităților colective, delectare a oamenilor după efortul depus în orele de muncă — rezultă din utilizarea integrală și rațională a mass-mediei. Orice utilizare unidimensională nu poate duce la formarea unei culturi echilibrate.

Cu prilejul vacanței de vară — de exemplu — am observat pe însoritul și atrăgătorul litoral românesc trei adolescenți ascultînd o melodie săltăreață, imprimată pe bandă magnetică. I-am văzut zile în șir audiind aproape aceleași melodii caracteristice prin ritmul lor trepidant. Nu i-am văzut cu o carte, revistă sau ziar, n-au audiat o emisiune culturală, literară sau științifică la radio. Era vădită tendința de utilizare unilaterală a mass-mediei. Pornind de la observarea acestui fapt cotidian, mi-am pus întrebările: *care sînt criteriile utilizării raționale a mijloacelor de comunicație de masă?* și *cum trebuie să procedăm, judicios, în avalanșa de informații pe care ni le transmit?*

Mijloacele de comunicație de masă alcătuiesc o componentă a mediului cultural al omului contemporan, influențîndu-i, prin mesajele transmise, sensibilitatea, gîndirea, atitudinile față de valori și semenii săi; modelîndu-i comportamentul în muncă și în societate. Cu ajutorul mijloacelor de comunicație de masă fiecare individ este integrat în universul de valori, preocupări și aspirații ale poporului român și în șuvoiul activității sale de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate. Funcțiile lor sînt multiple: *dezvoltarea intelectuală, formarea morală, lărgirea orizontului intelectual, integrare socială și refacerea tonusului psihic.* Aceste funcții multiple nu pot fi îndeplinite decît prin *utilizarea echilibrată*, armonioasă, a mass-mediei.

Părinții vor reuși să-și ajute copiii în buna organizare a activităților din timpul lor liber, dacă le vor arăta că utilizarea echilibrată a mijloacelor de comunicație de masă implică apelul selectiv, în raport cu actualitatea și valoarea mesajului, la toate mijloacele mass-mediei. *Cartea cu conținut cultural-literar, presa, emisiunile de radio cu caracter cultural și științific dispun de posibilitățile de influențare a personalității copiilor noștri.* Mijlocul utilizat de ele e cuvîntul. Menirea acestor canale de comunicație de masă e de a lărgi orizontul cultural-științific al copiilor noștri, într-o lume în care progresele în aceste domenii sînt atît de evidente. Copiii noștri trăiesc într-o lume dinamică, în care se înregistrează transformări rapide și cu urmări importante pentru evoluția societății. Avem sentimentul dezorientării sociale sau al ignorării rostului nostru în muncă atunci cînd nu cunoaștem dinamismul vieții internaționale și schimbările care se produc într-o lume aflată în transformări accelerate. De aceea, *lectura presei și audierea emisiunilor de radio devin o necesitate orientativă într-o lume dinamică. E datoria noastră de părinți să-i obișnuim pe copii cu lectura presei cotidiene sau a revistelor de specialitate.*

Dacă actul lecturii presei are efecte cognitive mai apropiate — imediate uneori — lectura cărții are urmări mai îndepărtate, prin rolul ei în lărgirea orizontului cultural al copilului și prin funcția modelatoare pe care o exercită asupra tînărului în formare. Lectura presei și a cărții cu conținut literar sau științific nu constituie o activitate ce intră exclusiv în domeniul activității școlare. Dacă unii tineri și părinți gîndesc așa, sîntem datori să arătăm că *lectura este o admirabilă acțiune de cultivare și delectare* **făcută și în timpul liber.** O carte cu un conținut elevat, instruiește și emoționează, cultivă sensibilitatea și lărgește orizontul cultural al copiilor. De aceea, *în timpul vacanței îi putem sfătui și ajuta să-și procure cărți și reviste care le lărgesc orizontul cunoașterii, le cultivă sensibilitatea și-le oferă modele de viață demne de urmat,* Este important pentru formarea morală și estetică a copiilor noștri ca *noi, părinții, să știm ce citesc ei, cum citesc și dacă discută cu cineva cartea sau revista citită; dacă au un cerc de prieteni în care discuțiile pe marginea cărților citite să constituie o preocupare.*

În epoca noastră, în care se vorbește de o „civilizație a imaginii" audio-vizuale, fiecare acordă din ce în ce mai mult timp vizionării emisiunilor t.v. sau audierii melodiilor înregistrate pe benzi magnetice sau transmise la radio. Seara, în jurul televizorului se adună întreaga familie, fapt cu urmări pozitive pentru coeziunea ei psihică. Varietatea

programelor radio sau t.v. implică însă şi o selecţie a lor, deci o vizionare selectivă în raport cu conţinutul lor şi cu timpul afectat în acest scop. Cînd selecţia devine unilaterală, în sensul că se vizionează doar spectacole sportive sau de muzică uşoară, televizorul nu mai devine funcţional pe multiple planuri pentru formarea tinerilor. De aceea *e bine ca părinţii să vegheze pentru a-şi feri copiii de unilateralitatea vizionării unor emisiuni.*

Formativ pe multiple planuri, întrucît îmbină cuvîntul actorului cu jocul actoricesc şi cu simbolurile pe care le prezintă scena, este spectacolul teatral. *Un spectacol de teatru bine regizat nu poate ţi înlocuit nici de vizionarea unei emisiuni t.v. — chiar dacă este un spectacol de teatru — nici de vizionarea unui film.* Prin folosirea echilibrată a acestor forme mass-media se asigură *echilibrul funcţional* la care ne refeream iniţial. De aceea *e recomandabil ca în programul copiilor noştri să ţie incluse atît vizionarea emisiunilor t.v. şi a filmelor, cît şi a spectacolelor de teatru.* Numai astfel facem din imaginile vizuale şi sonore un mijloc de comunicare interumană şi de formare armonioasă. *Ferirea de unilateralitate trebuie motivată prin explicaţii educative şi să nu ţie impusă prin decizii la care tinerii nu participă.*

Un adolescent care doreşte să beneficieze de valorile culturale ale epocii nu va evita vizionarea expoziţiilor de pictură, sculptură, fotografii etc. În ele sînt expuse mijloace neverbalizate de modelare a fiinţei umane, prin capacitatea lor de a încorpora valori şi de a exprima simboluri. Educaţia estetică a unui elev de gimnaziu sau liceu nu se poate realiza plenar fără vizionarea expoziţiilor de port popular, creaţii meşteşugăreşti ale unor creatori populari şi a galeriilor de artă din muzeele noastre. Vizionarea însoţită de explicaţii sau urmată de comentarii contribuie la dezvoltarea gustului pentru frumos, prin valorile create de imaginaţia umană şi care impresionează prin formă, culoare, proporţii şi simboluri. E şi un act de delectare spirituală şi de trăire intensă.

„Bunicuţa". CRISTINA POPOVICI vă invită la spectacolul „Noile aventuri ale „Scufiţei Roşii" al Teatrului Ţăndărică. (Regia şi scenariul CRISTIAN PEPINO).

Mesajele transmise de mass-media au devenit componente permanente ale mediului cultural în care sînt formaţi copiii noştri. Ele posedă virtuţi educative ce pot fi valorificate prin activitatea părinţilor, a şcolii şi a organizaţiilor de tineret. Valorificarea acestor mesaje nu trebuie limitată la explicarea informaţiilor pe care le transmit, ci să fie extinsă spre desprinderea semnificaţiilor lor culturale, etice şi estetice, deci să vizeze analiza lor prin prisma valorilor de pace, progres uman şi social, comportament civilizat, preţuire a muncii şi umanism, pe care le transmit. În actul valorificării mesajelor transmise de mijloacele de comunicaţie de masă se impune o cooperare judicioasă a şcolii cu familia. Dacă educatorii vor discuta cu elevii lor conţinutul emisiunilor t.v. vizionate, al spectacolelor de teatru la care au participat sau al cărţilor citite, înţelegerea mesajului educativ de către elevi va fi mai profundă şi mai binefăcătoare pentru dezvoltarea lor.

Comunicaţiile de masă au mărit simţitor şi posibilităţile tinerilor de a se delecta, de a petrece plăcut şi cu sensuri educative elevate timpul liber de care dispun. Tineretul a sesizat aceste virtuţi ale mass-mediei şi beneficiază de ele. Tonalitatea afectivă deschisă, pozitivă, reconfortarea după efortul depus la şcoală sau în activitatea productivă, destinderea prin scenele umoristice, voia bună observată după vizionarea unui film sau a unui spectacol de valoare certă, *fortifică tonusul vieţii tinerilor şi-i fac să îndrăgească viaţa, liniştea şi munca paşnică.* Sînt stări psihice reconfortante, care sînt urmarea firească a unui spectacol reuşit, a unei emisiuni valoroase sau a unei cărţi captivante.

Funcţia mass-mediei în viaţa tinerilor nu trebuie redusă la divertismentul pe care, în mod neîndoios, li-l asigură. *Divertismentul trebuie corelat, în mod firesc, cu funcţiile lor de dezvoltare psihică şi lărgire a orizontului cultural.* Cînd aceste funcţii — dezvoltare şi delectare — se împletesc în mod armonios utilizarea educativă a mijloacelor de comunicaţie de masă este plenară şi binefăcătoare pentru formarea tinerilor.

Atît ei, cît şi părinţii lor, pot fi pregătiţi în această direcţie prin activităţile de educaţie permanentă pe care şcoala şi alte instituţii cultural-educative din societatea socialistă le organizează. *Mijloacele de comunicaţie de masă prezintă implicaţii formative şi culturale de amplă rezonanţă umană* şi atît părinţii cît şi copiii trebuie pregătiţi pentru a înţelege şi beneficia de tot ceea ce le oferă cu generozitate şi inventivă stăruinţă tehnicile comunicaţionale.

Prof. LIZICA MIHUŢ

Mașina nu-l poate înlocui pe educator, dar îl ajută sub raport creativ

Pe parcursul dezvoltării ei, omenirea s-a folosit, în vederea ușurării activităților curente ale vieții de zi cu zi, de o serie de obiecte. În acest sens omul și-a imaginat și realizat unelte care, de-a lungul evoluției societății, au suferit transformări spectaculoase, ajungînd, actualmente, la complexități deosebite, contribuind atît la reducerea efortului fizic, cît și la înlocuirea muncii de rutină.

Procesul educațional, unul din cele de care depinde în cea mai mare măsură evoluția unei societăți, a recurs și el la asemenea mijloace specifice, create în scopul creșterii eficienței și sporirii gradului de participare directă a celor implicați în formele instructiv-educative.

În mare, mijloacele utilizate pot fi grupate în două categorii:

a) de informare asupra diferitelor aspecte legate de educație și învățămînt;

b) de reducere și preluare a unor activități de rutină.

În prima categorie pot fi incluse: manualele de școală și materialele didactice iar în cea de a doua categorie: mașinile de socotit, tabelele științifice (în profil de matematică, fizică, chimie, medicină etc.) ș.a.

Analizînd evoluția mijloacelor prin care societatea și-a realizat funcția educațională, se poate observa că acestea au fost o expresie directă a stadiului de dezvoltare atins de știință și societate, a importanței acordate procesului educațional de către societate — tehnica necesară procesului educațional fiind creată atît pentru utilizări individuale, cît și colective.

Ca urmare a dezvoltării electronicii, tehnica anilor noștri pune la dispoziția societății unul din cele mai complete echipamente, *calculatorul electronic*, caracterizat printr-o gamă deosebit de largă de aplicații — despre care s-a scris și se va mai scrie mult, ivindu-se în mod continuu noi domenii, modalități și avanaje ale utilizării lui.

Procesul educațional fiind unul dintre procesele de mare complexitate și importanță pentru societate, utilizează din ce în ce mai mult avantajele oferite de calculatoarele electronice. În acest scop a fost creată o gamă largă de echipamente de calcul, începînd cu cele personale, dispuse în jurul unor structuri de microprocesor și terminînd cu structurile de calculatoare de mare capacitate și viteză de prelucrare a datelor la care pot fi conectate un mare număr de terminale de introducere și extragere a datelor și care beneficiază de programe și bănci de date corespunzătoare unui proces de instruire complex.

Deoarece dimensiunea temporară a procesului instructiv-educativ al unei generații este practic egală cu durata generației respective, rezultă necesitatea conversației cu calculatorul încă de la bun început, adică o dată cu dezvoltarea gîndirii logice. Primele noțiuni de programare pot începe chiar în etapele preșcolare, cînd copiii se familiarizează cu structuri logice simple, pe baza cărora să poată elabora organigrame.

Un exemplu ilustrativ ar fi:

Dănuț a luat de acasă 7 mere. În drum spre școală se gîndea: dacă Mihai vine azi la școală o să-i dau 2 mere, 2 mere le dau Lilianei, iar restul le mănînc eu. Dacă Mihai nu vine la școală o să-i dau lui Vlăduț 2 mere și 1 măr îl dau lui Cornel. Cîte mere mănîncă Dănuț?

În exemplul dat, ilustrat în fig. 1, copiii sînt familiarizați cu cîteva simboluri geometrice, figuri și săgeți, folosite în elaborarea de organigrame. Fiecare operație devine o activitate pe care calculatorul o va efectua ca rezultat al executării unei instrucțiuni. În acest mod, copiii se obișnuiesc, de la vîrste fragede, cu noțiunile elementare pe baza cărora, pe măsura acumulărilor cantitative, vor putea elabora organigrame din ce în ce mai complexe. Dacă la alcătuirea organigramei se ține cont de simbolurile operator, codificarea programului este mult ușurată.

În clasele gimnaziale, odată însușit modul de gîndire logic, ordonat, se poate trece la elaborarea de programe simple (rezolvări de probleme de matematică, fizică, chimie etc.) scrise în limbaje conversaționale (BASIC), sau chiar la realizări de jocuri pe calculator. Folosind limbajul BASIC implementat și calculatoarelor personale de tipul HC 85, PRAE sau aMIC, fabricate în România, rezolvarea exemplului a cărui organigramă este dată în figura 1, va conduce la programul prezentat în figura 2.

Perfecționarea cunoștințelor dobîndite în ultimii ani de liceu face posibilă structurarea în programe a materiilor școlare, contribuind la o învățare și testare rapidă, prin tehnica instruirii programate.

Realizarea instruirii studenților în domeniile cele mai noi ale științei prin modelarea și simularea fenomenelor tehnice este posibilă tot prin implementarea tehnicii moderne în tehnologiile didactice.

Utilizarea calculatoarelor electronice în procesul instruirii:

— face programabil orice sistem informațional;

— sporește viteza de informare;

— crează posibilități nelimitate de conexiune inversă;

— semnalează natura erorilor.

Instruirea cu ajutorul calculatoarelor electronice reprezintă deci un stadiu avansat al instruirii adaptive deoarece poate asigura următoarele deziderate:

— pentru aceeași materie de învățămînt se pot elabora mai multe programe de instruire

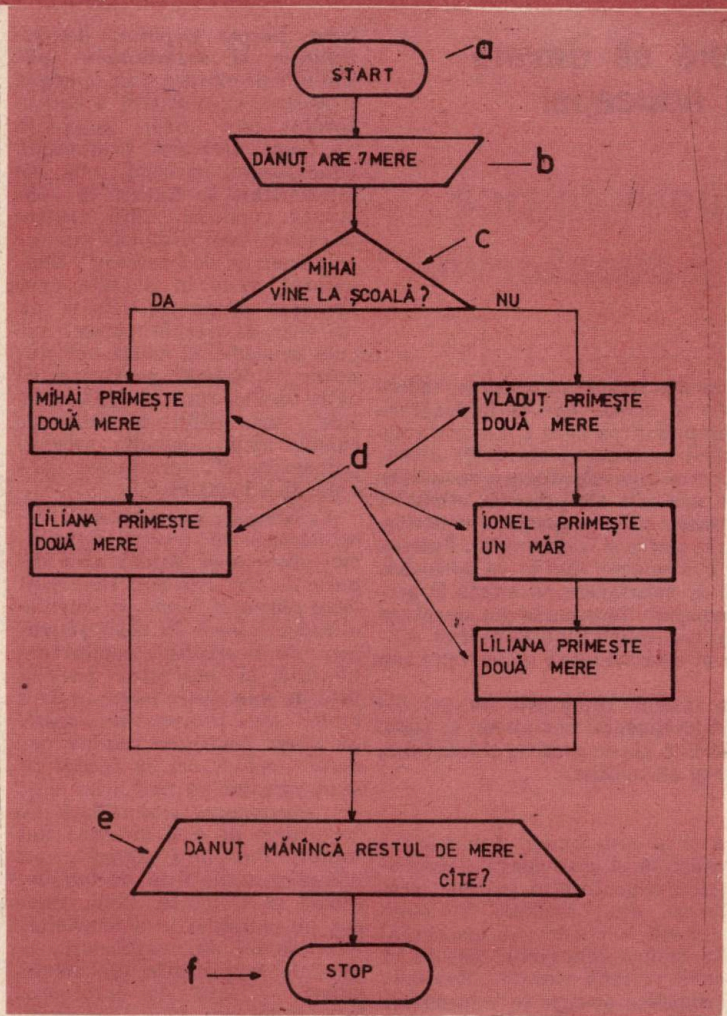

Fig.1 — Organigrama exemplului dat, utilizînd simboluri:
a-bloc operator de pornire;
b-bloc operator de introducere; c-bloc operator de decizie; d- bloc operator de atribuire; e- bloc operator de extragere; f- bloc operator de oprire

```
 5  PRINT "CITE MERE MANINCA DANUT LA SCOALA?"
 10 LET D=7
 15 PRINT "MIHAI A VENIT LA SCOALA? (DA=1;NU=0)"
 20 INPUT M
 25 IF M=1 THEN 90
 30 LET V=2
 40 LET C=1
 50 LET L=2
 60 LET R=7-(V+C+L)
 70 PRINT "DANUT MANINCA";R;"MERE"
 80 GO TO 130
 90 LET M=2
100 LET L=2
110 LET R=7-(M+L)
120 GO TO 70
130 END
```

Fig.2 — Rezolvarea exemplului din figura 1, utilizînd programul BASIC

diferite, deoarece o singură strategie nu poate fi adecvată fiecărui elev și nici asamblarea în același fel a elementelor de conținut nu este optimă în toate cazurile;

— este posibilă clasificarea în suficientă măsură prin programe special orientate a capacităților, cunoștințelor anterioare și a altor trăsături importante din punct de vedere al învățării, informații ce constituie baza de plecare în oferirea unui program optimal fiecărui elev;

— este posibilă schimbarea programului în timpul învățării, în funcție de progresele realizate în dobîndirea noilor cunoștințe;

— oferă posibilitatea adaptării reacției mașinii după acțiunile elevului, detectînd erorile, fiecare în parte și nu prin răspunsuri standard „bine", „greșit".

Se poate deci concluziona:

1) Ideea de bază a utilizării calculatorului în procesul de instruire este exploatarea capacităților individuale de autoinstruire.

2) Familiarizarea cu noțiunile și elementele specifice tehnicii de calcul trebuie făcută de la o vîrstă cît mai timpurie.

3) Calculatorul poate fi utilizat nu numai ca instrument ajutător de instruire, ci poate constitui obiectul instruirii.

4) Rolul principal în sistemul de instruire programată îl deține programul. El constituie cea mai dificilă sarcină de realizat în instruire. Cu cît programele sînt mai bune, cu atît șansele de succes sînt mai mari; de aceea elaborarea lor cere competență, timp și eforturi sporite, o muncă de echipă care reunește cadre ce cunosc foarte bine programele de organizare a cunoștințelor, atît din punct de vedere logic, cît și psihologic.

După cum se observă, *mașina nu-l poate înlocui pe educator, dar îi oferă posibilitatea de a-și valorifica multilateral timpul și eforturile în procesul de învățămînt, utilizîndu-l mai mult sub raport creativ și mult mai puțin sub raport rutinar.*

PAUL SVASTA

Copiii nu trebuie să devină victime ale educației

Dimensiuni psihologice ale limbajului educatorului

Vorbind despre limbajul educatorului trebuie să avem în vedere atît corectitudinea exprimării orale și scrise, **dar și** încărcătura cognitivă, afectivă, permisivă **și** empatică pe care o au cuvintele ce le folosim în procesul comunicării cu copii și elevi. **De aceea, nu este suficient să cercetăm doar puterea semnalizatoare a cuvintelor ca sisteme de excitanți auditivi, ca semnale ale primelor semnale, ale semnalelor concrete.** Trebuie să scormonim la spatele cuvintelor, să analizăm complexele psihice care le susțin și le dau viață. **Puterea deosebită a cuvîntului,** forța sa de convingere **vine de la persoană. De fapt, cuvîntul posedă atîta forță de convingere cît există în persoana care îl pronunță.** Calitatea limbajului face parte din structura persoanei. Limbajul definește nu numai nivelul intelectual al educatorului **(părinți, profesori etc.)** ci și sensibilitatea lui, nivelul său estetic.

Cuvintele pot fi comparate cu formele sculpturii, **cu** culorile picturii, **cu** sunetele muzicii. **Dincolo de limbajul cuvintelor, se poate vorbi despre limbajul formelor și culorilor, al perspectivei și reliefului, al sunetelor și ritmului, al timbrelor și armoniilor.**

Cercetări contemporane acreditează tot mai mult ideea că *transferul afectiv între persoane se realizează, în principal, prin sistemul semnelor neverbale: expresia feței, tonul vocii, gestul etc.*, cărora, de regulă, nu le acordăm atenția cuvenită în procesul comunicării cu copiii și școlarii. *Neglijînd funcția emoțională a limbii și limbajului riscăm să reducem educația la instrucție.* Din pricina uzului și abuzului permanent limba este supusă coroziunii. Acolo unde se face abuz de cuvînt — cum se întîmplă în educația rău înțeleasă — puterea de semnalizare a cuvintelor „se tocește" și trebuie, în acest caz, să găsim alte mijloace. Regula limbajului educatorului (părinți, învățători, profesori etc.) ar trebui să fie: **cît mai multe idei, sentimente și atitudini, în cît mai puține cuvinte.**

Obiecțiunii: *vorbe, vorbe, vorbe* trebuie să-i opunem realitatea: *idei, idei*, care să fie astfel transmise încît *să contribuie la formarea convingerilor, sentimentelor și atitudinilor.* Încărcătura afectivă și persuasivă a limbajului educatorului (părinți, profesori etc.) explică, în mare măsură, succesul sau insuccesul în munca educativă, măsura în care valorile morale, filosofice, științifice pe care le transmitem copiilor devin convingeri ferme, mobiluri care să le direcționeze comportamentul din interior.

În relațiile noastre interpersonale cu elevii și copiii ne conducem adesea după o psihologie cu totul elementară și aproximativă; nu reflectăm suficient asupra expresiilor pe care le folosim și uneori ne ieșim din fire. Asemenea acțiuni nu pot, firește, duce la reușită, însă pot genera efecte neașteptate.

Pentru a vedea cum se reflectă în conștiința și conduita copiilor și școlarilor comportamentul verbal al unor educatori, inclusiv părinți, am întreprins o cercetare care ne permite să afirmăm că unii educatori folosesc, deseori, desigur involuntar, expresii *ironice* și *jignitoare*, care au un *efect frustrant* asupra copiilor, dezvoltîndu-le și întărindu-le atitudinile de evitare și de opoziție.

Aprecierea negativă a educatorului este uneori acceptată de copil. Datorită prestigiului educatorului această notă de inferioritate se fixează în conștiința copilului, dînd naștere la ceea ce unii psihologi numesc „sindrom de descurajare". Educatorul vede în aceasta confirmarea prognozei sale și nu un efect al greșelii comise. Așa cum în medicină există boli numite „iatrogene" provocate de către medic, fără intenția acestuia, tot astfel în educație există vicii, defecte, eșecuri „didascogene", provocate fără voie de educatori.

Psihologia contemporană demonstrează că ironia, jignirea, ridiculizarea și dojana sînt departe de a fi cele mai bune mijloace pentru a forma și dezvolta atitudini corecte la copii și școlari. Ca și adultul, copilul are mîndria și respectul propriu față de sine. *Orice încercare de a umili sau încurca un copil, va sfîrși printr-un rezultat nedorit:* copilul, *ori se retrage în sine*, refuzînd să mai comunice, ori *reacționează violent* față de încercarea de a fi încurcat sau umilit, devenind agresiv, cu atitudini ostile față de familie, școală și societate, fiind, uneori, un candidat la delincvență. Este modul de manifestare — de cele mai multe ori inconștient — față de acei care într-un fel sau altul l-au jignit sau chinuit, fie ei profesori, părinți sau colegi.

În domeniul psihic, autoreglarea se manifestă mai ales în stările afective, unde predomină modurile automate de echilibrare, cînd prin contrast și compensație iubirea se echilibrează prin ură, tentația prin repulsie; afecțiunea respinsă, devine resentiment sau ură, umilință, suferință, provoacă impulsul de răzbunare. *Legea compensației nu este numai o lege biologică, ea este și o lege psihică — mai ales afectivă.*

Primejdia de a se ajunge într-un cerc vicios în tratarea acestor copii este destul de mare. În fața randamentului inferior al elevului, educatorul face aprecierea de „incapabil", rămînînd opac față de toată desfășurarea

procesului de interdependență, cu direcție uneori descendentă, în ceea ce privește randamentul ulterior al elevului. Aprecierii emise de educator, elevul îi răspunde prin descurajare, deprimare, printr-o stare care provoacă o scădere a randamentului muncii sale. Această diminuare a rezultatelor sale solicită o apreciere și mai puțin favorabilă din partea educatorului, determinînd o reducere și mai gravă a randamentului și așa mai departe. Fenomenul se desfășoară cu viteză și accelerație variate. Educatorul are satisfacția, în acest caz, de a fi depistat la timp „cazul" și de a fi demonstrat „justețea" diagnosticului, fără a fi bănuit nici un moment că el — *aproape numai el* — a creat fenomenul prin însuși diagnosticul său: un „diagnostic justificat" de natura *„simptomului"*, a conduitei, conduită motivată și justificată de „diagnostic".

Sub eticheta de copii „răi", copii „nedisciplinați", sau „înapoiați", „inapți", se clasifică, în aceste cazuri, victimele „educației"; educație vicioasă în cerc vicios, regres în educație, în spirala vicioasă. Este cazul să vedem aici *acțiunea insuccesului: „din insucces în insucces", un eșec devine premisă a viitorului eșec; frînarea acțiunii crește cumulativ; procesul demobilizării energetice se accelerează pînă la golirea rezervelor motivaționale* (V. Pavelcu).

Materialul faptic de care dispunem, ne permite să afirmăm că *elevul frustrat este și izolat în grupul de elevi.* Cum ajunge școlarul să devină izolat și nepreferat de colegi? *Aprecierea negativă a educatorului față de elev se reflectă, cel puțin parțial, în aprecierea colectivului.* Elevul frustrat simte nedreptate ce i se face — și apărîndu-se prin agresiune și ostilitate — el însuși apare în ochii colectivului drept un tip dificil, imposibil, fenomen ce-și va pune amprenta pe relațiile lui cu colegii. Frustrarea, care la început era *efect*, a devenit prin modul de reacție, un *comportament inadaptat* ceea ce *potențiază izolarea, stigmatizarea și reprobarea școlarului de către grupul de elevi.* Asistăm la o desfășurare ciclică în care *cauza și efectul își schimbă locurile.*

Expresiile ironice și jignitoare din limbajul educatorului vin în contradicție și cu *nevoile și trebuințele spirituale fundamentale ale ființei umane:* respectul față de sine însuși, nevoia de siguranță pe termen lung, de succese și cea mai importantă dintre toate, nevoia de răspuns afectiv din partea celor din jur. Nevoia de răspuns

afectiv, în primul rînd, din partea părinților și educatorilor este deosebit de accentuată la copii și elevi. De aceea, prin întregul lor comportament, educatorii ar trebui să vină în și mai mare măsură în preîntîmpinarea acestor nevoi spirituale fundamentale.

Elevii apreciază expresiile jignitoare ca o desconsiderare a personalității lor, ei îi consideră pe educatorii ce folosesc asemenea expresii ca fiind demodați, depășiți, nepoliticoși, se simt răniți, nedreptățiți. Aceasta se întîmplă mai ales, la preadolescenți, care, ca urmare a labilității conștiinței de sine, tipice vîrstei lor, sînt afectați de lipsa de tact și în multe cazuri reacționează printr-un comportament nedorit. În alte situații asemenea expresii sînt însușite de elevi, alterînd, poluînd exprimarea acestora.

Cercetări riguroase au pus în evidență *anumite legături dintre limbajul educatorului și unele particularități psihice ale copiilor.* Enumerăm doar cîteva asemenea corelații mai relevante: *cu cît educatorul folosește un număr mai mare de expresii ironice și jignitoare, cu atît mai mare este numărul elevilor care întîmpină greutăți în a fi atenți la lecție, ezită să răspundă sau le este frică de a nu fi strigați în timpul orei și a fi jigniți sau umiliți în fața clasei* etc. Chiar dacă aceste corelații nu pot fi considerate ca unice expresii de legătură cauză-efect, este totuși probabil că modul autocrat, arogant, ironic, nepoliticos în exprimare al unor educatori să contribuie la apariția și dezvoltarea la elevi a unor atitudini de evitare și de opoziție față de educator și de școală.

Efectul acțiunii verbale depinde nu atît de intenția noastră, cît, mai ales, de ecoul, de rezonanța pe care mesajul educatorului îl are în conștiința și conduita celor cărora li se adresează. Iată ceea ce în mod obișnuit se uită și de aceea dau greș atîtea acțiuni, altfel bine intenționate. De aceea *este necesar să acordăm o mai mare atenție modului în care comunicăm cu copiii și elevii.* Urmărind această problemă, vom constata că *multe formulări cu care ne adresăm de obicei școlarilor și copiilor au un efect stressant, și frustrant asupra lor.*

Ar trebui să ne străduim *să diminuăm cît mai mult posibil numărul acestor expresii.* Aceasta nu este chiar atît de simplu cum ar părea la prima vedere; este însă posibil, iar eforturile în acest sens pot fi profunde și promițătoare.

Conf. univ. dr.
DUMITRU VRABIE

Educarea comunicării

Situaţiile economico-sociale, cultural-educative în care se află grupele umane constituie izvorul principal al comunicării interpersonale şi interumane. Acestea generează la vorbitori variate şi complexe teme de dialog, conversaţie, dezbatere etc. Fiecare mod de comunicare impune reguli şi procedee corespunzătoare — fără de care comunicarea nu-şi poate atinge obiectivul propus.

Dialogul, fie el şi spontan, cere vorbitorilor să dovedească, în primul rînd, respect civic reciproc şi, în acelaşi timp, seriozitate în folosirea cuvintelor. Altfel spus, vorbitorii nu sînt doar purtători de cuvinte, ci şi oameni încărcaţi cu omenie. Din formele dialogului se desprind, dealtfel, şi trăsăturile de caracter. De aceea ne place să spunem că omul, prin cuvinte, se exprimă pe sine fie ca individ guraliv, fie ca o persoană dialogantă, fie ca o personalitate cunoscătoare şi aducătoare de informaţie.

Situaţiile concrete în care se află vorbitorii determină structurile psihice, logice, lingvistice. Accentuăm că dezvoltarea psihică şi învăţarea se realizează în situaţiile concrete în care copilul se naşte, creşte şi se formează. *Comunicarea din familie devine principalul instrument de deschidere a „ferestrelor" făptuirii umane către lume.* Încărcătura afectivă a cuvintelor dă în timp conţinutul său semantic, valoarea personală unică. Copilul este cel mai fin receptor de afectiv transmis prin mimică şi gesturi, calme şi relaxante; mimica de groază a adultului asociată de cuvinte frumoase determină la copil răspuns de spaimă. Prin aceasta dorim să subliniem *importanţa cunoaşterii, atît a valorii cuvintelor, gesturilor, cît şi a rolului acestora asupra dezvoltării armonioase a capacităţii intelectuale, afectiv-motivaţionale a copilului.*

Fobiile transmise de vorbitori prin etichetări negative determină la om, prin familie, *familiogenii*, prin profesori, *didactogenii*, prin medici, *intragenii* şi prin şefi, *ergogenii*. Aceste fobii verbale, mai cu seamă la cei sugestionabili, formează prin traumatismele psihice care le produc atitudini şi convingeri negative despre forţele şi capacităţile proprii, pentru activitatea ce o desfăşoară.

Iată de ce ocaziile de comunicare obligă vorbitorii să se întrebe pentru ce vorbesc şi cum vorbesc cu oamenii. În acelaşi timp, orice persoană care doreşte să transmită alteia ceva trebuie să ţină seamă de faptul că orice interlocutor are ca şi el un interes, o trebuinţă şi un scop.

Vocea, timbrul, ritmul şi intensitatea vorbirii se încarcă, firesc, cu semnificaţie prin interpretare — semnele fiind din limbaj atunci cînd cel ce observă le citeşte corect sensul, devenind astfel proces de cunoaştere.

Orice cuvînt, gest, mimică are valoare afectiv motivaţională, adică generează sentimente, dorinţe, aspiraţii şi poate declanşa sau frîna o acţiune.

Dobîndirea de cunoştinţe ştiinţifice este un drept fundamental de experienţă al oricărui ins, din orice colţ al lumii. Prin acest drept, omul devine OM şi pentru alt OM de oriunde, astfel încît dobîndirea de cunoştinţe ştiinţifice formîndu-l pe individ ca personalitate, el devine făuritor întru sine. Omul are nevoie de metodă de învăţare, fără de care asimilarea, acomodarea şi adaptarea pe care J. Piaget le consideră procese de bază ale dezvoltării psihice, rămîn la nivel empiric.

Dorinţa de a afla, specifică omului, nu se reduce doar la curiozitate, ea se naşte, se formează şi se dezvoltă în cadrul familiei, învăţămîntului, prin metode ştiinţifice de direcţionare a observaţiei, prin comunicare.

Formarea şi dezvoltarea interpersonală, prin comunicare, implică un grad înalt de responsabilitate civică; *ce, pentru ce şi cum comunicăm* impun actului vorbirii un complex de reguli care trebuie respectate.

O primă regulă cere oricărui vorbitor să-şi pregătească discursul în aşa fel, încît nici un cuvînt să nu fie de prisos, nemaivorbind de cuvintele neadecvate.

O altă regulă are în vedere folosirea argumentelor plauzibile şi demonstraţia sinceră. Lipsa ambiguităţii face ca dialogul să fie productiv şi călăuzitor, spre cunoaşterea adevărului.

Respectarea acestora dezvoltă conţinutul democratic al dialogului şi, implicit, dorinţa de participare. Fără *motivare*, acţiunea rămîne *stearpă*, căci creativitatea nu „creşte" decît pe solul fertil al respectului reciproc. Iată de ce *ocultismul realului prin verbalism* creează în doritorul de adevăr blazare şi inactivitate, deoarece apare o ruptură între ceea ce este şi ceea ce se denumeşte. Ori, *în învăţarea activă se impune cu necesitate înţelegerea cauzală a lucrurilor şi nu memorizarea cuvintelor.*

Pe bună dreptate specialiştii apreciază că *a dobîndi cunoştinţe înseamnă în principal educarea organelor de simţ; a vedea nu e totuna cu a observa. Pentru a vedea trebuie să ştii să priveşti, pentru a gusta trebuie să ştii gusturile.*

Se ştie că, culorile există în mod obiectiv şi deci au existat din totdeauna, dar nuanţele au fost descoperite şi învăţate doar în condiţiile societăţii moderne. De aceea se spune că *a vedea înseamnă a înţelege*, iar *a înţelege înseamnă a acţiona.*

Sînt oameni care *privesc fără să vadă nimic*, alţii *ascultă fără să audă*. Şi unii şi alţii trebuie ajutaţi pentru dezvoltarea capacităţii lor creative. Din acest punct de vedere, *cuvintele devin cu înţeles, avînd un conţinut semantic clar, atît pentru cel ce transmite, cît şi pentru acel care receptează.* În cadrul acestui proces interacţional de comunicare, transmiterea cunoştinţelor capătă o valoare afectiv-morală şi intelectual-motivaţională de formare reciprocă a personalităţii căci, aşa cum spunea Socrates, *„A învăţa ceva pe altul, înseamnă a învăţa şi tu odată cu el."*

Conf. univ. dr. STERE BARA

Familie, sănătate, sport

Jocul şi valoarea lui educativă

Copilul ar dori să facă ceea ce îi impune copilăria: să se joace, să fie mereu vesel. **Să se joace chiar şi atunci cînd învaţă. Noi, însă, educatorii, uităm deseori toate acestea, pretinzînd copiilor să uite, la rîndul lor, de joacă. Îi vrem asemeni nouă, oamenii mari. Îi vrem „oameni în miniatură", pentru că nu înţelegem că la această vîrstă — a copilăriei —** natura le impune să fie copii, oameni în devenire. **De aici, o serie de greşeli ale spiritului despotic: „gata, s-a terminat cu joaca", „cartea băiete"; „învaţă totul ca în carte, pe de rost". Care mamă nu-şi îndeamnă odrasla să înveţe cît mai multe poezii? Cîte dintre mame nu-şi conferă glorie, ambiţionînd micuţii la eforturi ce le depăşesc posibilităţile?**

Par puerile imboldurile „spune şi pentru mam' mare şi pentru bunicuţul"; şi micuţul nu conteneşte în a reproduce, fără înţelegere, versuri memorate cu destul chin, în dorinţa de a satisface pe toţi cei din jur. Numai că memoria, cu toată marea ei plasticitate nu suportă excesele şi se pierde sau se plafonează şi, cu timpul, constatăm cu regrete că acolo unde am exagerat, natura nu mai poate face nimic, memoria, aşa cum am spus, se pierde şi uitarea se aşterne.

Supraîncărcarea memoriei copilului la o vîrstă la care ea s-ar impune descongestionată, a devenit o caracteristică a timpului. Nu rareori, găsim copii cu un regim de muncă de peste 8 ore (4 ore şcoală, 2 efectuarea temelor, alte ore pentru franceză, balet, pian, cor la radio etc.) parcă totul cu grijă ticluit. Gîndind mai atent, supresolicitările noastre contravin însăşi prevederilor constituţiei socialiste, deoarece micuţii depăşesc programul obişnuit de efort cerebral.

Astfel, copilul este ţinut în permanentă alertă; nu-l cunoaştem şi nu ne cunoaşte; noi, adulţii, îi cerem. El oboseşte, onorîndu-ne solicitările. Din păcate, aceste cerinţe ale noastre sînt, deseori, însoţite şi de dezaprecieri, stigmate, violenţe, duritate. Ne chinuim copiii în virtutea unor prejudecăţi de mult dispărute din problematica pedagogiei ştiinţifice.

Camelia, o fetiţă în vîrstă de 6 ani, cu un sistem nervos echilibrat, puternic şi mobil, se găseşte într-un permanent conflict cu bunicuţa sa, octogenară, căreia i se încredinţase rolul de educator. Zi de vară. După o ploaie torenţială, micuţii de vîrsta Cameliei se angajaseră în cele mai temerare jocuri. Camelia dorea să zburde cu ei, să sară peste băltoacele formate pe strada desfundată. O aud ţipînd şi îmi întorc privirea spre ea; o văd dincolo de gard, pe covorul de iarbă proaspătă, cu pomi roditori — un real paradis pentru bunicuţă — dar cel mai odios ţarc pentru Camelia.

— De ce plînge fetiţa? întreb eu. La auzul cuvintelor străine, Camelia se linişteşte. Cu un ochi la fată, cu altul spre gard, bunica se apropie cu aerul ei agresiv întrebător de parcă ar rosti un... „ce te bagi"? Mă măsoară neîncrezătoare şi, după cîteva clipe,... „fierul dracului" maică! O bate măsa, o bate taicăsu, o bat şi eu... Dar, degeaba. Nu stă locului, vrea afară cu toţi... ăştia. I-am pus rochiţă nouă, i-am dat găletuşă, dar... uită-te la ea!

Camelia îşi ştergea ochii inundaţi de lacrimi şi privindu-mă, cu speranţă, îmi cerea, parcă, ajutor. Duluş se gudura pe lîngă ea, adulmecînd aerul străzii. Bunicuţa a înţeles cu greu ceea ce se cere înţeles: „respectaţi copilăria"!

Poate pentru că noi, antrenorii ştim s-o respectăm! Altfel se impune să acţioneze oamenii cu pregătire şi experienţă. Vîrsta copilăriei propulsează speranţe pentru atîtea şi atîtea sporturi. Şi pe cîţi nu-i atragem, cîte iluzii şi promisiuni, cîte speranţe şi bucurii nu le inoculăm noi, pedagogii-antrenori. Îi recrutăm cu sutele, îi selectăm cu zecile şi din aceştia dacă păstrăm „unităţile", adică pe cei mai buni şi mai bine dotaţi. S-ar părea că şi noi, antrenorii, procedăm uneori în aceeaşi manieră ca bunicuţa despre care am vorbit. Plecăm de la aceleaşi temeiuri de ordinul psihologiei şi pedagogiei empirice: *copilul mic este capabil de orice! posibilităţile sale sînt incomensurabile, dispune de mari energii şi deosebită labilitate.* Uităm, însă unele adevăruri pedagogice. *Imitaţia* exclusivă nu ne dă dreptul să credem că micuţul trebuie şi poate fi angajat în orice profesiune — deşi pluritatea de interese se impune selectată şi orientată la vîrstă fragedă. Mobilitatea şi disponibilitatea, volubilitatea şi exuberanţa, cum apreciam mai sus, ne pot da speranţe mari, dar numai atît. Aceste caracteristici dau dreptul numai profesorului de educaţie-fizică — mai întîi însă învăţătorului — să cunoască temeinic clasa şi să organizeze cu eficienţă pedagogică educaţia fizică şcolară, în scopul cultivării intereselor copiilor, orientării acestora în problematica largă a diferitelor ramuri sportive, pentru activitatea lor de mai tîrziu.

Educaţia fizică la vîrsta preşcolarităţii se apreciază a fi mai bine organizată. Specialiştii îi conferă multiple valenţe de ordin educativ. Metodica educaţiei fizice la grupa mare conturează preşcolarului noţiuni şi reguli ce-i facilitează înţelegerea obiectivelor educaţiei şcolare elementare. Educatoarea urmăreşte în jocul copilului mic deprinderi de mişcare, ţinută corectă, mobilitate, conturarea unor posibilităţi în devenire. Nu sînt excluse incipiente preocupări în conturarea calităţilor fizice de bază: indemînare, viteză, rezistenţă. Preocupările de sistematizare a exerciţiului fizic şi jocului, orientate ştiinţific şi pedagogic, asigură preşcolarului şi unele valenţe de ordin intelectual. Astfel, jocul cu temă educă capacitatea de analiză şi sinteză, de iniţiativă şi spirit de independenţă, pune copilul în situaţia de a gîndi şi rezolva problemele esenţiale cerute de tema jocului, îl deprinde să observe interrelaţia elementelor de bază, conexiunea acestora, să descopere fenomenele care conduc la structura logică şi dialectică a jocului.

Jocul de creaţie conduce copilul pe calea gîndirii selective euristice. Prin mijloacele folosite (cuburi, materiale didactice, planşe) se urmăreşte dezvoltarea capacităţii de compunere şi recompunere în alte structuri, cu funcţionalităţi noi faţă de cele indicate de elementele jocului. Pe baza spiritului de curiozitate, a experienţei dobîndite şi cu puterea imaginaţiei, copilul conturează edificii noi, ce aduc plusuri inovatoare faţă de modelul ştiut; realizează, astfel, desfăşurarea unui real proces de creativitate.

Jocul cu reguli cultivă copilului multiple valenţe educaţionale — regulile jocului imprimînd psihologiei copilului spiritul de ordine, precizie, stăpînire de sine. În contextul jocului cu reguli sînt respectate, într-o formă strictă şi exactă, cerinţele impuse de gîndirea creatorului, se cristalizează tendinţe şi dorinţe pentru rezolvarea intereselor de ordin general, să educă simţul datoriei şi al disciplinei pe bază de înţelegere şi convingere. Iată, deci, posibilitatea de a educa spiritul *disciplinei conştiente*, în joc, încă de la vîrsta

fragedă a copilului, din perioada școlii primare.

Jocurile dirijate cu multă competență și tact pedagogic (răbdare, apropiere, așteptare, întîrziere, apreciere, stimulare etc) educă interesul, inițiativa, emulația, spiritul de echipă, de solidaritate; în joc se realizează multiple trăsături de voință, ca: hotărîrea, curajul, perseverența, fermitatea. Păstrînd proporțiile, jocurile, prin natura și conținutul lor, prin capacitatea și măestria educatoarei și — mai tîrziu — a învățătorului, cultivă copilului mic multiple trăsături de caracter: modestia, corectitudinea, onestitatea, devotamentul și abnegația.

În joc se conturează noțiuni și convingeri morale pe fondul și în spiritul conceptului de etică și echitate socialistă. Jocurile de mișcare, cu temă și reguli oferă exemple vii, inedite, trăite, din care se degajă o bogăție de norme morale, categorii etice: de bine și rău, de dreptate și nedreptate, de cinste și necinste, corectitudine și incorectitudine, echitate și inechitate etc. Incontestabil că, *o gamă largă de deprinderi motrice conduc la conturarea unor deprinderi morale în contextul structurii lor de exerciții fizice și a jocurilor de orice natură. Cunoaștem că deprinderile de orice natură: fizice, intelectuale morale, estetice, igienice etc.* sînt rezultatul acțiunilor automatizate ce, în urma repetițiilor creează pe scoarța cerebrală stereotipiile dinamice (I.P. Pavlov) și eliberează treptat conștiința, pentru a fi prezentă în toate elementele fenomenului respectiv.

Prin joc, copiii trăiesc multiple fenomene afectiv-morale — la această vîrstă educația fizică avînd un profund conținut emoțional. Copiii trăiesc în joc întreaga gamă de efecte (bucuria, veselia, exuberanța) după cum tot în joc apar fenomene sumbre care influențează negativ psihologia copilului: tristețea, melancolia iar uneori teama, frica etc.

În exercițiile fizice și jocurile de orice natură se conturează însă, în principal, sentimente superioare de: adevăr, echitate, frumos, patriotism și superioritatea vieții colective. Jocurile sădesc încrederea copiilor în forțele proprii, le dezvoltă dorința de afirmare, spiritul de muncă și abnegație, sentimentul de mîndrie și solidaritate, dragostea de echipă și opțiune pentru culorile școlii sau anumitor cluburi sportive sau sportivii de renume.

Sportul cuprinde, așadar, o mare arie de *pregătire și formare a tinerei generații* ce se realizează, metodic și științific, pe toate căile impuse de societate: familie, școală, organizațiile șoimi ai patriei, de pionieri și tineret, activitățile din cadrul asociațiilor sportive și școlare, școlie sportive, cluburile sportive etc. Pe toate aceste căi, însă, se impune o cunoaștere adecvată a legităților de creștere și de dezvoltare ale copilului, la toate vîrstele școlare, existența bazei materiale adecvate și competența profesională, pentru a asigura — cu maximum de exigență și randament — evoluția și perfecționarea ființei umane, încă de la vîrsta aceasta fragedă a copilăriei.

Familia orientează copiii spre diferitele ramuri sportive accesibile: schi, patinaj, înot, tenis, atletism etc. Dar, pentru ca această orientare să aibă o bază sănătoasă de dezvoltare, în timp, se impune *o cunoaștere prealabilă* a predilecțiilor copiilor spre diferitele ramuri sportive. Din acest punct de vedere, antrenorii sînt singurii care *pot detecta la vreme înclinațiile reale, cu suport pasional și valențele fizice necesare*, și orienta, deci, *eficient, copiii spre diferitele ramuri sportive încă de la o vîrstă fragedă.*

Educația fizică, sănătatea și sportul sînt noțiuni care își găsesc corespondențe în practica și teoria organizării și desfășurării procesului de educație, de formare și perfecționare a ființei umane.

Conf. univ. dr.
N. CEAUȘESCU

Rețete culinare

Șnițel de pește

(10 porții a 120 gr. fiecare)

CANTITĂȚI: *file de cod — 1 kg; făină — 0,200 gr.; ouă — 4 buc.; ulei 0,200 ml.; sare — 0,025 gr.; piper — 0,001 gr.; usturoi — 0,050 gr.*

Operațiile pregătitoare: Fileul de cod se spală, se porționează, apoi se condimentează cu sare, piper pisat și mujdei de usturoi. Ouăle se spală, se dezinfectează și se trec prin jet de apă rece. Făina se cerne.

Tehnica preparării: Din ouă, 3/4 făină și sare se pregătește o compoziție ca de clătite. Bucățile de pește se trec prin făina rămasă, apoi, prin compoziție și se prăjesc în ulei.

Prezentarea și servirea: Preparatul se prezintă pe platou sau farfurie cu lămîie. Se servește cald, simplu sau cu garnitură de cartofi natur.

Ruladă de cartofi cu carne și sos de roșii

(10 porții a 300 gr. (200 gr. rulada și 100 gr. sos de roșii)

CANTITĂȚI: *— cartofi — 2 kg. făină — 0,150 gr.; unt — 0,50 gr.; ouă — 1 buc.; carne de vită — 200 gr.; verdeață 1 legătură; sare — 10 gr; sosul de roșii se realizează dintr-un kg de roșii.*

Operațiile pregătitoare: Se pun cartofii la fiert în coajă, în apă rece cu sare. Făina se cerne, ouăle se spală, se dezinfectează. Carnea de vacă se trece prin mașina de tocat.

Tehnica preparării: Cartofii curățați se trec prin mașina de tocat. Piureul obținut se amestecă cu făina, ouăle și sarea și apoi se frămîntă. Aluatul obținut se întinde în foaie pătrată, peste care se așază carnea amestecată cu unt și verdeață (tăiată mărunt). Apoi se rulează, se leagă într-un tifon ud și se pune la fiert în apă clocotită, cu puțină sare. După ce a fiert se taie în felii.

Prezentarea și servirea. Preparatul se montează pe platou două felii la porție, iar sosul respectiv se servește fie pus peste ruladă, fie separat, în sosieră. Se servește cald. Constituie un preparat de bază.

Roșii umplute cu brînză de vaci

(10 porții a 250 gr. fiecare)

CANTITĂȚI: *2 kg roșii proaspete (egale ca mărime); brînză de vaci — 1 kg.; unt — 100 gr.; mărar — 2 legături; sare — 0,035 gr.*

Operațiile pregătitoare: Se spală roșiile, se taie căpăcelele, se înlătură miezul cu semințele și se lasă cu deschizătura în jos pe un grătar, ca să se scurgă bine. Apoi se trece brînza de vaci prin sită, se spală mărarul, se scurge de apă și se toacă mărunt. Se amestecă untul cu brînza și mărarul pînă se obține o compoziție omogenă și afinată.

Tehnica preparării: se pune compoziția de brînză în poșul prevăzut cu șpriț și se umplu roșiile cu multă atenție, pentru a nu rămîne goluri; la suprafață se formează o spirală cît mai estetică realizată prin mînuirea șprițului. Se decorează cu rămurele de mărar.

Prezentarea și servirea: Preparatul se ornează pe un platou cu frunze de salată verde. Se servește rece, simplu sau în asociere cu alte gustări reci.

Sufleu de spanac

(10 porții a 200 gr fiecare)

CANTITĂȚI: *spanac proaspăt — 2 kg.; ouă — 15 bucăți; făină — 0,400 gr.; margarină— 0,200 gr; lapte — 0,500 ml.; cașcaval — 0,150 gr.; sare — 0,030 gr.*

Operațiile pregătitoare: Spanacul proaspăt se curăță, se spală în mai multe ape — în ultima apă se pune puțină sare, se scurge, se introduce în apă clocotită cu sare și se fierbe. După ce a fiert, se scurge, se răcește și se taie mărunt. Cașcavalul se curăță de coajă și se rade. Ouăle: se separă albușurile de gălbenușuri. Făina se cerne.

Tehnica preparării: Se pune laptele la fiert împreună cu 175 gr. margarină și sare. Cînd clocotește se adaugă făina în bloc (toată odată), se retrage vasul de pe foc, se amestecă bine obținîndu-se o cocă opărită (pâte à cheu). Se lasă să se tempereze, apoi se adaugă gălbenușurile, unul cîte unul, spanacul și albușurile, care au fost bătute spumă, amestecînd ușor. Compoziția obținută se toarnă în formă (vase de iena, recomandabil) unse cu margarină. Deasupra se presară cașcavalul ras, se introduce la cuptor și se ține la foc iute, pînă se rumenește.

Prezentarea și servirea: Preparatul se prezintă în vasul în care a fost pregătit. Se servește fierbinte.

Papanași cu marcovi

(10 porții a 140 gr. porția)

CANTITĂȚI: *brînză de vaci — 1 kg.; morcovi — 0,600 kg.; ouă — 3 buc.; făină — 0,200 gr.; unt — 0,050 gr.; lapte — 0,300 l.*

Operațiile pregătitoare: Morcovii tăiați felii se pun la înăbușit în lapte. Brînza se trece prin sită. Ouăle se spală și se dezinfectează, după care se trec prin jet de apă rece. Făina se cerne.

Tehnica preparării: După ce morcovii s-au fiert, se trec prin sită, apoi se amestecă cu brînza, ouăle, făina, untul și se frămîntă bine. Din compoziția obținută se formează papanașii care se pun pe tava pudrată cu făină și se coc la cuptor cca. 30 de minute. Se servesc la masă calzi. Se pot servi și cu smîntînă și zahăr pudră deasupra — după preferință.

Papanașii de morcovi pot fi serviți și ca desert, la dejun sau ca felul al doilea la cină.

Pateuri de cartofi cu brînză

(10 porții a 300 gr. fiecare)

CANTITĂȚI: *3,500 kg cartofi; ouă — 5 buc.; făină — 0,200 gr.; unt — 0,50 g; brînză de vaci — 0,250 gr.; brînză telemea — 0,250 gr.; lapte — 0,500 litri.*

Operațiile de pregătire: Cartofii se spală și se pun la fiert în coajă, în apă rece, cu sare. Ouăle se spală, apoi se dezinfectează, se trec printr-un jet de apă rece. Brînza se trece prin sită, se amestecă cu făina și cu 1/4 din lapte, obținîndu-se astfel o pastă.

Tehnica preparării: Din cartofii fierți se obține un piure care se amestecă cu ouăle, făina și untul. Se fac pateurile rotunde, apoi se așază în tava pudrată cu făină. Cu o lingură de supă—udată—se face o gropiță în mijlocul fiecărui pateu, în care se pune pastă de brînză. Se ung pateurile cu restul de lapte și se coc la cuptor cca. 15 minute.

FLORI ANA
Maistru instructor
în arta culinară

Grupaj realizat de
VALERIA IORESCU

Ing. FLORICA BIȚU

răspunde

întrebărilor dv.

Cum putem realiza din două rochii care ne sînt mici sau care nu mai sînt la modă, o rochie modernă?

Presupunînd că rochiile dv. — ce v-au rămas mici ori s-au demodat — sînt din catifea, mătăse, jerse — țesături mereu în actualitate — vă stau la îndemînă mai multe posibilități. În acest sens, vă sugerăm două variante:

Varianta I: *Din fusta uneia dintre rochii, care este mai lungă, puteți realiza corsajul cu mîneci ample, adăugînd la terminație un bordaj din cealaltă rochie, din care faceți fusta care va avea o linie dreaptă; o butonați în spate, lăsîndu-i un șliț de 15 cm.* (modelul I).

Varianta a II-a: *Procurați mai întîi satin alb sau negru, în funcție de timpul în care vreți să purtați rochia (pentru toată ziua recomandăm culoarea deschisă).*

a) Decoltați una dintre rochii, realizînd astfel o rochie gen furou (model 2 A). *Dacă este neagră va putea fi purtată după amiază. Din satinul procurat faceți un plastron mai amplu care se încheie cu un nasture mare, îmbrăcat. Plastronul poate fi gen guler-șal, ori gen marinăresc (acesta poate fi purtat și închis în spate* (model 2B).

b) La rochia gen furou puteți realiza din cealaltă piesă o vestă sau jachetă simplă, cu mîneci 3/4 sau lungi, scurtă pînă în talie ori pînă la linia șoldurilor (vezi modelul 3, detaliul A).

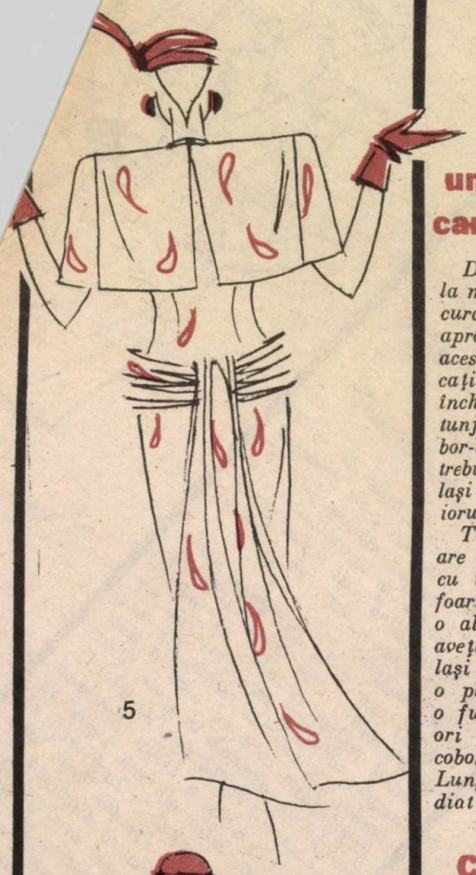

5

4

6

Poate fi realizat în spiritul modei actuale un taior din mătase, care ne-a rămas mic?

Desigur, mai ales acum cînd este la modă mătasea. În acest scop procurați satin de o culoare cît mai apropiată de cea a taiorului. Din acesta puteți face reverele și îmbrăcați nasturii. Dacă renunțați la închiderea cu nasturi, atunci rotunjiți colțurile și închideți taiorul bor-à-bor. Bluza pe care o purtați trebuie să fie confecționată din același satin folosit în combinația taiorului.

Taiorul clasic în varianta '87 are linia apropiată de corp, o linie cu talie marcată, cu basc — acum foarte modern. Dacă doriți să purtați o altă fustă decît aceea pe care o aveți, puteți să o realizați din același satin folosit la combinație, dar o plisați mărunt. Puteți purta și o fustă strîmtă pe linia șoldurilor, ori confecționați o fustă cu talia coborîtă, cu pliseuri late de 2—3 cm. Lungimea preferată este pînă imediat sub genunchi (model 4).

Cum putem realiza o ținută modernă dacă în garderobă avem un costum de mătase și o rochie de dantelă demodate?

Puteți realiza o ținută elegantă folosind piesele pe care le aveți astfel: la taiorul din mătase puteți purta fusta de la rochia din dantelă — fie că o lăsați evazată, fie că îi dați o linie dreaptă.

Vă recomandăm să încercați și o altă formulă: din rochie confecționați un taior cu linie apropiată de aceea a corpului, la care folosiți fusta costumului de mătase.

7

Cum trebuie să ne îmbrăcăm la teatru?

Desigur, la teatru trebuie să ne îmbrăcăm elegant, dar nu pretenţios. Rochiile nu trebuie să fie neapărat decoltate. Este necesar să se facă deosebirea între ţinuta de teatru (vezi modelele 5,6,7) *şi ţinuta pentru o seară de concert, operă sau petrecere, cînd se impune o ţinută deosebită (vezi* modelele 8 AB, 9, 10 11). *Vă sugerăm să evitaţi în sezonul rece rochiile din mătase imprimată — pentru un astfel de sezon recomandîndu-se o ţinută vestimentară deosebit de elegantă, din ţesături de catifea, triplu-voil sau ţesături din lurex.*

S.I.D.

8B

11

8A

9

10

Desenele sînt realizate de IRINA CRIVĂŢ de la Centrul de Creaţie UCECOM.

Neastîmpăratul

— Este ora 12 și 40.

— Ei și? Te mai crezi încă pe locomotivă? Mai astîmpără-te și tu odată!

— Ce dacă de două luni sînt pensionar, înseamnă că nu mai am nimic de făcut pe lumea asta?

— Să ne mai vină și nouă prieteni, să mergem la cinema, la plimbare, chiar și la băi...

— Destul, că mă îmbolnăvesc. Brătuș se sculă brusc de pe scaun, își trînti șapca pe cap și-o zbughi pe ușă. Îl chema gara. Se redeșteptau dorințele de semnale, de terasamente, trenuri, cu cît se apropia de linia ferată. Mergea și nu băga în seamă cine îi da bună ziua. Se grăbea de parcă avea teama să nu scape trenul. Cînd ajunse la „Moara Libertății" simți că s-a apropiat de stație. Era în largul lui. Zări cum se ridică semnalul de intrare a unui tren în stație. Zori pașii ca să-l prindă „momentul" pe peron. În depărtare apăru un punct negru. Desluși că intra pe linia a treia. Alergă și din goană observă că punctul deveni pată iar cînd să intre pe peron, locomotiva gîfîia, împroșcînd aerul cu fum și pulbere de cărbuni iar terasamentul întărea vibrațiile trecerii acceleratului.

Din silueta locomotivei, Brătuș desprinse nr. 327—al celei pe care trudise o bună parte din viață..Mecanicul, la salutul impiegatului, duse mîna la șapcă. Recunoscu apoi, pe locomotivă, pe Gheorghe din Arpaș—acesta, bucurîndu-se la rîndu-i de revederea lor. Trase un șuerat scurt, arătînd că și locomotivei îi părea bine de întîlnire. Totul se petrecea ca-n filme. Pe această locomotivă își terminase serviciul Brătuș iar celălalt tot pe ea și-l începuse. Inima pensionarului bătea mai tare, șapca îi rămăsese în mînă, după plecarea trenului. Rămăsese tulburat de amintirile unei vieți pe care l le provocase, cinematografic, momentele din gară, acum, la trecerea acceleratului.

După cîteva minute Brătuș își reveni și porni spre biroul de mișcare. Cum dădu de impiegat, întrebă ce se aude despre locomotiva de manevră.

— Pînă în prezent, nici o veste, i se răspunse.

— Să-mi dea una, oricum ar fi, căci am timp s-o meșteresc.

— Cred că o vor trimite cu mecanic.

— Fie și așa, îl ajut. Îi țin locul în concediu. Pînă atunci să repar opritorul de la linia magaziei.

— Vorbește cu picherul.

Îngîndurat, Brătuș porni pe același drum, bătut ani de-a rîndul în șir și zări bariera cu silueta lui Pohonțu, picherul. Îl cunoștea bine pe picher. Lucraseră împreună un mare număr de ani, în a ceastă stație.

Apropîndu-se de el, Pohonțu scoase o șuierătură puternică și pocnind din degetele-i groase, zise:

— Uite-l, iarăși!

Brătuș scoase ceasul și spuse: 14, 03.

— Ei și? Pentru tine ce însemnătate mai are, continuă picherul.

— Calul bătrîn nu-și schimbă năravul — și mecanicul îi fixă cu privirea.

— Las-o mai moale, nu vezi că te-ai răsuflat? Te-nvîrtești prin stație ca o sfîrlează. Cînd pe peron, cînd în birouri, cînd la depou, la pasaj. Ia ascultă, măi, mecanic cu pretenții. Tu vii aici ca să-ți faci... damblaua, sau ținteși s-ajungi ce n-ai visat?

— Așa îi se pare ălor care sînt în serviciu, ca frunza pe apă. Și tocmai tu vorbești, traversă înnădită?

— Mai bine traversă înnădită decît locomotivă fără preslune.

— Pohonțule, de-o viață întreagă mănînci pîine la calea ferată pentru întreținerea liniei și tot nu ești în stare să îngropi reglementar traversele. În districtul tău, numai lăsături. Eu, cu locomotiva, le-am știut mai bine decît voi toți, cei de la întreținere. Pe ceață, datorită lor, știam unde mă găsesc...

— Pe liniile astea, așa cum au fost, tu ai condus de bine de rău, o locomotivă și... ai încasat prime frumușele — nu-i așa?

— Fugi, măi, invidiosule! Trăncănești verzi și uscate. Șapte mii de kilometri fără reparații nu-s de colea. Dar, ce știi tu?

— Brătuș își opri privirile din nou pe ceas.

— Ce tot ții să afli cît e ora? întrebă Pohonțu. Ești așteptat undeva?

— Treaba mea. Acuma, însă, plec, bolborosi bătrînul mecanic.

— Cu ce, cu... autopîngeaua? Vezi să nu faci vreo pană.

— În vreo groapă din pasajul tău?

— Mecanicule, să fii cu băgare de seamă cînd treci strada. N-au fost puse încă semnale pe ea.

Brătuș, enervat, îl sfredeli din nou cu privirea.

— De ce și pentru cine să fie puse, pentru apărarea vieții picherilor?

— Nu, pentru mecanicii pensionari, ca să poată traversa ulița. Ha, ha, ha, își completă tirada Pohonțu, cu un rîs lăbărțat. Săgețile lui n-au atins însă inima lui Brătuș, care, deodată, își aduse aminte de ceva important: expresul. Privi din nou ceasul și plecă grăbit. După cîțiva pași apăsați, stătu locului străfulgerat. „Expresul se apropie de halta Cristian. Încrucișarea... Ce știe pricopsitul ăsta de Pohonțu, expresul 24, de la Arad, oprește în stație și, pe lîngă el urmează să treacă în viteză expresul 23". Brătuș pleacă dar se opri din nou. „Dacă trenul de la Arad întîrzie cîteva minute? Atunci, deșteptul de Pohonțu știe că expresul 23 așteaptă în cîmp?.."

După o lungă perioadă de frămîntări, bătrînul mecanic se-ndreaptă spre casă. Ajuns obosit, găsi pe Profira lungită pe canapeaua din antreu. Bărbatul atît de volubil altădată, cînd venea de la gară, din „deplasare", se arătă acum zgîrcit la vorbă. Îl rodeau anumite lucruri survenite în viața lui de după pensionare și în special indiferența colegilor, pînă mai ieri atît de atenți cu el. Scoase ceasul din buzunarul jiletcii și îl privi, de astă dată cu o falsă insistență. Soția îl întrebă:

— Ei te-ai potolit bărbate? Ce noutăți aduci? Pe cine ai mai văzut?

Posomorît și fără gust de vorbă, bătrînul îi răspunse important:

— Expresul a trecut regulat.

Profira se ridică și se așeză pe marginea canapelei, replicîndu-i:

— Lasă omule trenurile, Te întreb dacă...

— Da, da, am văzut, îi luă Brătuș vorba din gură. Pe cine crezi?

— De unde vrei să știu?

— Pe Gheorghiță mecanicul, cel din Arpaș.

— Nu-l știu. Care mecanic?

— Cel care mi-a luat locul.

— Te-am întrebat de vreun prieten sau cunoscut.

— A, da. M-am întîlnit cu Pohonțu.

— Și pesemne că iar te-ai luat la harță cu el..

— Ei și tu. Eu cu ale mele, el cu ale lui. Încearcă el să mai... împungă, dar să știi că numai vorba e de el, atît. Fii bună nevastă și fă o cafeluță.

Soția se sculă. Brătuș scoase ceasul și oftă, dînd din cap, șoptind ca pentru sine: „14 și 23. Aș putea s-o beau pînă la 14 și 45"...

— Dar ce se întîmplă bărbate la 14 și 45? Pleci iarăși?

— Nu, vreau să ațipesc puțin. Mîine mă duc la sindicat.

Cineva bătu în ușă. Brătuș deschise. Intră fochistul Matei. Fără să mai dea bună ziua, rosti pe nerăsuflate:

— Nene, șefui depoului te cheamă la el, mîine dimineață.

— Pentru locomotiva de manevră, Mateiaș? avu Brătuș o expresie de veselie. Șezi, șezi bălete, și povestește-mi cine și ce a zis! Hai, Profiro, și fă-i dragului de Mateiaș o cafeluță, își zori el nevasta.

— Nu pot, nene, mă grăbesc, zise bălatul! Lasă că afli dumneata mîine și, după aceea, îmi spui și mie! Apoi Mateiaș o zbughi pe ușă, mușcînd în fugă dintr-o „Eugenia" scoasă din buzunarul hainei.

A doua zi, Brătuș își luă în servietă salopeta și plecă spre depou. Ajuns, constată surprins că șefui îl trimite la sindicat. Acolo, fu primit cu multă considerație și i se înmînă un... bilet. Un bilet pentru băi. Organizatorul îi și preluc ră: Tovarășe Brătuș, pensionarea este un repaos meritat; vrem ca sănătatea să nu sufere, să vă bucurați de ea și de liniște, așa cum gîndește și soția dumitale...

Atunci s-a dumirit el care era sursa acestei propuneri menite să-i deschidă o nouă... perspectivă vieții — care arată mai degrabă ca un nod de cale ferată, decît ca un lac liniștit, în care s-au vărsat riurile învolburate ale timpului.

Ce era să facă... luă biletul, mulțumi și plecă. Pe drum își zise în sinea lui: „Bine că nu m-am dus în salopetă. Mă făceam de rîs... „Auzi dom-le,... un bilet la băi. Și ea să nu-mi spună nimic, da!... Halal de tine, Brătuș, ajunseși pînă la urmă și la reumatisme"! Era întristat, golit parcă de ceva lăuntric... Și își continuă drumul, conchizînd:

„El, la băi, neastîmpăratule, la băi"!...

CONST. ATANASIU

PORUMBEII PĂCII

Albi ca sublimul dor de pace
Purtat în noi din veşnicii,
Se-nalţă porumbeii-n zare
Peste mulţimea de copii.

Pe aripe cu colb de stele,
În large zboruri avîntaţi,
Duc porumbeii fără preget
Mesajul nostru din Carpaţi:
În PACE lumea să trăiască,
Din spadă să se facă plug,
Să n-avem iarnă nucleară,
Ci soare, pajişti şi belşug!
Şi azi şi-n timpii ce-o să vie
Să n-aibă armele cuvînt,
Ci să rodească numai holde
Şi cînt de pace pe Pămînt!

SUBSTANTIVUL ŢARĂ

Cu litere ce ard incandescent
am scris şi scriem substantivul ŢARĂ
pe-al inimilor noastre pergament,
în faptă şi pe tot ce ne-nconjoară.

O dovedesc tumultul creator
din zilele şi nopţile Cetăţii,
emblemele pe care un popor
le pune ŢĂRII-n evul libertăţii.

Cuvîntul ŢARĂ e ca un stejar
ce veac de veac tinjeşte spre lumină
îl pot lovi furtuni, dar în zadar,
căci el rămîne drept, nu se înclină.

Mai nobil decît cel mai scump metal,
el străluceşte pururi pe retină
şi nu există scurgere de val
care să-i lase pată de rugină.

NICOLAE POP

DE LA GENEZĂ SPRE NOI

Eu vin de mult şi de departe vin
Mă trag din pileaţi şi din comaţi!
Am zeii mei — Dunărea şi Carpaţi —
Că dorm cu ei în crini şi rozmarin.

Sosirăm voievozi din patru zări
cu graiul lor fierbinte şi latin;
şi toţi prin cutezanţă se susţin
să suie ţara în fireşti cărări.

Şi iată-ne la Alba adunaţi
în Mare For, s-avem un singur steag.
Cu ospitalitatea noastră-n prag
lucrăm un drum de vremuri noi marcaţi.

Dăm rod frumos pe fiece teren
cu aur, diamante şi polen!

PETRE PAULESCU

CARNAVAL ÎN PĂDURE

O găină şi vulpoiul
Joacă veseli tontoroiul.
Rîsul, cavaler, se-nclină
Către oaia-balerină.
Tuturor stîrneşte hazul
Ursu-n vals cu contrabasul
Iepurică scuze-şi cere...
A sosit cu întîrziere.
Vai ce tare îl speriase
Funigelul de mătase!
Veveriţe, gazde bune,
Servesc faguri, nuci, alune.
Capra, cu toţi trei copiii
E în culmea bucuriii.
Invitaţia arată:
„Cu familia sa, toată!"

ALBINE AURII

Prin miresme şi culori...
N-aduc doar nectar din flori.
String şi fire lungi de soare,
Ce-mi urzesc sub paşi cărare,
Ba mai duc şi în stupină
Şi de faguri le anină.
Mierea lor înmiresmată
Ca un chihlimbar arată.
Mi-a dat mama ieri şi-mi pare
Că de ieri sînt mult mai mare...

MĂLINA CAJAL

VEVERIŢA

Cumetriţa veveriţă,
alerga prin poieniţă
pentru iarnă să adune
bunătate de alune.

GETTA PALII

FOŞNIŢI, OGOARE

Foşniţi, nesfîrşite ogoare
La margini umbroase de sat,
Daţi inimii mele vibrare
Din cîntecul vostru curat.

Pămîntul vă dete smaralde
Iar iernile, alb aşternut,
Vin zorii-n argint să vă scalde
Şi nopţi să vă adoarmă tăcut.

Foşniţi sub întinderi albastre,
În piept, basm de aur să string
Şi-n leagănul şoaptelor voastre
Să pier ca o pasăre-n cîntec.

NICOLAE NASTA

MAMA

Cînd mîna pe obraz petreci
În cald alint, îmi pare, mamă,
Că taina basmelor dezlegi,
Că zîne, flori, pitici, mă cheamă...

Așa îmi pare-atuncea, mamă!

Cînd priveghezi la căpătîi
Și-alini durerea-mi pare, mamă,
C-o zînă bună ești. Rămîi
Și temerile îmi destramă.

O zînă bună ești, tu, mamă!

Sînt mic și multe nu-nțeleg,
Dar cu răbdare, grijă, mamă,
Mi-ajuți cuvintele să leg
Și de nimic să nu am teamă.

Așa ești tu, iubită mamă!

ANA IONIȚĂ

EDEM SOLAR

Gîndul
că m-ar putea
recunoaște
Ovidiu
nefericitul
sau Mircea,
stăpînul de țară
pînă la marea cea mare,
mă face să roșesc
și să tremur.

CE SIMPLU...

Ce simplu e să furi o stea
sau cireșe coapte din pom.
Cine mai stă să le numere?...
Fură însă o privire
din ochii fetei frumoase
și-ai să vezi cîți alții
te vor urmări...

ROMEO DĂSCĂLESCU

POPAS ÎN BUCEGI

I

Materia-n grozavă răzvrătire
Cu zvîrcoliri de mare furtunoasă
Au împietrit-o zeii ca pedeapsă
Sub constelații-n veșnică rotire.

De ploi mărunte și de vînturi roasă
Pe creste-a strîns de dincolo de fire
Tăceri adînci de veche mînăstire
Sub cețuri moi și-omături de mătasă

Cînd viscole și-aleargă-n culme zmeii
Pădurile îmbracă piatra sură
S-ascundă-n poală stropul de căldură
Din care cresc brîndușa și ghioceii

Ca-n flori și ierbi la vară să palpite
Acest ocean cu valuri împietrite.

II

Adîncul somn al codrilor se-mbracă
În horbote de albe borangicuri
Și crengi cu ii brodate-n reci cilicuri
Își pun din ger cercei de promoroacă.

Bijuterii sculptate din nimicuri
Și arabescuri meșterite-n joacă
În rouă toate pot să se prefacă
Un strop de soare-n ele dacă picuri

Și vîntul jder prin ramuri de s-abate
Purtînd mireasma cetinii pe labe
Se scutură firavele podoabe

Din codru-n care crengile-aplecate
Visează-n muguri și în rădăcină
O primăvară beată de lumină.

III

Zbîrlindu-și părul codrilor pe spate,
Magnifică jivină Caraimanul,
O haină albă-mbracă din noianul
De iasomii pe zare scuturate.

Din cerul sur ce și-a proptit tavanul
Sus în Bucegi pe crestele-nghețate
Un viscol aspru în zadar se zbate
Să spulbere zăpezilor oceanul.

Copacii-n crengi cu albe giuvaiere,
Dantelării și văluri hibernale
Par sacerdoți din vremuri ancestrale

Doar Prahova grăbindu-se îi cere,
Tăindu-i piatra, cale spre cîmpie
Albastrelor oglinzi de apă vie.

IV

Nestinsa foame de singurătate
Îmi poartă pașii-n marea catedrală
A codrului pe unde sub beteală
De ramuri stau tăceri îngenunchiate

Mă-ntîmpină cu verdea lor cocleală
Pe drumurile strîmte, neumblate,
Molizi bătrîni cu cetini încărcate
De o aromă aspră, vegetală.

Triști se sting și gîndul tînăr paște
Livezi de liniști cîte mă-mpresoară,
Că lumea asta toată îmi cunoaște
Din alte vremi făptura solitară

Se miră doar că-mi pare-nalt priporul
Și-mi e sub ani mai greu la mers piciorul.

V

Pădurile pe sub ninsori culcate
Aud cum vîntul fluieră prin ramuri
Și cum sub sloiuri lunecă dihamuri
Șoptind povești pe prunduri înghețate;

Cu păr și pene diferite neamuri
De liniștea pădurii speriate
Potecă-și taie prin singurătate
Și sparg la vad iernaticele geamuri

Să bea Bucegii răsturnați în ape
Și cerul vînăt coborît sub gheață
În vreme ce o nouă dimineață
Își dă în brazi cu chiciură pe ploape

Și prin minunea care mă-nconjoară
Ascult cum vine-o nouă primăvară.

CONST. AMĂRĂSCU

Explicații științifice ale unor comportamente deosebite

Cel de-al șaselea simț al pisicii

Nici un animal domestic nu este atît de răsfățat și, în același timp atît de urît, ca pisica. Mulți oameni nu suportă să-i audă nici măcar numele, în timp ce alții — printre care și scriitori renumiți ca Hemingway, Heinrich Böll sau Ion Creangă — au găsit sau găsesc compania pisicilor deosebit de agreabilă. Numele ei este atît de sugestiv încît s-a încetățenit în felurite expresii: „a merge ca o pisică", „a se spăla ca o pisică", „a se juca de-a șoarecele cu pisica", „a se avea ca pisica și cîinele" și multe altele.

Se știe că pisica, după cum au demonstrat atîtea antecedente, găsește cu ușurință drumul spre casă, de la orice distanță, dacă, bineînțeles, dorește acest lucru, pentru că e nevoie de multă răbdare pentru a-i intra în voie; omul o poate influența, dar nu o poate educa.

Se știe că aceste capricioase ființe au o vedere foarte bună — de 6 ori mai puternică decît a oamenilor. Mai puțin se cunoaște însă faptul că pisicile nu sînt atît de dotate acustic, ca, de exemplu, cîinii. După cum dovedesc cercetările cele mai recente, în ochii pisicilor există celule nervoase care la alte animale nu se află decît în ureche. Excitațiile acustice nu sînt, așadar, receptate numai prin pînia urechii, ci și prin pupile — cele două impulsuri unindu-se concluzional în creier. Aici se înmagazinează, ca pe o cartelă perforată, amintirea zgomotelor mai apropiate sau mai îndepărtate. Astfel, ochii pisicii sînt pur și simplu o a doua pereche de urechi. **Imaginile acustice sînt înregistrate de memoria sa întocmai ca de un computer. Aceasta este, în prezent, sigura explicație pe care o oferă știința capacității legendare a pisicii de a se orienta spre casă.**

Mult timp nu s-a știut cît de complicat este mecanismul funcțiilor senzoriale ale pisicii. Ea se poate uita la soare fără să clipească și datorită așa-numitei „fotoluminiscențe" specifice ochilor ei, poate vedea în întuneric și nu așa cum se credea pînă acum, în beznă totală. Simțul echilibrului pentru care, de asemenea, este proverbială, se datorează unui amănunt specific doar ei: în momentul căderii 500 de mușchi se întăresc ca fildeșul, în timp ce coada este cîrma, care o fac să ajungă pe pămînt în picioare.

Pisica mai constituie încă un obiect fascinant de studiu. Ipotezele elaborate pînă în prezent îndreptățesc pe cercetători să o considere, pe bună dreptate, „ființa cu cel de-al șaselea simț".

D.F.

Caracterul vizual al cunoașterii

Omul este prin esență o ființă vizuală, spre deosebire de alte specii, ca de exemplu cîinele, la care predomină simțul mirosului. Ochii au fost întotdeauna prima poartă spre cunoaștere cu care au fost înzestrați semenii noștri. Ei însă au devenit conștienți de acest lucru odată cu evoluția gîndirii, ca reflectare generalizată și abstractă a realității.

Pentru medievali percepția vizuală nu avea prea multă pondere; reprezentările lor se refereau cu predilecție la conceptele non-vizuale și, după cum se știe, preponderent religioase. Animalele redate de pictorii Evului Mediu simbolizau întotdeauna o însușire abstractă: leul era simbolul maiestății, bufnița al înțelepciunii, salamandra al focului.

Spre sfîrșitul secolului al XVI-lea și începutul celui de al XVII-lea, cînd știința modernă începe să-și facă auzit glasul, apare pentru prima dată și interesul pentru observarea minuțioasă a aspectului exterior al plantelor, animalelor, fosilelor, rocilor și a altor lucruri din natura înconjurătoare. Această latură a științei, devenită disciplină universitară, a avut un factor hotărîtor în determinarea caracterului vizual pe care îl are din primii ani ai secolului al XX-lea și pînă în prezent. Așadar, cunoscuta aserțiune „nu cred pînă ce nu văd" a ajuns să fie în zilele noastre extrem de răspîndită.

Acum cca 170 de ani, marele poet englez William Blake a încercat să atragă atenția contemporanilor săi că „ochii pot vedea mai mult decît simte inima", iar savantul Thomas Henry Huxley din secolul al XIX-lea, a ajuns la concluzia că „trebuie să analizăm orice lucru cu ochii mirați ai unui copil mic".

Ultimele teorii ale științei încep însă să se îndoiască de aceste afirmații. Într-o carte recentă scrisă de profesorul englez Richard Gregory, intitulată „Conceptele și mecanismele percepției", acesta afirmă că, de fapt, percepțiile „sînt niște construcții care se bazează nu numai pe datele senzoriale ci și pe asocieri cu date mai vechi pe care le înmagazinează creierul uman în banca sa de informații și deci, modul în care înregistrăm orice lucru nou depinde în mare măsură de experiența noastră anterioară".

Profesorul american Jerome S. Bruner, în cartea sa „Dincolo de informația primită" susține că „percepția categorizantă a unui obiect sau fenomen ne face să trecem dincolo de proprietățile reale ale acestora și să prezicem altele nedemonstrabile", cum de altfel a anticipat Albert Einstein, în celebra sa teorie a relativității generalizate, care a revoluționat ulterior orientarea fizicii moderne și a marcat o însemnată cotitură în concepția științifică despre lume.

De fapt, ambele teorii sînt o revenire la ideile unuia dintre filozofii uitați ai acestui secol, Alfred North Whitehead (1861—1947), matematician și gînditor neopozitivist (american de origine engleză) care împreună cu B. Russel, autor al lucrării „Principia matematica", aduce o contribuție importantă la dezvoltarea logicii moderne. După Whitehead există două feluri de percepție: a „eficacității cauzale" și a „prezenței imediate" — prima fiind modul normal și simplu de percepție, propriu într-o anumită măsură și animalelor, cel de-al doilea putînd fi obținut doar prin exercițiu îndelungat, cum au realizat, de altfel, la un nivel superior, pictorii impresioniști.

Știința nu a epuizat toate posibilitățile sale de cunoaștere nici în acest domeniu. Un lucru rămîne însă cert pentru savanți: lumea exterioară nu poate fi percepută aidoma principiului unui aparat de fotografiat. Complexitatea ei necesită un proces mult mai elaborat și mai selectiv de abordare.

DUMITRAN FRUNZĂ

Calculatoarele personale și educația

Fără aplicarea informaticii progresul nu este posibil

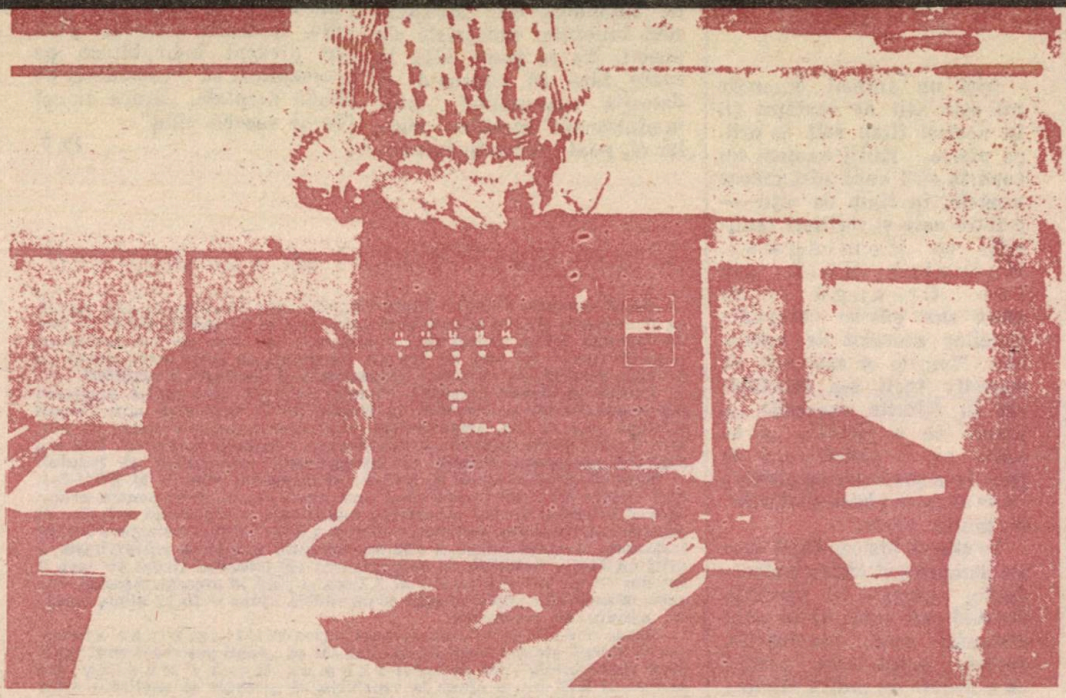

Informatica este o știință relativ tînără, care a apărut în cea de-a doua jumătate a secolului nostru. Ea are ca obiect studiul aspectelor teoretice și practice ale prelucrării și stocării informației. În ultimele două decenii s-a dovedit ca pentru țările industrial-dezvoltate, informația, sursele ei, precum și mijloacele de prelucrare și stocare ale acesteia reprezintă o componentă deosebit de valoroasă a avuției naționale.

Dacă în urmă cu circa 100 de ani, peste 95% din populația aptă pentru muncă, în țările industrial-avansate la vremea aceea, era cuprinsă în activități legate de producția materială și de servicii, și numai 5% avea ca obiect de muncă informația, în prezent acest raport s-a modificat, fiind de 50%, la 50%.

Sfera informațională, care cuprinde conducătorii de la toate nivelurile, oamenii de știință și specialiștii, funcționarii din instituții, va depăși jumătate din populția aptă de muncă din țările industrializate, către sfîrșitul acestui secol. Astfel, pentru prima dată în istoria omenirii, obiectul principal al muncii va deveni informația, pentru majoritatea oamenilor cuprinși în sfera producției materiale **în țările la care ne-am referit.**

Realizările tehnologice de vîrf în domeniu microelectronicii au permis construcția unor echipamente de transmitere, prelucrare și stocare a informației fiabile, ieftine și de gabarite reduse. Aceasta va asigura în continuare o largă răspîndire a aplicațiilor informaticii în toate domeniile activității sociale.

De mai mulți ani, în unele state industrial-avansate se urmărește punerea în practică a conceptului de „societate informațională", în cadrul căreia informația va fi accesibilă oamenilor în maniera în care le sînt accesibile în prezent apa curentă și energia electrică. În acest context, pregătirea tinerei generații pentru a putea dezvolta noi mijloace tehnice necesare informaticii și pentru aplicarea acestora în diversele domenii ale economiei, capătă o importanță deosebită. **Elementul esențial în această pregătire este** calculatorul personal, **care în ultimii ani cunoaște o largă răspîndire.**

Calculatoarele personale au o structură ce încorporează un microprocesor, o memorie internă, circuite electronice anexe, o tastatură, un echipament de vizualizare de tip TV, o memorie externă magnetică și unul sau mai multe limbaje de programare de nivel înalt, cu caracter interactiv. Sistemul este portabil, ieftin, fiabil și pune la dispoziția utilizatorului toate resursele pe care le posedă, pentru a fi exploatate într-o manieră interactivă-conversațională.

Aceste instrumente de lucru, considerate pînă nu de mult ale viitorului, au devenit instrumente prezente de lucru ale inginerilor, proiectanților, tehnologilor, fizicienilor, chimiștilor, matematicienilor, economiștilor, medicilor, profesorilor, oamenilor de artă, elevilor etc.

Apreciind că la acest sfîrșit de veac, dezvoltarea mondială poate fi accelerată prin folosirea calculatoarelor în **procesul educațional,** numeroase țări au elaborat programe naționale pentru **instruirea asistată de calculator.** Astfel, în URSS, SUA, Franța, Japonia, RPB, RPU, RDG și Anglia sînt preocupări intense pentru introducerea calculatoarelor personale la locurile de muncă, la domiciliu, în sfera educației și învățămîntului. În școlile și universitățile din SUA, de exemplu, numărul de calculatoare personale a crescut de la un milion, la patru milioane între anii 1984 și 1986.

Specialiștii din țara noastră, avînd o bogată experiență privind proiectarea, construcția și utilizarea echipamentelor de calcul bazate pe microprocesoare, au realizat, începînd din anii 1983—1984, mai multe modele de calculatoare personale, care pot fi utilizate cu succes în procesul de învățămînt. Astfel, în anul 1984 au fost omologate calculatoarele personale **aMIC** și **Prae** care au fost introduse în fabricația de serie, în cursul anului 1985, la Întreprinderea de memorii electronice din Timișoara. Producția anului 1985, care s-a ridicat la peste 2000 exemplare a permis dotarea cu tehnică de calcul a primelor laboratoare școlare de informatică, în liceele industriale și de matematică-fizică, stîrnind un viu interes, atît în rîndurile elevilor, cît și în cele ale cadrelor didactice.

Anul 1986 a marcat introducerea în fabricația de serie a unor noi tipuri de calculatoare personale, compatibile ca limbaje de programare cu unele din cele mai performante calculatoare din clasa respectivă, realizate în țări cu o puternică tradiție industrială în domeniu. Este vorba de **calculatoarele personale HC—85** și **Spectim,** proiectate de cadre didactice din învățămîntul superior de la institutele politehnice din București și Timișoara. Ele sînt produse la Întreprinderea ce calculatoare din București și la Întreprinderea de memorii din Timișoara.

Aceste calculatoare personale sînt **realizate pe bază microprocesorului Z80,** dispun de o memorie internă cu capacitatea de 64 ko (48 ko RAM și 16 ko EPROM), o tastatură cu 40 de taste avînd semnificații alfanumerice și funcționale, o interfață cu un TV alb/negru sau color, o interfață cu un casetofon audio, un conector pentru legarea unor echipamente de tip miniimprimantă, minidisc flexibil sau alte echipamente neconvenționale.

Calculatoarele sînt programabile în limbajul conversațional BASIC și dispun de un puternic editor sintactic, ce facilitează scrierea corectă a programelor. În vederea folosirii lor ulterioare, programele verificate și rulate pot fi stocate pe caseta magnetică.

Pachetele de programe de sistem și aplicații se adresează atît adulților, cît și copiilor. Dintre limbajele evoluate implementate se pot menționa: BASIC, LOGO, FÜRTH, PASCAL, C, MICROPROLOG și altele, capabile să satisfacă necesitățile a numeroase aplicații cu caracter educațional, tehnic, științific, economic etc.

Programele de **aplicații** abordează o sferă foarte largă de probleme dintre care se pot aminti: **gestiunea informațiilor** (microbaza de date), **prelucrarea textelor, grafica asistată de calculator, manipularea tabelelor,** etc.

Programele cu caracter educațional se referă la învățarea asistată de calculator a funcționării calculatorului, a tastaturii, a limbajului BASIC etc. De asemenea, **s-au elaborat pachete de programe pentru studiul diferitelor capitole din programele de învățămînt preuniversitar la matematici, fizică, chimie, biologie, limba română, limba engleză, muzică, discipline cu caracter tehnologic** etc.

Ministerul Educației și Învățămîntului a hotărît introducerea unor capitole privind noțiuni de informatică, în programele de matematici, la clasele V—VII, în care s-a inclus și limbajul de programare BASIC. De asemenea, învățămîntul preuniversitar va beneficia de dotări cu calculatoare personale, atît din partea Ministerului Educației și Învăță-

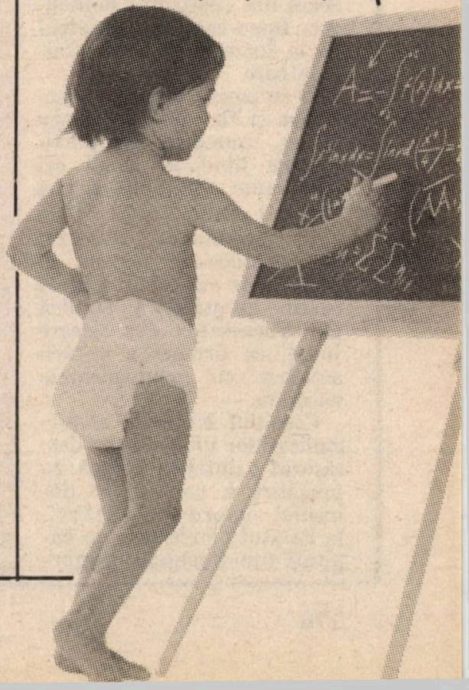

mîntului, cît și din partea ministerelor economice, prin întreprinderile care patronează unitățile respective de învățămînt.

Pregătirea personalului didactic în legătură cu introducerea calculatoarelor în învățămîntul preuniversitar este realizată prin consfătuirile periodice ale inspectorilor de specialitate și prin cursurile de perfecționare. Penetrarea tehnicii de calcul în învățămînt este ilustrată de numărul tot mai mare al lucrărilor științifice realizate de elevi, avînd ca obiect de lucru calculatorul, prezentate la sesiunile anuale de comunicări ale acestora.

O importantă contribuție la răspîndirea cunoștințelor de informatică și tehnică de calcul, în rîndurile tineretului o au Uniunea Tineretului Comunist și Consiliul Național al Organizației Pionierilor.

Astfel, în anul 1985, a fost organizată, la Cîmpulung-Muscel, prima tabără națională de calculatoare, la inițiativa Comitetului Central al UTC și cu sprijinul Ministerului Educației și Învățămîntului. La ea au participat peste 80 de elevi din toate județele țării, avînd la dispoziție 30 de calculatoare personale și fiind îndrumați de cadre didactice de la catedra de calculatoare din Institutul Politehnic București și specialiști de la Întreprinderea de Calculatoare.

O asemenea tabără a funcționat și în 1986, la Tîrgu Mureș, numărul de participanți fiind de două ori mai mare decît la prima ediție.

În continuare, tineretul va beneficia de accesul la tehnica de calcul în cadrul caselor de știință și tehnică ale tineretului din fiecare județ, ca urmare a dotării acestora cu echipamentele necesare.

Consiliul Național al Organizațiilor Pionierilor a desfășurat o intensă muncă de pregătire a copiilor în domeniul informaticii. Astfel, la Palatul pionierilor din capitală funcționează un mini-

De ce Logo?

LOGO își are originile în limbajul LISP, limbaj utilizat în inteligența artificială și care, inventat la începutul anilor '60, a avut drept scop să permită calculatoarelor tratarea mai ușoară a structurilor de date complexe. Caracteristicile LISP-ului (principiul recurenței) nu erau accidentale; ele proveneau din cercetările informative asupra limbajului natural și a inteligenței umane. Din acest limbaj nu era ușor de învățat și astfel, în 1968, un grup de persoane asociat la MIT (Massachussets Institute of Technology) dezvoltă conceptia unui limbaj bazat pe LISP, dar destinat copiilor. Acest grup era dirijat de Seymours Papert care a studiat mulți ani cu Jean Piaget psihologia educației. Papert a dezvoltat o teorie referitoare la utilizarea calculatoarelor în educație. Aceasta era fondată pe trei elemente: teoria învățării, inteligența artificială și reorienatrea educației respectînd psihologia copilului.

Papert dorește să vadă copii programînd calculatoarele pentru a evita o situație inversă (care se întîmplă deseori în instruirea asistată de calculator). Astfel, LOGO devine un limbaj de programare adecvat în educația copiilor, fiind conceput să facă programarea calculatoarelor mai ușor de înțeles.

O întrebare care poate fi pusă de către copii este: de ce să se învețe LOGO și nu un limbaj de programare utilizat pe scară largă în aplicațiile calculatoarelor în societate și deci foarte utfl — COBOL, de exemplu.

Răspunsul este că LOGO este conceput să facă explicite multe din ideile fundamentale despte programarea calculatoarelor. Cineva care învață LOGO va avea o idee foarte clară despre natura variabilelor, procedurilor și multe alte construcții din programare. Astfel, LOGO poate fi o bază mai bună pentru învățarea COBOL-ului decît începînd direct cu însuși COBOL-ul.

LOGO se recomandă în misiunea copiilor din cursul primar și gimnazial, în scopul însușirii unor noțiuni de bază de aritmetică, geometrie, trigonometrie, desen, muzică precum și a unor tehnici de programare.

Să punctăm cîteva din caracteristicile limbajului: — comenzile sînt un limbaj natural, ușor de înțeles și urmărit de copii. Exemple de comenzi: ÎNAINTE (face să înainteze broasca (cursorul) un număr de pași), STÎNGA (va roti broasca un număr de grade), DO (va cînta nota DO) etc.

— Mesajele care se dau în caz de erori sînt lesne de înțeles.

— LOGO este interactiv: comenzile se vor executa imediat.

— LOGO este extensibil: copilul își poate defini el însuși noi comenzi pe baza celor existente, cu care își va îmbogăți vocabularul LOGO existent.

— LOGO nu are nici prag, dar nici tavan, adică este destul de ușor pentru oricine, dar poate fi destul de puternic pentru rezolvarea oricărei probleme.

— LOGO este procedural: problema este divizată în mici părți și proceduri separate, care însă pot reprezenta ele însele programe de sine stătătoare, sînt scrise pentru fiecare parte sau procedură.

Exemplu de program LOGO:

Ne propunem să desenăm un soare cu raze. Vom realiza acest lucru pe baza procedurilor SECTOR și RAZA:

Pentru Soare REPETA 8 (SECTOR RAZA) SFÎRȘIT.

PENTRU SECTOR REPETA 15 (ÎNAINTE 2, DREAPTA 3) SFÎRȘIT

PENTRU RAZA STÎNGA 90 FĂRĂ CREION ÎNAINTE, 15 CREION ÎNAINTE, 20 FĂRĂ CREION ÎNAPOI, 2 DREAPTA, 90 CREION SFÎRȘIT.

Limbajul LOGO este implementat pe calculatoarele personale românești, existînd variante pentru calculatoare personale Sinclair, Spectrum sau compatibile (HC-85, TIM-S, COBRA etc.), PRAE 16 Ko sau 48 Ko și aMIC. Aceste variante au fost tratate în cadrul cercurilor și taberelor de calculatoare pentru copii. Demonstrația scrisă poate fi consultată fiind publicată în revistele ce se adresează pionierilor și tinerilor: Luminița, Start spre viitor și Știință și tehnică.

Utilizarea limbajului LOGO permite familiarizarea cu manipularea calculatorului, dezvoltînd în acelaș timp capacitatea intelectuală, orientarea în plan, imaginația, puterea de a anticipa acțiuni ș.a. Jucîndu-se cu LOGO, copilul învață, descoperind singur, legi și fenomene într-un proces de instruire liberă și autocondusă, creîndu-și mijloace de adaptare cu lumea înconjurătoare.

Cercetător șt. ION DIAMANDI
Cercetător șt. CRYSEEA CĂLINESCU

centru de calcul, dotat cu calculatoare personale de tip **aMIC, Prae** și **TPD — junior.** Taberele organizate pentru pionieri în decursul anilor 1985—1986, la Năvodari, Brașov, Voineasa au urmărit familiarizarea copiilor cu calculatoarele personale **aMIC, Prae** și **HC—85.** Au fost organizate acțiuni de reciclare în domeniul calculatoarelor a profesorilor instructori, din cadrul caselor pionierilor și șoimilor patriei din fiecare județ, avîndu-se în vedere dotările de care beneficiază acestea, începînd din anul 1986.

Muncitorii acestui sfîrșit de veac vor fi specialiști de înaltă calificare, capabili să mînuiască, să programeze mașini-unelte inteligente, care vor încorpora o tehnică de calcul avansată. Agricultorul, biologul, medicul, inginerul, economistul vor utiliza în mod curent calculatorul în maniera în care astăzi folosesc telefonul, calculatorul de buzunar sau alte mijloace mai puțin sofisticate.

Fără pregătirea necesară în domeniul informaticii și fără aplicarea efectivă a informaticii, nu se vor putea asigura creșterea productivității muncii în toate domeniile și nici creșterea competitivității produselor noastre, nu se vor putea reduce cheltuielile materiale de producție, prin micșorarea consumurilor specifice de combustibil și de materii prime.

Eforturile organizatorice și materiale care se depun la toate nivelurile, în țara noastră, privind asistarea de calculator a procesului educațional sînt izvorîte din convingerea ca **numai o pregătire temeinică, multilaterală, în concordanță cu cele mai noi cuceriri ale științei, a tinerei generații, asigură premisele ridicării gradului de cultură, civilizație și bunăstare materială ale poporului nostru, la nivelul epocii pe care o traversăm, în contextul revoluției tehnico-științifice, ce se manifestă în toate țările lumii.**

Prof. univ. dr.
ADRIAN PETRESCU

Matematică recreativă

1

Un arab moare și lasă moștenire celor trei fii ai săi 17 cămile. Testamentul prevede ca fiul cel mai mare să ia 1/2 din avere, al doilea să ia 1/3 iar al treilea 1/9. Moștenitorii nu s-au putut înțelege între ei. Primul a cerut să i se dea 9 cămile, iar ceilalți au obiectat că o jumătate din 17 face mai puțin ca 9; al doilea a cerut 6 cămile, deși a treia parte din 17 face mai puțin ca 6; tot așa al treilea. Au ajuns la judecată. Judecătorul a reușit să-i împace. Cum a procedat?

Răspuns:

Pentru a-i împăca judecătorul le-a spus:

— Vă dăruiesc de la mine o cămilă, ca toată lumea să fie mulțumită.

El așeză cămila sa lîngă cele 17 cămile: primul fiu luă 18 : 2 = = 9 cămile; al doilea luă 18 : : 3 = 6 cămile, iar al treilea 18 : 9 = 2 cămile. El au luat în total:

9 + 6 + 2 = 17 cămile

iar judecătorul și-a luat înapoi cămila pe care le-o dăruise.

Astfel, toată lumea a fost mulțumită, fiecărui moștenitor i s-a dat mai mult decît i se cuvenea. Cum a fost posibil acest lucru?

2

Cîte sărituri trebuie să facă un cîine pentru a ajunge un iepure care este la 75 de sărituri în fața lui. În timp ce cîinele face 2 sărituri, iepurele face 3 și, 5 sărituri de-ale iepurelui fac cît 2 de-ale cîinelui.

Rezolvare:

În timp ce iepurele face 3 sărituri, cîinele face 2, care fac cît 5 ale iepurelui, deci cîinele cîștigă 5—3, adică 2 sărituri de iepure în timp ce face 2 de-ale lui, deci fiecare săritură a lui cîștigă cîte o săritură de iepure. Cele 75 de sărituri le cîștigă după 75 de sărituri ale sale.

Așadar, cîinele ajunge iepurele după ce execută 75 de sărituri.

3

Printre povestirile lui Ion Creangă se găsește una intitulată „Cinci pîini", cu următorul conținut:

„Cică doi drumeți au poposit lîngă o fîntînă. Unul a scos din traistă 3 pîini, iar celălalt 2. Cînd au început să mănînce, a sosit un al treilea drumeț și le-a cerut să-i dea și lui să mănînce și ei l-au primit și au mîncat toate cele 5 pîini. Străinul le-a dat 5 lei, le-a mulțumit și a plecat. Acum urma ca primii doi drumeți să-și împartă banii. Cel care avusese 3 pîini a opit apentru el 3 lei și a dat celuilalt 2 lei.

Cel care avusese 2 pîini a fost nemulțumit și a cerut ca banii să se împartă în părți egale.

Au ajuns la judecată. Cum a procedat judecătorul pentru a-i împăca?

Rezolvare:

Judecătorul le-a spus așa:

— Să împărțim fiecare pîine în 3 părți egale. Vor fi 5 × 3 = 15 părți. Fiecare din voi a mîncat 15 : 3 = = 5. Din cele 3 pîini ale primului drumeț s-au făcut 3 × 3 = 9 părți. El însuși a mîncat 5 părți, iar prinosul de 4 părți l-a mîncat străinul. Din cele 2 pîini ale celuilalt s-au făcut 2 × 3 = 6 părți; el însuși a mîncat 5 părți, iar prinosul de 1 bucată l-a mîncat străinul. Deci primul drumeț trebuie să ia 4 lei, iar cel de-al doilea numai 1 leu.

4

Pentru a-și stimula copilul la învățătură, un tată îi promite o monedă de 5 lei, pentru prima notă de 10, două monezi de 5 lei pentru al doilea 10, patru pentru al treilea, opt pentru al patrulea ș.a.m.d. Copilul ia într-un singur trimestru 11 note de 10. Ce sume a primit la sfîrșitul trimestrului?

Rezolvare:

Aici este vorba de o progresie geometrică, ca cea întîlnită în povestea cu șahul, cu deosebirea că fiecare termen e înmulțit cu 5. Suma ce urmează să o primească fiul este:

$S = 1 . 5 + 2 . 5 + 2^2 . 5 + 2^3 . 5 + ... + 2^{10} . 5 = 5(1 + 2 + 2^2 + 2^3 + ... + 2^{10}) = 5(2^{11} - 1) = 5(2048 - 1) = = 5 . 2047 = 10235$ lei.

După cum se vede suma este exagerat de mare și tatăl trebuia să fie mai precaut cu promisiunile și în special cu cele ale căror valori merg în progresie geometrică. Atenție însă și la efectul educativ al acțiunilor inițiate de părinți!

5

Într-o curte erau găini și oi: 20 de capete și 68 de picioare. Cîte găini și cîte oi erau?

Rezolvare:

Se folosește metoda falsei ipoteze. Se presupune că toate animalele sînt oi, atunci ar fi 20 × 4 = = 80 picioare. 80 — 68 picioare = = 12 picioare

De unde provin aceste picioare în plus?

De la faptul că s-a presupus că fiecare găină ar avea 4 picioare. Deci fiecărei găini i s-au pus 2 picioare în plus. În curte sînt: 12 : 2 = 6 găini iar oi sînt: 20 — 6 = 14.

Verificare: 6 · 2 + 14 · 4 = 12 + + 56 = 68 picioare

Prof. PETRE GR. ANDREI

Sectele religioase — flagel al misticismului modern

Obscurantismul dăinuie prin dăinuirea candidaţilor la obscurantism

Sectele religioase care proliferează în lumea contemporană şi care stîrnesc nu numai curiozitatea opiniei publice, şi îngrijorarea oamenilor politici, ci şi un interes real din partea cercetătorilor din cadrul diferitelor discipline socioumane, nu reprezintă, nici pe departe, un fenomen ce s-ar caracteriza prin omogenitate. În ţările predominant creştine, cercetătorii disting două tipuri mari de secte — la rîndul lor şi ele extrem de eterogene: *sectele neoprotestante* **de tradiţie creştină, care se consideră a fi „un protestantism de a doua generaţie", venind cu „reatestări şi reafirmări" ale tradiţiei biblice şi noile secte. Primele au apărut şi continuă să proliferez cu o viteză uluitoare pentru istoria creştinismului, ca urmare a fărămiţării bisericilor protestante din S.U.A. şi a „internaţionalizării" prin „exportul" lor în ţările Europei Occidentale, ale Africii şi Americii Latine.**

Sectele neoprotestante actuale se caracterizează printr-o extraordinară diversitate ideologică şi de organizare, prin varietatea mediilor sociale şi etnice din care îşi recrutează aderenţii, prin sincretismul lor, prin instabilitate continuă şi tendinţă permanentă spre sciziune.

Noile secte religioase **care apar şi se succed într-un ritm fără precedent în America de Nord şi în ţările occidentale sunt diferenţiate de sectele neoprotestante de tradiţie creştină, de care se deosebesc prin trăsături ce le conferă o fizionomie distinctă, îndreptăţindu-i pe sociologi să le numească şi religii „sălbatice", sugerîndu-se astfel agresivitatea lor deosebită. Ideologiile lor, care urmăresc nu atît să fie coerente, cît exotice, transcend uneori mediul religios: alături de cultură religioasă creştină şi necreştină, sînt valorificate şi sanctificate exerciţii terapeutice, idei din psihologia populară, din ştiinţele moderne şi ficţiunea ştiinţifică şi chiar practici ale „culturii juvenile", transformate în „modalităţi de a stabili raporturi cu supranaturalul".**

Dacă adăugăm faptul că în afara acestor două tipuri, unele secte-aşa zise religioase-îşi fac doar un paravan din religie pentru activităţile lor predominant politice, puse în slujba unor cercuri de drepata şi de extremă dreapta, iar altele îşi maschează caracterul religios sub egida unor organizaţii sau instituţii ştiinţifice, apare limpede, că nu se poate construi o grilă de interpretare general valabilă a întregului fenomen sectant.

„Doctrinele" pe care le propun aceste noi secte, precare, eclectice şi efemere atrag nu atît prin concepţia religioasă, cît prin abilitatea cu care sînt alese unele sloganuri ce se constituie în „răspunsuri"—desigur înşelătoare—date unor noi nevoi şi preocupări presante şi reale ale tinerilor, în general.

Consecinţele crizei economico-sociale a capitalismului contemporan, însoţite de o criză a valorilor, a moralei, a idealurilor afectează, cu precădere, tineretul de diferite niveluri de cultură şi instrucţie. Şomajul, imigraţia, sentimentul din ce în ce mai generalizat de frustrare, bulversarea sistemelor de valori şi norme fac, aşa cum se exprima un publicist occidental, ca „obscurantismul să dăinuie pentru că dăinuie candidaţii la obscurantism", candidaţi care se află, în marea lor majoritate, la vîrsta speranţelor în altceva.

Antiumanismul sectelor religioase

Acest „altceva" oferit de secte, este departe de a asigura certitudinea şi sensul pe care tinerii le caută şi care costă extrem de mult. **Preţul este însăşi integrita-**

tea fizică și psihică a personalității tinerilor, sacrificarea propiului eu. Se știe că, cel mai adesea, secta trebuie să fie singurul grup de referință pentru membrii săi. Individul este membru al sectei înainte de a fi orice altceva. Aici, în sectă, tinerii trebuie să-și găsească și prietenii și partenerii de viață. **Conformismul ideologic și comportamental sînt obținute prin participarea obligatorie la viața de grup** și menținute printr-un strict sistem de control.

Trăsăturile care vizează **raportul individ-comunitatea sectantă** sînt duse la extrem în cazul „noilor secte: cu viața comunitară" din Occident, **în care „individul nu mai este integrat", ci pur și simplu „dizolvat", identitatea sa fiind aproape anulată, iar posibilitățile de opțiune reduse la extrem.**

Integrarea de tip coercitiv înseamnă, în primul rînd, „controlul" asupra mediului în care evoluează aderenții — pe cît posibil desprins de orice cadru social mai larg. Evitarea oricărei implicări necontrolate în viața socială din afara sectei este o normă riguros păzită în sectele cu viață comunitară cum sînt **„Biserica unificării" (Moon), „Hare Krishna", „Misiunea luminii divine", „Biserica scientologică", „Copiii Domnului"** etc., **în care comportamentele sînt orientate și controlate pînă la detalii.** Se promovează cu obstinație izolarea informațională, astfel încît **aderenții să nu primească decît acele informații care întăresc normele sectei.**

Unele secte comunitare beneficiază deja de persoane specializate în tehnici de „spălarea creierelor", de decompensare (perturbarea echilibrului prin diferite privațiuni: de hrană, de somn etc.). Referindu-se la consecințele ce decurg din astfel de tehnici, psihologul Gordon W. Allport afirmă că „...în condiții de mediu extern complet controlat, exercitînd o presiune maximă asupra individului, personalitatea, (sau importante părți ale ei) poate fi răsturnată. Nu se știe încă dacă cei care scapă în final din aacest mediu coercitiv își mai pot regăsi vreodată, complet, sistemele lor anterioare de credințe și valori".

Manipularea personalității prin renunțarea la propria identitate presupune, în primul rînd, pierderea independenței economice, urmată adesea de schimbarea numelui, astfel că orice cale de întoarcere devine extrem de dificilă. În concepția sectelor, omul este fundamentul său și trebuie să fie reformat, să capete o identitate nouă, ceea ce presupune renunțarea la sistemele anterioare de valori și norme, ruperea oricăror alte contacte. „Fiți nimeni! Veți fi unici" recomandă un lider adepților săi. **Pentru ca aceștia să-și distrugă Eul trebuie să înceteze să gîndească, să viseze, să-și amintească, să raționeze, iar în acest scop toate mijloacele sînt binevenite: munca grea și continuă, controlul și autocontrolul. Percepția, memoria, valorile, toate sînt „greșite" așa încît SECTELE SE STRĂDUIESC SĂ LE DISTRUGĂ SAU SĂ LE ALTEREZE CÎT MAI MULT. Ca să obțină** — în schimb — **„Mîntuirea", salvarea la care poate ajunge, nu ca în tradiția creștină, într-o lume de „dincolo", ci „aici și acum".**

După cum remarcă sociologul Bryon Wilson — cunoscut specialist în analiza sectelor — acestea dețin mai multe „rețete" de mîntuire. **Sectele scientologice,** de exemplu, pretind că omul poate să se mîntuiască dobîndind cunoștințe speciale de la o sursă **misterioasă, accesibilă prin sporirea capacităților mintale care să depășească blocajele psihologice frenatorii.** Aceste capacități s-ar obține prin utilizarea unor tehnici speciale, „descoperite" de liderul mișcării, L.R. Hubbard și prezentate într-un amestec de termeni din limbajul ingineriei și al psihanalizei. Apartenența de „științificitate" asociată cu promisiunea obținerii unei eficiențe sporite în activitățile cotidiene (firește, în schimbul unor substanțiale sume de bani) măresc atractivitatea sectei, căreia îi cad victime mai ales tinerii drogați sau cei disperați, în căutarea unor soluții de viață. Pentru alte secte, mîntuirea și cunoașterea ar putea proveni din eliberarea forțelor aflate în noi înșine, idee identificabilă și în unele mișcări cvasireligioase sau în cele cunoscute sub numele de „mișcări ale potențialului uman", grupuri de „antrenament al sensibilității", anumite „grupuri de întîlnire" etc. Referirile transcendentale sînt explicite sau implicite, dar „toate aceste mișcări încearcă să-l elibreze pe individ de propria sa gîndire, de constrîngerile sale emoționale și în mod implicit, de cultura sa". Referindu-se la S.U.A., Alvin Töffler notează: „spre sfîrșitul anilor '70 așa numita mișcare pentru stimularea potențialului uman, care a pornit din California, a pus în circulație vreo 8000 de „terapii" diferite, constînd în crîmpeie de psihanaliză, de religii orientale, experiențe sexuale, jocuri de reînviere a trecutului („Al treilea val")

Secta „Hare Krishna" pretinde că mîntuirea autentică se poate obține numai prin apartenența la o comunitate sacră, în care „singurul lucru valoros este conștiința lui Krishna". Eliberarea de presiunile terestre, „accesul la iluminare", „fuziunea cu universul sau preocupările exclusive pentru „ceea ce se întîmplă aici și acum". Iată obiective comune sectelor religioase, îmbrăcate în ambalaje atrăgătoare care amăgesc, din păcate, nu numai tineri neinstruiți.

Nocivitatea socială a sectelor religioase

Ideologiile sectelor religioase, practicile lor antiumane și antisociale ajung în sfera de interes a opiniei publice abia atunci cînd ating

dimensiunile unor tragedii, or, cele mai multe secte promovează practici antiumane și antisociale cotidiene care, fără să atingă senzaționalul publicitar, sînt cel puțin la fel de nocive: destructurarea relațiilor de familie, promovarea ambiguității în relațiile sexuale, a promiscuității, izolare socială, renunțare la orice schimbare socială, neacceptarea niciunei ordini sociale, refuz al exercitării drepturilor și îndatoririlor cetățenești etc. „Noile secte" se vor fiecare în parte, alternative mai bune de viață, demne de urmat. Ceea ce le unește este faptul că aceste alternative au, în grade diferite, afișat sau disimulat, un caracter politic. De pildă, în cadrul sectei „Biserica unificării", întemeiată și condusă de sud-coreeanul Moon, obiectivele politice reacționare și anticomuniste sînt afișate cu ostentație și agresivitate. Secta „Hare Krishna" este acuzată de a avea legături cu „Mafia", iar despre „Copiii Domnului" se știe că profesează idei neofasciste. De altfel, multe secte sînt manipulate de organizații sau cercuri politice reacționare, interesate în intensificarea artificială și dirijată a fenomenului religios din occident, unde sînt racolate de agenții de spionaj, iar altele se angajează deliberat, pe cont propriu, în acțiuni politice. Adesea, membrii de rînd ai organizațiilor sectante nu conștientizează faptul că sentimentele lor religioase sînt exploatate în scopuri politice, antiumane, anti-sociale, că sînt manipulați de liderii acestor grupări.

Nocivitatea socială a noilor secte religioase este sugerată și de idealul moral pe care acestea îl profesează. Mulți tineri urmează pe **primul „guru"** dacă doctrina acestuia vorbește despre **dragoste, generozitate, dăruire de sine: „Nu contează cine ești, de unde vii și ce crezi, eu te iubesc".** Unele secte metamorfozează însă tema iubirii în imnuri pentru erotism, altele promovează un ascetism moral riguros și rigid, după modelul asceților orientali, în scopul „explorării universului interior" și al „aneantizării eului."

Toate sectele religioase cultivă fanatismul și exclusivismul religios, intoleranța față de orice și oricine se opune normelor lor morale, doctrinare, organizaționale.

O periculozitate socială deosebită — prin confuzia pe care o provoacă — o prezintă modul lor de raportare la știință, **încercînd s-o utilizeze ca instrument de legitimare.** Se știe că unele din noile secte se inspiră în activitatea lor și din noile „psihoterapii", dezvoltate și practicate în centre specializate din S.U.A. dar și în filialele din Europa Occidentală. Noile „psihoterapii", ele însele puse în discuție de comunitatea oamenilor de știință, considerate mai degrabă fenomen social decît cercetări „de vîrf în psihologie", își propun **un nou mod de cercetare a realității persoanei umane,** dar **și de „construcție" a acesteia, a atitudinii față de sine și față de ceilalți.** Inconsecvente din punct de vedere teoretic și cu o bază experimentală fragilă, aceste curente evoluează uneori, după cum afirmă Philippe Grauer, universitar din Paris (el însuși inițiatorul unei terapii) spre o tendință direct mistică, recomandînd o „meditație" explicit religioasă. În măsura în care psihoterapiile momesc oamenii cu noi paradisuri, la fel de iluzorii ca cele vechi, ele **iau o cale ideologică religioasă, pierzînd funcția terapeutică și științifică pe care pretind că și-o asumă.** Desigur, nu toate psihoterapiile și grupurile terapeutice se reduc la modalități magice, religioase, dar sincretismul lor confuz cu elemente din cultura veche orientală le fac profitabile sectelor religioase, cărora le conferă o nesperată aparență de „științificitate".

Secte ca „Hare Krishna", „Copiii Domnului", „Ecoovie" „Cooperativa europeană" criticînd vehement capitalismul contemporan și lansînd o serie de lozinci compatibile cu aspirațiile tinerilor, dar care se dovedesc demersuri fals-umanitare, sînt nocive prin diversiunea socială pe care o provoacă, prin virajul pe care-l fac spre idei reacționare, net antisociale și antiumane — nu de puține ori de nuanță neofascistă.

Funcționînd ca modalități fie de evaziune din sistem, fie de adaptare la el sau chiar ca instrument în slujba funcționalității acestuia, sectele religioase rămîn la fel de nocive. Nu-i mai puțin adevărat însă că nici nu trebuie exagerate posibilitățile lor de acțiune în viitor. Sociologul american T. Parsons, referindu-se la grupările cu viața comunitară din S.U.A. observa că **ordinea instituită de ele nu este posibilă decît pentru un număr relativ redus de persoane, că rata eșecului este totuși extrem de ridicată** — în cadrul unor astfel de grupări.

Modalitatea de „construcție umană" pe care o propun sectele nu poate fi operațională pe scară largă și pe termen lung, deoarece individul uman nu trăiește, nu poate trăi în grupuri artificial construite și perfect izolate, ci în contextul unor relații sociale cărora, în ultimă instanță, nu li se poate sustrage.

Simptom de psihopatologie religioasă și socială, sectele religioase nu au semnificația unor „redeșteptări" majore ale spiritului religios, cum încearcă unii teoreticieni să le prezinte, ci pulverizate în nenumărate variante cu o deosebită instabilitate ideologică și organizațională, accentuează criza religiei.

Activitatea sectelor religioase, consecințele lor nocive la nivel individual și social sînt ele însele o pledoarie pentru întărirea spiritului combativ, față de orice manifestare a acestor fenomene. În acest efort de apărare a integrității fizice și spirituale a tineretului nostru, noi, părinții, ca principal factor de educație, trebuie să veghem cu toată atenția pentru ca fiii și fiicele noastre să se formeze ca personalități libere de orice influențe, de orice formă de poluare spirituală.

ANA BĂLAȘA

Sfîrşit de săptămînă în anul două mii şi...

La terminarea săptămînii de lucru de 4 zile cu 4 ore pe zi, am început pregătirile pentru weekend. Am îndesat într-o sacoşă lucruri cît mai uşoare şi practice care nu aveau faţă şi dos, ci două părţi, una pentru timp frumos, iar alta pentru ploaie. Cînd am fost gata, am mers cu linia a 3-a de centură a metroului pînă la garajul de autoturisme fără şofer. Aici, pe un panou electronic apăreau afişate tipurile disponibile. Am ales o variantă sport a Danubiancei, cu două locuri. Aveam înţelegere cu bunul meu fost coleg de liceu şi apoi facultate să mergem împreună la Predeal, de joi după amiază pînă simbătă dimineaţă, după care urma să ne prezentăm la centrul de canotaj de pe traseul Canalului Bucureşti-Dunăre, în vederea înscrierii la concursul de caiac dublu, al amatorilor, programat pentru duminică dimineaţa. Cele două zile şi nopţi la Predeal le planificasem pentru destresare şi tonificare, după îndelungate şi intense antrenamente şi, bine înţeles, după un program nu tocmai uşor — eu, la Institutul de cercetări în care lucram, prietenul meu la clinica de chirurgie ortopedică.

Pe o claviatură pătrată, pe care 10 butoane aveau încrustate în relief cifrele de la 1 la 9 plus 0, am format numărul convenţional expus pe panoul electronic şi peste circa cinci minute, într-un lift, a cărui uşă s-a deschis automat la nivelul la care mă aflam, vedem silueta mult apreciatei maşinuţe acţionată cu pile solare. Întreaga caroserie a Danubiancei-Sport consta, de fapt, din celule nereflectorizante, care înmagazinau energia solară, indiferent de poziţia soarelui. Avînd capacitate de stocare, se creiau rezerve suficiente chiar şi pentru mersul pe timpul nopţii.

Mi-am aşezat sacoşa în micul spaţiu liber din spatele scaunelor şi am urcat la volan, să întorc cheia de contact, pentru a porni spre ieşire. Aici mi-am suprapus carnetul de condus pe un mic ecran care a preluat toate datele înscrise pentru a le corobora apoi cu numărul de înregistrare a vehicolului. Am trecut pe la locuinţa prietenului meu, l-am luat şi, împreună am ieşit din oraş, înscriindu-ne pe autostrada care se derulează pe un traseu cu totul diferit de cel clasic.

Maşina era bine pusă la punct şi, în 2 ore, fără a forţa deloc, am ajuns în centrul staţiunii Predeal, unde pe un panou, tot electronic, am putut citi disponibilităţile existente în hoteluri şi vile. Am ales o pensiune mai către pădure, zonă mai liniştită şi mai ozonată, indicată în scopul urmărit de noi. La recepţia, fără recepţioneri, am luat cîte o cheie din panou şi ne-am cazat.

Mesele ni le-am pregătit singuri, luînd din frigiderele existente în bucătărie ceea ce doream să servim.

La plecare am făcut curăţenie, fiecare în camera lui şi la grupul sanitar, am schimbat lenjeria de pat cu una curată, pe cea folosită introducînd-o într-un sac de hîrtie pe care l-am luat din dulapul montat în peretele din vestibul. Sacului i-am dat drumul pe toboganul cu plăcuţa indicatoare „Pentru lenjeria folosită".

Am lăsat apoi, fiecare, pe noptieră, cîte o carte de vizită pentru cei care aveau să vină după noi, ca aceştia să ştie cine a folosit camera înaintea lor. La fel găsisem şi noi la sosire.

În cadrul concursului ne-am clasat pe locul II. Deloc rău, ne-am zis — mai aveam de lucrat la sincronizarea strocului şi dezvoltarea forţei.

Am ajuns la locuinţele noastre devreme, după ce am lăsat maşina la garaj, deoarece luni începeam fiecare o nouă săptămînă, pentru care aveam programate numeroase obiective.

TRAIAN LUPU

familia şi formarea concepţiei despre viaţă

Scopul întregii activităţi de dezvoltare a conştiinţei socialiste, de însuşire a concepţiei ştiinţifice, umanist-revoluţionare despte lume şi viaţă este, în concepţia partidului nostru, realizarea umanismului practic, asigurarea condiţiilor materiale şi spirituale de afirmare a personalităţii umane. Este cît se poate de firesc în societatea noastră să se manifeste o grijă deosebită pentru a asigura tinerilor o autentică orientare în viaţă, posibilitatea de a se integra profesional şi social, de a-şi împlini aspiraţiile.

Deoarece religia nu este doar un sistem de dogme, care încearcă să se adapteze la transformările sociale şi la noile cuceriri ale ştiinţei, ci şi o stare de spirit cu rădăcini psihosociale ancestrale — caracterizată prin neîncrederea în capacitatea omului de a cunoaşte şi transforma lumea în concordanţă cu aspiraţiile sale — în activitatea de educaţie se urmăresc atît aspectele ideologice, fundamentarea ştiinţifică a ateismului, cît şi aspectele psihosociale, condiţiile împlinirii aspiraţiilor umane. Se impune, deci, determinarea obiectivelor educative specifice fiecărei categorii de subiecţi, a unor modalităţi diferenţiate de realizare prin colaborarea instituţiilor cu funcţii educative. **Dacă şcoala deţine un atu al competenţei, al cunoaşterii celor mai bune metode educative,** familia păstrează privilegiul unui climat afectiv mai pronunţat, mai puţin neutru decît cel al şcolii.

Se poate observa că *orice părinte este interesat, în mod firesc, în împlinirea aspiraţiilor copiilor, în reuşita activităţii educative de integrare şi dezvoltare a personalităţii copilului.* În acest sens, părinţii pot să dezvolte încrederea copiilor în capacităţile lor, în posibilităţile de dezvoltare a celor de creaţie ce, cu precădere, pot să formeze o atitudine pozitivă, optimistă faţă de schimbările dezirabile, necesare şi posibile din viaţa socială, faţă de viitorul lor, pot să sădească sentimente morale şi convingeri ştiinţifice, respectul valorilor fundamentale de adevăr, dreptate, responsabilitate.

Părinţii au datoria să colaboreze cu şcoala în acestă direcţie, să nu îngusteze posibilităţile copiilor de realizare în viaţă, să nu determine apariţia unor sentimente de frustrare la copii, datorate unei izolări nefireşti de colectivitate şi de valorile culturii contemporane Prin urmare, *părinţii pot să contribuie atît la realizarea*

aspectelor ideologice, ştiinţifice, de cunoaştere a valorilor culturale de către copii, cît şi la realizarea aspectelor psihosociale, de satisfacere a nevoilor spirituale ale copiilor, de formare a unor sentimente de încredere în posibilitatea lor.

La vîrsta copilăriei se parcurge o etapă deosebită, uneori decisivă, deoarece se formează primele reprezentări şi noţiuni, primele sentimente, ce constituie premize ale structurării concepţiei generale despre lume. Copilul mic nu este nici religios, nici ateu. Lipsit de experienţă de viaţă, el are în mod firesc, un mod de înţelegere a mediului în care trăieşte încărcat de egocentrism. El crede de asemenea că adultul, părintele este atotputernic, poate face şi explica orice, poate să-i satisfacă trebuinţele şi, de aceea, acordă acestuia dragoste şi ascultare. Deoarece copilul acţionează prin imitarea adultului, are o mare importanţă comportamentul părinţilor pentru formarea conduitei copilului. Condiţionat de activităţile pe care le realizează, de explicaţiile pe care le primeşte, de primele sale relaţii sociale, încărcate de afectivitate — cu părinţii, primii săi educatori — copilul începe să-şi formeze, treptat, o imagine din ce în ce mai corespunzătoare despre realitate. Acordînd atenţie programului de viaţă al copilului, familia asigură sănătatea corporală şi sufletească a acestuia. Acordînd atenţie modului în care copilul se joacă, părinţii pot îmbogăţi reprezentările acestuia despre diferite fenomene, diversificînd conţinutul jocurilor. Împreună cu copilul se stabilesc şi se respectă reguli tot mai complexe ale jocurilor pentru a stimula formarea unor deprinderi şi sentimente care se vor transforma în convingeri şi atitudini superioare. Explicarea în spiritul adevărului şi pe înţelesul copilului a fenomenelor şi activităţilor pentru care el manifestă curiozitate, contribuie la formarea încrederii în capacitatea lui de a cunoaşte lumea şi de a acţiona eficient. Dimpotrivă, *se procedează greşit cînd se dau explicaţii prea naive*, nu se justifică cerinţele şi aprecierile cu privire la activitatea copilului, producîndu-se astfel sentimente de neîncredere şi nesiguranţă.

De fapt, cu sau fără intenţia noastră, copilul îşi crează explicaţii despre apariţia animalelor, naşterea copiilor, construindu-şi imaginile lui despre lume. Influenţa mijloacelor moderne de informare, televiziunea în special, dezvoltă capacitatea copilului de a înţelege fenomenele naturale şi activităţile sociale. În aceste condiţii, familia poate contribui la succesul în munca de educaţie, prin formarea încrederii copilului în capacitatea de a-şi realiza nevoile, aspiraţiile prin activităţi care să concorde cu legităţile obiective ale realităţii, cu normele de viaţă ale societăţii noastre socialiste.

Pătrunderea copilului în sistemul de învăţămînt corespunde unei anumite „încărcări afective" pentru care copilul trebuie pregătit, bazîndu-ne pe dorinţa lui de „a fi mare", ştiutor, de a trăi în mijlocul celor de vîrsta sa. *Părinţii pot ajuta procesul adaptării şcolare atunci cînd stimulează curiozitatea copilului faţă de noul univers pe care îl deschide şcoala.* Este greşită atitudinea unor părinţi care prezintă şcoala ca o pedeapsă, ca o sperietoare: „ai să vezi tu la şcoală, cînd nu o să ţi se mai facă toate poftele". Desigur, şcoala nu va face „poftele" copilului, dar ea satisface personalitatea acestuia — căruia îi oferă un nou univers, un nou cîmp de activitate, de afirmare. Aprecierea şcolară, mai obiectivă, mai riguroasă este resimţită subiectiv de copil, cel mai adesea cînd primeşte note. Ar fi bine ca nota să fie un motiv de bucurie şi pentru copil şi pentru părinţi. Dar, uneori...

Dacă apar notele mici, părinţii se simt obligaţi să intervină, să pedepsească ori să ajute mai mult decît înaintea unor teze, examene, sub influenţa unor prejudecăţi, se mai apelează chiar la „graţie elinică". Este semnificativ că acest apel se face mai ales înaintea unor examene. Desigur, după aceea, totul reintră în normal, dar copilul poate căpăta tendinţa de a aştepta „mila" cuiva, în loc să-şi sporească încrederea în posibilităţile lui de reuşită. *Dacă nu se ţine seama de măsura ajutorării şi aprecierii copilului, poate apărea o tendinţă a acestuia de a se eschiva de la obligaţiile şcolare şi familiale sau de a se eschiva de la controlul părintesc.* Disimularea copilului se poate manifesta prin refuzul de a povesti ce a făcut la şcoală. Alteori se ascunde carnetul de note sau se exagerează merite inexistente („am răspuns bine dar profesorul nu mi-a pus decît..."). Uneori, cînd nesinceritatea este evidentă, părinţii consideră aceasta ca o încercare a copilului de a ieşi de sub controlul lor. Dar cauzele trebuie căutate în trecut; părintele trebuie să ştie că în mod normal copilul doreşte să fie solicitat—desigur după puterile vîrstei lui—să creeze, să muncească, să înveţe şi să se joace. Dacă se observă anumite acţiuni, dificultăţi ale copilului, părintele trebuie să ia legătura cu şcoala, cu învăţătorul sau dirigintele. În nici un caz nu se cuvin nesocotite recomandările primite de copil de la şcoală, activităţile cultural-educative la care el este solicitat, deoarece aceasta ar putea duce la dificultăţi sporite în integrarea şi reuşita în viaţă a copilului.

Situaţii de inadaptare, care zdruncină încrederea copilului în posibilităţile lui de realizare în viaţă, apar şi cînd există dezacorduri între atitudinea mamei şi aceea a tatălui faţă de educaţia copilului sau cînd părinţii sînt indiferenţi faţă de aspiraţiile şi succesele copiilor. Deoarece există o influenţare reciprocă a copiilor, sîntem cu toţii interesaţi, ca părinţi, de situaţia colegilor, a prietenilor copiilor noştri. Altminteri, dacă grija şi înţelegerea noastră este inconsecventă, copilul va manifesta — după cum se exprimă profundul cunoscător al sensibilităţii copilului, Saint Exupery — o nedorită „înţelegere faţă de cei mari"...

Deşi se impune, în interesul copilului, să se cultive în familie optimismul, încrederea în posibilităţile individuale şi sociale ale tînărului, satisfacţiile muncii şi creaţiei, diversitatea preocupărilor utile şi plăcute, totuşi mai sînt unii părinţi care încearcă să facă educaţie religioasă copiilor, frustrîndu-i astfel de bucuria participării libere, depline, la viaţa colectivităţii. Aceşti părinţi trebuie conştientizaţi de către educatori asupra următoarelor aspecte: ei ino-

culează idei depășite de istorie în conștiința celor ce vor trăi în condiții viitoare, noi, rezultatele vor fi nefavorabile pentru proprii copii, și vor duce la inadaptarea acestora, la îngustarea posibilităților de realizare în viață. Deoarece copiii noștri merită să-și trăiască viața în lumina încrederii în împlinirea aspirațiilor lor, pe măsura participării lor conștiente, creatoare la realizarea în viață a acestor năzuințe și idealuri, trebuie evidențiat familiei că un tînăr cu o concepție științifică umanistă se poate mai bine integra social și realiza în viață.

La nivelul înalt de cultură la care se află poporul nostru, toți factorii implicați în procesul de educație pot oferi tinerei generații un înțeles al sensului vieții, al luptei pentru o viață mereu mai bună și mai dreaptă. Pentru reușita activității de educație, răspunderea revine întregii societăți, dar este de subliniat că educația din primii ani de viață își pune o puternică amprentă asupra evoluției personalității copilului, a modului în care tînărul va reuși să se integreze în societate. La vîrsta adolescenței tinerii încep să conștientizeze obiectivele propriei lor educații, să facă eforturi de autoperfecționare, devenind participanți activi la procesul de transformare revoluționară a societății, inclusiv la procesul de educație. Preluîndu-și propriul destin, tînăra generație preia și responsabilitatea pentru destinul generației viitoare, purtînd făclia progresului pe pămîntul patriei.

Prof. dr. GHEORGHE BUNESCU

copii mici – probleme mari

Cînd copilul plînge, nu doarme, sau este foarte agitat, nu are apetit, ori este încăpățînat și capricios, părinții își fac tot felul de probleme. Uneori nu reușesc să-l înțeleagă și nici să-i intre în voie. În asemenea situații este necesar ca părinții să știe că, în dezvoltarea lor, copiii parcurg mai multe etapa, din care perioada primilor trei ani are o deosebită semnificație.

În secolul XX — supranumit și „Secolul Copilului" — a fost acordată cunoașterii psihologice a copilului o deosebită atenție, deoarece, în această perioadă se produc transformări importante. Astfel, în etapa de la 1 la 3 ani se produc modificări deosebite în dezvoltarea psihică, cognitivă, afectivă, care — toate — contribuie la formarea ulterioară a personalității copilului. Acum se dezvoltă limbajul, se lărgesc relațiile afective, se formează conștiința și conștiința de sine.

Perioada primei copilării, cum este denumită această etapă, se caracterizează printr-o intensă dezvoltare biopsihică, procesul creșterii este multilateral, intens, încetinind spre limita superioară a etapei următoare.

Cercetările de psihologie și pedagogie au demonstrat că în această perioadă receptivitatea copilului este puternică, iar inteligența atinge gradul cel mai rapid de evoluție. Datorită nenumăratelor solicitări la care sînt supuși și influențelor pe care le suportă, copiii ne obligă să căutăm căi și mijloace noi prin care să le valorificăm potențele în folosul dezvoltării lor, pregătindu-le, astfel, în mod treptat, creșterea gradului de receptivitate.

De aici și necesitatea ca în această perioadă de vîrstă să se acorde copilului un plus de atenție. Adică să se pună accentul pe acțiuni necesare stimulării educative, pe toate planurile: intelectual, moral, afectiv etc, sporind influența pozitivă a jocurilor educative ce se pot organiza în familie și în colectivitate.

În perioada de vîrstă de la 2 la 3 ani copiii sînt uneori capricioși, ori încăpățînați, dar acestea sînt într-o mare măsură expresii ale afirmării conștiinței de sine și ale dorinței lor de a realiza singuri ceva. Această *independență nativă* se află în creștere. Este bine ca părinții să nu cedeze, să nu dezarmeze în fața unor astfel de manifestări, întrucît copiii speculează slăbiciunile celor mari.

Tipologia manifestărilor și tipologia strategiilor educaționale sînt greu de stabilit. Oricum, nu este indicată o educație rigidă, despotică. Este mai bine să ne cunoaștem copilul și, în asemenea situații, *să-i captăm atenția* — și așa mobilă și ușor de orientat într-o altă direcție decît aceea preferată de el.

Pe măsură ce copilul crește, structura sa se echilibrează, devine înțelegător și conciliant, manifestînd bună dispoziție pentru activitățile dirijate. În conduita lui se observă unele modificări — rîde cu multă bucurie, lasă capul în jos cînd este dojenit, simte nevoia de a i se spune dacă este bine sau nu cum a procedat, așteaptă să fie lăudat. Deși își menține surplusul de energie (de la unul-doi ani) pe care cu atenție trebuie să-l dirijăm spre acțiuni folositoare — copilul se prezintă, în jurul vîrstei de trei ani, ca o ființă independentă. În primii ani el a acumulat o serie de cunoștințe ce-i ușurează antrenarea într-un proces instructiv-educativ organizat — deși dezvoltarea anatomo-fiziologică survenită nu-i asigură, încă, dezvoltarea psihică necesară, creînd, abia, premisele acesteia. Însușirile anatomo-fiziologice nu definesc, așadar, caracterul și nici nu pot indica nivelul de dezvoltare psihică a copilului. De exemplu, un copil poate fi respectuos, avînd o comportare atentă, în timp ce altul poate fi mai instabil și egoist, totul depinzînd și de mediul în care s-a dezvoltat și de educația ce i s-a făcut. De cele mai multe ori educația dată în familie, ca și comportamentul celor mari, se reflectă în comportamentul copilului, întrucît prin imitație copiii își însușesc atitudinile celor din jur, le copiază modul de a vorbi, de a se comporta față

de alte persoane. Așadar, ei adoptă anumite norme de conduită. De aici se naște și întrebarea: *Mai este nevoie de educație în familie?*

În cazul în care n-am răspunde afirmativ la această întrebare, educarea copilului ar fi extrem de simplă, ar însemna ca el să se comporte așa cum ne comportăm noi, cei din jur, adulții. Totuși, în realitate educația copilului este absolut necesară. Copilul are nevoie de o atentă educație atît în familie, cît și în grădiniță, pentru formarea deprinderilor de bază necesare dezvoltării sale; deprinderile igienice, de comportare civilizată, punîndu-se un deosebit accent pe dezvoltarea intelectuală. Acum este momentul să i se dea copilului posibilitatea să cunoască mediul înconjurător apropiat familiei și grădiniței. Cu copilul de mînă să se pornească în explorarea frumuseților naturii, prilej cu care el asimilează cunoștințe noi dar, mai ales, prin astfel de acțiuni trezim dragostea pentru frumusețile naturii, sădindu-i de mic dragostea pentru casa părintească, pentru locul natal, pentru patrie. Așa se face că din copilul de 1—3 ani care era mereu supravegheat, acum, spre vîrsta de 4 ani, el devine o ființă *importantă* în familie sau într-un colectiv de copii. El a început să renunțe la serviciile altora, devine apt să-și execute singur unele obligații, ajută pe cei de o vîrstă cu el și chiar simte nevoia să dea un mic ajutor celor mai mici. De aici și necesitatea ca părinții să ia în considerație aceste transformări și să-și schimbe atitudinea față de copilul de vîrstă preșcolară. Să renunțe treptat la tutela lor măruntă și să-i dea copilului posibilitatea de a-și manifesta inițiativa. Procedînd astfel, părinții au posibilitatea să evite criza vîrstei de trei ani, care de cele mai multe ori pune pe părinți în situații dificile, neștiind ce să creadă despre copilul lor. Așadar este bine *să nu se îngrădească inițiativa copilului, ci să fie dirijată spre acțiuni utile.*

Atunci cînd părinții din prea mare dragoste își răsfață copiii fără discernămînt și nu-i supun unor norme de comportare, ci fac totul în locul copilului, fie că n-au timp să aștepte îndeplinirea sarcinii, fie că nu vor ca micuța lor odraslă să fie supusă la efort, atunci, inevitabil vor apărea manifestări egoiste, tendința de a domina pe alții. Copiii știu — prin rugăminți, ori prin lacrimi — să obțină îndeplinirea celor mai neînsemnate dorințe ale lor. Și rezultatele negative se vor ivi neașteptat de repede. Atît părinții cît și educatoarele vor avea de luptat pentru a-i schimba și, mai ales, pentru a le forma acele deprinderi și cunoștințe pe care nu le-au primit la timpul potrivit.

Așadar, este mai ușor să formăm copiilor deprinderi bune de la început, și mai greu să luptăm să le corectăm pe cele rele. La îndemînă ne stau mijloace și procedee variate. Cel mai potrivit vîrstei lor este jocul. Jucîndu-se, copiii reproduc aspecte din mediul înconjurător, uneori își aleg singuri subiectele și rolurile pe care și le doresc. Devin, de pildă, medici și îndată apar în gentuța lor, sticluțe cu... medicamente, cîte un ac ce ține loc de seringă, batiste transformate în tampoane de vată etc., iar unul dintre copii — frățiorul sau surioara mai mică — va fi pacientul căruia trebuie să-i aplice, cu toată priceperea, tratamentul. De asemenea și scaunele din bucătăria casei sînt transformate în locomotivă și vagoane, iar mecanicul priceput la „toate", le repară împreună cu ajutoarele lui și dacă nu au călători, desigur, aceștia pot fi improvizați din păpuși, mătură sau alte obiecte ce le sînt la îndemînă.

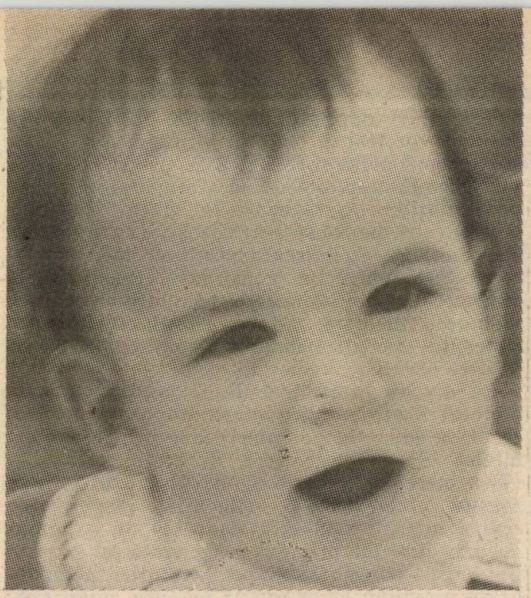

Deținerea rolului principl constituie întotdeauna marea dispută, în colectiv sau în familie. Cine să-l dețină cînd pe toate le-ar vrea prea inimosul copil de 3 ani! Se ivesc neînțelegeri, pentru că fratele mai mare vrea să fie el în rolul principal, dar să fie și conducătorul jocului. În asemenea situații este bine să se intervină cu tact de către părinți sau de către educatoare, copiii să fie antrenați în activități și jocuri educative. Să se acordăe — în acest scop — copiilor timp suficient, pentru că în joc viața psihologică a copilului atinge un nivel din ce în ce mai înalt și, ca urmare, să se folosească momentul prielnic dezvoltării și formării atît din punct de vedere psihic, cît și intelectual.

Este necesar ca părinții să rețină că *în dezvoltarea lor copiii parcurg mai multe etape importante.* (Copiii din zilele noastre manifestă o precocitate în dezvoltarea intelectuală, ca urmare a influenței factorilor de mediu și a creșterii nivelului de trai.)

Procesul dezvoltării psihice la copii nu se manifestă concomitent și în toate direcțiile. Educația organizată ajută însă procesul de dezvoltare armonioasă. În acest scop, este necesară stimularea și solicitarea lor în diferite activități. B.S. Bloom, referindu-se la importanța *perioadei dintre 1 și 3 ani, o consideră a fi cea mai fertilă. Copilul își însușește, acum, cam 60% din totalul informațiilor de care va dispune în întreaga sa viață.*

Situația aceasta evidențiază încă o dată, *capacitatea de asimilare* pe care o au copiii și *necesitatea de a le crea*, în familie și grădiniță, mediul necesar asimilării.

SILVIA DIMA

cîntec, joc și voie bună

O portiță, o alee, flori, arbori, leagăne, tobogane, scări, învîrtitori, balansoare, bazin de nisip. Nu e greu de ghicit că aici se află o grădiniță de copii. Un dar al conducătorului iubit al poporului nostru. O clădire în care cîntecul, jocul și voia bună sînt la ele acasă. Condiții minunate de învățătură și joc, de cîntec și muncă, un loc în care se sădește dragostea de țară și de neam, dragostea pentru pămîntul și trecutul eroic românesc, un loc în care copilăria trăiește clipe de neuitat, în care miile de glasuri răsună cristalin, încununîndu-ne viața de bucurii și satisfacții.

Intrăm sub cupola copilăriei: dulăpioare în care cei mici își aranjează cu grijă îmbrăcămintea și încălțămintea, își pun șorțulețul albastru pășind cu încredere spre sala de clasă. Bucuria întîlnirii cu ceilalți copii îi îndeamnă la fapte noi. Unii se îndreaptă spre mijloacele de locomoție cu care încep să ducă de zor material de construcție, alții îmbracă halatul de doctor, își iau trusa medicală și încep consultațiile, alții încep să prepare hrana pentru păpuși, dovedind atașament și dragoste pentru... copilașii lor. Rolurile fiind împărțite, copiii sînt serioși, iar treaba merge strună. Blocurile se ridică unul după altul, mamele cu copiii în brațe pleacă mulțumite de la dispensar, iar gospodinele aranjează masa cu bucatele preparate. Micul dejun le întrerupe jocul pentru cîteva clipe. Se întorc cu aceeași chemare, zgomotoși, cu glasuri argintii de clopoței, ascultînd parcă ecoul, chemîndu-se unul pe altul pentru a-și împărtăși din plin bucuriile copilăriei.

Dar cum orice început are și un sfîrșit, jocul se încheie și fiecare copil își ocupă locul la activitățile obligatorii: cei de trei ani urmăresc cu interes povestirea „Tomiță iepurașul" de Alexandru Mitru, cei de patru ani se bucură de realizările Epocii Ceaușescu, admirînd diapozitivele prezentate de către tovarășa educatoare, iar cei din grupa mare se pregătesc intens pentru școală. Mînuiesc corect creionul pe fișa de exerciții grafice, numără pînă la zece, se întrec în a povesti și a se exprima în propoziții corect închegate, din punct de vedere gramatical.

Apoi se întorc din nou la joacă: glasuri zgomotoase la leagăne, tobogane, învîrtitori, balansoare și multe alte aparate de gimnastică pe care au învățat să le folosească cu grijă, atît pentru dezvoltarea lor fizică cît și pentru distracții.

Curînd, însă — pentru că totul se face cu măsură — zgomotul încetează: copiii servesc masa și liniștiți intră în dormitor pentru somnul de prînz.

La ora 15, cînd sirena fabricii anunță încetarea lucrului, mamele, grăbite, se îndreaptă spre grădiniță, unde le așteaptă micuții preșcolari. Din nou cîntec, joc și voie bună pînă la plecarea ultimului copil. În urma lor dominant a rămas ciripitul păsărelelor.

„Adversarii" sînt acum departe unul de altul, la casele lor, așteptînd ca Moș Ene să le mîngîie genele și să le spună „noapte bună".

De după un nor Luna apare încet, trimițîndu-și razele mîngîietoare spre locurile copilăriei fericite. Pornind, apoi, spre alte zări, ea poartă mesajul de pace al copiilor României Socialiste.

Copilărie, copilărie fericită! Copiii noștri de azi, viitorul de mîine al țării, sînt îndrumați să ajungă undeva, dar nu oriunde, să realizeze ceva, dar nu orice.

Toată grija și dragostea părintească pentru viitorul națiunii noastre se află în preocupările conducătorului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, părintele iubit al tuturor copiilor din țara noastră.

Florile patriei noastre, florile sufletului nostru, cresc nestingherite, fiind îngrijte de harnici și pricepuți grădinari.

TEODORA POPALUCA

REȚINEȚI ADRESA:
SATU MARE, STRADA SALCÎMILOR 12

copii care tînjesc după o fărîmă de suflet

Niciodată nu m-a bătut gîndul să scriu un roman, dar, iată, atîta material faptic s-a adunat, am cunoscut gîndurile și frămîntările atîtor copii, micile sau marile lor drame trăite înainte de-a ajunge la Casa de copii școlari, încît ar fi păcat ca toate acestea să nu fie materializate într-o carte.

Mă aflu în fața unei clădiri impunătoare, de-o arhitectură discretă; în jurul meu un grup de fete, care mă privesc senine, cu o anumită curiozitate. Se agită vesele, barîndu-mi calea spre intrare. Le spun că vreau să scriu despre ele și, dintr-o dată, devin rezervate și grave. Nu prea le surîde precizarea mea și nu știu de ce.

— Dar despre cine să scriu? Ajutați-mă voi. Sînt, cum s-ar spune, la dispoziția voastră!

Fetele n-au șovăit nici o clipă cu „îndrumarea" lor.

— Scrieți despre tovarășa...

— Vă rugăm...

— Despre mama noastră, se auzi glasul unei fetițe din clasa I.

Am rămas o clipă descumpănit. Mai precis, îmi era greu să întreb care era mama lor.

— Despre tovarășa directoare, veni precizarea, reluată în cor de întregul grup.

— Dar tovarășa este severă, le încerc eu.

— Este severă, dar ne iubește!

— Și cîte fiice are mama voastră?

— Sîntem 175 de fete.

M-au luat de mînă şi-am intrat la Casa de copii şcolari — Satu Mare, strada Salcîmilor nr. 12.

Profesoara şi directoarea acestei instituţii şcolare, Paraschiva Sorian mă întîmpină cu un aer oficial şi rece. Impresia mea de moment avea să se risipească însă, pe măsură ce cunoşteam *viaţa acestei familii, atît de unite*. Am vizitat dormitoarele, atelierul, clubul şi biblioteca, bucătăria şi sala de mese, terenul de sport, expoziţia cu broderiile şi celelalte produse ale elevelor, din orele activităţilor practice. Am asistat la repetiţiile formaţiilor de dansuri populare şi moderne, a corului şi a recitatoarelor, a brigăzii artistice de agitaţie. Le-am văzut pe fete lucrînd în ateliere ca şi la bucătărie, făcînd curăţenie în dormitoare şi pe coridor. Atmosfera aceasta de muncă şi calm, de ordine şi disciplină, de căldură sufletească radiind din privirile tuturora m-a impresionat profund. Am simţit, pentru o clipă, că nu voi fi în stare să redau, în toată complexitatea ei, această lume a copilăriei, optimismul şi problemele acestor fiinţe.

Tovarăşa directoare vorbeşte puţin. Faptele n-au nevoie de cuvinte. Vocea îi devine mai caldă, dar sub calmul aparent îi simt emoţia de mamă şi lacrimile de bucurie din priviri. De 33 de ani slujeşte cu devotament învăţămîntul sătmărean, iar de 21 de ani este directoarea *mama* acestei numeroase familii. Este profesoară de limba şi literatura română— una dintre cele mai preţuite *mame* din judeţ. E şi firesc, din moment ce, de-a lungul anilor, a crescut şi a format generaţii întregi de copii care şi-au găsit aici echilibrul, demnitatea şi condiţiile afirmării depline. Ca orice mamă adevărată, îşi laudă fiicele, se bucură de succesele lor, se întristează şi suferă alături de ele cînd sînt la grea cumpănă, dar evită — ca urmare a calităţii muncii depuse — orice discuţie referitoare la merite personale, la succesele şi distincţiile obţinute de-a lungul anilor. Mă învită să discut cu elevele ei, să le cunosc gîndurile, preocupările, aspiraţiile, iar dacă e să se scriu despre cineva, atunci acestea sînt ele, vlăstarele de aur ale viitorului, mlădiţele care nu s-au frînt, ci s-au ridicat mai viguroase, înmugurind sub ochii ocrotitori ai partidului, sub cerul senin şi luminos al patriei socialiste. Treptat, dialogul se însufleţeşte, e ca şi cum aş avea în jurul meu sute de mame, dorind care mai de care, să-şi laude odraslele, cu satisfacţia datoriei împlinite.

Dialogul continuă cu mai multă însufleţire, se extinde, creşte în semnificaţii. Directoarea îmi prezintă colaboratoarele, toate foste eleve ale sale, crescute aici, educate aici, legîndu-se cu inima, cu toată puterea lor de muncă de această *familie a demnităţii* şi *purităţii*. Eugenia Simonca, Maria Domuţa, Dreangă Irina, Ioana Buftea Elisabeta Lipcei formează un colectiv unit în menirea lor nobilă de-a le dărui fetelor căldura unui cămin de care n-au avut parte în propria lor familie. Paraschiva Sorian îşi aminteşte cu duioşie şi de celelalte foste eleve ale sale, care îşi au acum familiile lor, s-au răspîndit în cele patru părţi ale ţării şi s-au realizat, dar niciodată n-au uitat de fosta familie, din care şi-au luat zborul. Lucia Pop lucrează, ca inginer, la Colibaşi-Piteşti, Olga Pătăroiu a devenit profesoară, Dina Dărăban este economist la Consiliul Popular Municipal Bucureşti, Florica Bălaj e tehnician la I.T. Ardeleana din Satu Mare, Terezia Govor şi Irina Hosu sînt muncitoare la vestita interprindere sătmăreană „Mondiala". De altfel, tovarăşa directoare ne precizează:

— Anul acesta se împlinesc 35 de ani de cînd Casa de copii îndeplineşte rol de familie, găsindu-şi ocrotirea aici 1207 eleve orfane, semiorfane, provenite din familii cu boli incurabile sau din familii dezorganizate. În multe cazuri cadrele didactice au avut de luptat cu sechelele unei ereditaţi nefavorabile, cu atitudini necorespunzătoare faţă de muncă şi învăţătură. Cu răbdare, aceste greutăţi au fost înlăturate şi, cu mici excepţii, elevele au plecat din familia noastră cu o calificare, integrîndu-se cu succes în viaţă. Astfel, 642 de eleve sînt absolvente ale şcolilor profesionale sau calificate la locul de muncă. Multe dintre ele sînt muncitoare fruntaşe. Un alt grup de 204 eleve au terminat diferite licee, sînt bune educatoare, învăţătoare, cadre sanitare, economiste sau tehnicieni în agricultură. 27 de eleve au absolvit diferite instituţii de învăţămînt superior fiind profesori, ingineri, economişti, specialişti de-o aleasă ţinută intelectuală. Deci, cum să nu fiu fericită cînd, din nişte copile zdrobite de durere, cu sufletele împietrite, fără orizont şi fără căpătîi *formăm oameni adevăraţi*, le redăm forţa şi încrederea în oameni şi-n ziua de mîine. Este meritul societăţii noastre socialiste, iar noi sîntem slujitorii ei devotaţi.

Într-o zi, în municipiul Baia Mare m-am trezit sărutată, îmbrăţişată în stradă de o necunoscută. Era fosta noastră elevă Rozalia Băban. Plîngea de fericire. Acum îşi are familia ei, trăieşte şi munceşte demn, cu satisfacţia de-a fi utilă societăţii care a crescut-o.

Dar, cred eu, ar fi mai bine să ne întoarcem la *copiii noştri* de azi, să-i cunoaşteţi, să le ascultaţi năzuinţele, să le intuiţi planurile şi să le descifraţi durerile. Pentru că, unele dintre ele mai suportă încă lovituri grele din partea părinţilor. Priviţi-o pe Veronica Iancu, elevă în clasa întîi. E atîta tristeţe în sufletul ei, încît nu pot dormi nopţile gîndindu-mă cum să-i dăruiesc o clipă de fericire. Are mamă, dar, deocamdată, e de negăsit. Şi fata nu mai poate de dorul ei. Vin familii străine să o viziteze, îi oferă cadouri, dar rămîne cufundată în singurătatea dureroasă a vieţii care o macină. Oare cum să dau eu de mama acestei fete, cum să dau?

Rămîn o clipă descumpănit. Tăcerea încearcă să-şi facă drum între noi. Vocea Paraschivei Sorian revine însă, cu aceeaşi unduiri de calm, dar şi de indignare.

— Ce să mai spun de necazurile Elenei Negrean, elevă în clasa a IV-a? De patru ani a tot sperat să-şi revadă, cel puţin mama, în vacanţă. În sfîrşit, am reuşit să o trimitem pe Elena la Baia Mare. A venit de acolo cu sufletul zdrobit: *mama ei nu vrea s-o mai vadă*, precizîndu-i că *nu mai are ce căuta la ea*. Cum poate să vorbească astfel, *o mamă*, nu înţeleg! Nu sînt capabilă să înţeleg! E peste puterile mele!

Ochii profesoarei Paraschiva Sorian mă privesc insistent, aşteptînd parcă un sprijin. Mă cufund în scrisul meu, apăsat parcă de neputinţă şi dezolare.

— Să nu credeţi cumva că fetele acestea nu-şi vor găsi un rost în viaţă, că nu vor depăşi momentele grele prin care trec. Prin astfel de momente a trecut şi Rodica Moiş, care nu şi-a văzut mama de foarte mulţi ani. Acum e în clasa a IX-a la Liceul Economic. Îi place matematica şi desenul, pictează, face sport şi speră, totuşi, că va veni odată şi odată clipa cînd se va reîntîlni cu mama ei. Nu-i va reproşa nimic, ci va plînge de fericire, sperînd în iubirea ei... Dar pe noi ne doare sufletul. Că, să ştiţi, noi facem totul ca fetele să păstreze pe mai departe legăturile cu părinţii — dacă trăiesc — cu neamurile lor, cu meleagurile natale. Mariana Andreica scrie versuri, dar cea mai frumoasă poezie a sa e dedicată tot mamei:

„Mamă cu zîmbet senin,
Iubirea mea toată
Tie ţi-o-nchin;
Bucuriile mele toate
Ţie ţi le dăruiesc;
Florile pămîntului
Pentru tine le-adun,
Mamă plină de bunătate
„Şi dragoste"

Mariana e în clasa a IX-a şi va deveni, cu siguranţă, profesoară de limba şi literatura română, aşa cum şi-o doreşte".

Apoi, discutăm cu fetele. O cunosc pe Maria Barbul, elevă în clasa a XII-a. E în toiul pregătirilor pentru bacalaureat şi examenul de admitere în facultate. Vrea să devină biolog. Îi place natura şi vrea să pătrundă în tainele ei. Este o recitatoare desăvîrşită. A scris chiar versuri pentru brigada de agitaţie a şcolii. Nu ştie ce e oboseala, nici odihna, e sufletul întregii colectivităţi. Surorile Koka, Erika şi Clara sînt orfane de ambii părinţi, ca şi surorile Siteri—Iuliana, Elisabeta şi Eva, dar s-au integrat repede în noua lor viaţă, în noua lor familie, bucurîndu-se de dragostea părintească de care au avut atîta nevoie. Florica Negrean este şi ea fără părinţi, dar e în clasa a X-a, are personalitate: toate fetele o iubesc.

Planurile ei de viitor sînt clare: vrea să lucreze în miliţie şi să urmeze dreptul. Deocamdată învaţă o meserie şi se pregăteşte asiduu pentru examenele de treaptă. Eleva Stela Mureşan îşi aminteşte de primele zile petrecute în noua sa familie: „Am venit aici în 1981. Am păşit cu emoţie şi teamă, cu neîncredere, dar după numai cîteva zile m-am simţit în largul meu. De la intrare m-a atras expoziţia cu fotografii şi picturi, cu broderiile şi lucrurile de mînă făcute de colegele mai mari. Mă întrebam cînd voi fi în stare să fac şi eu lucruri aşa de frumoase. Acum sînt în stare. Dar, atunci, la început, am fost mai retrasă, mai ruşinoasă, îmi era frică de cei din jurul meu, dar fetele mi-au adus mingi, corzi de sărit şi tot felul de jucării. Mă gîndesc de pe acum cu tristeţe la clipele cînd va trebui să mă despart de această minunată familie. Atunci însă voi fi mare şi voi şti să-mi găsesc un rost frumos şi-un drum curat în viaţă. Partidul este părintele nostru drag, el nu ne-a uitat şi nu ne va uita". O altă elevă, Daniela Vereş, mărturiseşte plină de entuziasm: „Nu am crezut niciodată că voi trăi atîtea bucurii! Am fost în tabere la munte şi la mare, în excursii, muncim şi învăţăm cu plăcere, pentru că tot ce facem e pentru noi, pentru casa noastră. Sîntem ca un stup de albine dar, spre deosebire de el, noi ştim să cîntăm, avem idealuri şi visăm, privim cu încredere viitorul. Pentru grija ce ni se poartă, pentru copilăria noastră fericită, mulţumim tovarăşului Nicolae Ceauşescu, partidului, ţării noastre dragi şi tuturor celor ce ne înconjoară cu dragoste".

Ce ar mai avea de adăugat reporterul? Totul a decurs atît de firesc, încît, acum, la 1 Iunie 1986, de ziua copilului, dragi mame şi voi, viitoare mame, trimiteţi un gînd de dragoste pe adresa din titlul acestui reportaj, iar voi, mame care aţi uitat de proprii voştri copii, gîndiţi-vă, că, acolo, cineva vă iubeşte. Sînt propriile voastre fiice, sînge din sîngele vostru. Suflete care tînjesc după o fărîmă de suflet cald, de mamă.

ION GHIUR

un suflet ales

„Fiecare păstrăm în amintire chipul unui dascăl care a fost alături de noi în toţi anii de şcoală, ani în care dialogul dintre catedră şi bancă, dintre profesori şi elevi a fost benefic. În desfăşurarea lui, noi am fost creatorii rolurilor, interpreţii rolurilor respective şi — caz unic — şi spectatorii acestor interpretări.

Pentru că pentru noi, tovarăşii profesori au fost modele şi ideal, puterea şi înţelepciunea, teama dar şi respectul, bucuria succeselor şi lacrima furişă a notei proaste.

Şi poate pentru cei care am fost elevi la Casa de copii din Murgeni — Judeţul Vaslui — nu vom putea uita, pe cea care a fost nu numai dascălul nostru dar şi mama noastră adevărată, cea care s-a ocupat timp de 7 ani în calitate de directoare de această casă de copii".

Sînt cuvintele fostului elev V.M. astăzi inginer la una din cele mai mari uzine din capitală, bucuros că poate să ne povestească de acei ani în care a învăţat să devină om, în care şi-a însuşit o meserie, în care a legat prietenii, a căpătat încredere în oameni şi în acelaşi timp a meritat încrederea celor din jur.

Pe profesoara de limba română Sonia Rîbac, secretara B.O.B. , am întîlnit-o în cabinetul de limba română de la Liceul Agroindustrial din Murgeni, judeţul Vaslui.

O femeie prezentabilă, cu ochi verzi, luminoşi şi ageri, cu păr şaten scurt. Ne-a primit cu bucurie şi dorinţa de a prezenta activitatea liceului agroindustrial, cabinetele şi laboratoarele, ferma şi, evident, elevii clasei a cărei dirigintă era. Era preocupată să ne formăm o imagine cît mai completă despre şcoală, despre elevii ei...

— Tovarăşă profesoară, de la fostul dumneavoastră elev V.M., am aflat că aţi fost 7 ani directoarea Casei de copii din localitate. Ce ne puteţi spune despre acesta perioadă de muncă şi viaţă? Pe nesimţite dialogul se-nfiripă...

— Cei mai frumoşi ani, cu cele mai mari realizări şi satisfacţii pentru munca de educator — poate şi pentru că au fost şi grei, ne mărturiseşte tov. profesoară Sonia Rîbac — au fost acei ani în care am activat la Casa de copii. Preocuparea mea permanentă — în calitate de directoare — era ca aceşti copii să devină oameni adevăraţi, bine pregătiţi profesional şi capabili să se integreze mai rapid, fără dificultăţi, în producţie, în societate. Pornind de la o cunoaştere aprofundată a copilului, a sufletului acestuia, a nevoilor sale spirituale şi materiale, am urmărit îmbogăţirea orizontului de cunoaştere a copiilor, formarea şi dezvoltarea unor sentimente cum ar fi cel al datoriei şi răspunderii, al cinstei şi demnităţii, al prieteniei şi respectului faţă de cuvîntul dat.

Ne-am străduit să le formăm deprinderi practice de petrecerea plăcută şi utilă a timpului lor liber, ţinînd cont de acea nevoie permanentă, de joacă a copilului, de cheltuire a energiei acumulate, prin sport, plimbări, excursii, expediţii, lecturi, vizionări de spectacole ş.a.

Aveam grijă şi niciodată nu discutam, nu le vorbeam de datele lor personale din dosar, nu discutam ce au fost sau ce erau părinţii lor. Era important să-i faci pe copii să înţeleagă că sînt copii ca toţi copiii şi să iubească copiii şi oamenii, să iubească munca şi adevărul.

Acţiunile pe care le organizam erau de natură să stimuleze spiritul de grup, de echipă, întrajutorarea, solidaritatea copiilor, devotamentul şi mîndria de a forma toţi aceeaşi familie. Urmăream educarea unei atitudini corespunzătoare în faţa vieţii, de cultivare a voinţei, a dorinţei de autodepăşire, a ordinei şi în acelaşi timp a disciplinei.

Greşala o mărturiseau în intimitate şi în urma unui şir de vorbe bune şi calde. Veneau singuri la „odaia de curat", cartea de vizită a casei. Am fost tot timpul preocupată să suplinim acea căldură de care aveau atîta nevoie, precum şi grija a fi afectuoşi cu alţii, să le formăm acele aptitudini şi deprinderi cum ar fi făcutul patului, aranjatul unei mese, pînă la mobilarea unui apartament... sau organizarea bugetului unei familii. Nimic să nu lipsească din pregătirea lor.

Din multitudinea de evenimente, acţiuni din această perioadă bogată de activitate există vreun fapt de care să nu vă amintiţi cu plăcere?

— Sînt multe lucruri în viaţă la care ne gîndim adesea, ne amintim de ele, ne urmăresc chiar... Unele plăcute, altele nu... Nu pot să uit, că am făcut ample demersuri şi cercetări şi un drum special la Bucureşti în căutarea unei mame de a cărei urmă am dat cu greu. Era blondă, foarte frumoasă (dar, ce folos) şi care a refuzat rugămintea de a vizita casa de copii unde se găsea şi fetiţa ei. Toate argumentele şi insistenţele au fost zadarnice... nu au putut înmuia inima aceea de piatră...

Nu pot să înţeleg, cu tot efortul pe care l-am făcut ce mecanism, ce resort era dereglat într-atît încît nu a putut să-şi învingă egoismul, frica, sau... Cum îi putea lipsi orice urmă de sentimente materne. I se cerea atît de puţin.

Interlocutoarea noastră a rămas pe gînduri. Am înţeles că numărul „copiilor" dumneavoastră a depăşit 300!... Ce mai ştiţi despre ei, cum mai ţineţi legătura?

— „Copiii mei", aşa cum şi mie îmi place să le spun, sînt răspîndiţi în toată ţara: la Vaslui, în Braşov, Constanţa, Bîrlad, Arad, Timişoara, Galaţi, mulţi sînt în Murgeni, dar unde nu sînt... Cu mulţi dintre ei corespondez şi acum. Nu există eveniment important din viaţa lor la care să nu fiu invitată, să nu mi se ceară sfatul sau părerea. Am participat la căsătorii sau alte evenimente fericite din viaţa lor.

Demn de subliniat este faptul că toţi şi-au format o familie, consecinţă firească a formării unor convingeri sănătoase şi a unui a nobil ideal de viaţă. Unii s-au căsătorit chiar cu colegi de-ai lor.

Era foarte important ca atunci, cînd îşi întemeiau o familie să fie ajutaţi: ei primeau un minim necesar, cum se obişnuieşte în orice început de drum — perne, pături, îmbrăcăminte ş.a.

Vorbea cu mîndrie şi căldură, fiecare amănunt îşi are importanţa şi semnificaţia lui. Şi cîte ar fi putut să ne spună. Ştiu că o parte din copiii de la Casa de copii din Murgeni sînt acum la Casa de copii din Bîrlad? I-aţi mai vizitat?.

— Da, şi ori de cîte ori am drum la Bîrlad — şi am destul de des — mă duc să-i vizitez, să văd ce progrese au mai făcut sau ce „boacăne"... Glasurile lor zglobii mă întîmpină cu multă bucurie. „A venit tovarăşa directoare, a venit tovarăşă directoare".

Ne despărţim de profesoara Sonia Rîbac cu sentimentul că am întîlnit un om deosebit, un suflet ales care ştie să se dăruie pentru o idee frumoasă, care ştie să lupte, chiar dacă drumul nu este uşor, care şi-a făcut şi-şi face datoria cu prisosinţă ca profesor — ca educator în această muncă de mare frumuseţe, dăruire şi răspundere de a forma oameni adevăraţi, capabili să ducă pe mai departe destinele acestei ţări.

RODICA GÎRLEANU-COSTEA

Mărturii ale unor alese pasiuni

Pe învățătorul pensionar Titu Ghițulescu, ajuns la anii senectuții în depline puteri, l-am întîlnit pentru prima dată la bicentenarul Liceului Pedagogic din Sibiu, în 1986 — pe care îl absolvisem amîndoi, la un interval de aproape un deceniu și jumătate. Venerabilul coleg absolvise școala în 1930. La 75 de ani împliniți, Titu Ghițulescu își poate face un bilanț al activității desfășurate la catedră. Mai ales că îl cunosc colegii de clasă și de școală, consătenii, elevii săi și încă atîția alții care i-au văzut colecțiile sale de documente, pe care le posedă.

Despre activitatea sa de o viață vorbește elogios Monografia Liceului Pedagogic din Sibiu și ziarul județean „Orizont", care apare la Rîmnicu Vîlcea — în coloanele cărora dascălul Titu Ghițulescu se bucură de aprecieri frumoase atît pentru viața personală cît și pentru cea obștească. E mîndru de fiul său, scriitorul, de soție, de foștii săi elevi, de monografia comunei Cuca, județul Argeș scrisă cu dragoste față de săteni, cu mult simț patriotic și mai ales cu pasiune de cercetător — lucrare ce, pentru valoarea ei, a fost premiată în 1958. După această primă împlinire a muncii din școală și din afara ei, învățătorului pensionar îi revine și o a doua, legată de „pasiunea sa de o viață" aceea de colecționar și donator. Colecționînd documente se pare că omul caută să dea răspuns chemării faustice ce încearcă să spună timpului să stea, iar clipei să se oprească, la rîndu-i, fiind atît de frumoasă!

Venerabilul pensionar a donat pînă acum 1097 de **cărți**, dintre care peste 900 la diferite instituții **Deține recordul de donator** de carte și documente la Filiala Rîmnicu Vîlcea a Arhivelor Statului. Cu colecția de hărți, ilustrate, fotografii și diferite documente a deschis la Filiala mai sus amintită o expoziție, mult apreciată de vizitatori: „Donații și donatori vîlceni".

Stăpînit de nobilul sentiment de a respecta și a cinsti cuvîntul scris, învățătorul pensionar Titu Ghițulescu a colecționat ziare, reviste, felicitări, plicuri poștale, însemnări din călătoriile prin țară și din cele 294 de muzee ale țării plus două volume de amintiri, intitulate „Flori pe drumul vieții". Asemenea preocupări statornice fac viața mai frumoasă, mai plină de conținut și deci mai educativă.

Prof. DUMITRU VALDEMAR POPA

CREATOAREA DE FRUMOS MARIA DUMA

„Din ceea ce știu, mă străduiesc să-i învăț și pe alții" spunea Maria Duma, autentică artistă, după stadiul în care a ajuns talentul ei.

Instructoare a Cercului de artă manuală pe care-l conduce la Casa de Cultură a Sindicatelor din Oradea — unde are printre cursanți profesori, elevi, medici, muncitori iubitori de frumos în general, care vin aici să învețe cum să lucreze un goblen sau cum să picteze. Maria Duma, introducîndu-i în tainele creației, le prezintă și diferitele tehnici de execuție, de pregătire a culorilor pentru vopsit fire din bumbac și lînă, tehnici ale picturii, acordînd o mare atenție și alegerii temelor de executat. În munca ce o desfășoară cu „învățăcei" ei, Maria Duma înțelege să le pună la dispoziție toate tainele universului său plastic, imaginat și materializat cu înalt profesionalism dar și cu o sensibilitate reflectată în sensurile adînci ale gîndirii și orientării creațiilor sale. Nimic din ceea ce face instructoarea Maria Duma nu este întîmplător. La ea, orice ton de culoare redă o idee, un sentiment. Așa se explică faptul că pentru un singur tablou lucrat în tehnica goblenului folosește între 20-120 de nuanțe cromatice, greu de perceput pentru un ochi puțin format. Tehnica de execuție îi este foarte variată. De pildă, pentru tapiseria „Protest" — acest mesaj de dragoste pentru viață și pace, pentru toți copiii lumii și pentru întregul univers — este folosită o tehnică mixtă, combinînd cel puțin 5-6 modalități plastice.

Maria Duma a înlocuit teodolitul și planșeta karti — folosite în munca ei de topograf — cu pensula, șevaletul, gherghefuł, războiul de țesut și croșeta. De mic copil i-a plăcut să deseneze, să picteze, să croșeteze, să țese la război, după care, sub îndrumarea tatălui a început să coase goblenuri și să brodeze. Arta sa a cerut ore nenumărate de efort continuu și mulți ani de muncă îndîrjită pentru a ajunge la desăvîrșire. Și azi se poate spune că echilibrul compozițiilor, rafinamentul liniilor și al coloritului lucrărilor ei reprezintă adevărate poeme plastice.

Într-un moment al confesiunilor, ne-a mărturisit că deseori se întîmplă să fie atît de absorbită de pasiunea reflectării unei idei plastice, încît uită că s-a făcut de mult noapte, ori că zorii au bătut în geam și că trebuie să se mai întoarcă și la gospodărie... Dar în asemenea situații se bucură de sprijinul neprecupețit al aceluia care îi este întotdeauna aproape, soțul său.

„Arta, culorile ei, ne-a spus Maria Duma într-un asemenea moment, nu poate fi atinsă oricum, ci numai prin dăruire totală în muncă, fiind rodul exclusiv al pasiunii și migalei în efort."

Un lucru nu uită niciodată Maria Duma: că trebuie să fie prezentă la „ședătoare" — așa cum își numește ea cursurile pe care le conduce la Casa de Cultură, în fiecare an, între 1 septembrie și 8 mai.

Expozițiile ei, care au întrunit unanime aprecieri ale vizitatorilor din țară, ca și a celor din străinătate, cuprind piese de grafică, pictură, goblenuri, pictură în ac și țesături japoneze, mozaic din pietre de rîu etc. De altfel — urmare firească a valorii creațiilor sale — Maria Duma este laureată a ultimei ediții a Festivalului Național „Cîntarea României."

Pentru calitățile ei deosebite, ca și pentru sufletul ce pune, cu generozitate, în pregătirea tuturor celor dornici și iubitori de frumos artistic, pentru succesele de pînă acum și cele viitoare, îi dorim Mariei Duma mulți ani fericiți și cît mai multe și frumoase realizări.

SILVIA DIMA

Relaţia bunic—nepot, o relaţie de mare importanţă educativă

În zilele noastre, rolul bunicilor în familie a crescut simţitor. Ei au devenit un ajutor necesar şi preţios nu numai în gospodărie ci, mai ales, în supravegherea şi educarea copiilor. Solicitaţi să preia funcţii multiple, cînd ceilalţi membri ai familiei sînt ocupaţi în procesul muncii, aceştia răspund cu solicitudine şi competenţă acestor chemări. Adeseori ei sînt singurii care veghează asupra bunei desfăşurări a vieţii de familie, lor revenindu-le rolul de organizatori, supraveghetori şi sfătuitori. **În aceste situaţii, bunicii îşi exercită cu plăcere şi rolul de** educatori ai nepoţilor, **deşi primesc adeseori replica dură şi nedreaptă a părinţilor, că le „strică copiii".**

Reducerea elementului social în noul statut al bunicului (pensionar) îl face pe acesta să simtă mai acut nevoia unor stimulente compensatorii, a unor relaţii care să suplinească absenţa a ceea ce-i oferea înainte statutul său profesional. Noile sale aşteptări — ca să nu spunem pretenţii — de a se bucura de unele atenţii, de a obţine unele succese, nevoia unei afecţiuni etc. — par ciudate celor din jur. Nepoţii reprezintă o consolare, un tonic în atmosfera iniţial-deprimantă a acestuia, un balsam binefăcător şi înviorător.

Aceasta este principala sursă care alimentează dragostea bunicului pentru nepot şi care întreţine bucuriile reciproce ale lui şi ale copilului. Dar, vîrstnicilor le lipseşte afecţiunea strict necesară unor relaţii normale de respect, iubire, ataşament etc. De aceea **ei iubesc copii,** aproape **mai mult decît părinţii,** fiind mai toleranţi cu cei mici şi mai generoşi, luîndu-le apărarea, făcîndu-le unele nedorite favoruri etc. ceea ce provoacă obiecţii din partea părinţilor. Uneori, diferenţele de atitudine ale bunicilor faţă de copil, în raport cu părinţii, duc la discuţii contradictorii şi chiar la „conflicte".

Relaţia bunic-nepot este o relaţie firească, asimetrică, avînd o buclă mai largă spre bunic — relaţie care se întemeiază atît pe trebuinţele bunicului de a-şi întreţine şi completa **deficitul de afecţiune şi sociabilitate,** redus adesea prin pensionare, cît şi pe nevoia copilului de a comunica şi de a explora cu ajutorul unui adult (bunicul) mediul înconjurător.

Privită în esenţa ei, această relaţie nu se reduce la poveşti, cum se apreciază de obicei, ci ea cunoaşte o complexitate de elemente, care colorează şi dau farmec raporturilor dintre bunic şi nepot. Între aceste elemente un loc important îl ocupă: **comunicarea** (dezvoltarea) vorbirii, a gîndirii, a memoriei, imaginaţiei etc.), **educarea** unui comportament adecvat cerinţelor familiale şi sociale, **pregătirea** pentru şcoală, iniţierea în „tainele" gospodăriei şi altele.

Dacă ţinem seama că aceste relaţii se întind pe o lungă perioadă de timp — uneori zeci de ani, începînd de multe ori înainte de pensionarea bunicului — atunci putem afirma că ele lasă urme vizibile în atitudinea şi comportamentul nepotului sau nepoţilor. Aceste influenţe sînt cu atît mai puternice şi mai variate, cu cît relaţiile dintre ei au fost mai bine organizate şi au funcţionat mai mult timp şi mai armonios.

De obicei, amintirea tinerilor cu privire la aceste relaţii se referă la perioada de început, la epoca în care receptivitatea era mai mare, în care noutatea şi prospeţimea impresiilor lasă urme mai puternice, în care ineditul şi originalitatea soluţiilor oferite de bunic, diversele probleme, îi fascinează şile aprinde imaginaţia. Exemplele, sfaturile, îndemnurile şi principiile susţinute de bunici — întemeiate pe experienţa lor personală — se fixează temeinic în memorie şi în conduita copilului.

În ţesătura relaţiilor interpersonale din sînul familiei, relaţia bunic-nepot se deosebeşte de toate celelalte prin caracterul ei profund educativ, jucînd un rol fecund în dezvoltarea copilului. Ea îmbină înţelepciunea, bărbăţia şi calmul bunicului cu nevinovăţia, curiozitatea şi delicateţea nepotului. Copilul admiră la bunic curajul, cunoştinţele, umorul; bunicul sinceritatea, puritatea şi mirarea nepotului. **Relaţia dintre ei are adeseori caracterul unui joc,** la care bunicul se pretează pentru a-i face plăcere copilului, joc ce reproduce de multe ori aspecte ale realităţii (cumpărător-vînzător; miliţian-delincvent; învăţător-elev etc.)

Desigur că, pentru bunic este esenţial să ştie să-şi adapteze conduita etapelor succesive de vîrstă ale nepotului, să gradeze corect intervenţiile şi cerinţele adresate acestuia şi, mai ales, să cuprindă în conţinutul raporturilor o varietate mereu crescîndă de informaţii şi preocupări. În fond, **rolul bunicului** (conştient, perseverent, formator etc.) **este acela de a pune în valoare potenţialul fizic şi psihic al nepotului şi de a-i exersa principalele aptitudini şi capacităţi de care va avea nevoie ulterior.** Copilul oferă o materie primă maleabilă şi receptivă, o sensibilitate deschisă pe care bunicul trebuie s-o modeleze, s-o dezvolte şi s-o perfecţioneze continuu.

Avantajele unor relaţii corecte sînt indiscutabile. Nepotul este ajutat să exploreze

treptat mediul înconjurător; el primește răspunsuri juste la întrebările ce și le pune; ajunge la o înțelegere adecvată a lucrurilor, discerne între bine și rău, între permis și nepermis, asimilează o serie de noțiuni necesare în comunicarea cu ceilalți, începe să vadă dependența și determinările anumitor fenomene etc. Cu alte cuvinte, nepotul dobîndește o experiență individuală care-l ajută să se maturizeze mai repede, fără a-i fi forțată copilăria sau a fi privat de farmecul jocului și al visării, specifice vîrstei.

Între aceste preocupări ale bunicului, un loc aparte îl deține pregătirea nepotului pentru școală.

Contribuția bunicului la pregătirea nepotului pentru școală îmbrățișează o largă gamă de teme și de mijloace, distribuite pe perioada antepreșcolară și preșcolară, în așa fel, încît, la intrarea în clasa I viitorul elev să aibă, bine conturate, principalele elemente necesare unui start reușit. **Între în această pregătire: dezvoltarea dorinței de a merge la școală, curiozitatea, capacitatea de a-și concentra atenția, o ținută corectă în bancă, posibilitatea de a întreține o conversație scurtă** (nume, prenume, vîrsta, adresa etc.), **orientarea în ambianța apropiată, interesul pentru lectură, mînuirea creionului, grija pentru ținută, obișnuința de a-l asculta pe altul, cîteva elemente de politețe etc.** Cu un astfel de bagaj, acumulat în decursul anilor preșcolari, copilul așteaptă cu nerăbdare contactul cu școala și cu copiii de vîrsta lui.

O relație bazată pe dragoste, care dă sentimentul **continuității,** al prelungirii unor virtuți și calități la tinerii în devenire, generează atitudini și comportamente de invidiat. Ea alimentează o încredere reciprocă, un optimism și un calm care cimentează o „prietenie" durabilă. Adeseori, bunicii devin confesorii tinerilor, putîndu-le influența, în felul acesta, opiniile și conduita.

Este bine, credem, să arătăm, pe lîngă **avantajele unor asemenea** relații și **riscurile lor** — mai ales atunci cînd ele **se întemeiază pe o afecțiune exagerată.** În cazul acesta tînărul manifestă o **tendință de exploatare a slăbiciunilor bunicului,** tendință ce determină **pretenții nejustificate, ambiții deplasate, aspirații la recompense nemeritate,** o **încredere exagerată în meritele proprii** și **un dezechilibru între drepturi** și **datorii.**

Foarte grav, în cazul acesta, este faptul că **atunci cînd bunicul constată acest fenomen este mult prea tîrziu pentru a-l mai putea remedia.** Semnele inițiale trec neobservate — tocmai datorită indulgenței bunicului — iar încercările de a redresa lucrurile se izbesc de rezistența, greu de învins, a copilului. În cazul acesta se apelează, de obicei, la ajutorul altor membri ai familiei, pentru că **relația bunic-nepot nu trebuie și nu poate fi apreciată independent de restul raporturilor existente între membrii familiei.** Ea este o legătură ce constituie și funcționează pe fondul vieții întregului colectiv familial. Mai mult chiar, uneori **calitatea acestei legături depinde de relațiile existente între toți membrii colectivului: părinți, copii și bunici.** Nu este indiferent dacă bunicii locuiesc împreună cu copiii și părinții acestora sau separat, dacă ei sînt în producție sau nu, dacă în familie sînt mai mulți copii, și au vîrste diferite, care este ocupația membrilor familiei etc.

De obicei, într-un colectiv numeros relațiile sînt mai complexe, interferențele și interdependențele mai mari, preocupările mai variate, influențele mai puternice Aci schimbul de informații, de experiențe, de stări emotive și de manifestări colective este mai frecvent și mai activ. Bunicul, în aceste cazuri, deține un rol de frunte, imprimînd un anumit stil de viață întregului colectiv, stil față de care nepoții sînt nu numai atenți ci și sensibili.

Atunci cînd sînt mai mulți nepoți bunicul este ajutat în muncă de aceștia și poate acționa asupra lor mai ușor. Plimbările, poveștile, implicarea lor în muncă (la cîmp, în gospodărie, în atelier etc.) jocurile, diviziunea muncii în familie, exemplul copiilor mai mari — toate, în ansamblu — acționează pozitiv asupra dezvoltării intelectuale și fizice a nepoților. O plimbare în oraș, de exemplu, trezește interesul copiilor pentru că au posibilitatea de a descifra textele firmelor sau ale reclamelor, de a identifica unele litere sau înțelege unele aspecte ale vieții publice (comerț, circulație, cinematograf, instituții de stat etc.). Explicațiile oferite de bunic au, în asemenea situații, pentru copii, rolul dezlegării unor enigme.

Implicarea lor, apoi, în diferite activități, favorizează asimilarea unor reguli de muncă, a cunoașterii unor unelte, a rolului pe care-l are colaborarea, a necesității de a duce pînă la capăt un lucru început etc. **Abilitatea bunicului de a-l atrage și implica pe tînăr în diferite activități, permanente sau ocazionale, poate merge pînă la o adevărată „artă".** Educația prin muncă capătă astfel un caracter natural, o notă de participare benevolă, asociată cu plăcerea de a fi în compania celor dragi și de a primi explicații competente.

Pe un astfel de fond, tonic, se adaugă adeseori influența părinților și a bunicii sau invers, pe terenul pregătit de părinți se așterne acțiunea benefică a bunicului. **Important este ca relațiile familiale să fie dominate de o atmosferă optimistă, de un climat stimulativ, bazat pe calm, colaborare și înțelegere reciprocă.**

Prof. univ. dr.
DUMITRU SALDE

A. D. XENOPOL — CĂRTURAR ȘI ISTORIC DE SEAMĂ AL NEAMULUI

A. D. Xenopol (1847—1920) a lăsat posterității o valoroasă operă, care, deși tributară unor limite ale epocii, se înscrie prin elementele ei materialiste, prin viziunea realistă și caldul ei patriotism, în marile tradiții progresiste ale culturii românești.

Titularul catedrei de Istoria Românilor (1883) a Universității din Iași, a dus faima culturii noastre peste hotare.

Din însemnata operă a lui A. D. Xenopol se pot desprinde ideile sale despre educație și învățămînt. Ele polarizează în conturarea unor puncte de vedere proprii în probleme de bază, ca: I — *Orientarea și organizarea învățămîntului;* II — *Istoria învățămîntului;* III — *Metodologia procesului instructiv-educativ.*

I. În problema *orientării și organizării învățămîntului*, Xenopol aduce o contribuție de mare însemnătate. Militînd de pe poziții democrat-burgheze, el argumentează necesitatea dezvoltării industriei naționale și susține un învățămînt corespunzător dezvoltării economice și sociale a țării, în acord cu specificul național, orientarea practică a învățămîntului, organizarea lui în vederea pregătirii tineretului pentru profesiile lucrative, productive. Aceasta înseamnă renunțarea la politica școlară de a se forma „bugetivori și slujbomani". Xenopol cere o „reformare a sistemului de învățămînt", astfel ca să se „împuțineze școlile care dau naștere la funcționari și să se înmulțească acelea care ar da naștere la ocupații productive"

II. În cuprinzătorul orizont al marelui nostru cărturar, privind disciplina istoriei, sînt prezente și preocupările referitoare la *istoria învățămîntului.* Cu prilejul sărbătoririi, în 1885, a unei jumătăți de secol de la înființarea Academiei Mihăilene (1835), Xenopol a elaborat studiul „Memoriu asupra învățămîntului", pe care l-a publicat și în volumul „Serbarea școlară de la Iași" (1885), editat și alcătuit de el, împreună cu C. Erbiceanu. Volumul cuprinde pe lîngă materialele oficiale (discursuri etc.), atît studiul lui Xenopol, cît și un valoros catalog al cărților ce au figurat în expoziția didactică amenajată cu această ocazie, sub îndrumarea unui comitet din care făceau parte: V. Palade, Petru Poni, Aron Densușianu ș.a. În studiul amintit, Xenopol face o temeinică istorie a învățămîntului considerat de grad superior în Moldova. Sînt analizate, astfel, Școala de la Rădășeni (Suceava), Școala lui Alexandru cel Bun, cea a lui Iacob Eraclid Despotul, Școala de la Iași a lui Vasile Lupu, Seminarul de la Socola, Școala Vasiliană, pentru a termina cu Academia Mihăileană. Marele nostru istoric pune în lumină însemnătatea acestui învățămînt și roadele pe care le-a dat.

III. O preocupare însemnată a lui A. D. Xenopol a constituit-o și aceea cu privire la *metodologia procesului instructiv-educativ.* Se pot menționa, pe acest făgaș, atît studiul „Despre învățămîntul școlar în genere și îndeosebi despre acel al istoriei".

În acest studiu Xenopol face o temeinică critică planurilor și programelor școlare, desfășurării procesului instructiv-educativ, introducerii și asimilării mecanice a legislației școlare străine. El denunță *caracterul nefolositor* al învățămîntului vremii, insistînd asupra necesității ca **școala să servească interesele poporului și să asigure propășirea lui.** Xenopol combate *supraîncărcarea, memorizarea mecanică și cere formarea puterii de judecată a elevilor, fiind necesar ca aceștia să-și însușească cunoștințe generale despre lume și viață și să fie deprinși „să cugete în mod rațional", esențial, stimulîndu-se „formarea logică a minții și înzestrarea ei cu cîteva cunoștințe și idei generale", asimilate prin participarea activă a școlarilor.* În formarea ideilor generale un rol de bază îl au științele naturii și științele sociale. Științele naturii dau conceptul de lege, iar „legile naturale" constituie și „baza fundamentală a legilor sociale". Xenopol a pus în lumină *necesitatea unui învățămînt educativ și activ, care să țină seama de condițiile social-economice și culturale ale epocii, de specificul poporului, de particularitățile individuale, de vîrstă și de sex ale copilului. El a evidențiat și importanța educației fizice.*

Pe lîngă metodologia procesului instructiv-educativ în general, Xenopol s-a preocupat și de cea specifică învățării istoriei. *„Istoria este singurul mijloc de a deștepta în sufletul nostru iubirea cea sfîntă de țară... Nu este putere care să învieze mai tare patriotismul decît istoria propriului său popor".*

La învățarea istoriei — arată Xenopol — trebuie să se înlăture memorizarea mecanică: „nu învățarea mai mult mecanică a unor fapte mult mai puțin însemnate, războaie, cuceriri și nume de regi...", ci *„legătura interioară a faptelor celor mari, generale, care sînt adevărata istorie a unui popor și a omenirii".* Xenopol a mai pus în lumină și însemnata funcție de formare morală și civică pe care o are istoria ca disciplină de învățămînt.

Întreaga operă a lui A. D. Xenopol — cărturar și istoric de seamă al poporului nostru — străbate luminos prin ani, dînd generațiilor ce vin un profund și arzător patriotism și nestăvilită credință în progresul omenirii.

ION ORGHIDAN

moda
'87

moda '87

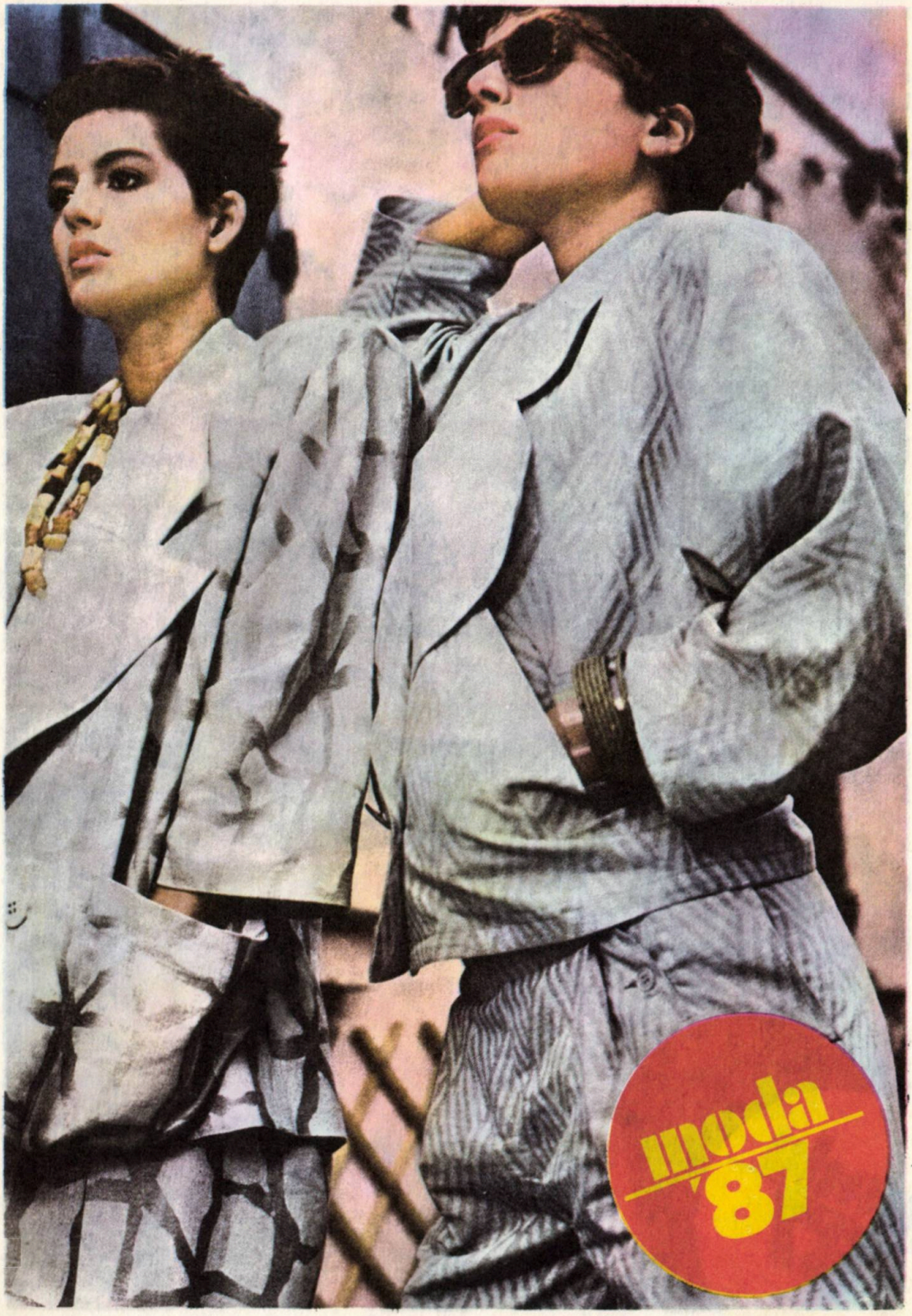
moda
'87

moda
'87

moda
'87

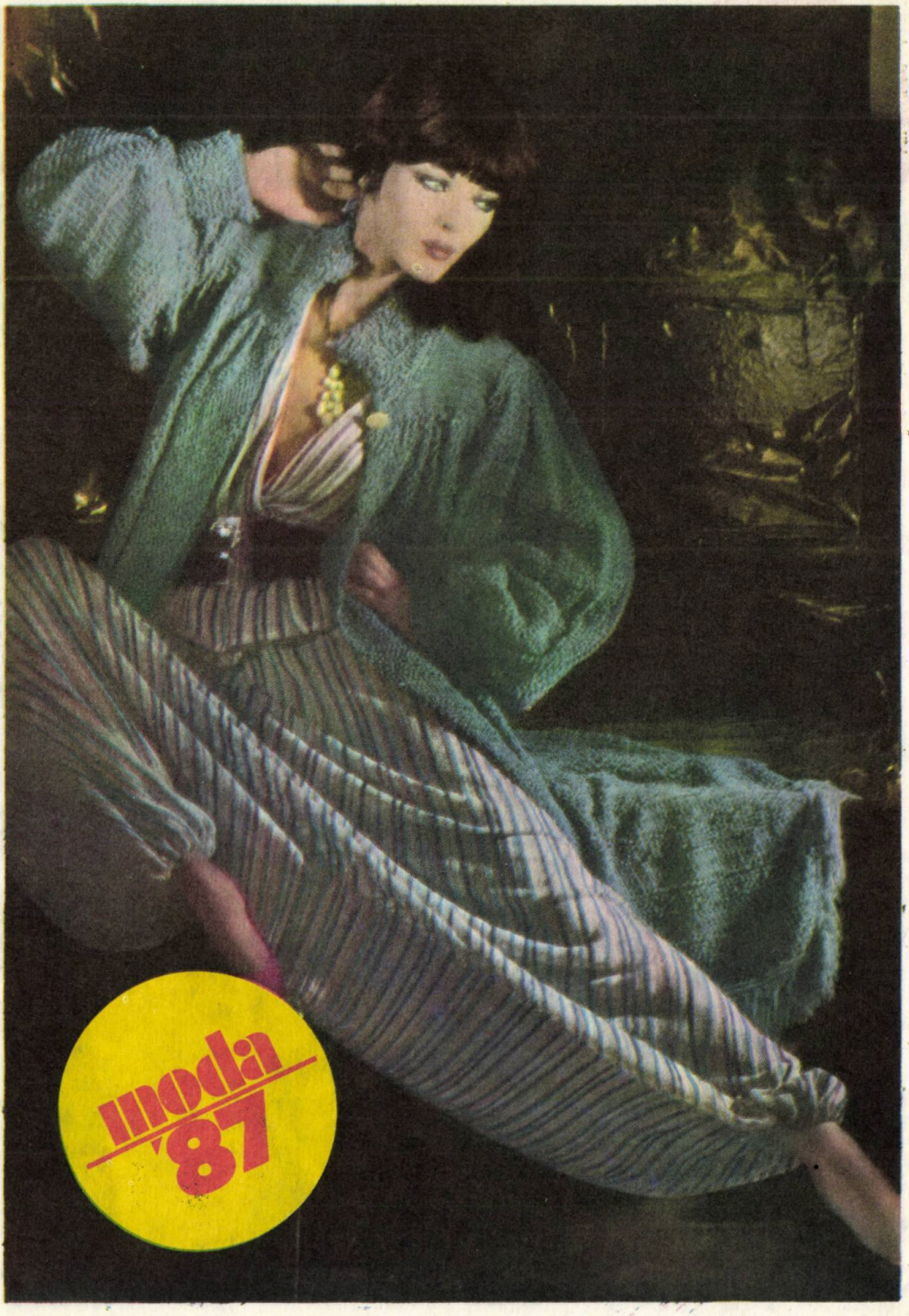
moda
'87

moda
'87

moda '87

ASIGURAREA MIXTA DE VIATA SI VARIANTELE ACESTEIA

adas
ADMINISTRATIA ASIGURĂRILOR DE STAT

Printre asigurările facultative care se pot încheia de către o persoană este şi „asigurarea mixtă de viaţă".

Această asigurare dă posibilitatea asiguratului să economisească, în mod planificat, o anumită sumă de bani, pe care o va primi la expirarea duratei asigurării. Totodată, o astfel de asigurare constituie un sprijin băneşc pentru cel care o contractează sau pentru familia sa, în cazurile de producere a unor evenimente neprevăzute şi nedorite.

Pentru a răspunde unor cerinţe ale populaţiei, asigurarea mixtă de viaţă se practică şi în alte variante, realizate prin extinderea protecţiei asupra unui număr mai mare de persoane, prin suplimentarea sumei asigurate în cazul survenirii unor anumite categorii de evenimente asigurate etc.

● Asigurarea familială mixtă de viaţă dă posibilitatea cuprinderii în asigurare a tuturor membrilor de familie în vîrstă de la 5 la 65 de ani, oricare din aceştia putînd încasa suma asigurată, în funcţie de evenimentul asigurat întîmplat.

● Asigurarea mixtă de viaţă şi suplimentară de accidente este o variantă la care suma asigurată, stabilită pentru urmările accidentelor, este majorată faţă de suma prevăzută pentru celelalte evenimente cuprinse în această asigurare.

Asigurările mixte de viaţă prezintă o serie de caracteristici comune, dintre care enumerăm:

● Sînt accesibile persoanelor în vîrstă de la 16 pînă la 65 de ani.

● Se pot contracta pe termen de la 5 la 15 ani.

● Primele de asigurare sînt diferenţiate în funcţie de vîrsta persoanei ce se asigură, de termenul pentru care se face asigurarea şi de mărimea sumei asigurate.

● La expirarea asigurărilor la care primele au fost plătite pentru întreaga durată prevăzută în poliţă, sumele asigurate se primesc concomitent cu o indemnizaţie de 10%.

● Asigurările participă la tragerile de amortizare lunare, acordîndu-se pentru fiecare combinaţie de litere ieşită la tragere 1.000 de lei din suma asigurată.

● Dacă asiguratul a suferit un accident de pe urma căruia s-a stabilit o invaliditate permanentă (fie imediat, fie în decurs de un an de la accident), primeşte suma asigurată înscrisă în poliţă, în caz de invaliditate totală, sau o parte corespunzătoare gradului de invaliditate stabilit, în caz de invaliditate parţială. După primirea acestor sume, asigurarea continuă pentru suma înscrisă în poliţă şi pentru drepturile ce decurg din aceasta, sumele ulterioare acordîndu-se independent de cele pentru invaliditate permanentă.

● Asiguratul are posibilitatea de a modifica pe durata asigurării, datele prevăzute în poliţa referitoare la: beneficiar, cuantumul sumei, termenul de expirare, precum şi de a opta pentru altă formă de asigurare, cu adaptarea, după caz, a primei de plată.

● Asigurarea se poate repune în vigoare prin plata dintr-o dată sau în rate a primelor de asigurare rămase neachitate, ori prin prelungirea termenului de expirare a asigurării, în situaţia în care, din diferite motive, plata primelor a fost întreruptă.

Pentru a beneficia neîntrerupt de foloasele ce le oferă asigurările mixte de viaţă, este necesar ca primele să fie achitate la termenele stabilite.

Cei interesaţi mai pot contracta la ADAS şi alte forme de asigurări de viaţă, cum ar fi:

● Asigurarea de economie şi de invaliditate permanentă de accidente.

● Asigurarea cu termen fix.

● Asigurarea cu indemnizaţie pe timp limitat.

● Asigurarea viageră (cu primă unică sau cu plata primelor pe timp limitat).

Pentru orice informaţii în legătură cu încheierea de asigurări, plata primelor, primirea de despăgubiri etc., vă puteţi adresa fiecărei sucursale ADAS, punctelor operative de lucru sau inspectorilor ADAS.

centrala industrială de medicamente și cosmetice

Produsele realizate de Intreprinderea „FARMEC“ — Cluj Napoca și-au cîștigat prestigiul în țară și în numeroase confruntări internaționale.

Vă recomandăm:

- **DEO-PARFUM notă modernă spray**
- **DEO-PARFUM notă orientală spray**
- **DEO-PARFUM notă exotică spray**
- **DEO-PARFUM notă clasică spray**
- **DEO-PARFUM notă proaspătă spray**

Producător: Întreprinderea — „FARMEC“ Cluj-Napoca

producător • întreprinderea * farmec * cluj-napoca

centrala industrială de medicamente și cosmetice

PENTRU AUTOTURISMUL DUMNEAVOASTRĂ!

- **MOLDAVIA — degresant motor auto spray**
- **SPRAY — produs pentru dezgheţarea şi prevenirea îngheţării parbrizelor**

Produsele realizate de Intreprinderea FARMEC—Cluj-Napoca şi-au cîştigat prestigiul în ţară şi în numeroase confruntări internaţionale.

reţineţi emblema

JECO

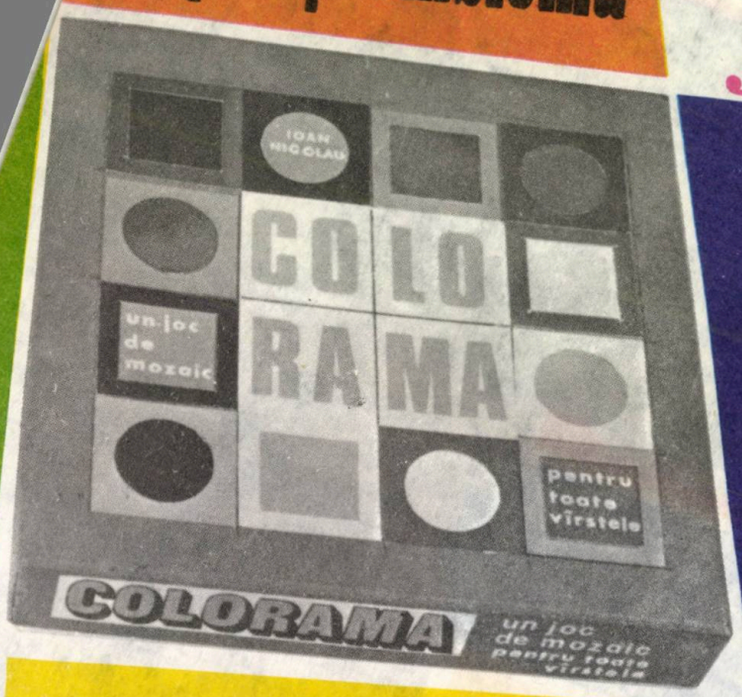

JECO — jocuri educativ-colective pentru toate vîrstele

Problema jocurilor educativ-colective prezintă o importanţă tot mai mare în procesul educaţional al tineretului.

Întreaga gamă de jocuri-jucării realizate sub emblema „JECO" este astfel concepută încît să contribuie la stimularea iniţiativei, capacităţii de creaţie independenţei de acţiune, gîndire, a creativităţii şi, nu în ultimă instanţă, la dezvoltarea spiritului de colectivitate al copiilor de diferite vîrste.

Jocurile şi jucăriile realizate sub emblema „JECO" pot contribui, de asemenea, la dezvoltarea proceselor de cunoaştere, percepţie, limbaj, imaginaţie, atenţie voluntară, urmărind însuşirea şi consolidarea cunoştinţelor despre mediul ambiant şi contribuind la formarea personalităţii copiilor şi a unor trăsături pozitive de caracter ca: perseverenţa, cinstea, hărnicia, curajul, spiritul de ordine şi disciplină, responsabilitatea.

Emblema „JECO" cuprinde o gamă largă de jocuri logice — sferologică, strategicon, joc tridimensional, minilogicon, rombocedru, etc; jocuri logice poligrafaite — turism, scrabble, go, pentamino, jocul cuvintelor, precum şi alte jocuri de mare interes — Ursul păcălit, Tabloul cu surprize, Jocul proverbelor, flex, careiaj logic etc.

Răspunzînd solicitărilor şi interesului manifestat de public, de micii cumpărători pentru jocurile purtînd emblema „JECO", Centrocoop asigură, permanent desfacerea acestora în magazinele cooperaţiei de producţie achiziţii şi desfacere a mărfurilor din întreaga ţară.

În Bucureşti, RECOOP pune în vînzare ultimele noutăţi în materie de, jocuri logice la magazinele proprii din: b-dul Republicii nr. 80 A, Calea Moşilor nr. 35, str. 13 Decembrie nr. 26, Export din Calea Victoriei 16 — 18 str. Chiristigii nr. 4-6 sau în holul Teatrului Ion Creangă, precum şi în toate magazinele „COOP" din ţară. La cerere, jocurile se pot expedia la domiciliu prin **„Comerţul prin Coletărie" şi „Cartea prin Poştă" str. Serg. Nuţu Ion 8-12, sect 5 Bucureşti, şi raionul de jucării al magazinului Bucur-Obor.**

La cerere, se pot expedia la domiciliu jocurile dorite prin unităţile „Comerţul prin corespondenţă" şi „Cartea prin poştă" str. Vulturi nr. 31 sector 3 Bucureşti cod 74123, comanda minimă 100 lei, plata făcîndu-se ramburs la primirea coletului.

— Părinţi şi copii, nu uitaţi — JECO!

părinți și copii, nu uitați –

JECO !

O nouă disciplină şcolară în orarul elevilor şi studenţilor

EXCURSIA

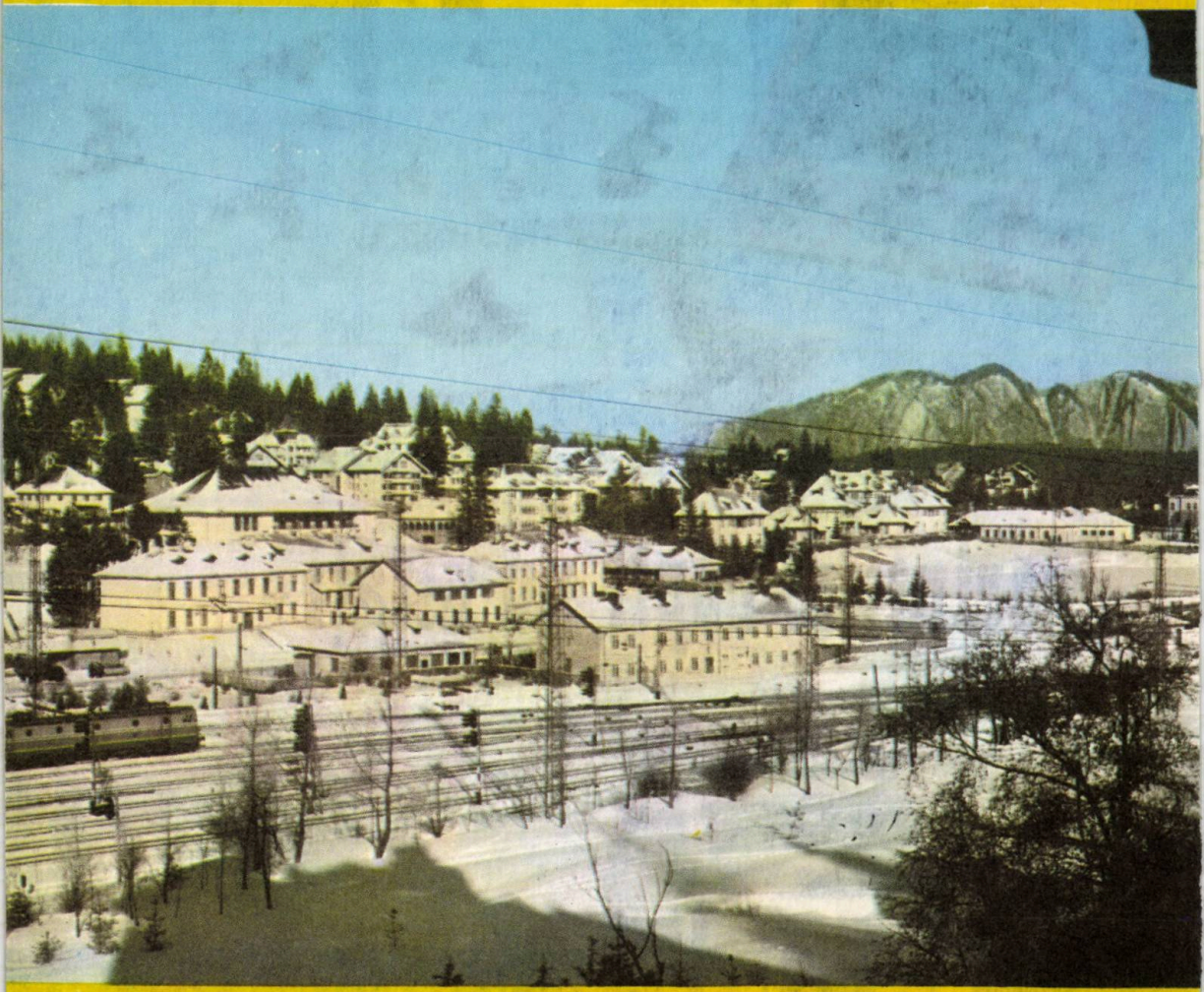

● Prin turism, în ambianţa nemijlocită a naturii, procesul instructiv-educativ capătă noi valenţe; tinerii îşi fortifică organismul, cunosc, înţeleg şi respectă natura, devin mai curajoşi.

Excursia — poate avea o mie şi una de legături cu fiecare din obiectele de învăţământ. Pe toate le ajută uşurînd procesul instructiv-educativ.

● Prin turism se realizează o completare a orelor de clasă în condiţii de odihnă activă.

Doriţi să abordaţi obiective tematice cu referire la o anume disciplină şcolară? Preferaţi un traseu anume? Aţi vrea să cunoaşteţi din timp modalităţile de transport, cazare şi servire a mesei?

Acestea, precum şi alte întrebări vor căpăta răspunsul complet, autorizat, numai dacă vă adresaţi agenţiilor Oficiilor Judeţene de Turism sau filialelor Întreprinderii de Turism, Hoteluri şi Restaurante — Bucureşti, care vă pot oferi o tematică diversificată pentru organizarea excursiilor şi care vă pun la dispoziţia dvs. pentru documentare, pliante, hărţi, cataloage etc.

REŢINEŢI!
În tot timpul anului şcolar şi în vacanţe Oficiile Judeţene de Turism şi ITHR Bucureşti vă stau la dispoziţie!

Călătoriile cu trenul în excursiile organizate cu elevi şi studenţi în staţiunile balneoclimatice, la cabane, în cele mai pitoreşti locuri din ţară vă aduc un avantaj care nu trebuie neglijat şi anume: reducerile la tariful de transport sînt de 25 la sută, iar în anumite cazuri ajung pînă la 50 la sută!

NOU: La excursiile organizate cu trenul (cu excepţia zilelor de sărbători legale şi a vacanţelor), excursii care se fac cu prestări de servicii în unităţile Ministerului Turismului se beneficiază de reducerea comisionului de la 7 la 5 la sută.

În imagine: Predeal — vedere generală

DRAGI ELEVI,

Acționați cu hotărîre, cu maximă stăruință și spirit gospodăresc pentru recuperarea tuturor materialelor refolosibile și introducerea lor în circuitul productiv.

Strîngeți și valorificați prin punctele de colectare din școli și prin rulotele existente în toate localitățile din țară, hîrtii și cartoane uzate, baterii uscate, tuburi spray și materiale din mase plastice din toate sortimentele.

„Înainte de toate învățați copiii să economisească, căci economia este baza tuturor virtuților".

V. HUGO

CASA DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI

CEC

1864

Dornică să cultive din primii ani de școală spiritul de economie, Casa de Economii și Consemnațiuni oferă celor mai mici prieteni ai săi — școlarilor — instrumente de economisire atractive, în deplină concordanță cu vîrsta și preocupările acestora. Cu ajutorul lor, elevii își însușesc bunul obicei de a economisi în mod organizat, în scopul satisfacerii unor dorințe personale chiar din propriile economii bănești. În același timp, odată cu economisirea sumelor mici, de 1, 2 sau de cîte 5 lei, elevii își însușesc prin intermediul acestora instrumente de economisire și o serie de cunoștințe noi din diferite domenii.

LA MULȚI ANI 1987!

IANUARIE	FEBRUARIE	MARȚIE
L 5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30
M 6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31
M 7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25
J 1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26
V 2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27
S 3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28
D 4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29

APRILIE	MAI	IUNIE
L 6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
M 7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
M 1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24
J 2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
V 3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
S 4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
D 5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28

IULIE	AUGUST	SEPTEMBRIE
L 6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28
M 7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29
M 1 8 15 22 29	5 12 19 26	2 9 16 23 30
J 2 9 16 23 30	6 13 20 27	3 10 17 24
V 3 10 17 24 31	7 14 21 28	4 11 18 25
S 4 11 18 25	1 8 15 22 29	5 12 19 26
D 5 12 19 26	2 9 16 23 30	6 13 20 27

OCTOMBRIE	NOIEMBRIE	DECEMBRIE
L 5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
M 6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
M 7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
J 1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
V 2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
S 3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
D 4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27

Almanah editat de
REVISTA DE PEDAGOGIE
Piața Scînteii nr. 1, sector 1
Cod 71341 — București

Redactor responsabil
Prof. dr. ANTON VASILESCU

ALMANAHUL PĂRINȚILOR 1987

Colectiv de redacție
SILVIA DIMA
RODICA GÂRLEANU-COSTEA
ANGELIKA HEBERLING
VALERIA IORESCU
ANA-GABRIELA NEGULESCU
Dr. ALEXANDRINA PÂRVU

Prezentarea artistică :
RADU ION POPESCU

Secretariat de redacție :
TOMA ALEXANDRESCU

Coperțile I și IV
foto ION OPREA

Fotografii :
PAUL AGARICI, NICULINA BRĂDEANU

Coli tipar : 13
Apărut 1986

Comanda nr. 60 291
Combinatul poligrafic
„Casa Scînteii"
București — R.S.R.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ALMANAHUL PĂRINȚILOR

1987

Lei 20